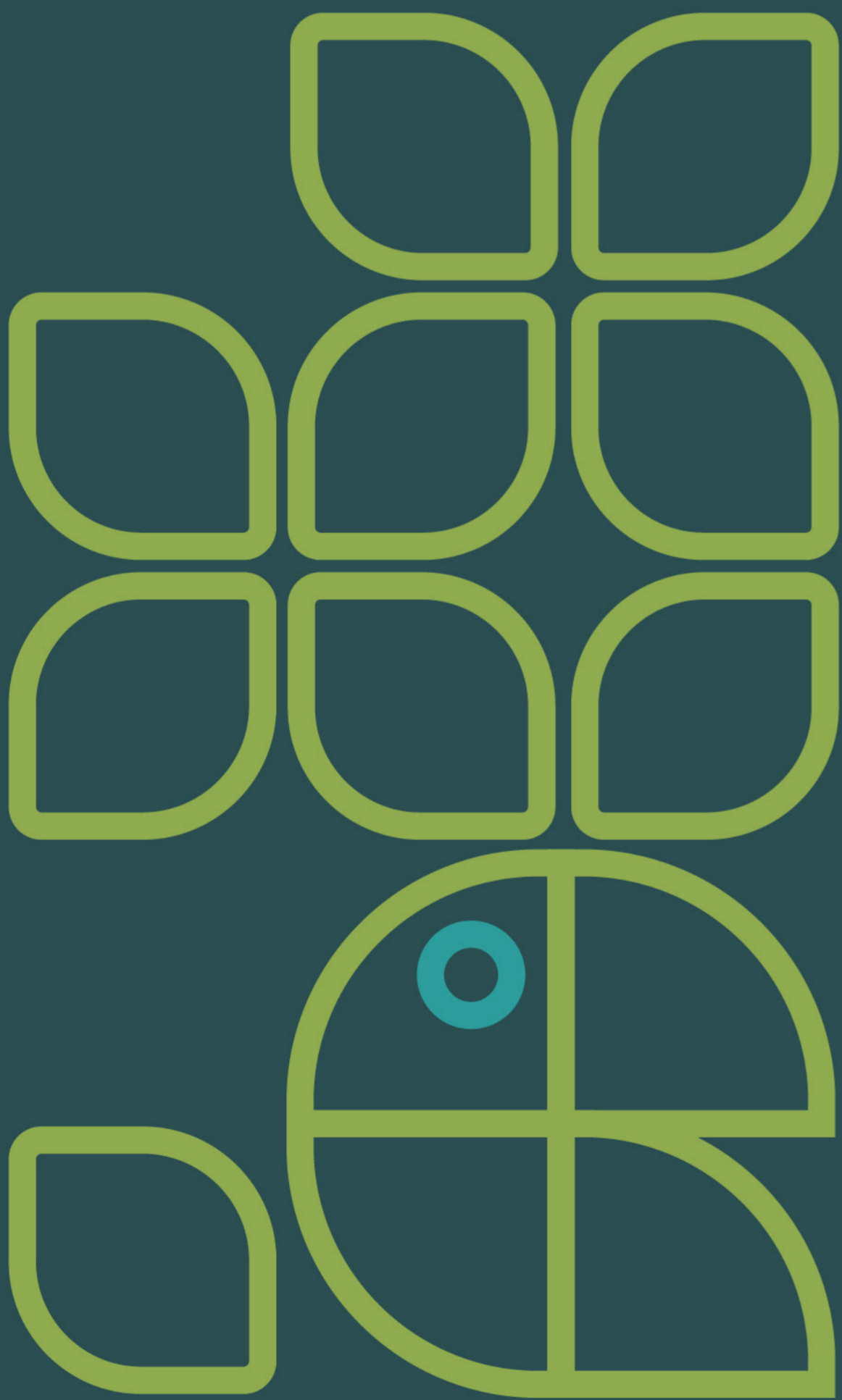

GREEN
THREE
SEAS

FOR THE

YOUTH

Green Three Seas for the Youth

Authors:

Poland

Petros Tovmasyan
Robert Klosowski
Dominika Paliczka

Bulgaria

Aleksandra Lyutskanova
Yoana Doneva
Theodora Mileva

Romania

Anamaria Moisa
Daniel Enachescu

Slovakia

Diana Jašeková
Hakan Oguz

Latvia

Katerina Vasileiou

Hungary

Aykhan Samadov

Slovenia

Robin Dewa

Managing editor:

Petros Tovmasyan
Dominika Paliczka

Publisher:

Social Cooperative Green Station
ul. O.J. Siemińskiego 22, 44-100 Gliwice
Poland
E-mail: kontakt@zielonastacja.pl
Tel: + 48 732 259 513

Graphic design:

Anton Luzan

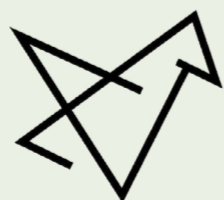
@Green Station Social Cooperative, Gliwice 2023

The “Green Three Seas for the Young” project implemented with the funds of the Erasmus+ program of the European Union. Beneficiary: Social Cooperative Green Station. Partners: Innovative Education Center, European Center for Research and Regional Development, Youth for Equality, Sushal Hub Sdruzhenie, Tudatos Tervezésért, Društvo Bodi svetloba, Asociacija “Aktyvus jaunimas”, Karvina Sustainably, Asociația Se Poate.

Organizers:

**Green
Station
Cooperative**

Partners:

Funding:

Co-funded by
the European Union

Kliknij tutaj, aby wrócić
do spisu treści

To jest interaktywny spis treści.
Kliknij by przejść do rozdziału

Spis treści

O Zielonej Stacji	7
Inicjatywa Trójmorza, europejski zielony ład i młodzież	14
DEFINICJA I CEL INICJATYWY TRÓJMORZA.....	15
WYZWANIA I SZANSE	16
Rozdział 1. Zielony rynek pracy	43
1. DEFINICJA „ZIELONEJ PRACY”.....	44
2. ZIELONY RYNEK PRACY W UE	47
3. UCZCIWE PŁATNOŚCI I ZDROWE WARUNKI PRACY	49
4. ROLA GRUP	52
MNIEJSZOŚCIOWYCH	52
5. ODKRYWANIE DOBRYCH PRAKTYK.....	53
6 ZIELONE POMYSŁY SĄ WYKORZYSTYWANE W CELACH PROMOCYJNYCH.....	55
7. ZIELONY RYNEK PRACY: DEFINICJA I KONIECZNOŚĆ.....	57
8. ZIELONA EDUKACJA W SZKOŁACH.....	58
9. PROMOCJA ZIELONEJ PRACY W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH.....	59
10. WZMOCNIENIE ZIELONEJ PROMOCJI W ŚRODKACH MASOWEGO PRZEKAZU	60
11. ZIELONE INICJATYWY W FIRMACH.....	61
12. ZIELONA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZY WSPARCIU RZĄDU.....	63
13. DOBRE PRAKTYKI ROLNICZE NA RYNKU ZIELONEJ PRACY	64
14. ZIELONA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA WĘGRZECH NA POZIOMIE KRAJOWYM.....	65
15. USTANAWIANIE I WSPIERANIE EKOLOGICZNYCH PRZEDSIĘBIORCÓW.....	67
16. ZIELONA FORMALNA EDUKACJA.....	71
17. INTEGRACJA ZIELONYCH PRAKTYK W EDUKACJI POZAFORMALNEJ	74
Rozdział 2. Sprawiedliwa transformacja	76
1 EUROPEJSKI ZIELONY ŁAD.....	77
2. ZIELONA TRANSFORMACJA	78
3 CYFRYZACJA W GOSPODARCE O OBIEGU ZAMKNIĘTYM	80
4 SZEŚĆ ”R” DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ZIELONEJ TRANSFORMACJI	81

5. ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT DLA ZIELONEJ TRANSFORMACJI	82
6. PRODUKCJA ENERGII ODNAWIALNEJ DLA ZIELONEJ TRANSFORMACJI	83
7. PRZYSTĘPNE CENOWO MIESZKANIA W RAMACH ZIELONEJ TRANSFORMACJI	85
8 STRATEGIA NEUTRALNOŚCI KLIMATYCZNEJ NA POZIOMIE BIZNESU	87
9 GREENWASHING JAKO PRZESZKODA W ZIELONEJ TRANSFORMACJI	88
10. WSPARCIE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W ZIELONEJ TRANSFORMACJI	90
11. ZIELONA TRANSFORMACJA - ZERO EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH.....	92
12. GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM - 6R.....	94
13. STRATEGIA NEUTRALNOŚCI KLIMATYCZNEJ.....	96
14. TWORZENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI MIEJSC PRACY.....	98
15. SPOŁECZNA I GOSPODARCZA SPRAWIEDLIWOŚĆ I RÓWNOŚĆ.....	100
16. KORZYŚCI PODATKOWE DLA ŚREDNICH DOCHODÓW I MŚP.....	102

Rozdział 3. Integracyjna polityka klimatyczna.....104

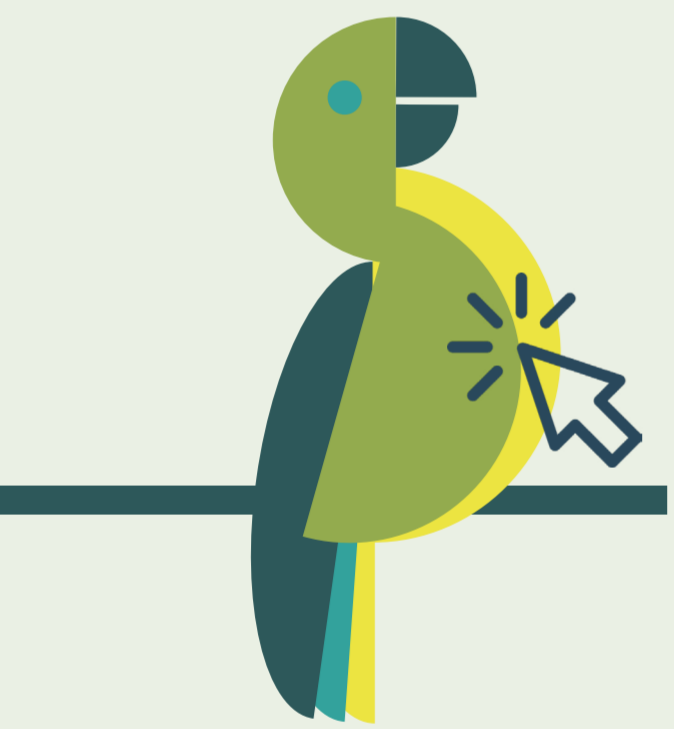
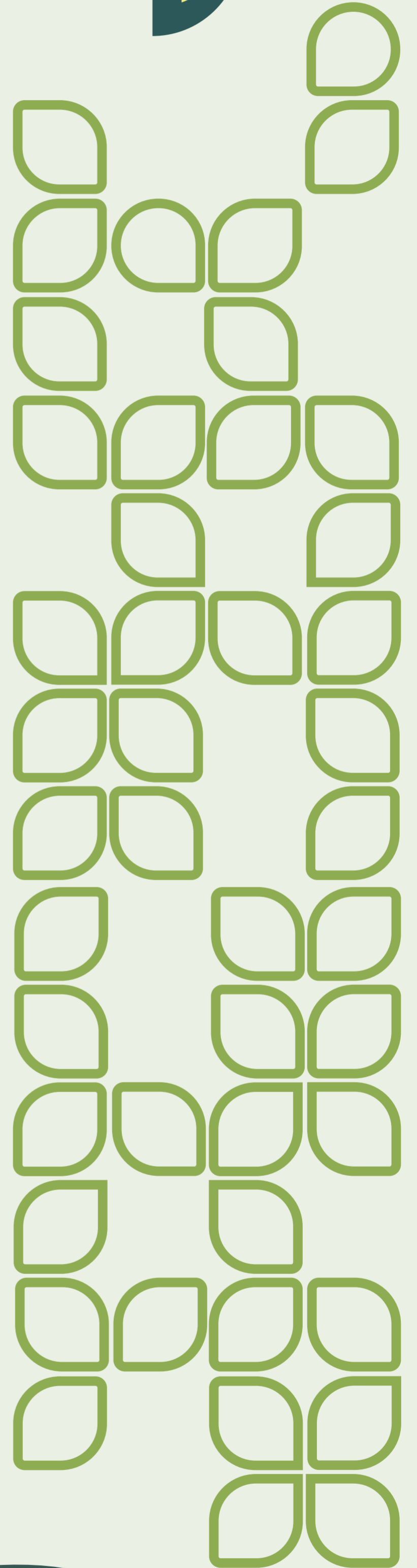
1. KAMPANIE SPOŁECZNE PROMUJĄCE ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNĄ.....	105
2 ODKRYWANIE DOBRYCH PRAKTYK	107
3 EDUKACJA ONLINE NA TEMAT EKOLOGII I ŚRODOWISKA.....	111
4. ŹRÓDŁA ONLINE DO SAMOKSZTAŁCENIA.....	113
5 PLATFORMY EDUKACYJNE DLA WIEDZY O ŚRODOWISKU.....	115
6. ODKRYWANIE NIEFORMALNYCH METOD SKUTECZNEJ EDUKACJI EKOLOGICZNEJ ..	117
7. MOŻLIWOŚCI DLA EUROPEJSKIEJ MŁODZIEŻY, BY UCZYĆ SIĘ O KWESTIACH ŚRODOWISKOWYCH I ANGAŻOWAĆ SIĘ W DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA	120
8. INTEGRACJA EDUKACJI ŚRODOWISKOWEJ: PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI DLA SZKÓŁ I UNIWERSYTETÓW	124

Rozdział 4: Edukacja ekologiczna .....

1 DEFINICJA SPRAWIEDLIWOŚCI ŚRODOWISKOWEJ.....	128
2. INFRASTRUKTURA ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU.....	129
3 RURALIZACJA EUROPEJSKIEGO ZIELONEGO ŁADU	130
4 PRZEKSZTAŁCANIE ŻYWNOSCI I UŻYTKOWANIA GRUNTÓW POPRZEZ STRATEGIĘ „FARM TO FORK.....	131
5 EZŁ DLA PRZEMYSŁU MOTORYZACYJNEGO I SEKTORA TRANSPORTOWEGO	132
6. 6 ZASADY GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM W OSIĄGANIU CELÓW EZŁ	133
7 CENY EMISJI DWUTLENKU WĘGLA W OGRANICZANIU EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH	

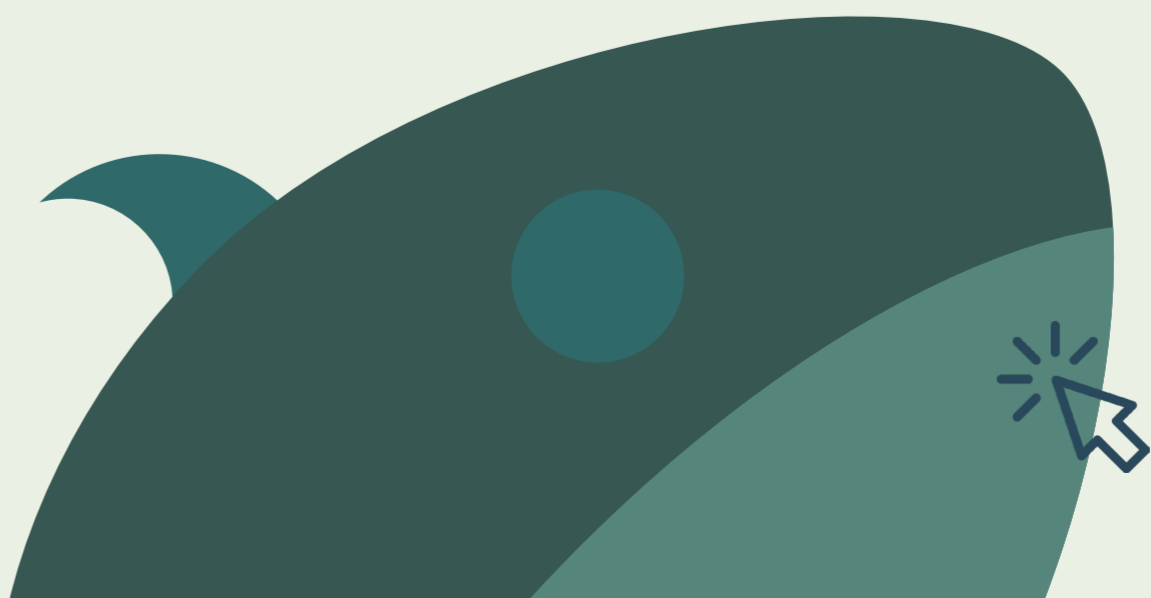
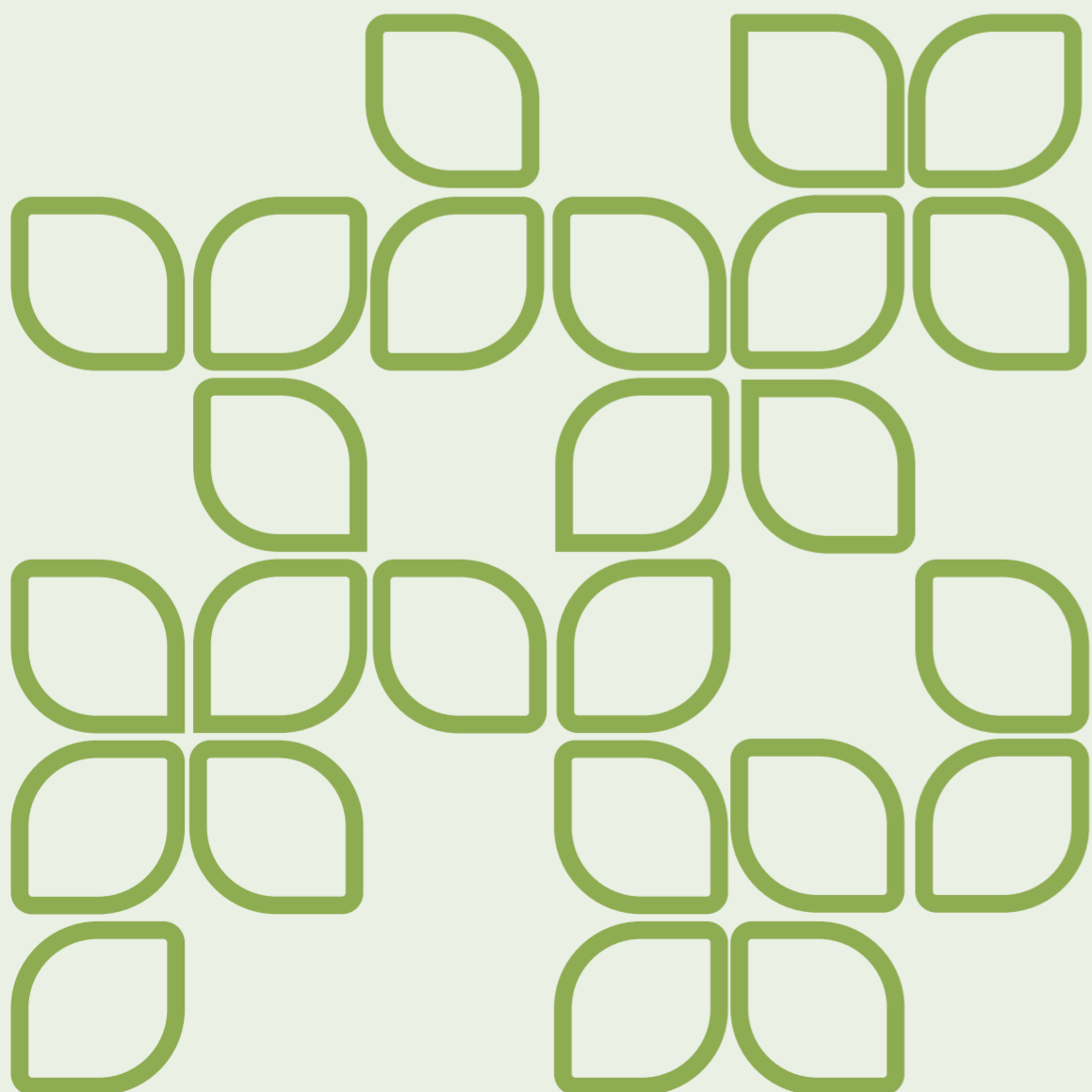
W UE.....	134
8 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA W OSIĄGANIU CELÓW EZŁ.....	135
9 POTENCJALNE WADY I ZALETY EZŁ DLA RÓŻNYCH REGIONÓW I GRUP SPOŁECZNYCH W UE	136
10 WPŁYW EZŁ NA BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I NIEZALEŻNOŚĆ ENERGETYCZNĄ W	137
UE.....	137
Finansowanie na rzecz środowiska.....	138
FINANSOWANIE OCHRONY ŚRODOWISKA	145
FUNDUSZE UE DLA ZIELONEJ SŁOWENII	146
GREENWASHING.....	148
Podsumowanie ankiety	152
PYTANIA I ICH ANALIZA.....	155
PODSUMOWANIE BADANIA Z PODZIAŁEM NA KRAJE	167
Czechy:.....	167
Bułgaria:	167
Słowacja:.....	167
Polska:	168
Węgry:	168
Litwa:	168
Łotwa:.....	169
Austria:.....	169
Rumunia:.....	169
Słowenia:.....	170
Podsumowanie strategii:	171

In this report you will find a lot of animals, if you want to get to know them better, just click on them and you will find out more.

Also you can watch page about company by clicking on a logo

O Zielonej Stacji

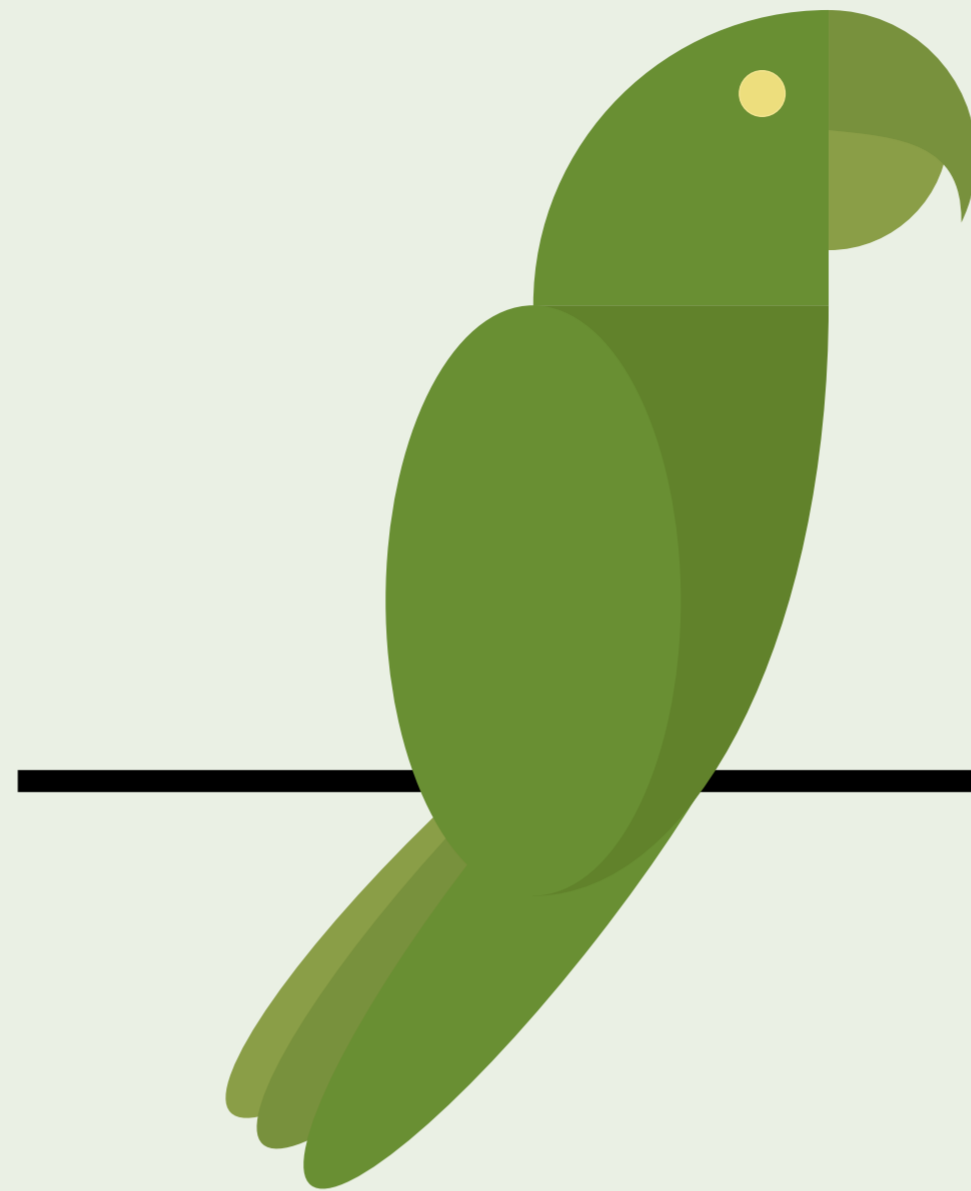
**Green
Station**
Cooperative

Mówiąc o idei edukacji młodych ludzi w zakresie postaw ekologicznych, rozwijania wiedzy z zakresu zrównoważonego rozwoju czy zintegrowanego podejścia do zmian klimatu na początku musimy wspomnieć o Spółdzielni Zielona Stacja, która jest głównym realizatorem projektu, a jej działalność skupia się wokół wspierania wdrażania strategii Europejskiego Zielonego Ładu, a w szczególności na propagowaniu bardziej zrównoważonej konsumpcji żywności i zdrowego odżywiania, a także edukacji ekologicznej.

Spółdzielnia Zielona Stacja działa nieprzerwanie od 2014 r., realizując ponad 30 dużych projektów dla blisko 1700 uczestników. Projekty te kierowane są szczególnie do dzieci, młodzieży oraz osób z mniejszymi szansami w tym osób z niepełnosprawnościami. Realizowane projekty dotyczą zagadnień ekologicznych, społecznych, cyfrowych i zdrowego odżywiania w duchu bio i zero waste.

Celem Spółdzielni jest prowadzenie wspólnego ekologicznego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz działanie na rzecz ich reintegracji społecznej i zawodowej. W „Zielonej Stacji” wykorzystujemy ekonomię społeczną, aby działać na korzyść społeczności lokalnych i środowiska naturalnego. Przywiązujemy wielką wagę do ochrony środowiska, wspieramy ideę gospodarki obiegu zamkniętego, a więc minimalizacji odpadów i maksymalizacji wykorzystania zasobów. Angażujemy się w edukację społeczną i ekologiczną, poprzez liczne projekty, które realizujemy. Staramy się uświadamiać społeczeństwo na temat znaczenia zdrowego odżywiania i dbania o środowisko. Zajęcia edukacyjne obejmują m.in. naukę o uprawie ekologicznych warzyw i owoców, warsztaty gotowania zdrowych potraw, a także naukę o oszczędzaniu energii i odpowiednim segregowaniu odpadów.

W Zielonej Stacji realizujemy cele takie jak:

- 🌀 Edukacja ekologiczna młodych ludzi,
- 🌀 Promocja zdrowego odżywiania, ekologicznej żywności i zero waste,
- 🌀 Tworzenie więzi międzyludzkich,
- 🌀 Odbudowywanie i podtrzymywanie u członków Spółdzielni umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,
- 🌀 Odbudowywanie i podtrzymywanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy,
- 🌀 Prowadzenie działalności społecznej i kulturalno-oświatowej na rzecz swoich członków oraz społeczności lokalnej, a także działalności społecznie użytecznej w sferze działań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Do najważniejszych projektów i inicjatyw realizowanych przez Spółdzielnię Zielona Stacja możemy zaliczyć:

1. Zielone Trójmorze Dla Młodych - Celem projektu było wzmocnienie współpracy w ramach Inicjatywy Trójmorza, na rzecz klimatu, środowiska, zrównoważonego rozwoju i Europejskiego Zielonego Ładu. Budowanie silnego partnerstwa organizacji i instytucji na rzecz klimatu przyczyniło się do zwiększenia potencjału Inicjatywy, poprzez podniesienie kapitału społecznego w ramach organizacji uczestniczących z Polski, Litwy, Łotwy, Słowacji, Słowenii, Czech, Węgier, Rumunii, Bułgarii i Austrii. Dzięki inicjatywie młodzi ludzie mogli podnieść swoje kompetencje, szczególnie językowe we współpracy z organizacjami o zasięgu międzynarodowym. Stworzyliśmy strategię, warsztaty kształtujące postawy proekologiczne i kampanię społeczną, która dotarła do ponad 100 000 młodych ludzi.

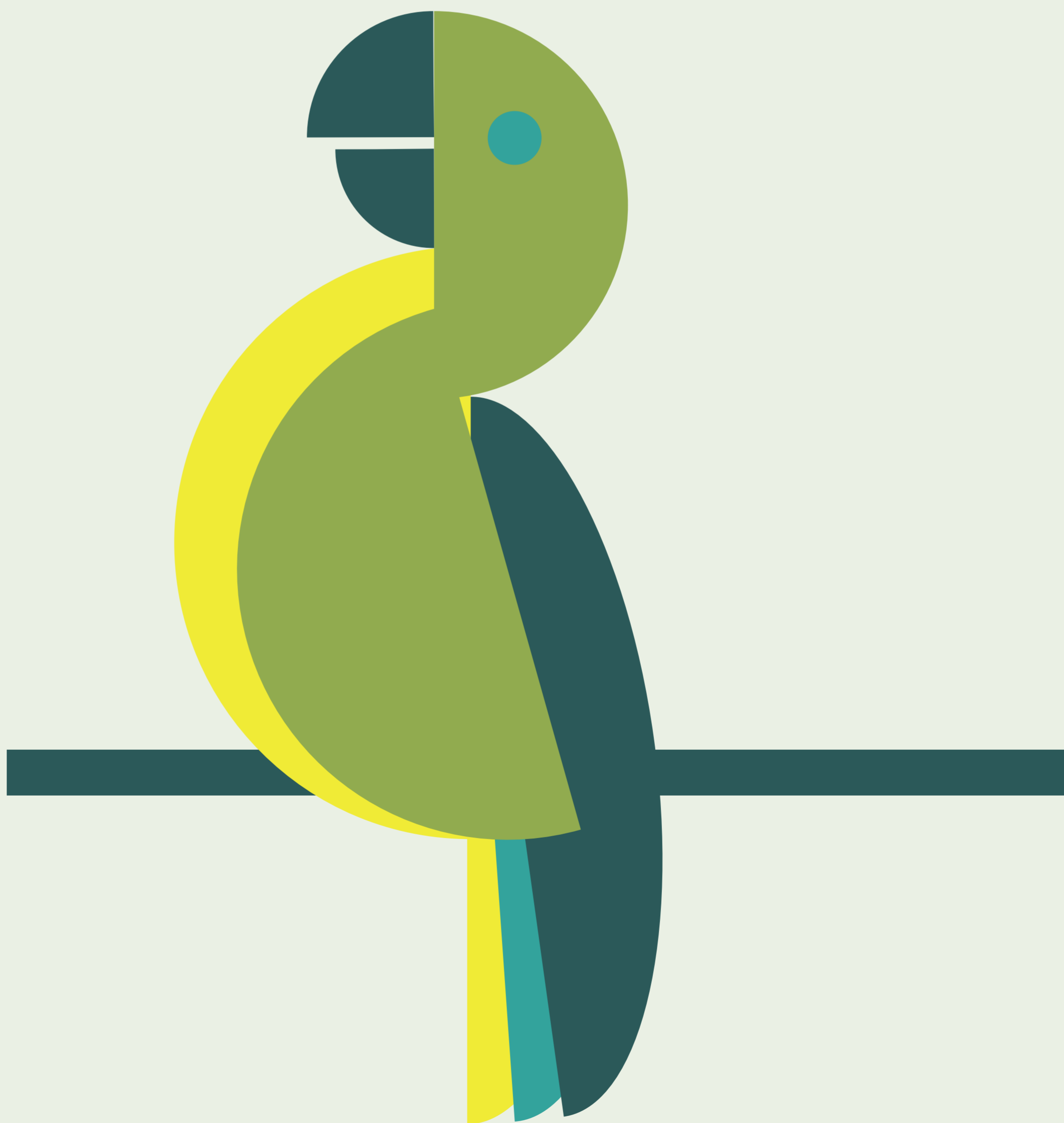
2. Zielona Stacja - Model Franczyzny Społecznej - w ramach inicjatywy stworzyliśmy sieć sklepów z ekologiczną i naturalną żywnością od lokalnych producentów. Projekt miał na celu uświadomić i zmniejszyć problem marnowania żywności oraz kształtować postawy proekologiczne. Sklepy prowadzone były przez podmioty ekonomii społecznej w Gliwicach, Zawierciu, Nysie, Głuchołazach, Cieszynie i Żywcu. Zielona Stacja to model franczyzy społecznej, mającej na celu stworzenie stabilnych miejsc pracy dla osób wykluczonych społecznie. Podjęliśmy współpracę z lokalnymi dostawcami, którzy dostarczali nam zdrową i ekologiczną żywność z własnych upraw. Paczki były przygotowywane przez osoby niepełnosprawne, które pod czujnym okiem asystentów zajmowały się kompletowaniem zamówień, które następnie dostarczane były zamawiającym.

3. Szkolne Inkubatory Ekologiczne - W ramach projektu przeprowadziliśmy konkurs na stworzenie 10 szkolnych ekopracowni, do którego zaprosiliśmy uczniów ze wszystkich 1315 szkół podstawowych z województwa śląskiego. Uczniowie szkół podstawowych zwiększyli swoją świadomość o podstawowych zasadach ochrony przyrody oraz bioróżnorodności, rozwinęli praktyczne umiejętności związane z ochroną środowiska, a także zwiększyli swoją aktywność i odpowiedzialność w rozwiązywaniu problemów środowiskowych. Po stworzeniu ekopracowni edukatorzy zaprojektowali modelowe warsztaty wpisujące się w koncepcję jej działania. Dla uczniów uczestniczących w tworzeniu pracowni zostało przeprowadzone specjalne szkolenie, dzięki któremu stali się eko ambasadorami.

4. Śląska Młodzież Solidarna W Działaniu - celem projektu było wsparcie młodych ludzi w szczególnie trudnej sytuacji, w tym osoby młode przebywające w placówkach również osoby z niepełnosprawnościami, w zdobywaniu i doskonaleniu umiejętności społecznych ważnych na rynku pracy. W ramach projektu prowadzone zostały warsztaty dla młodzieży z umiejętności miękkich, a następnie dzięki mikrograntom grupa realizowała własne działania społeczne. Młodzież samodzielnie realizowała swoje projekty, co dało im możliwość wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności w praktyce zwiększając tym samym ich zaangażowanie w sprawy społeczne. Pokazało to również ich kreatywność i chęć aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym. Łącznie w ramach projektu wsparciem objęliśmy 195 młodych ludzi w wieku 15-19 lat, z których każdy wziął udział w 15 warsztatach.

Powyższe działania pozwoliły nam na zdobycie doświadczenia w realizacji projektów ekologicznych, korzystających z dóbr natury oraz lokalnych zasobów, a także w promowaniu i podniesieniu poziomu edukacji ekologicznej wśród dzieci, młodzieży, seniorów, lokalnej społeczności oraz zmotywowanie ich do dbania o środowisko naturalne, a także kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców woj. śląskiego.

W świecie naznaczonym gwałtownymi zmianami klimatycznymi, pojawiającymi się problemami środowiskowymi oraz pilną potrzebą zrównoważonego rozwoju, strategia „Zielonego Trójmorza dla młodzieży” przedstawia plan działania na rzecz wzmocnienia pozycji młodzieży, aby aktywnie przyczyniła się do zrównoważonej przyszłości naszej planety. Strategia ta podkreśla konieczność zintegrowanego podejścia do zmiany klimatu, edukacji ekologicznej i zachęcania młodzieży do aktywnego udziału osób w procesie podejmowania decyzji środowiskowych. Wierzymy, że dzisiejsza młodzież może być liderem jutra i stworzyć trwałą, integracyjną przyszłość.

Rozdział I, „Zielony rynek pracy”

Koncentruje się na niezliczonych możliwościach dla młodych ludzi w zielonych branżach i sektorach. Od energii odnawialnej, po zrównoważone rolnictwo, zielony rynek pracy rozszerza się, oferując młodym ludziom szeroki wachlarz kariery. Ten rozdział zawiera przegląd sposobów, mówiących o tym, jak młodzież może przyczynić się do walki ze zmianami klimatycznymi poprzez swoje wybory zawodowe.

Rozdział II, „Sprawiedliwa transformacja”

Dotyczy zmiany w kierunku zrównoważonej gospodarki, która zapewnia dobrobyt wszystkim obywatelom, zwłaszcza młodzieży. Podkreślono w nim, że przejście to musi być sprawiedliwe, zapewniające ochronę praw i interesów pracowników i społeczności, dbając jednocześnie o to, aby nikt nie został pominięty. Rozdział ten skupia się na strategiach, których zastosowanie przyczyni się do kształtowania sprawiedliwej transformacji oraz na tym, co młodzi ludzie mogą zrobić, aby wesprzeć tą zmianę i czerpać z niej korzyści.

Rozdział III, „Polityka klimatyczna sprzyjająca włączeniu społecznemu”

Przedstawia konieczność inkluzywnych i demokratycznych procesów decyzyjnych w kształtowaniu klimatu. Uznając zróżnicowany wpływ zmian klimatycznych na społeczności, w rozdziale tym podkreślono, że wszystkie głosy zostaną wysłuchane, a zwłaszcza młodych ludzi. Rozdział mówi też o kluczowej roli młodzieży w tworzeniu, wdrażaniu i monitorowaniu polityki klimatycznej.

Rozdział IV, „Edukacja ekologiczna”

Podkreśla rolę wiedzy w kształtowaniu zielonego sposobu myślenia. Opowiada się za wszechstronną edukacją ekologiczną jako sposobem na wyposażenie młodych ludzi w wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne do stawienia czoła wyzwaniom środowiskowym XXI wieku. W tym rozdziale omawiamy różne strategie edukacyjne i zasoby, które mogą pomóc w zaszczepieniu młodzieży głębszego zrozumienia i docenienia naszego środowisko.

„Zielone Trójmorze dla Młodych” to z kolei zaproszenie skierowane do młodych ludzi na całym świecie, aby aktywnie angażowali się w tworzenie zrównoważonej przyszłości dla siebie i przyszłych pokoleń. Strategia ta potwierdza integralną rolę młodzieży w osiągnięciu zrównoważonego i harmonijnego współistnienia z naturą, oferując prostą ścieżkę, dzięki której można wywrzeć znaczący wpływ.

Najważniejsze wnioski z raportu:

🌀 **Gospodarka obiegu zamkniętego:** Raport mówi o tym, jak ważne jest, abyśmy mniej marnowali i więcej rzeczy używali ponownie. To znaczy, że powinniśmy naprawiać zepsute przedmioty, przetwarzać odpady i znajdować nowe sposoby na wykorzystanie starych rzeczy.

🌀 **Nauka o ochronie środowiska:** W raporcie wiele miejsca poświęcono zagadnieniom edukacji ekologicznej. Autorzy zwracają uwagę, że wszyscy musimy wiedzieć więcej o tym, jak chronić naszą planetę.

🌀 **Polityka klimatyczna dla wszystkich:** Raport podkreśla, że polityka dotycząca klimatu musi uwzględniać różne grupy ludzi, tak aby każdy miał w niej swój udział i aby była sprawiedliwa.

🌀 **Sprawiedliwa zmiana:** Autorzy podkreślają, jak ważne jest, aby zmiany w gospodarce były uczciwe dla wszystkich. To oznacza, że kiedy przechodzimy na bardziej zieloną gospodarkę, musimy pamiętać o pracownikach i nie zostawiać nikogo w tyle.

🌀 **Małe kroki dla środowiska:** W raporcie są wymienione proste rzeczy, które możemy robić w pracy, aby pomóc środowisku, jak na przykład gaszenie świateł, kiedy nikogo nie ma w biurze, czy używanie mniej jednorazowych kubków. To pokazuje, że nawet małe zmiany mogą dużo pomóc.

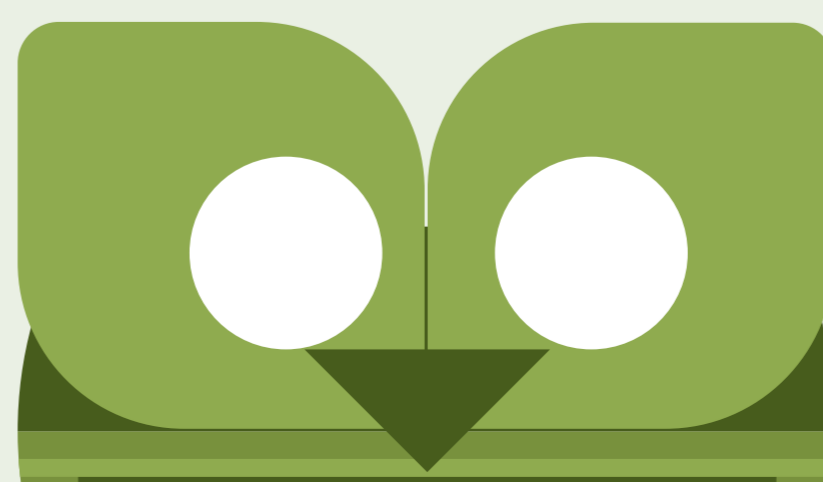
🌀 **Pomoc dla słabszych grup społecznych:** Raport wskazuje, że prawa muszą chronić także tych, którzy są w gorszej sytuacji, tak aby mieli oni równy dostęp do sprawiedliwości i mogli mieć wpływ na decyzje, które ich dotyczą. (Strona 78)

🌀 **Dbłość o zasoby naturalne:** W dokumencie jest mowa o tym, jak ważne jest, abyśmy odpowiedzialnie zarządzali zasobami naturalnymi, czyli dbali o to, aby niczego nie marnować i używać wszystkiego z głową.

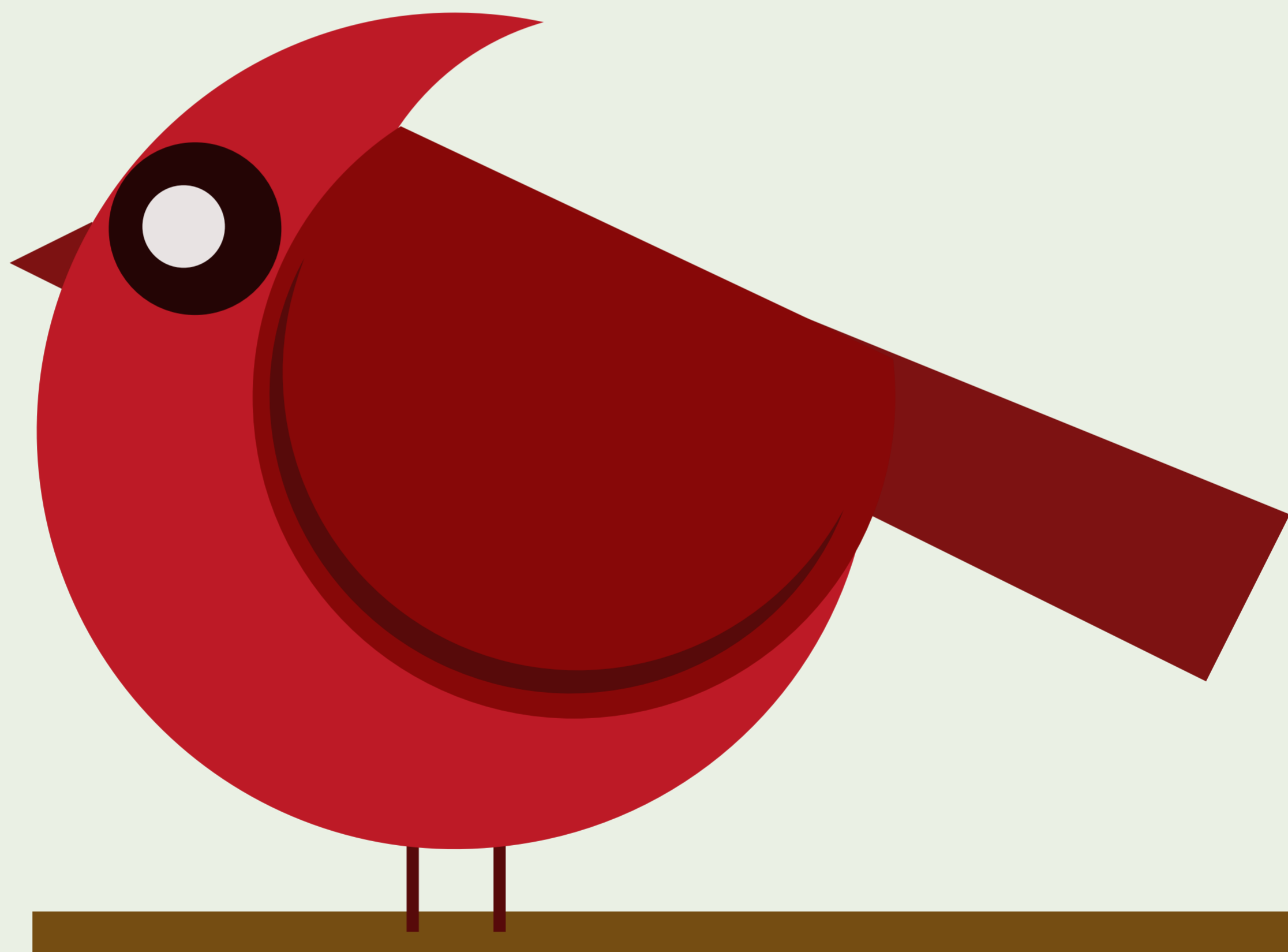
🌀 **Wzrost gospodarczy a środowisko:** Raport mówi o tym, że musimy patrzeć na to, jak nasza gospodarka rośnie, ale też jak to wpływa na środowisko. To znaczy, że nie możemy tylko myśleć o pieniądzach, ale też o tym, jak nasze działania wpływają na planetę.

🌀 **Walka z Greenwashingiem:** Raport podkreśla potrzebę walki z greenwashingiem, czyli praktykami, które wprowadzają w błąd konsumentów co do rzeczywistego wpływu produktów i działań firm na środowisko. Wnioskować można, że konieczne jest wprowadzenie bardziej rygorystycznych regulacji i standardów, które pomogą odróżnić prawdziwe działania na rzecz zrównoważonego rozwoju od pustych obietnic marketingowych

🌀 **Promowanie zielonych miejsc pracy:** konieczność tworzenia zielonych miejsc pracy, które nie tylko przyczyniają się do ochrony środowiska, ale również wspierają zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy. Wniosek ten sugeruje, że przyszłość rynku pracy powinna koncentrować się na zatrudnieniu w sektorach promujących efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii, zrównoważone zarządzanie odpadami i ochronę bioróżnorodności.

Inicjatywa Trójmorza, Europejski Zielony Ład i Młodzież

Definicja i cel Inicjatywy Trójmorza

Inicjatywa Trójmorza to projekt polityczny, gospodarczy i kulturalny, który został zapoczątkowany w 2015 roku przez prezydentów Polski i Chorwacji. Obejmuje on kraje Unii Europejskiej położone między Morzem Bałtyckim, Czarnym i Adriatyckim – Polskę, Czechy, Słowację, Węgry, Rumunię, Bułgarię, Słowenię, Chorwację, Austrię, Litwę, Łotwę i Estonię. Celem Inicjatywy jest przede wszystkim wzmocnienie współpracy gospodarczej, infrastrukturalnej i energetycznej, a także zwiększenie spójności politycznej między krajami członkowskimi, co ma prowadzić do szybszego rozwoju regionu i wyrównywania dysproporcji względem zachodniej części kontynentu.

Współpraca w ramach Europejskiego Zielonego Ładu

Europejski Zielony Ład jest ambitnym planem Komisji Europejskiej mającym na celu transformację krajów członkowskich w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie do roku 2050. Kraje Trójmorza, posiadając różnorodne źródła energii i nierówny poziom rozwoju gospodarczego, mogą znacząco przyczynić się do realizacji tego celu poprzez:

- 🌀 Wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii.
- 🌀 Współpracę transgraniczną w rozwoju sieci energetycznych i infrastruktury do transportu energii odnawialnej.
- 🌀 Koordynację działań w zakresie innowacyjnych projektów, takich jak inteligentne sieci, magazyny energii czy czysty transport.
- 🌀 Zwiększenie potencjału w produkcji energii z odnawialnych źródeł przez wspólne inwestycje i projekty infrastrukturalne.

Wyzwania i szanse

Wyzwania:

☞ **Niejednorodność gospodarek:** Kraje Trójmorza różnią się między sobą pod względem stopnia rozwoju gospodarczego oraz struktury sektora energetycznego, co może utrudniać jednolite podejście do Zielonego Ładu.

☞ **Finansowanie:** Wysokie koszty transformacji wymagają dostępu do znaczących środków finansowych, co jest wyzwaniem, zwłaszcza dla mniej zamożnych krajów regionu.

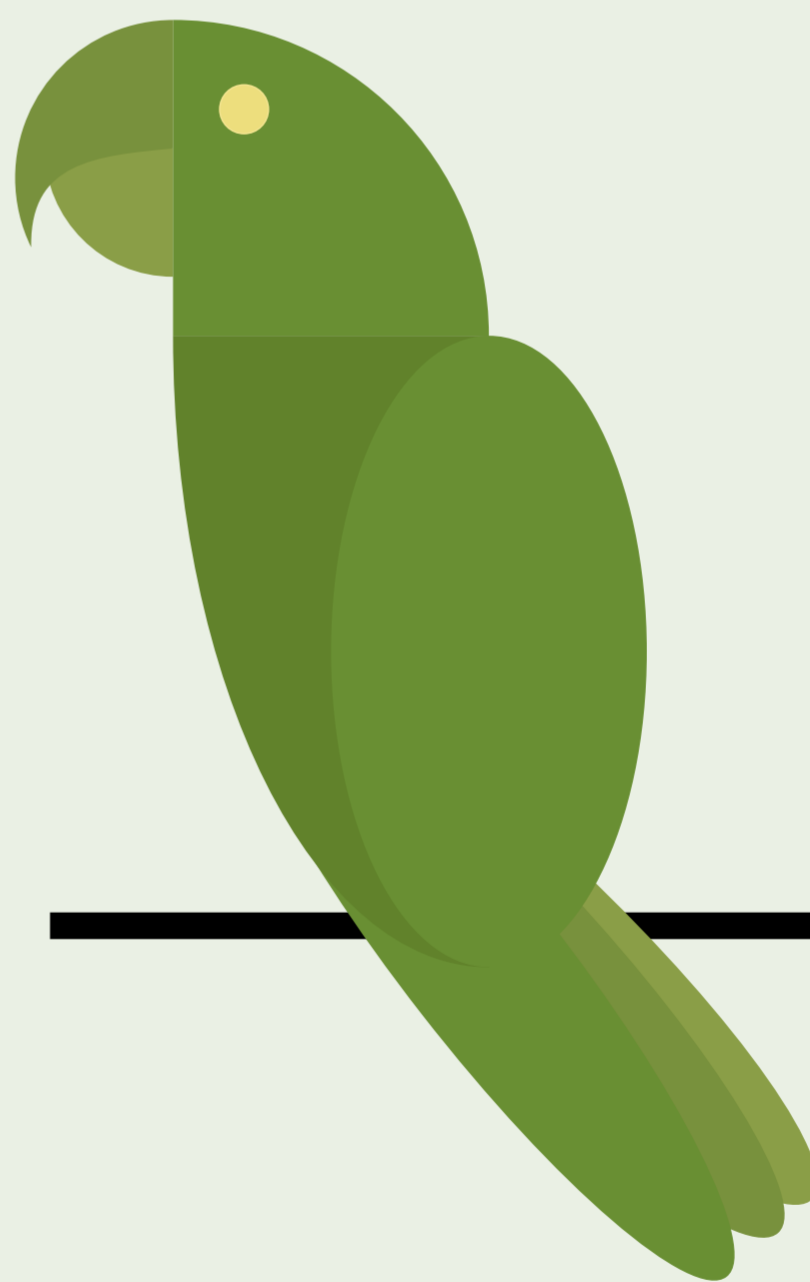
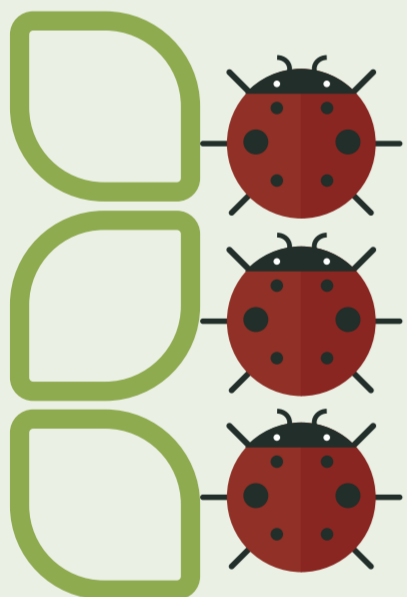
☞ **Spółeczna akceptacja:** Transformacja energetyczna wymaga także zmian w świadomości i zachowaniu społeczeństw, co jest procesem długotrwałym i wymagającym.

Szanse:

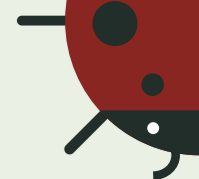
☞ **Współpraca regionalna:** Inicjatywa Trójmorza stwarza możliwość koordynacji działań, co może przyspieszyć implementację innowacji i efektywniejsze wykorzystanie środków unijnych.

☞ **Nowe technologie:** Region ma szansę stać się liderem w niektórych obszarach technologicznych, takich jak technologie związane z wychwytywaniem i składowaniem CO₂ czy rozwój elektromobilności.

☞ **Przyciąganie inwestycji:** Polityka zielonej transformacji może przyciągnąć nowe inwestycje, zarówno krajowe, jak i zagraniczne, w tym z sektora prywatnego.

Podsumowując, Inicjatywa Trójmorza ma potencjał stać się kluczowym elementem w realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu. Przez efektywną współpracę i wymianę wiedzy technologicznej kraje te mogą przyczynić się do przyspieszenia transformacji energetycznej i ekologicznej w regionie. Wzajemne wsparcie państw członkowskich może również umocnić pozycję Europy Środkowo-Wschodniej na mapie polityki klimatycznej UE.

Przyszłość Trójmorza w kontekście Zielonego Ładu

Przyszłość Trójmorza w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu rysuje się jako okazja do synergii działań na wielu płaszczyznach:

⌚ Integracja rynków energetycznych: Współpraca może przynieść integrację rynków energetycznych, umożliwiając efektywniejsze zarządzanie zasobami energetycznymi i ich dystrybucję.

⌚ Rozwój czystych technologii: Kraje Trójmorza mogą stać się hubem innowacji w dziedzinie czystych technologii, szczególnie jeśli chodzi o magazyny energii, biopaliwa czy rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną.

⌚ Budowa infrastruktury: Istotnym aspektem jest również modernizacja i rozbudowa infrastruktury, która by wspierała ekologiczne źródła energii i przyczyniała się do redukcji emisji.

Inicjatywa Trójmorza, w obliczu Europejskiego Zielonego Ładu, stoi przed szansą przekształcenia wyzwań w możliwości rozwojowe. Przy odpowiednim zarządzaniu, inwestycjach oraz zaangażowaniu politycznym i społecznym, kraje Trójmorza mogą odegrać istotną rolę w osiągnięciu celów klimatycznych i energetycznych UE, jednocześnie stymulując swoją gospodarkę i zwiększając konkurencyjność na arenie międzynarodowej. Transformacja w kierunku zrównoważonej przyszłości jest procesem wymagającym, ale dzięki współpracy i determinacji, Inicjatywa Trójmorza może przyczynić się do budowy zielonej, innowacyjnej i prosperującej Europy.

The role of youth in implementing the European Green Deal

W obliczu globalnych wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi, Europejski Zielony Ład stanowi ambitną inicjatywę mającą na celu przekształcenie Unii Europejskiej w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, która do 2050 roku osiągnie neutralność klimatyczną. Realizacja tego celu wymaga zaangażowania na wielu poziomach - od decydentów politycznych, przez przedsiębiorstwa, aż po indywidualnych obywateli. Szczególnie istotną rolę w tym procesie odgrywa młodzież, której entuzjazm, innowacyjność i determinacja w dążeniu do zrównoważonego rozwoju są nieocenione. Młodzi ludzie, będąc nie tylko beneficjentami przyszłych zmian, ale i ich aktywnymi uczestnikami, wnoszą świeże spojrzenie i nowatorskie pomysły, które mogą znacząco przyczynić się do sukcesu Europejskiego Zielonego Ładu.

Młodzież to przyszłość Europy. Jej zaangażowanie jest niezbędne do udanej transformacji energetycznej i ekologicznej. Młodzi ludzie mają nowe pomysły i świeże spojrzenie na świat. Ich zaangażowanie może pomóc w znalezieniu nowych rozwiązań i w upowszechnieniu postaw proekologicznych. Oto kilka argumentów, które przemawiają za zaangażowaniem młodzieży w realizację Europejskiego Zielonego Ładu:

- 🌀 Młodzi ludzie są bardziej świadomi kwestii związanych ze środowiskiem i zrównoważonym rozwojem - badania pokazują, że młodzież jest bardziej świadoma zagrożeń związanych ze zmianami klimatu i zrównoważonym rozwojem niż starsze pokolenia.
- 🌀 Młodzi ludzie są bardziej skłonni do działania - młodzież jest bardziej skłonna do zaangażowania się w działania na rzecz ochrony środowiska.
- 🌀 Młodzi ludzie mają nowe pomysły i świeże spojrzenie na świat - młodzież może pomóc w znalezieniu nowych rozwiązań i w upowszechnieniu postaw proekologicznych.

Rola młodzieży we wdrażaniu Europejskiego Zielonego Ładu

1. Młodzież jako katalizator zmian

Młodzież, dzięki swojej energii, kreatywności i otwartości na nowości, jest naturalnym katalizatorem zmian. To właśnie młodzi ludzie często stają na czele protestów i manifestacji, domagając się działań na rzecz środowiska. Przykładem mogą być globalne strajki klimatyczne inspirowane przez Gretę Thunberg. Takie działania mobilizują społeczeństwo i wywierają presję na decydentach, przyspieszając wdrażanie ekologicznych rozwiązań.

2. Edukacja i świadomość ekologiczna

Młodzież jest pokoleniem, które w największym stopniu korzysta z dostępu do informacji. Dzięki edukacji ekologicznej w szkołach oraz dostępowi do wiedzy w internecie, młodzi ludzie są coraz bardziej świadomi zagrożeń dla środowiska. Ta świadomość przekłada się na codzienne wybory – od konsumpcji po sposób podróżowania.

3. Innowacje i zielone technologie

Młodzi ludzie są często pionierami w zakresie nowych technologii. Wspierają rozwój i wdrażanie zielonych innowacji, takich jak aplikacje do monitorowania zużycia energii, platformy wymiany rzeczy czy rozwiązania w zakresie mobilności miejskiej. Dzięki temu przyczyniają się do tworzenia zrównoważonej gospodarki opartej na zielonych technologiach.

4. Aktywizm i zaangażowanie społeczne

Młodzież angażuje się w różnorodne inicjatywy społeczne, od lokalnych projektów po globalne kampanie. Poprzez wolontariat, działalność w organizacjach pozarządowych czy tworzenie start-upów ekologicznych, młodzi ludzie przyczyniają się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu na różnych poziomach

5. Współpraca międzypokoleniowa

Choć młodzież odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu, ważne jest też budowanie mostów między pokoleniami. Współpraca z doświadczonymi ekspertami, działaczami i decydentami pozwala na łączenie świeżego spojrzenia młodych ludzi z wiedzą i doświadczeniem starszych pokoleń.

6. Młodzież w roli liderów i decydentów

Coraz częściej młodzi ludzie są zaangażowani w procesy decyzyjne na różnych poziomach – od lokalnych rad młodzieżowych po panele doradcze przy instytucjach unijnych. Ich perspektywa, świeże spojrzenie i nieprzekupna postawa w kwestiach ekologicznych czynią ich nieocenionymi partnerami w dialogu o przyszłości.

7. Młodzież a gospodarka

Młodzi ludzie są nie tylko konsumentami, ale i przedsiębiorcami. Coraz częściej zakładają start-upy i firmy oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju. Poprzez swoją działalność gospodarczą wprowadzają innowacyjne rozwiązania, które przyczyniają się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

8. Młodzież a kultura i media

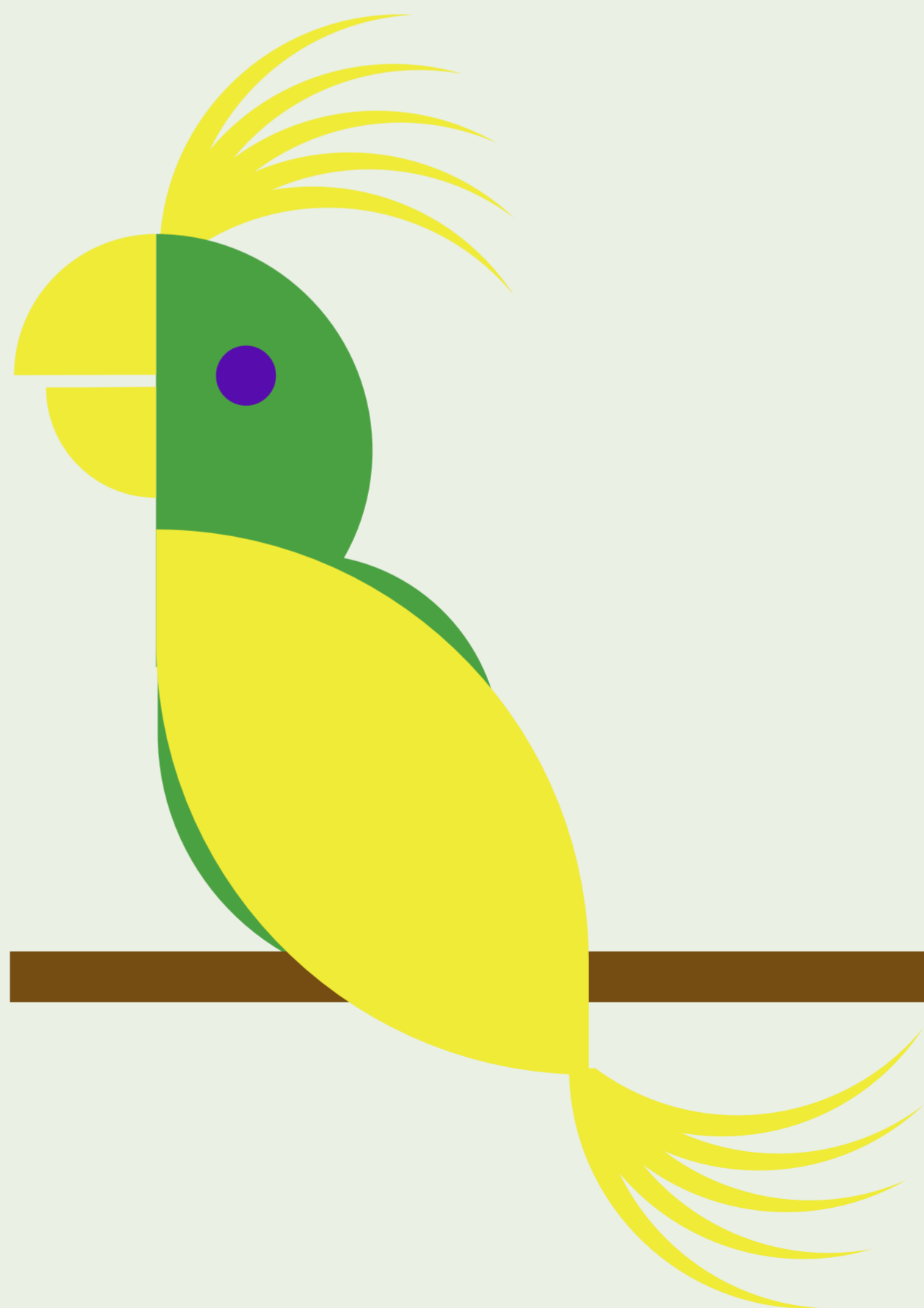
Młodzież ma ogromny wpływ na kulturę popularną i media. Poprzez tworzenie i konsumpcję treści promują wartości związane z ekologią, wpływając na percepcję szerokiej publiczności i kształtując postawy społeczne wobec środowiska.

9. Młodzież a nauka i badania

Młodzi naukowcy, studenci i doktoranci prowadzą badania, które przyczyniają się do zrozumienia skomplikowanych procesów ekologicznych i klimatycznych. Ich prace często stanowią podstawę dla decyzji politycznych i strategii wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu.

10. Młodzież a edukacja rówieśnicza

Młodzież ma unikalną zdolność docierania do swoich rówieśników. Poprzez edukację rówieśniczą, warsztaty i kampanie prowadzone przez młodzież dla młodzieży, przekaz ekologiczny dociera do szerokiej grupy odbiorców w autentyczny i przekonujący sposób.

Przykłady zaangażowania młodzieży w realizację Europejskiego Zielonego Ładu:

Uczestnictwo w konsultacjach publicznych

W 2022 roku Komisja Europejska przeprowadziła konsultacje publiczne dotyczące propozycji reformy systemu handlu emisjami. W konsultacjach tych wzięło udział ponad 200 000 osób, w tym wielu młodych ludzi. Młodzież wyraziła swoje poparcie dla reformy i przedstawiła szereg propozycji, które mogłyby ją usprawnić.

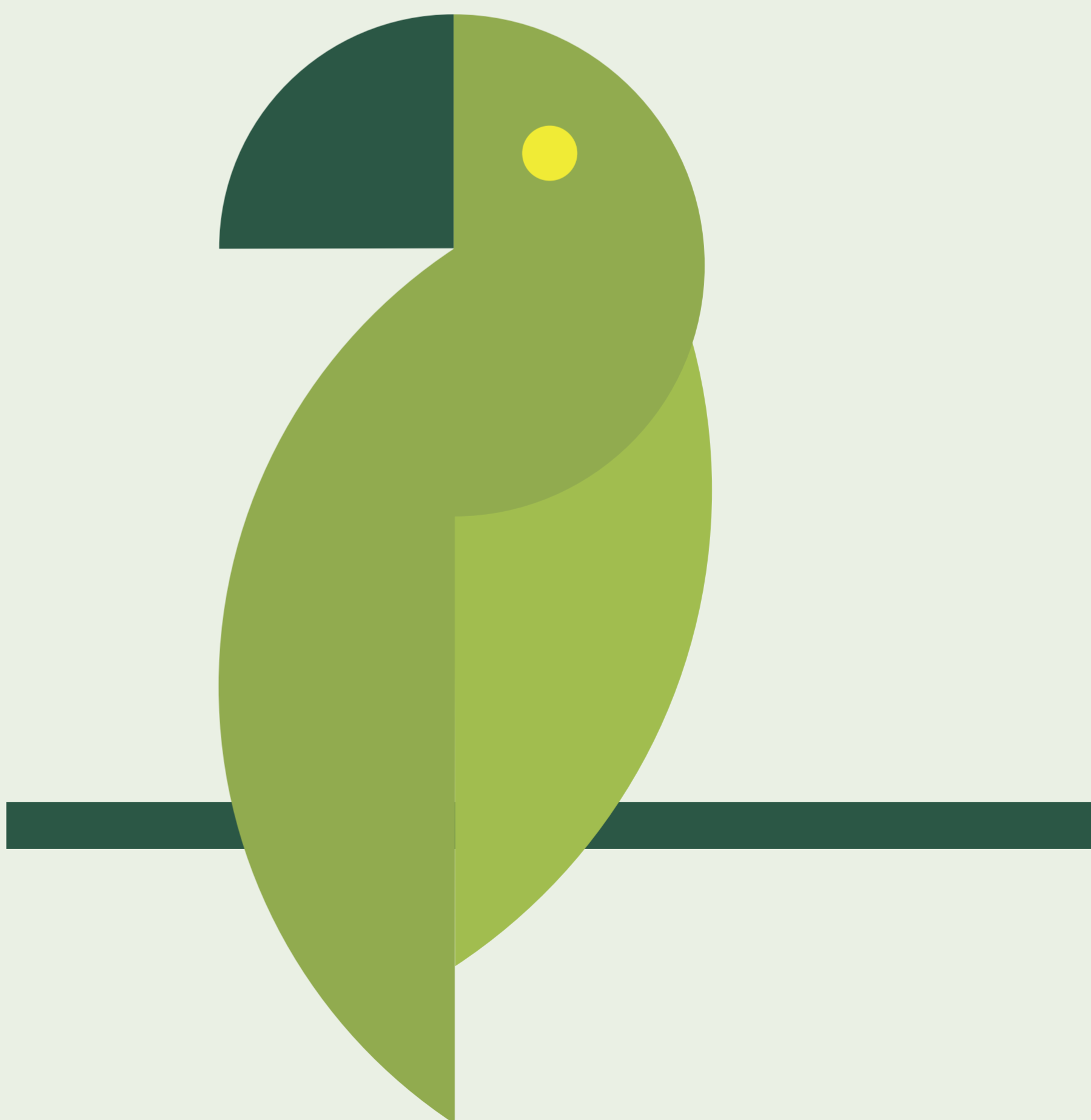
Promowanie postaw proekologicznych

Młodzież promuje postawy proekologiczne wśród swoich rówieśników. Dzieli się swoją wiedzą i doświadczeniem, aby zachęcić innych do działania na rzecz ochrony środowiska. Młodzi ludzie organizują akcje informacyjne, kampanie społeczne, czy eventy edukacyjne.

Angażowanie się w działalność organizacji pozarządowych

Młodzi ludzie aktywnie angażują się w działalność organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony środowiska. W Polsce działa wiele takich organizacji, takich jak Greenpeace, WWF, czy Klub Gaja. Młodzież angażuje się w ich działania na różne sposoby, na przykład poprzez udział w akcjach protestacyjnych, wolontariat, czy działalność edukacyjną.

Przykładowe działania młodzieży w ramach Europejskiego Zielonego Ładu:

Młodzieżowa Rada Klimatyczna przy Komisji Europejskiej

Młodzieżowa Rada Klimatyczna przy Komisji Europejskiej to grupa młodych ludzi, którzy doradzają Komisji Europejskiej w kwestiach związanych z klimatem i zrównoważonym rozwojem. Rada została powołana w 2020 roku i składa się z 20 młodych ludzi z całej Europy. Młodzieżowa Rada Klimatyczna jest platformą, która umożliwia młodzieży aktywny udział w kształtowaniu polityki klimatycznej UE.

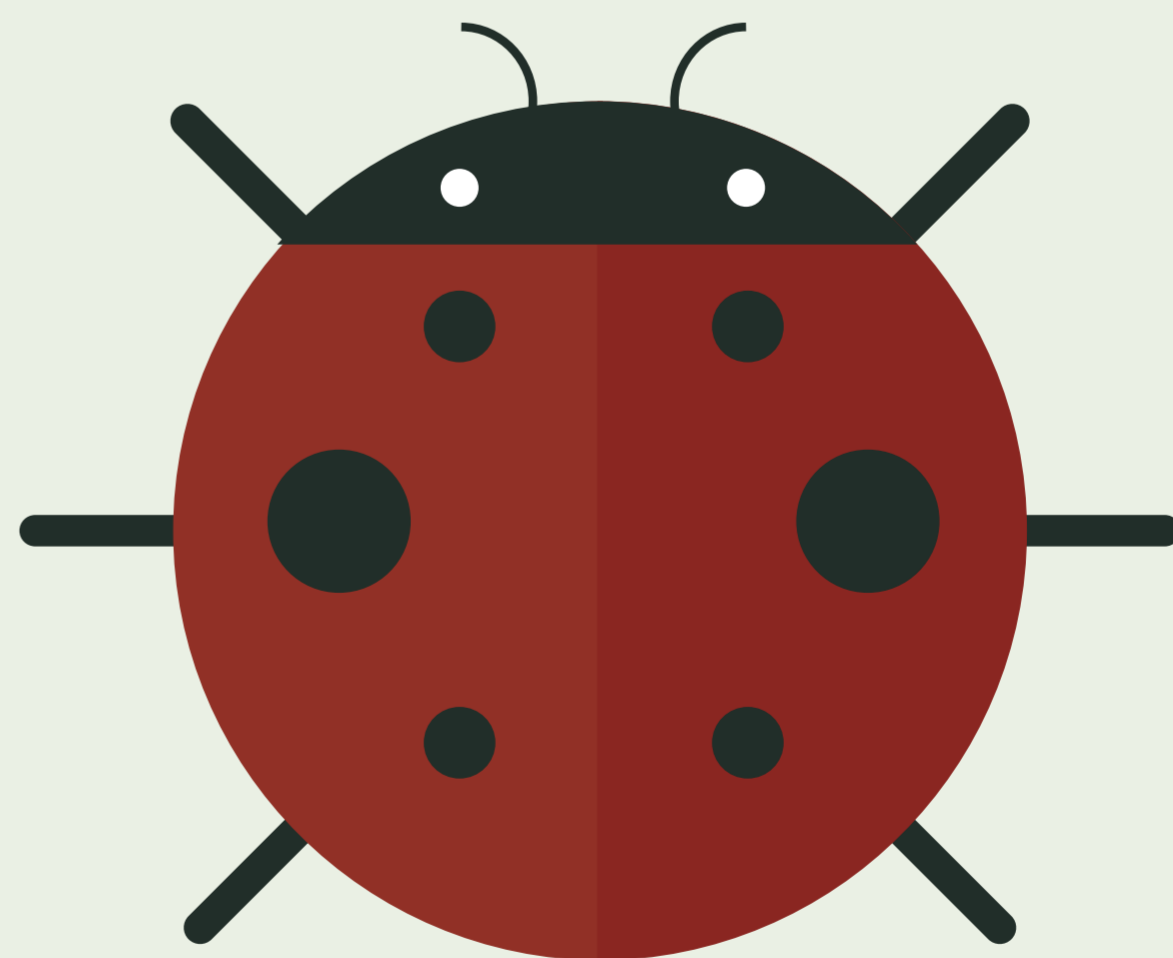

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny to międzynarodowy ruch społeczny, który organizuje protesty na rzecz działań na rzecz klimatu. Ruch został założony przez Gretę Thunberg w 2018 roku i szybko zyskał popularność wśród młodzieży na całym świecie. Młodzieżowy Strajk Klimatyczny jest wyrazem niezadowolonia młodzieży z braku działań na rzecz klimatu. Ruch doprowadził do wzrostu świadomości społecznej na temat zmian klimatu i do zwiększenia presji na decydentów politycznych.

Inicjatywa „GenerationEU”

Inicjatywa „GenerationEU” to program, który wspiera młodych ludzi w działaniach na rzecz klimatu. Program został uruchomiony w 2020 roku i jest finansowany z Funduszu Odbudowy UE. Inicjatywa „GenerationEU” wspiera projekty realizowane przez młode osoby w dziedzinie odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej, czy ochrony klimatu.

Ważność zaangażowania młodzieży

Młodzież to przyszłość Europy. Jej zaangażowanie jest niezbędne do udanej transformacji energetycznej i ekologicznej. Młodzi ludzie mają nowe pomysły i świeże spojrzenie na świat. Ich zaangażowanie może pomóc w znalezieniu nowych rozwiązań i w upowszechnieniu postaw proekologicznych. Ponadto podczas warsztatów stworzyliśmy nowe pomysły w jaki sposób młodzież może angażować się we wprowadzanie EGD:

- 1. Zielone kluby i organizacje** - Zakładając kluby ekologiczne, młodzież może inspirować innych, tworząc społeczność opartą na wspólnych wartościach ekologicznych. Działania takie promują zrównoważone postawy wśród rówieśników i wpływają na całe społeczności.
- 2. Lokalne inicjatywy** - Akcje sprzątanina czy sadzenie drzew wpływają bezpośrednio na lokalne środowisko, czyniąc je czystszy i bardziej przyjaznym dla mieszkańców. Takie działania uczą odpowiedzialności za otaczający nas świat.
- 3. Zielony transport** - Wybierając ekologiczne środki transportu, młodzież nie tylko dba o środowisko, ale również promuje zdrowy styl życia i zachęca innych do podobnych wyborów.
- 4. Zrównoważona konsumpcja** - Świadome zakupy mogą znacząco zmniejszyć nasz ślad węglowy. Promując takie postawy, młodzież wpływa na kierunek rozwoju rynku konsumenckiego.
- 5. Zielone inicjatywy w miejscu pracy** - Nawet małe zmiany, takie jak segregacja odpadów, mogą przynieść znaczące korzyści dla środowiska. Młodzież, jako nowa siła robocza, może wprowadzać te zmiany w miejscach pracy.
- 6. Cyfrowe działania** - W erze cyfrowej młodzież ma ogromny wpływ na media społecznościowe. Promując ekologię online, mogą dotrzeć do szerokiej publiczności.
- 7. Zielone wydarzenia** - Organizując ekologiczne imprezy, młodzież edukuje społeczność i promuje zrównoważone rozwiązania w praktyce.
- 8. Eko Wolontariat** - Współpracując z organizacjami ekologicznymi, młodzi ludzie zdobywają doświadczenie, które może przekształcić się w przyszłe ścieżki kariery.
- 9. Zielona moda** - Poprzez promowanie zrównoważonej mody, młodzież może wpłynąć na przemysł odzieżowy, który jest jednym z głównych źródeł zanieczyszczeń. Naprawa, recykling i ponowne wykorzystanie odzieży zmniejszają konieczność produkcji nowych ubrań, co przekłada się na mniejsze zużycie zasobów i mniejszą ilość odpadów.
- 10. Zielona kuchnia** - Poprzez promowanie lokalnych i sezonowych produktów, młodzież może wpłynąć na rozwój lokalnych gospodarstw i zmniejszenie emisji CO₂ związanej z transportem żywności na duże odległości. Ponadto, unikanie marnowania jedzenia ma bezpośredni wpływ na ograniczenie ilości odpadów.
- 11. Zielone podróże** - Wybierając ekoturystykę lub podróże bardziej zrównoważone, młodzież może wspierać lokalne społeczności i chronić środowisko. Takie podejście do podróżowania kładzie nacisk na ochronę przyrody i kultury miejsc, które odwiedzają.

12. Zielona edukacja - Uczestniczenie w kursach i szkoleniach z zakresu ekologii pozwala młodzieży zdobyć wiedzę, która może być potem wykorzystywana w praktyce, zarówno w życiu zawodowym, jak i prywatnym.

13. Zielona polityka - Angażując się w działalność polityczną, młodzież ma szansę wpłynąć na kształtowanie polityki środowiskowej na różnych poziomach administracji.

14. Zielone przestrzenie - Tworzenie zielonych przestrzeni, takich jak ogrody na dachach czy zielone ściany, nie tylko przyczynia się do poprawy jakości powietrza, ale także wpływa na dobrostan psychiczny mieszkańców.

15. Zielona energia - Promując odnawialne źródła energii, młodzież może przyczynić się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i promować rozwój technologii przyjaznych dla środowiska.

16. Zielone wyzwania - Organizując i uczestnicząc w różnego rodzaju wyzwaniach, takich jak „Tydzień bez plastiku”, młodzież może podnosić świadomość ekologiczną wśród rówieśników i inspirować ich do działania.

17. Zielona wspólnota - Budując społeczności oparte na zielonych wartościach, młodzi ludzie mogą wspólnie działać na rzecz ochrony środowiska i wymieniać się doświadczeniami.

18. Zielone inicjatywy artystyczne - Poprzez sztukę, taką jak muzyka, malarstwo czy teatr, młodzież może przekazywać ważne przesłania ekologiczne, docierając do szerokiej publiczności w emocjonalny i inspirujący sposób.

19. Zielona przedsiębiorczość - Zakładając ekologiczne przedsiębiorstwa, młodzi ludzie mogą oferować produkty i usługi, które są nie tylko opłacalne, ale także przyjazne dla środowiska.

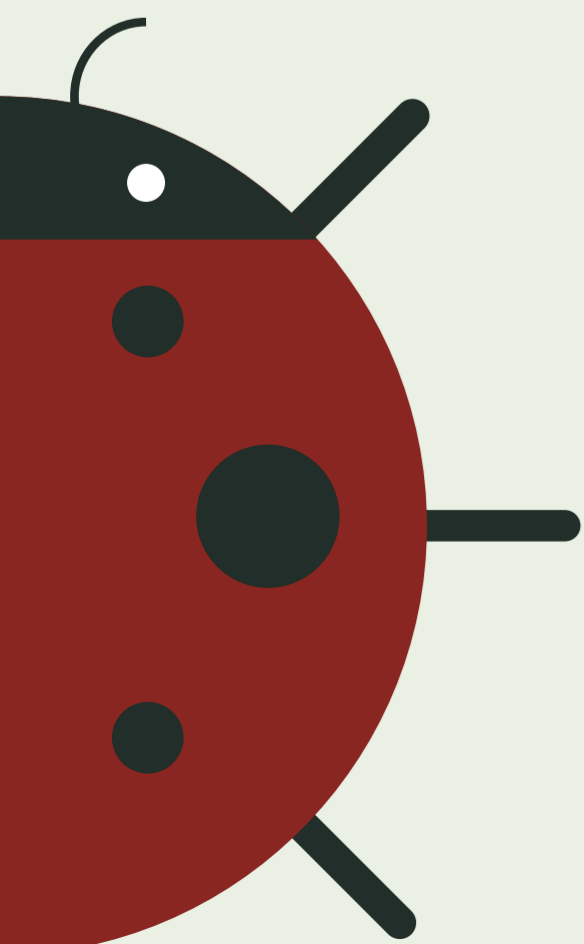
20. Zielone inicjatywy edukacyjne - Tworzenie i promowanie programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży, które koncentrują się na ekologii, pozwala kształtować świadomość ekologiczną od najmłodszych lat.

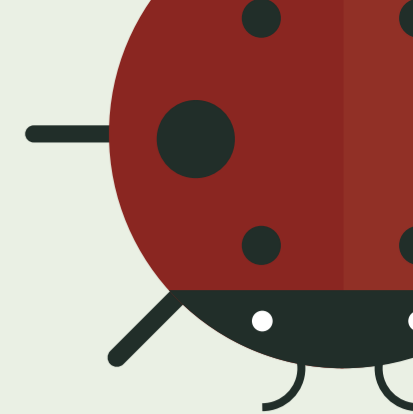
21. Zielone sporty - Organizowanie i uczestniczenie w ekologicznych wydarzeniach sportowych, takich jak biegi czy rajdy rowerowe, które promują zdrowy styl życia i dbałość o środowisko.

22. Zielone przestrzenie mieszkalne - Adaptacja domów i mieszkań w sposób zrównoważony, stosując rozwiązania takie jak kompostowanie, zbieranie wody deszczowej czy instalacja paneli słonecznych.

23. Zielone działania społeczne - Organizowanie kampanii społecznych, które mają na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zagrożeń dla środowiska i zachęcanie do działań na rzecz jego ochrony, czy instalacja paneli słonecznych.

Młodzież, dzięki swojej aktywności, pasji i determinacji, jest nie tylko beneficjentem działań w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, ale także jednym z głównych aktorów tego procesu. Ich zaangażowanie, innowacyjność i zdolność do mobilizacji społeczności czynią ich niezastąpionymi w walce o zrównoważoną przyszłość Europy. Wspieranie ich inicjatyw, słuchanie ich głosu i uwzględnianie ich perspektywy w procesach decyzyjnych to klucz do sukcesu w realizacji ambitnych celów ekologicznych.

Rola programu Erasmus+ w realizacji Europejskiego Zielonego Ładu

Program Erasmus+ jest jednym z najbardziej znanych i skutecznych programów Unii Europejskiej, mającym na celu promowanie mobilności edukacyjnej i współpracy międzynarodowej. Chociaż jego głównym celem jest edukacja i rozwój młodzieży, Erasmus+ może odgrywać kluczową rolę w realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. Jak? Przyjrzyjmy się bliżej.

1. Edukacja ekologiczna

Dzięki wymianom studenckim i szkoleniom w ramach programu Erasmus+, młodzi ludzie mają okazję uczyć się o praktykach ekologicznych w różnych krajach. Wiedza zdobyta podczas takich wyjazdów często przekłada się na lokalne inicjatywy i projekty związane z ochroną środowiska po powrocie do kraju pochodzenia.

2. Współpraca międzynarodowa

Erasmus+ promuje współpracę między uczelniami, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami z różnych krajów. Wspólne projekty i inicjatywy mogą skupiać się na rozwiązaniach ekologicznych, wymianie doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju.

3. Promowanie zrównoważonej mobilności

Chociaż program Erasmus+ zachęca do podróżowania, coraz częściej stawia się nacisk na zrównoważoną mobilność. Promuje się podróże pociągami zamiast samolotami, zachęca do korzystania z komunikacji miejskiej i rowerów oraz organizuje się szkolenia i warsztaty na temat ekologicznego stylu życia podczas pobytu za granicą.

4. Zwiększenie świadomości ekologicznej

Uczestnicy programu Erasmus+ mają okazję obserwować, jak różne kraje i społeczności radzą sobie z wyzwaniami ekologicznymi. Takie doświadczenia zwiększają świadomość ekologiczną i motywują do działania na rzecz ochrony środowiska.

5. Erasmus+ a zielone innowacje

W ramach programu Erasmus+ finansowane są projekty badawcze i innowacyjne inicjatywy skupiające się na ekologii i zrównoważonym rozwoju. Studenci, naukowcy i eksperci współpracują, by tworzyć nowe rozwiązania wspierające cele Europejskiego Zielonego Ładu.

6. Budowanie sieci zielonych liderów

Uczestnicy programu Erasmus+ często stają się ambasadorami idei zrównoważonego rozwoju w swoich społecznościach. Wspólnie spędzony czas za granicą, wymiana doświadczeń i nawiązane relacje sprzyjają tworzeniu sieci młodych liderów, którzy będą współpracować w przyszłości nad ekologicznymi projektami na skalę europejską.

7. Wprowadzenie zielonej agendy w uczelniach

Wielu uczestników Erasmus+ po powrocie do swojego kraju staje się aktywistami na swoich uczelniach, promując zielone inicjatywy, takie jak recykling, zrównoważony transport czy ograniczenie zużycia plastiku. Dzięki temu uczelnie stają się bardziej ekologiczne i odpowiedzialne.

8. Erasmus+ a lokalne społeczności

Nie tylko studenci korzystają z programu Erasmus+. Wiele projektów skierowanych jest do nauczycieli, trenerów czy pracowników młodzieżowych, którzy po powrocie wprowadzają zdobytą wiedzę w życie swoich lokalnych społeczności, przyczyniając się do realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu na poziomie lokalnym.

9. Promowanie zielonej gospodarki

Dzięki programowi Erasmus+ młodzi ludzie mają okazję poznawać firmy i organizacje pracujące nad zielonymi technologiami, odnawialnymi źródłami energii czy ekologicznym rolnictwem. Takie doświadczenia mogą inspirować ich do wyboru kariery w sektorze zielonej gospodarki lub zakładania własnych start-upów ekologicznych.

10. Erasmus+ jako narzędzie dyplomacji klimatycznej

Program Erasmus+ może służyć jako platforma do dyskusji i współpracy w zakresie polityki klimatycznej na poziomie międzynarodowym. Wspólne projekty, konferencje i warsztaty skupiające się na ekologii mogą przyczynić się do budowania konsensusu i wspólnego podejścia do globalnych wyzwań klimatycznych.

11. Ekologiczne inicjatywy na uczelni

Współpraca w ramach Erasmus+ prowadzi do wymiany najlepszych praktyk między uczelniami. Wiele uniwersytetów wdraża innowacyjne rozwiązania ekologiczne, takie jak systemy gromadzenia deszczówki, zielone dachy czy panele słoneczne. Dzięki Erasmus+, te pomysły są szybko rozpowszechniane i adaptowane w różnych częściach Europy.

12. Erasmus+ a kultura zrównoważonej konsumpcji

Podczas pobytu za granicą, studenci są zachęceni do eksplorowania lokalnych rynków, korzystania z produktów lokalnych i sezonowych oraz unikania nadmiernego konsumpcjonizmu. Takie doświadczenia kształtują postawy proekologiczne, które uczestnicy programu zabierają ze sobą do domu.

13. Sieciowanie i budowanie społeczności

Erasmus+ nie tylko umożliwia indywidualne doświadczenia, ale także sprzyja tworzeniu międzynarodowych sieci osób zainteresowanych ekologią. Te społeczności często inicjują wspólne projekty, kampanie czy start-upy, które mają na celu promowanie zrównoważonego rozwoju.

14. Edukacja ekologiczna dla nauczycieli i trenerów

Nie tylko studenci korzystają z programu Erasmus+. Nauczyciele, trenerzy i pracownicy młodzieżowi uczestniczą w specjalnych kursach i szkoleniach, które koncentrują się na edukacji ekologicznej. Po powrocie do swoich krajów, przekazują zdobytą wiedzę swoim uczniom i podopiecznym.

Program Erasmus+ ewoluje w odpowiedzi na globalne wyzwania naszych czasów. Rola programu Erasmus+ w realizacji Europejskiego Zielonego Ładu nie ogranicza się tylko do edukacji i mobilności. To kompleksowy program, który może przyczynić się do przyspieszenia transformacji ekologicznej w Europie na wielu poziomach. Dzięki zaangażowaniu młodych ludzi, ich pasji i determinacji, Erasmus+ staje się potężnym narzędziem w walce o zieloną i zrównoważoną przyszłość kontynentu. Wspieranie i rozwijanie tego programu to inwestycja w przyszłość, która przyniesie korzyści nie tylko dla uczestników, ale dla całej Europy. Program Erasmus+ jest doskonałym przykładem tego, jak inicjatywy edukacyjne mogą przyczynić się do realizacji celów ekologicznych.

Inicjatywa Trójmorza to platforma współpracy między krajami Europy Środkowej i Wschodniej, rozciągająca się od Bałtyku, przez Adriatyk, aż po Morze Czarne. Do inicjatywy należą: Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Rumunia, Bułgaria, Litwa, Łotwa, Estonia, Chorwacja, Słowenia i Austria. Wdrażanie Europejskiego Zielonego Ładu w tych krajach wiąże się z różnymi wyzwaniami, które wynikają z ich unikalnych warunków gospodarczych, społecznych i geograficznych.

15. Erasmus+ jako platforma dla globalnych celów zrównoważonego rozwoju

Program Erasmus+ jest w pełni zgodny z globalnymi celami zrównoważonego rozwoju (SDGs) ONZ. Poprzez promowanie edukacji ekologicznej, zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz działań na rzecz klimatu, Erasmus+ przyczynia się do realizacji tych celów na poziomie europejskim.

Oto niektóre z nich:

Polska

🌀 **Dekarbonizacja przemysłu ciężkiego i energetyki:** Polska jest silnie uzależniona od węgla, co stanowi wyzwanie w redukcji emisji gazów cieplarnianych.

🌀 **Modernizacja infrastruktury energetycznej:** Wymiana przestarzałych elektrowni i sieci przesyłowych na nowoczesne i efektywne technologicznie.

🌀 **Rozwój zrównoważonego transportu:** Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji z sektora transportowego.

Czechy

🌀 **Zmniejszenie zależności od węgla:** Podobnie jak Polska, Czechy muszą zmniejszyć swoją zależność od węgla i zwiększyć udział OZE w miksie energetycznym.

🌀 **Efektywność energetyczna:** Modernizacja budynków i przemysłu w celu zwiększenia efektywności energetycznej.

Słowacja

🌀 **Rozwój OZE:** Słowacja ma potencjał w zakresie energii odnawialnej, który musi być lepiej wykorzystany.

🌀 **Modernizacja transportu:** Rozwój infrastruktury dla pojazdów elektrycznych i zwiększenie efektywności transportu publicznego.

Węgry

🌀 **Zarządzanie zasobami wodnymi:** Węgry są szczególnie narażone na zmiany klimatyczne wpływające na zasoby wodne.

🌀 **Dekarbonizacja i efektywność energetyczna:** Wyzwania związane z modernizacją sektora energetycznego i poprawą efektywności energetycznej.

Rumunia

🌀 **Modernizacja sektora energetycznego:** Rumunia stoi przed koniecznością modernizacji swojego sektora energetycznego, w tym rozwoju OZE.

🌀 **Rozwój infrastruktury:** Poprawa infrastruktury transportowej i energetycznej, aby wspierać zrównoważony rozwój.

Kraje Bałtyckie (Litwa, Łotwa, Estonia)

🌀 **Integracja rynków energetycznych:** Kraje te pracują nad integracją z europejskim systemem energetycznym i zwiększeniem bezpieczeństwa energetycznego.

🌀 **Rozwój OZE:** Szczególnie energia wiatrowa i biomasa są obszarami do rozwoju.

Austria

🌀 **Innowacje i technologie zielone:** Jako kraj rozwinięty, Austria koncentruje się na innowacjach i technologiach wspierających zieloną transformację.

🌀 **Rozwój mobilności miejskiej:** Rozwój zrównoważonego transportu miejskiego i infrastruktury dla pojazdów elektrycznych.

Wszystkie te kraje muszą również znaleźć sposoby na finansowanie niezbędnych inwestycji, zarówno z krajowych, jak i europejskich źródeł, takich jak Fundusz Sprawiedliwej Transformacji. Wymaga to skutecznej polityki, innowacji i współpracy międzynarodowej.

Bułgaria

🌀 **Zanieczyszczenie powietrza:** Bułgaria musi zmierzyć się z problemem zanieczyszczenia powietrza, szczególnie w miastach.

🌀 **Efektywność energetyczna:** Modernizacja budynków i infrastruktury energetycznej w celu zwiększenia efektywności.

Chorwacja i Słowenia

🌀 **Rozwój turystyki zrównoważonej:** Ochrona wybrzeża i zasobów naturalnych przy jednoczesnym rozwijaniu turystyki.

🌀 **Efektywność energetyczna i OZE:** Modernizacja infrastruktury i rozwój energii odnawialnej.

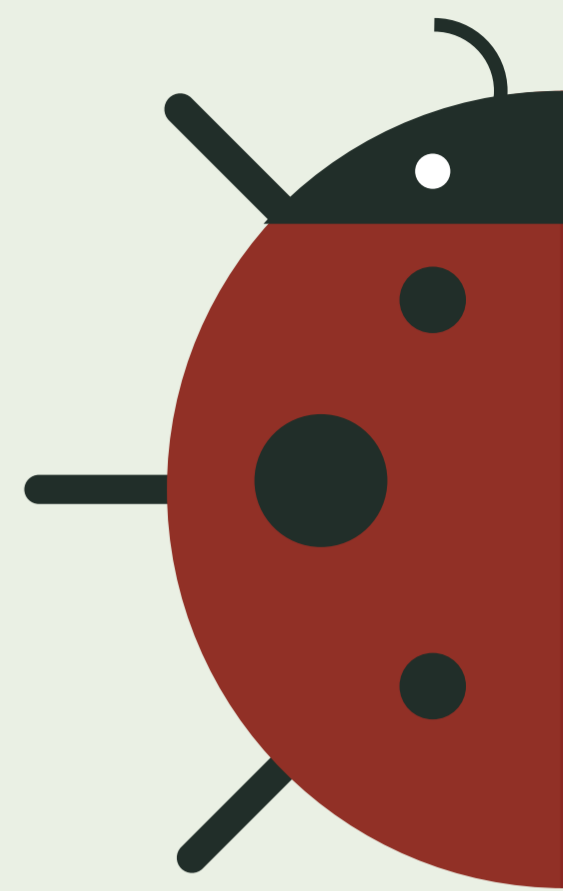

Rekomendacje młodzieży względem EGD

W obliczu rosnących wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi, Europejski Zielony Ład stanowi nie tylko odpowiedź polityczną, ale również wyraz aspiracji młodego pokolenia, które z determinacją domaga się zrównoważonej przyszłości. Niniejszy raport jest odzwierciedleniem głębokiego pragnienia młodzieży, aby żyć w świecie, który szanuje i chroni naturalne środowisko, jednocześnie zapewniając równość, zdrowie i możliwości rozwoju dla wszystkich. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, wsparcie dla odnawialnych źródeł energii, edukacja ekologiczna, zrównoważony transport, ochrona bioróżnorodności, i wiele innych - to tylko niektóre z oczekiwań, które młodzi ludzie stawiają przed liderami i decydentami. W tym raporcie skupiamy się na tych oczekiwaniach, aby zrozumieć i podkreślić, jak ważne jest, aby młodzież była słyszana i miała wpływ na kształtowanie polityk, które będą miały bezpośredni wpływ na ich przyszłość oraz przyszłość naszej planety.

- 1. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych:** Emisje gazów cieplarnianych są główną przyczyną globalnego ocieplenia. Ich redukcja jest kluczowa dla stabilizacji klimatu i zapobiegania katastrofalnym skutkom zmian klimatycznych.
- 2. Wsparcie dla odnawialnych źródeł energii:** Odnawialne źródła energii, takie jak wiatr, słońce czy woda, są czyste i nie wyczerpują się. Ich rozwój zmniejsza zależność od paliw kopalnych i przyczynia się do redukcji emisji CO₂.
- 3. Edukacja ekologiczna:** Świadomość ekologiczna jest kluczem do zmiany postaw i zachowań. Edukacja w tym zakresie pozwala młodemu pokoleniu lepiej rozumieć i doceniać wartość środowiska.
- 4. Zrównoważony transport:** Transport stanowi znaczący udział w globalnych emisjach. Rozwój zielonych środków transportu przyczynia się do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza i poprawy jakości życia w miastach.
- 5. Ochrona bioróżnorodności:** Bioróżnorodność jest kluczem do zdrowia ekosystemów. Jej ochrona zapewnia stabilność środowiska i chroni gatunki przed wyginięciem.
- 6. Zielone miejsca pracy:** Przejście na zieloną gospodarkę tworzy nowe miejsca pracy, które są bardziej zrównoważone i odporniejsze na kryzysy.
- 7. Zmniejszenie zużycia plastiku:** Nadmierne zużycie plastiku prowadzi do zanieczyszczenia oceanów i szkodzi życiu morskemu. Redukcja plastiku przyczynia się do ochrony ekosystemów wodnych.
- 8. Wsparcie dla młodych innowatorów:** Młodzi ludzie są źródłem nowych pomysłów i innowacji. Wspieranie ich inicjatyw przyspiesza rozwój zrównoważonych rozwiązań.
- 9. Zrównoważona konsumpcja:** Nadmierne konsumpcjonizm prowadzi do wyczerpywania zasobów i zanieczyszczenia środowiska. Promowanie zrównoważonej konsumpcji pomaga w zachowaniu równowagi ekologicznej.
- 10. Adaptacja do zmian klimatu:** Zmiany klimatyczne są już faktem. Adaptacja pozwala społeczeństwom lepiej radzić sobie z ich skutkami, takimi jak ekstremalne zjawiska pogodowe.

11. Zielone przestrzenie miejskie: Zielone przestrzenie w miastach poprawiają jakość powietrza, redukują efekt miejskiej wyspy cieplnej i zwiększają dobrostan mieszkańców.

12. Zwiększenie zaangażowania społecznego: Aktywne uczestnictwo społeczności w procesach decyzyjnych gwarantuje, że polityka jest bardziej odpowiednia i skuteczna.

13. Zrównoważona żywność: Rolnictwo ekologiczne i lokalne źródła żywności zmniejszają ślad węglowy i wspierają lokalne gospodarki.

14. Ochrona wód: Woda jest kluczowym zasobem dla życia. Jej ochrona zapewnia dostęp do czystej wody i chroni ekosystemy wodne.

15. Recykling: Gospodarka o obiegu zamkniętym zmniejsza potrzebę eksploatacji nowych zasobów i zmniejsza ilość odpadów trafiających na wysypiska.

16. Zielone technologie: Inwestycje w nowe technologie przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju i tworzenia innowacyjnych rozwiązań dla przyszłości.

17. Międzynarodowa współpraca: Zmiany klimatyczne są globalnym problemem. Współpraca międzynarodowa jest kluczem do skutecznego działania.

18. Transparentność: Otwarte komunikowanie postępów buduje zaufanie społeczne i pozwala społeczeństwu monitorować i oceniać działania rządów.

19. Finansowanie: Aby osiągnąć cele ekologiczne, konieczne jest odpowiednie finansowanie inicjatyw i projektów.

20. Długoterminowa wizja: Długoterminowe planowanie pozwala na skuteczniejsze działanie i zapewnia, że podejmowane decyzje są trwałe i przemyślane.

21. Dostęp do edukacji: Młodzież oczekuje dostępu do wysokiej jakości edukacji, która przygotowuje ich do przyszłości.

22. Możliwości zatrudnienia: Młodzież oczekuje stabilnych i satysfakcjonujących miejsc pracy po ukończeniu edukacji, szczególnie z sektorze zielonych zawodów.

23. Dostęp do opieki zdrowotnej: Młodzi ludzie chcą mieć pewność, że będą mieli dostęp do opieki zdrowotnej w razie potrzeby.

24. Równość i akceptacja: Oczekują społeczeństwa, które akceptuje różnorodność i promuje równość.

25. Bezpieczeństwo: Chcą czuć się bezpiecznie w swoim otoczeniu, zarówno fizycznie, jak i online.

26. Uczestnictwo w procesach decyzyjnych: Młodzież chce być aktywnie zaangażowana w procesy decyzyjne dotyczące ich przyszłości.

27. Dostęp do technologii: Oczekują dostępu do nowoczesnych technologii, które ułatwiają naukę, komunikację i rozwój osobisty.

28. Wsparcie psychiczne: W obliczu rosnących problemów związanych z zdrowiem psychicznym młodzież oczekuje dostępu do wsparcia i usług w tym zakresie.

29. Możliwości rozwoju osobistego: Chcą mieć możliwość rozwijania swoich pasji, talentów i zainteresowań.

30. Dostęp do kultury: Oczekują dostępu do różnorodnych form kultury, takich jak muzyka, sztuka, teatr czy literatura.

31. Zrównoważony rozwój: Chcą żyć w społeczeństwie, które dba o zrównoważony rozwój i przyszłość planety.

32. Możliwości podróżowania: Młodzież chce mieć możliwość poznawania świata, kultur i ludzi.

33. Przestrzeń do wyrażania siebie: Oczekują akceptacji dla swojego sposobu wyrażania siebie, niezależnie od tego, czy chodzi o styl ubierania się, orientację seksualną czy poglądy.

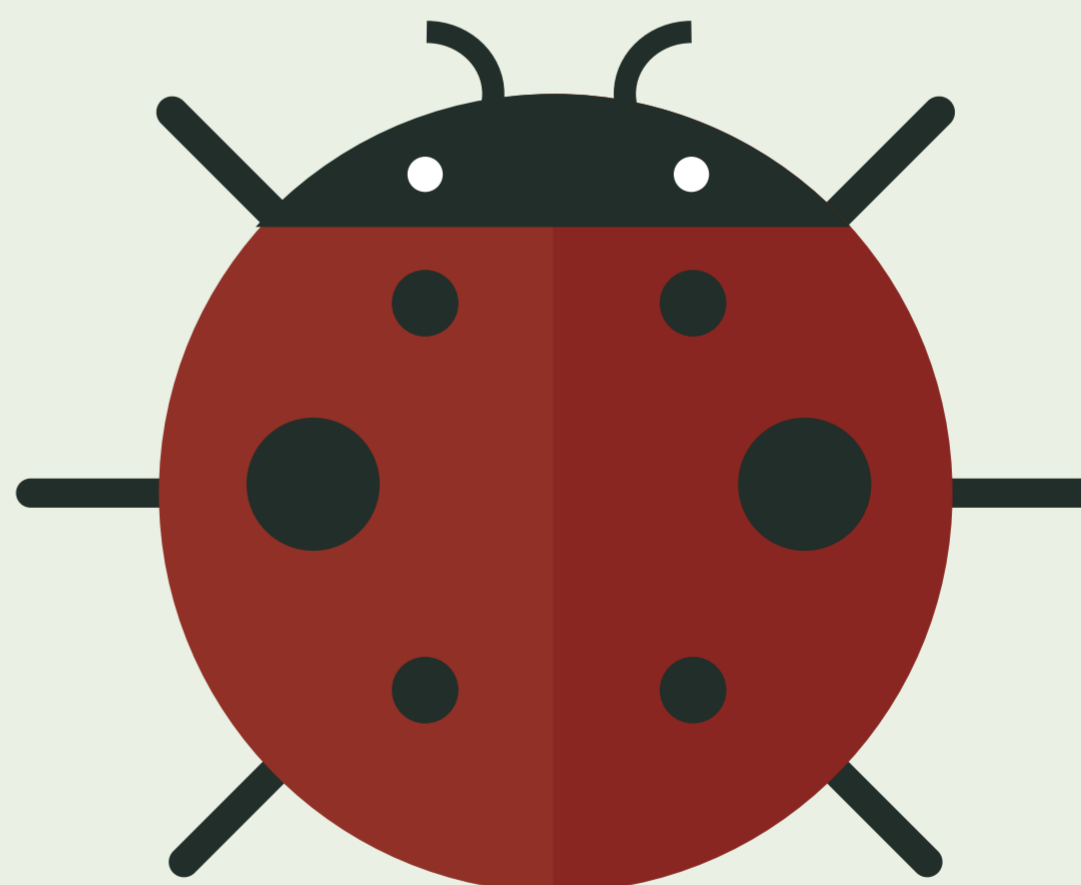
34. Dostęp do informacji: Chcą mieć dostęp do rzetelnych i aktualnych informacji na różne tematy.

35. Przyjazne środowisko mieszkalne: Oczekują dostępu do przystępnych cenowo i komfortowych miejsc mieszkalnych.

36. Zdrowe relacje: Chcą budować zdrowe i satysfakcjonujące relacje z rodziną, przyjaciółmi i partnerami.

37. Możliwości nauki języków obcych: W globalizującym się świecie młodzież chce mieć możliwość nauki różnych języków.

38. Wsparcie w trudnych sytuacjach: Oczekują wsparcia od społeczeństwa i instytucji w trudnych sytuacjach życiowych.

39. **Zrozumienie ze strony starszych pokoleń:** Chcą być rozumiani i szanowani przez starsze pokolenia, mimo różnic pokoleniowych.

40. **Możliwość wpływania na przyszłość:** Młodzież chce mieć realny wpływ na kształtowanie przyszłości, zarówno swojej, jak i całego społeczeństwa.

41. **Te oczekiwania odzwierciedlają potrzeby i aspiracje młodzieży w dzisiejszym świecie.** Wielu młodych ludzi pragnie aktywnie uczestniczyć w kształtowaniu swojego otoczenia i przyszłości.

42. **Zmniejszenie zużycia paliw kopalnych:** Młodzież pragnie widzieć redukcję zależności od paliw kopalnych, które są głównym źródłem emisji gazów cieplarnianych. Uznanie ich wpływu na zmiany klimatyczne motywuje do poszukiwania alternatywnych źródeł energii.

43. **Zwiększenie recyklingu:** Młodzi ludzie rozumieją potrzebę zmniejszenia ilości odpadów trafiających na wysypiska. Efektywny recykling zmniejsza presję na zasoby naturalne i ogranicza zanieczyszczenie środowiska.

44. **Ochrona lasów:** Lasy są kluczowe dla równowagi ekologicznej, pełniąc funkcje takie jak sekwestracja węgla i ochrona bioróżnorodności. Ich ochrona jest niezbędna dla zdrowia planety.

45. **Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza:** Zanieczyszczenie powietrza wpływa na zdrowie ludzi i ekosystemy. Młodzież chce czystego powietrza dla swojego zdrowia i dobrostanu.

46. **Zrównoważona moda:** Przemysł modowy jest jednym z najbardziej zanieczyszczających. Młodzież pragnie bardziej odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji odzieży.

47. **Ograniczenie zużycia wody:** Woda jest cennym zasobem, a jej nadmierne zużycie prowadzi do kryzysów wodnych. Młodzież rozumie potrzebę zrównoważonego korzystania z tego zasobu.

48. **Zmniejszenie marnotrawstwa żywności:** Marnowanie żywności to nie tylko strata zasobów, ale także niepotrzebna emisja gazów cieplarnianych. Młodzież pragnie bardziej efektywnego systemu produkcji i dystrybucji żywności.

49. Zielona mobilność: Zanieczyszczenie powodowane przez transport jest znaczące. Młodzież pragnie zielonych alternatyw, które są bardziej zrównoważone i zdrowe dla środowiska.

50. Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego: Rolnictwo ekologiczne ma mniejszy wpływ na środowisko i promuje zdrową żywność. Młodzież chce wspierać praktyki, które są korzystne dla ludzi i planety.

51. Ochrona życia morskiego: Oceany są narażone na zanieczyszczenie, nadmierny poziom i zakwaszenie. Młodzież rozumie ich kluczową rolę w globalnym ekosystemie i pragnie ich ochrony.

52. Edukacja ekologiczna: Wiedza jest kluczem do zmiany. Młodzież chce być edukowana w zakresie ekologii, aby móc podejmować świadome decyzje.

53. Zielone innowacje: Technologia i innowacje mogą przyczynić się do rozwiązania wielu problemów ekologicznych. Młodzież chce inwestycji w zielone technologie.

54. Zmniejszenie zużycia jednorazowych produktów: Jednorazowe produkty, zwłaszcza plastikowe, stanowią poważne zagrożenie dla środowiska. Młodzież pragnie zmniejszenia ich zużycia na rzecz bardziej trwałych rozwiązań.

55. Zwiększenie zaangażowania społecznego: Młodzież chce być słyszana i uczestniczyć w procesach decyzyjnych dotyczących środowiska, które wpłyną na ich przyszłość.

56. Ochrona gatunków zagrożonych: Wymieranie gatunków jest alarmujące. Młodzież pragnie działań na rzecz ochrony bioróżnorodności.

57. Promowanie zrównoważonej konsumpcji: Nadmierne konsumpcjonizm prowadzi do wyczerpywania zasobów. Młodzież chce promować i praktykować zrównoważoną konsumpcję.

58. Zielone przestrzenie w miastach: Zielone przestrzenie poprawiają jakość życia, czystość powietrza i bioróżnorodność w miastach.

59. Ograniczenie chemikaliów w środowisku: Chemikalia mogą wpływać na zdrowie ludzi i ekosystemy. Młodzież chce ograniczenia ich obecności w środowisku.

60. Zwiększenie transparentności korporacji: Młodzież chce wiedzieć, jakie praktyki stosują firmy, i oczekuje, że będą one działać w sposób odpowiedzialny ekologicznie.

61. Promowanie lokalnych inicjatyw: Lokalne inicjatywy często mają bezpośredni wpływ na społeczność. Młodzież chce wspierać i uczestniczyć w lokalnych działaniach na rzecz środowiska.

62. Zielone technologie w edukacji: Młodzież pragnie włączenia ekologicznych technologii do edukacji, takich jak cyfrowe podręczniki czy panele słoneczne w szkołach. Uznanie ich wpływu na zmniejszenie zużycia papieru i energii motywuje do ich wdrażania.

63. Lokalne źródła energii: Promowanie lokalnych źródeł energii, takich jak panele słoneczne, może zmniejszyć zależność od paliw kopalnych, co przyczynia się do redukcji emisji CO₂.

64. Green recreational spaces: Green zones in cities not only improve the aesthetics of a place, but also contribute to improving air quality and the health of residents.

65. Zrównoważony turystyka: Turystyka ekologiczna szanuje środowisko i kulturę lokalną, co przyczynia się do zrównoważonego rozwoju miejsc docelowych.

66. Zielone budownictwo: Budynki ekologiczne zużywają mniej energii i zasobów, co przekłada się na mniejszy ślad węglowy i niższe koszty eksploatacji.

67. Ograniczenie hałasu: Zanieczyszczenie hałasem wpływa negatywnie na zdrowie i samopoczucie ludzi. Młodzież pragnie spokojniejszego i bardziej harmonijnego otoczenia.

68. Zielone transport publiczny: Transport ekologiczny, taki jak tramwaje czy autobusy elektryczne, zmniejsza emisję gazów cieplarnianych i zanieczyszczenie powietrza w miastach.

69. Ochrona gleby: Gleba jest kluczowym zasobem, który dostarcza żywność i surowce. Jej ochrona jest niezbędna dla zrównoważonej przyszłości.

70. Zrównoważone gospodarstwa: Lokalne gospodarstwa ekologiczne wspierają lokalne gospodarki i zapewniają zdrowszą żywność bez chemikaliów.

71. Zielone inicjatywy w miejscu pracy: Pracodawcy promujący zielone praktyki mogą przyczynić się do zmniejszenia śladu węglowego i stworzenia zdrowszego środowiska pracy.

72. Zielone wydarzenia i festiwale: Ekologiczne wydarzenia mają mniejszy wpływ na środowisko i promują zrównoważone praktyki wśród uczestników.

73. Zrównoważone opakowania: Opakowania wielokrotnego użytku lub biodegradowalne zmniejszają ilość odpadów i zanieczyszczenie środowiska.

74. Ograniczenie światła: Zanieczyszczenie światłem wpływa na ekosystemy nocne i ludzki rytm dobowy. Młodzież pragnie bardziej odpowiedzialnego korzystania z oświetlenia.

75. Zrównoważone społeczności: Społeczności oparte na zasadach ekologii i współpracy mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia.

76. Edukacja o zrównoważonym rozwoju: Wiedza o ekologii i zrównoważonym rozwoju pozwala młodzieży podejmować świadome decyzje i działać w sposób odpowiedzialny.

77. Zielone inwestycje: Inwestycje w projekty ekologiczne przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy w sektorze zielonym.

78. Zrównoważone produkty konsumenckie: Produkty produkowane w sposób zrównoważony mają mniejszy wpływ na środowisko i często są zdrowsze dla konsumentów.

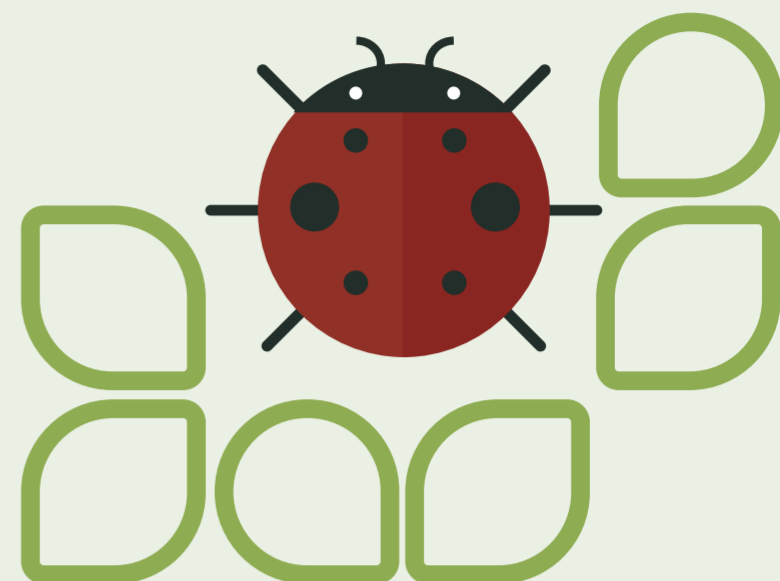
79. Ochrona obszarów mokradłowych: Mokradła są kluczowe dla bioróżnorodności i regulacji wodnej. Ich ochrona przyczynia się do zdrowia ekosystemów.

80. Zielone przedszkola i szkoły: Placówki edukacyjne, które promują zielone praktyki, mogą kształtować postawy i zachowania przyszłych pokoleń.

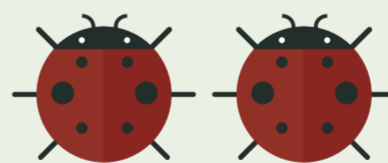
81. Zrównoważone spożycie wody: Odpowiedzialne korzystanie z zasobów wodnych zapewnia ich dostępność dla przyszłych pokoleń i chroni ekosystemy wodne.

Podsumowując, oczekiwania młodzieży wobec Europejskiego Zielonego Ładu są zarówno ambitne, jak i niezbędne dla zapewnienia zdrowej, sprawiedliwej i zrównoważonej przyszłości. Od zmniejszenia zależności od paliw kopalnych, przez promowanie zrównoważonej konsumpcji, po wsparcie dla innowacji i edukacji ekologicznej - młodzi ludzie wyraźnie wskazują drogę naprzód. Ich głosy, pełne nadziei i determinacji, powinny być kompasem dla działań na wszystkich poziomach zarządzania. Ten raport nie tylko podkreśla te oczekiwania, ale również stanowi wezwanie do działania dla obecnych i przyszłych liderów. Musimy pracować razem, aby zapewnić, że każde z tych oczekiwań zostanie spełnione, a Europejski Zielony Ład stanie się rzeczywistością, która umożliwi młodemu pokoleniu budowanie lepszego jutra dla siebie i dla całego świata.

Ekologiczne praktyki dnia codziennego, jako wkład każdego mieszkańca w realizację EGD

Ekologiczne praktyki dnia codziennego odgrywają kluczową rolę w realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, który ma na celu przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, eliminując emisje netto gazów cieplarnianych do 2050 roku, oddzielając wzrost gospodarczy od wykorzystania zasobów oraz nie pozostawiając nikogo z tyłu. Nasze codzienne wybory mają nie mniejsze znaczenie niż polityczne decyzje zapadające w Brukseli lub stolicach naszych państw. Oto kilka powodów, dla których indywidualne działania są ważne i jak przyczyniają się do tych celów:

🌿 Promowanie Zrównoważonego Konsumpcjonizmu

Codzienne decyzje zakupowe, takie jak wybór produktów lokalnych, organicznych czy pakowanych w sposób zrównoważony, wpływają na zmniejszenie śladu węglowego i promują gospodarkę obiegu zamkniętego. Poprzez świadome zakupy, konsumenci mogą wywierać presję na producentów i sprzedawców do oferowania bardziej ekologicznych produktów i usług.

🌿 Oszczędność Zasobów

Praktyki takie jak oszczędzanie wody, zmniejszanie zużycia energii przez wyłączanie niepotrzebnych urządzeń elektrycznych, korzystanie z energooszczędnych żarówek, czy izolacja domów, przyczyniają się do zmniejszenia ogólnego zapotrzebowania na energię i zasoby naturalne.

🌿 Edukacja i Świadomość Ekologiczna : Praktykowanie zrównoważonego stylu życia i dzielenie się wiedzą na temat ekologicznych praktyk wśród rodziny, przyjaciół i społeczności może prowadzić do zmiany postaw i zachowań na większą skalę, co jest niezbędne do osiągnięcia celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Redukcja Emisji CO₂:

Wybierając transport publiczny, rower lub chodzenie zamiast jazdy samochodem, jak również poprzez ograniczenie podróży lotniczych, każdy z nas może przyczynić się do znaczącej redukcji emisji dwutlenku węgla. Małe zmiany w mobilności miejskiej i między-miastowej mają duży wpływ na ogólną bilans emisji gazów cieplarnianych.

🌿 Poprawa Jakości Powietrza i Zdrowia

Używanie ekologicznych środków czystości, unikanie palenia w miejscach zamkniętych, a także sadzenie roślin, które poprawiają jakość powietrza, przyczyniają się do lepszego zdrowia i zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska.

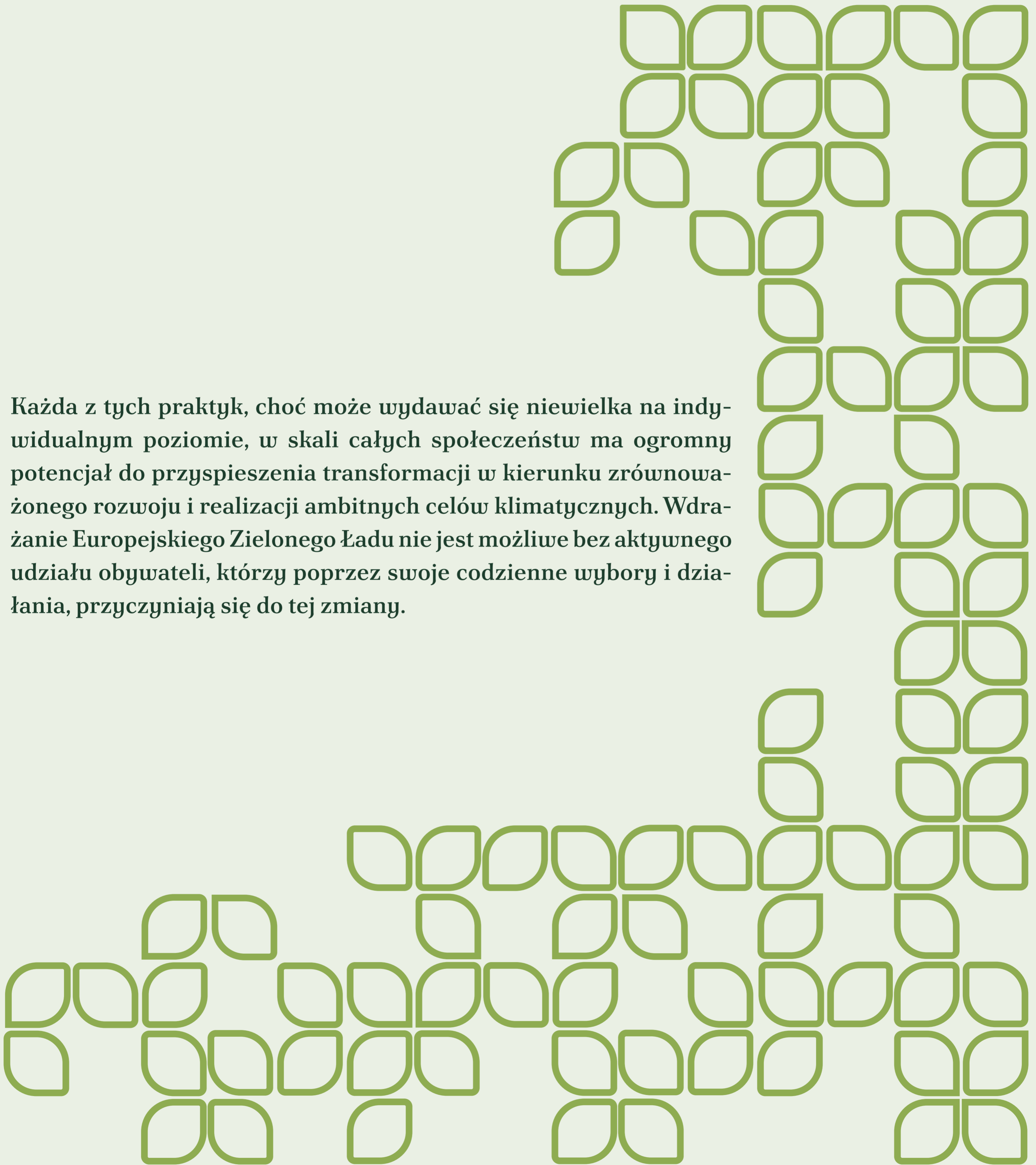
🌿 Wspieranie Bioróżnorodności : Działania takie jak zakładanie ogrodów przydomowych, ochrona lokalnych ekosystemów, unikanie używania pestycydów i herbicydów, przyczyniają się do ochrony i promowania bioróżnorodności, co jest ważnym elementem Zielonego Ładu.

🌀 **Zmniejszenie Ilości Odpadów:** Recykling, kompostowanie oraz unikanie jednorazowych plastików pomagają zmniejszyć ilość odpadów trafiających na wysypiska i do oceanów, wspierając tym samym cele związane z gospodarką obiegu zamkniętego.

🌀 **Wspieranie Zielonych Innowacji**

Poprzez korzystanie z produktów i technologii przyjaznych dla środowiska, konsumenci mogą stymulować rynek do innowacji i rozwoju zielonych technologii.

Każda z tych praktyk, choć może wydawać się niewielka na indywidualnym poziomie, w skali całych społeczeństw ma ogromny potencjał do przyspieszenia transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju i realizacji ambitnych celów klimatycznych. Wdrażanie Europejskiego Zielonego Ładu nie jest możliwe bez aktywnego udziału obywateli, którzy poprzez swoje codzienne wybory i działania, przyczyniają się do tej zmiany.

Ponadto podczas warsztatów stworzyliśmy katalog Ekologicznych praktyk dnia codziennego: dlaczego są ważne i jak je wdrażać?

1. Segregacja odpadów - Poprawna segregacja odpadów umożliwia ich skuteczniejsze przetwarzanie. Dzięki temu materiały takie jak papier, szkło czy plastik mogą być ponownie wykorzystane, co zmniejsza potrzebę pozyskiwania nowych surowców i ogranicza ilość odpadów trafiających na wysypiska.

2. Oszczędzanie wody - Woda to cenny zasób, którego dostępność jest ograniczona. Oszczędzanie wody nie tylko zmniejsza rachunki, ale także pomaga w zachowaniu równowagi ekosystemów wodnych.

3. Energooszczędne żarówki - Zużywają znacznie mniej energii niż tradycyjne żarówki, co przekłada się na mniejsze emisje CO₂ i niższe rachunki za prąd.

4. Unikanie jednorazówek - Jednorazowe przedmioty, zwłaszcza z plastiku, stanowią ogromne obciążenie dla środowiska. Ich produkcja, transport i usuwanie generują duże ilości CO₂ i innych zanieczyszczeń.

5. Kompostowanie - Przekształca odpady organiczne w wartościowy kompost, który może być używany do wzbogacania gleby, zamiast trafiać na wysypisko.

6. Zakupy lokalne - Wspierają lokalną gospodarkę i zmniejszają emisje związane z transportem produktów na duże odległości.

7. Używanie ekotorby - Wielokrotnego użytku torby znacząco redukują ilość plastikowych toreb trafiających do środowiska, które mogą zanieczyszczać glebę i wody przez setki lat.

8. Ograniczenie zużycia energii - Oszczędzanie energii w domu przekłada się na mniejsze emisje gazów cieplarnianych i pomaga w walce z globalnym ociepleniem.

9. Jazda na rowerze lub pieszo - Pomaga w redukcji emisji spalin, a jednocześnie jest korzystna dla zdrowia.

10. Zmniejszenie marnowania żywności - Produkcja żywności wymaga znacznych zasobów. Marnowanie jedzenia to nie tylko strata produktów, ale także wody, energii i pracy włożonej w ich produkcję.

11. Używanie ekologicznych środków czystości - Chronią wodę przed zanieczyszczeniem chemikaliami, które mogą być szkodliwe dla życia wodnego i ludzi.

12. Ograniczenie zużycia papieru - Pomaga w zachowaniu lasów, które są kluczowe dla równowagi ekologicznej naszej planety.

13. Zakupy w sklepach z odzieżą używaną - Przeciwdziałają marnowaniu zasobów i nadmiernej produkcji, jednocześnie dając drugie życie ubraniom.

14. Ograniczenie zużycia plastiku - Plastik jest jednym z głównych zanieczyszczeń naszej planety, trwale zanieczyszczając glebę i oceany.

15. Zachęcanie do zielonych praktyk w miejscu pracy - Biura i miejsca pracy mogą znacząco zmniejszyć swój ślad węglowy poprzez proste zmiany, takie jak recykling czy oszczędzanie energii.

16. Sadzenie drzew i roślin - Drzewa absorbują CO₂, dostarczają tlenu i stanowią siedlisko dla wielu gatunków.

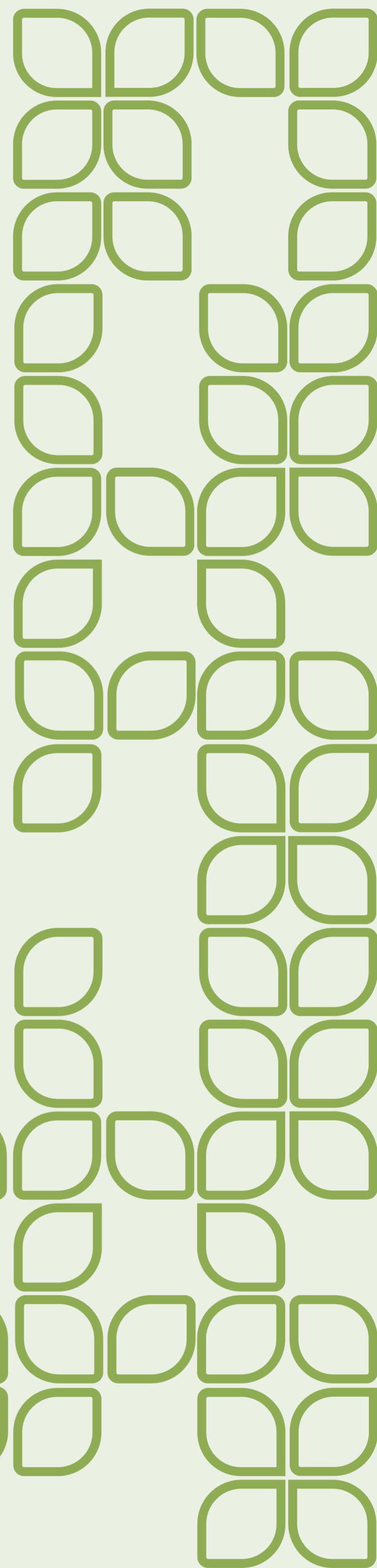
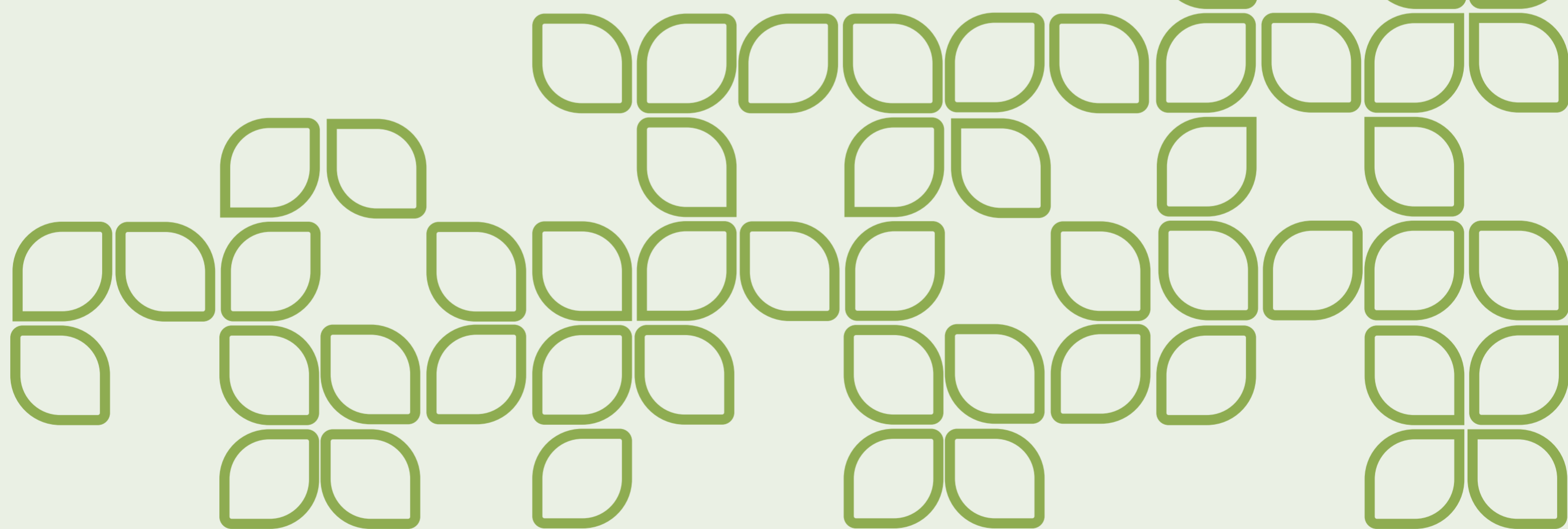
17. Używanie termostatu - Umożliwia kontrolę temperatury w domu, zapobiegając niepotrzebnemu zużyciu energii.

18. Zmniejszenie zużycia ciepłej wody - Ogrzewanie wody to jedno z głównych źródeł zużycia energii w domu.

19. Uczestnictwo w lokalnych inicjatywach ekologicznych - Współpraca z lokalną społecznością w celu poprawy stanu środowiska w najbliższym otoczeniu.

20. Edukacja i dzielenie się wiedzą - Świadomość ekologiczna jest kluczem do wprowadzenia trwałych zmian. Dzielenie się wiedzą i doświadczeniem może inspirować innych do działania.

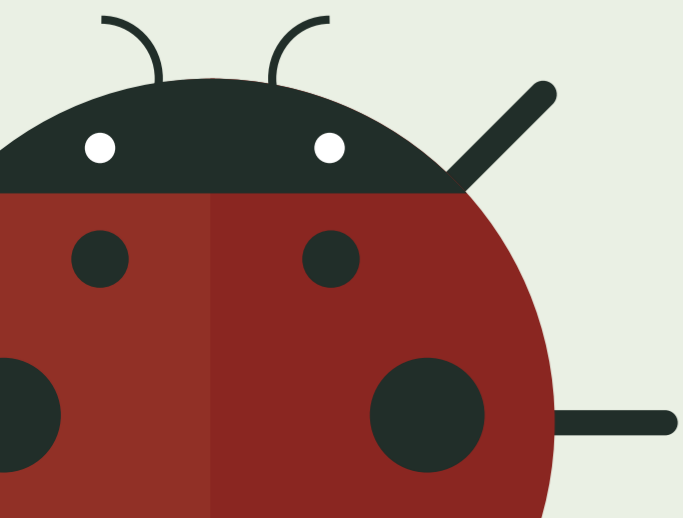
Każda z tych praktyk, choć może wydawać się mała, w skali globalnej ma ogromne znaczenie. Codzienne ekologiczne nawyki każdej osoby sumują się, tworząc znaczący wpływ na naszą planetę.

Ekologiczne praktyki dnia codziennego: głębsze spojrzenie

1. **Wykorzystywanie energii słonecznej** - Instalacja paneli słonecznych w domu pozwala na pozyskiwanie czystej energii, redukując zależność od paliw kopalnych. To nie tylko zmniejsza emisję gazów cieplarnianych, ale także obniża rachunki za energię.
2. **Wybór produktów z certyfikatami ekologicznymi** - Certyfikaty takie jak Fair Trade czy Ecolabel gwarantują, że produkt został wyprodukowany w sposób zrównoważony. Wspierając takie produkty, konsumenci przyczyniają się do promowania odpowiedzialnych praktyk biznesowych.
3. **Używanie filtrów wodnych** - Butelkowana woda generuje ogromne ilości odpadów plastikowych. Filtry wodne pozwalają na korzystanie z czystej wody bez konieczności kupowania butelek.
4. **Uczestnictwo w programach wymiany** - Wymiana przedmiotów zamiast kupowania nowych pomaga w zmniejszeniu produkcji odpadów i promuje kulturę ponownego wykorzystania.
5. **Wykorzystywanie naturalnych środków czystości** - Naturalne środki, takie jak ocet czy soda oczyszczona, są skuteczne i nie wprowadzają do środowiska szkodliwych chemikaliów, które mogą zagrażać ekosystemom wodnym.
6. **Wybór środków transportu o niskiej emisji** - Samochody elektryczne czy komunikacja publiczna generują znacznie mniej emisji niż tradycyjne samochody spalinowe, przyczyniając się do poprawy jakości powietrza w miastach.
7. **Używanie baterii wielokrotnego użytku** - Redukują one ilość odpadów, ponieważ mogą być ładowane wielokrotnie, zamiast być wyrzucane po jednorazowym użyciu.
8. **Wyłączanie urządzeń z gniazdka** - Pozostawianie urządzeń w trybie czuwania zużywa energię. Wyłączanie ich z gniazdka pomaga w oszczędzaniu energii i obniżaniu rachunków.
9. **Używanie ekologicznych kosmetyków** - Kosmetyki te są produkowane bez szkodliwych dla środowiska chemikaliów i często w opakowaniach, które można ponownie wykorzystać lub zrecyklingować.
10. **Budowanie i mieszkanie w zielonych domach** - Domy z ekologicznych materiałów, z dobrą izolacją i energooszczędnymi rozwiązaniami, zużywają mniej energii, co przekłada się na mniejsze emisje CO₂.

- 11. Zakładanie ogrodów deszczowych** - Pomagają one w naturalnym gromadzeniu wody deszczowej, zmniejszając obciążenie kanalizacji i ryzyko powodzi.
- 12. Uczestnictwo w programach adopcyjnych drzew:** Drzewa absorbują CO₂, pomagając w walce z globalnym ociepleniem. Wspierając programy sadzenia drzew, przyczyniamy się do ochrony klimatu.
- 13. Wybór ekologicznych prezentów** - Takie prezenty często są bardziej trwałe, produkowane w sposób zrównoważony i mają mniejszy ślad węglowy.
- 14. Używanie ekologicznych pieluch** - Pieluchy wielokrotnego użytku znacząco redukują ilość odpadów w porównaniu z jednorazowymi.
- 15. Wybór zrównoważonych materiałów budowlanych** - Materiały takie jak bambus rosną szybko i są odnawialne, co czyni je bardziej zrównoważonym wyborem niż niektóre tradycyjne materiały.
- 16. Uczestnictwo w programach oszczędzania energii** - Dzięki nim można uzyskać dostęp do zasobów i informacji, które pomogą w zmniejszeniu zużycia energii w domu.
- 17. Wykorzystywanie naturalnego światła** - Ogranicza to potrzebę korzystania z sztucznego oświetlenia, co przekłada się na oszczędność energii.
- 18. Używanie ekologicznych zabawek** - Zabawki te są często wykonane z recyklingowanych materiałów lub materiałów biodegradowalnych, co zmniejsza ich wpływ na środowisko.
- 19. Uczestnictwo w lokalnych grupach ekologicznych** - Współpraca z innymi w celu promowania zrównoważonych praktyk w społeczności może przynieść znaczące korzyści dla lokalnego środowiska.
- 20. Wykorzystywanie naturalnych metod kontroli szkodników** - Zamiast toksycznych pestycydów, można korzystać z naturalnych środków, takich jak drapieżniki czy rośliny odstraszające szkodniki.

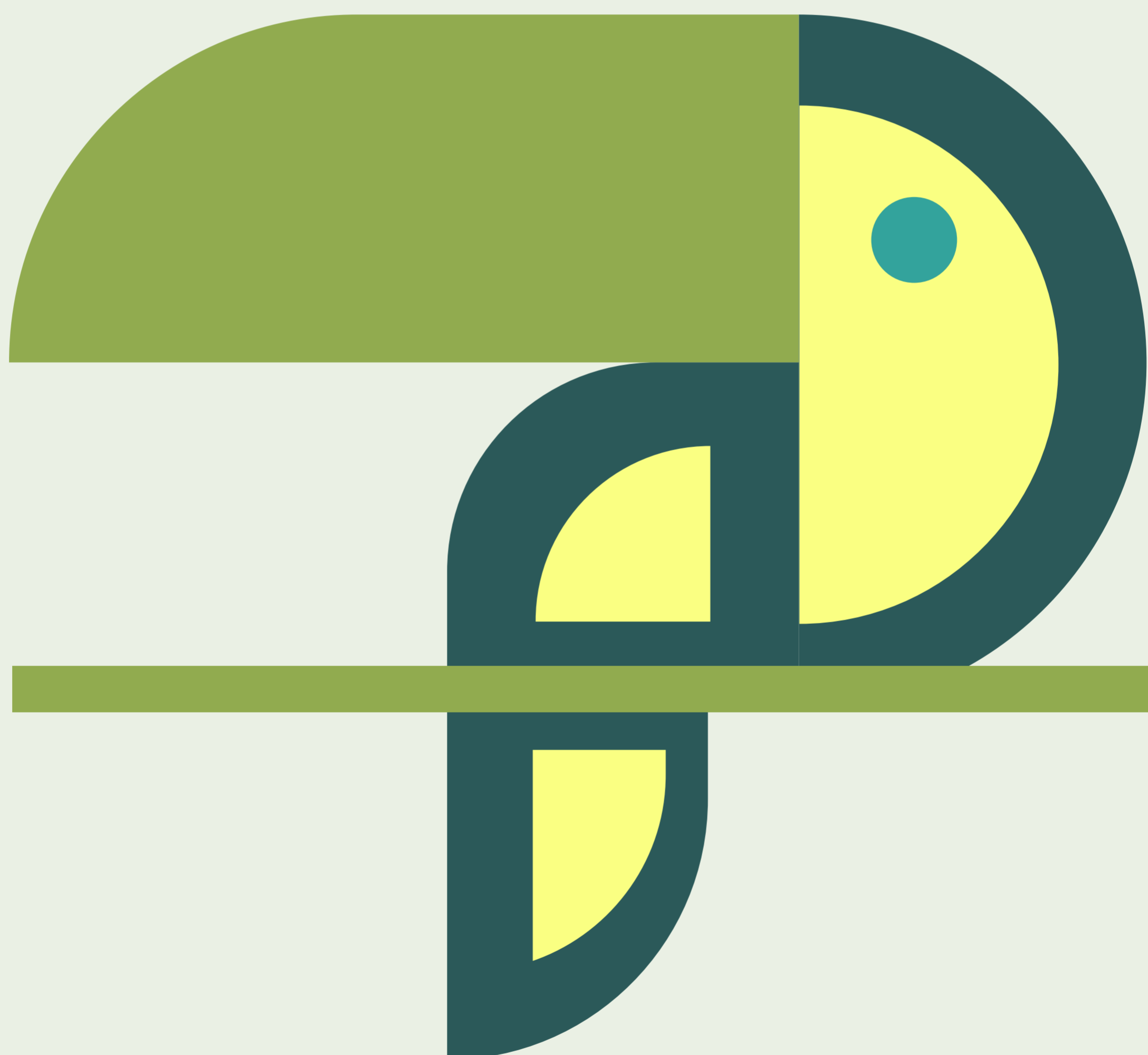
Każda z tych praktyk ma swoje uzasadnienie w kontekście ekologicznym. Wprowadzenie ich do codziennego życia może przynieść korzyści nie tylko dla środowiska, ale także dla zdrowia i samopoczucia każdej osoby. Wspólnymi działaniami możemy przyczynić się do tworzenia bardziej zrównoważonej przyszłości dla naszej planety.

ROZDZIAŁ 1 Zielony rynek pracy

1. DEFINICJA „ZIELONEJ PRACY”

Kontekst: W ostatnich latach zaproponowano politykę „zielonych miejsc pracy” jako remedium na problem wyzwań środowiskowych związanych z globalnymi zmianami klimatycznymi i bezrobociem, a także problemów obserwowanych w krajach uprzemysłowionych. Ale jak brzmi definicja zielonej pracy? Według Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) zielone miejsca pracy to „godziwe miejsca pracy, które przyczyniają się do ochrony lub odbudowy środowiska w tradycyjnych sektorach, takich jak produkcja i budownictwo, lub w nowych, pojawiających się zielonych sektorach, takich jak energia odnawialna i efektywność energetyczna”.

Zielone miejsca pracy pomagają:

- ⌚ **Poprawić wydajność energetyczną i surowcową.**
- ⌚ **Ograniczyć emisję gazów cieplarnianych.**
- ⌚ **Minimalizować ilość odpadów i zanieczyszczeń.**
- ⌚ **Chronić i odtwarzać ekosystemy.**
- ⌚ **Wspierać adaptację do skutków zmian klimatu.**

Cele: Na poziomie przedsiębiorstwa zielone miejsca pracy mogą wytwarzać towary lub świadczyć usługi przynoszące korzyści środowisku, na przykład poprzez zielone budynki lub czysty transport

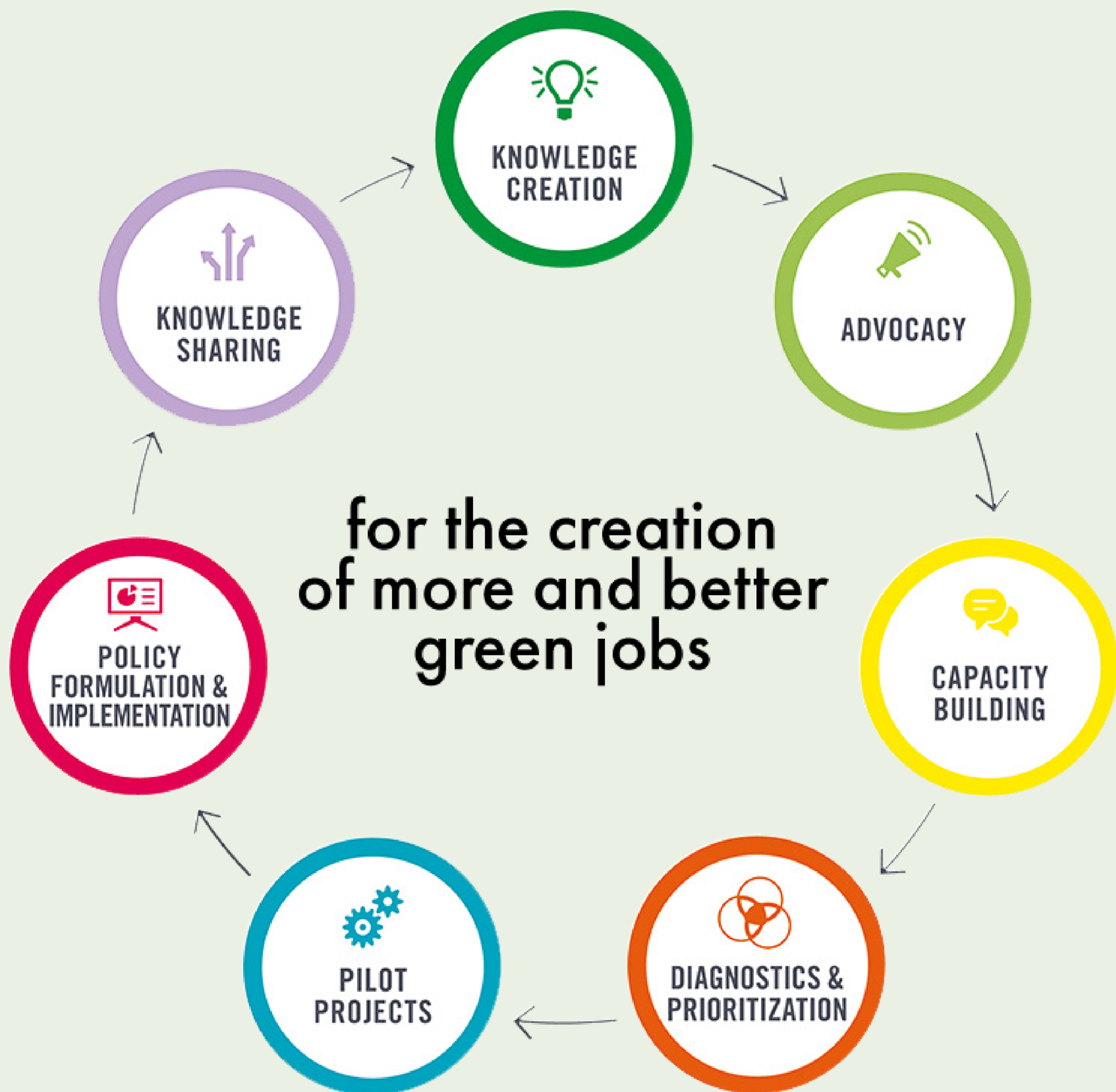

Cele

-
- ☞ Kiedy mówimy o zielonych miejscach pracy, ich definicja jest często uogólniona. Lista działalności gospodarczych wspieranych finansowo przez państwo (dla osób bezrobotnych w Bułgarii) nie zawiera określonych stanowisk pracy ² To może stanowić przeszkodę w interpretacji prawa.
  - ☞ Zrównoważone rolnictwo (w wielu przypadkach przeciwieństwo monokultury) nie zostało uwzględnione w większości definicji, co powinno być obecnie jednym z priorytetów w odniesieniu do zachodzących zmian klimatycznych.
  - ☞ Definicja „zielonej pracy” w krajach UE może się różnić w zależności od kraju. Przykładem może być Bułgaria, gdzie od 2012 roku prawo dotyczące tej kwestii nie było aktualizowane.
  - ☞ Powinniśmy ujednoczyć definicje i stworzyć działające systemy wsparcia dla „zielonych” pracowników i procesów, aby uregulować tę kwestię. Synchronizacja przepisów pomiędzy wszystkimi krajami członkowskimi Unii Europejskiej jest niezbędna.
  - ☞ W jaki sposób wspierani są „zieleni” pracownicy? Powinny istnieć odpowiednie bodźce finansowe (od instytucji zanieczyszczających środowisko czy instytucji rządowych), jeśli chcemy przyspieszyć „zielony wzrost”. Musimy to zrobić ze względu na szybko zachodzące zmiany klimatyczne.
  - ☞ Tematy „zielonego wzrostu” i „zielonych miejsc pracy” powinny być traktowane priorytetowo na wszystkich uniwersytetach, aby skierować studentów do pisania prac licencjackich i magisterskich w tych dziedzinach. Należy tu również uwzględnić ustalanie priorytetów przez szkoły, aby więcej uczniów zapoznało się z tym tematem przed podjęciem decyzji o swojej przyszłej karierze zawodowej.
  - ☞ Unia Europejska musi bardziej promować zielone miejsca pracy i tworzyć procesy, które uwzględniają szczegółowe regulacje dotyczące zielonych miejsc pracy.
  - ☞ Jak obliczane są statystyki UE dotyczące wspierania „zielonych miejsc pracy”? Niemcy, Francja i Belgia są na czołowych miejscach, ale jak radzą sobie inne kraje i jak dba o to UE?

2. ZIELONY RYNEK PRACY W UE

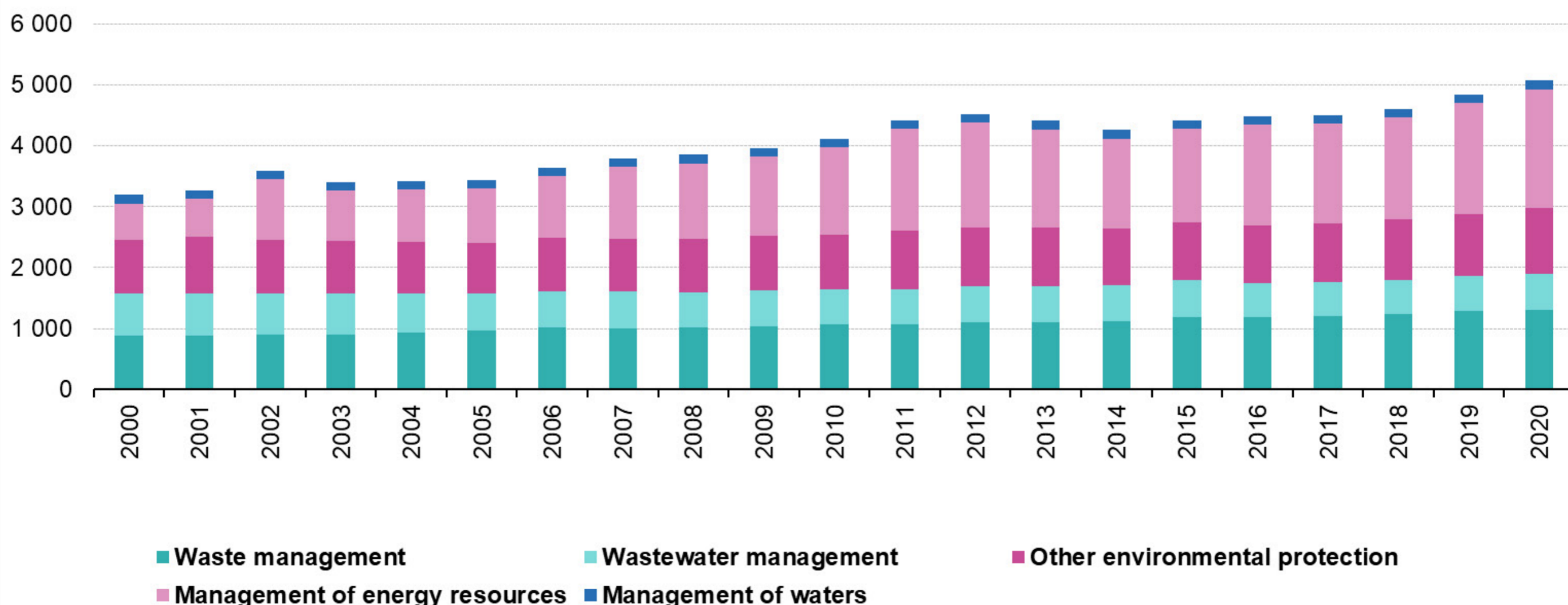
Kontekst: Ekologiczna gospodarka UE jest niewielka (2,2% PKB w 2017 r.), ale rozwija się szybciej niż cała gospodarka (3,2% roczny wzrost w porównaniu z 1,4% od 2000 do roku 2017).

- W 2000 r. było 3,1 miliona zielonych miejsc pracy; do 2017 roku było ich 4,2 miliona.
- Zarządzanie energią odpowiada za 39% wartości sektora ekologicznego, 27% za gospodarowanie odpadami i 13% za ścieki, przy czym energia napędza również tworzenie zielonych miejsc pracy. W 2019 r. UE-27 wydała 269,1 mld EUR na ochronę środowiska (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa i rządy), co stanowi 1,9% PKB, z czego 51,5 mld euro wydano na kapitał (inwestycje).

W latach 2000-2017 zatrudnienie w sektorze zielonym znacznie wzrosło, szczególnie w sektorze energii odnawialnej. Technologie (wiatrowe, słoneczne) oraz oszczędzanie ciepła/energii stworzyły 0,9 miliona miejsc pracy w całym regionie w tym okresie, z dodatkowymi 319 000 miejscami pracy w gospodarce odpadami. Zatrudnienie w ochronie środowiska spadło o 29 000. miejsc pracy, a w oczyszczalniach ścieków o 162 000, jednak zatrudnienie w zarządzaniu wodą utrzymało się na stałym poziomie (ok. 130-140 tys. etatów). Zarządzanie energią było najczęstszym obszarem zielonych miejsc pracy (35%), następnie zarządzanie odpadami (28%), inne formy ochrony środowiska (21%) i ścieki (13%).

Employment in the environmental economy, by domain, EU, 2000-2020

(thousand full-time equivalents)

Note: Data for EU are estimated by Eurostat.

Source: Eurostat (online data code: env_ac_egss1)

eurostat

W latach 2017-2018 UE zatrudniała 1,2 mln osób w sektorze energii odnawialnej. Biomasa i energia wiatrowa stworzyły najwięcej miejsc pracy, odpowiednio 387 000 i 314 000. UE zatrudnia 208 000 pracowników zajmujących się biopaliwami płynnymi i 96 000 miejsc pracy w branży fotowoltaicznej.

Niemcy, Francja i Belgia w 2017 r. znalazły się w pierwszej dziesiątce krajów na świecie pod względem nowych mocy produkcyjnych. Szerokie definicje zielonych miejsc pracy, uwzględniające pośrednie zatrudnienie w innych sektorach wytwarzających dobra pośrednie dla ekoprzemysłu, rolnictwa ekologicznego i ekoturystyki, przewidują wyższy poziom zielonego zatrudnienia, do 20 milionów miejsc pracy, co stanowi 5% ludności czynnej zawodowo.

Cele:

Zielony rynek pracy w UE skupia się głównie na sektorze energetycznym. Ważne jest, aby wspierać wzrost zielonego rynku pracy w różnych sektorach, takich jak rolnictwo, produkcja, hotelarstwo i usługi finansowe. Przewiduje się, że większe inwestycje w rozwój potencjału w ekoprzemysłu, rolnictwie ekologicznym i ekoturystyce spowodują wyższy poziom zielonego zatrudnienia, do 20 milionów miejsc pracy, co stanowi 5% populacji czynnej zawodowo. Dlatego niektóre warsztaty dotyczące rolnictwa ekologicznego powinny być bardziej dostępne dla studentów wydziałów rolniczych. Branży ekologicznej, takiej jak sklepy zero waste i inne rodzaje produktów przyjaznych środowisku, należy nadać większy priorytet w finansowaniu badań i rozwoju, aby umożliwić im większą konkurencyjność na rynku.

W 2019 r. całkowite wydatki na ochronę środowiska wyniosły 269,1 mld euro. Pomimo bardziej ambitnych przepisów dotyczących ochrony środowiska obecne kwoty utrzymują się na stałym poziomie około 2%. PKB, dzięki innowacyjności i sprawności w reagowaniu na przepisy prawne. W 2019 roku firmy (głównie zajmujące się ściekami i odpadami) stanowiły 57% wydatków na ochronę środowiska, rządy - 22% i gospodarstwa domowe - 21%. W 2019 r. inwestycje kapitałowe w UE-27 wyniosły 51,5 mld euro (1/5 całości), natomiast wydatki operacyjne i końcowe zużycia wynoszą około 40%. Firmy inwestują 57% swojego kapitału, natomiast rządy inwestują 43%. Inwestycje w ochronę środowiska stanowią zaledwie 1,7% ogółu inwestycji przedsiębiorstw w 2019 r., w porównaniu z 4,9% dla rządów – przede wszystkim w zarządzanie zasobami (energia, materiały itp.).

3. UCZCIWE PŁATNOŚCI I ZDROWE WARUNKI PRACY

Kontekst: Bezrobocie jest jednym z najbardziej dotkliwych problemów w Europie. Ponad 25 milionów Europejczyków – ponad 10 proc. ludności w wieku produkcyjnym – jest bezrobotna. Sytuacja wśród młodych ludzi jest jeszcze bardziej ponura, prawie jedna czwarta osób poniżej 25. roku życia jest bez pracy. Kryzys ekologiczny to kolejny ogromny problem, z którym borykać się będą nasze i przyszłe pokolenia. Jednak przez wprowadzanie „zielonych” i ekologicznie świadomych praktyk w naszej gospodarce możemy zapewnić wysokiej jakości zielone miejsca pracy, które pomogą zwalczyć bezrobocie, a jednocześnie przeciwdziałać zmianom klimatycznym i degradacji środowiska naturalnego. Wprowadzenie zielonych miejsc pracy i przejście na zielony rynek pracy trwa już od kilku lat, ale nasze badania wykazały, że nadal istnieje wiele obszarów wymagających ulepszeń, aby osiągnąć te cele. Począwszy od tworzenia i wdrażania polityk sprzyjających włączeniu społecznemu, które pomogą przedsiębiorstwom i pracownikom zwiększyć dostęp do zielonych miejsc pracy.

Obecna sytuacja pokazuje, że surowce krytyczne są wysokowartościowe dla przemysłu, a zatem mają znaczący wpływ na sektory niższego szczebla. Kompleksowa strategia gospodarowania surowcami jest niezwykle ważna i powinna uwzględniać wysokie standardy środowiskowe i społeczne, ponieważ UE zapewnia obecnie tylko

1% surowców dla energetyki wiatrowej, mniej niż 1% baterii litowych, mniej niż 1% ogniw paliwowych, tylko 2 surowców związanych z robotyką i tylko 1% na moduły fotowoltaiczne na bazie krzemu (badanie prognozy Komisji od 2021 r.).

Oszczędność energii i bardziej efektywne wykorzystanie zasobów pomagają obniżyć koszty produkcji i chronić fabryki przed zamknięciem, jednocześnie zapewniając pracownikom odpowiednie wynagrodzenie. Niestety, rzeczywistość jest taka, że więcej firm woli ograniczać koszty pracy, niż skupiać się na oszczędzaniu energii w miejscu pracy.

25 marca 2021 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) podkreśla znaczenie poszerzenia definicji i paradygmatu surowców krytycznych. Tradycyjnie za surowce krytyczne uważano materiały pochodzące głównie z sektora wydobywczego. Jest to zbyt wąski zakres i ogranicza rozwój rodzajów zielonej energii. Obecnie zastosowanie materiałów drewnopochodnych może być znacznie szersze niż w przeszłości. Od sektora tekstylnego po nowe technologie produkcji lżejszych i bardziej ekologicznych baterii. Jest to dziedzina, w której poczyniono ogromne postępy. Biogospodarka stwarza wyjątkowe możliwości w zakresie zrównoważenia gospodarki UE i zapewnienia stabilności geopolitycznej naszemu kontynentowi. Wykorzystanie materiałów odnawialnych pomoże również złagodzić skutki zmiany klimatu, tworząc w ten sposób równowagę środowiskową w sektorze paliw kopalnych;

Cele:

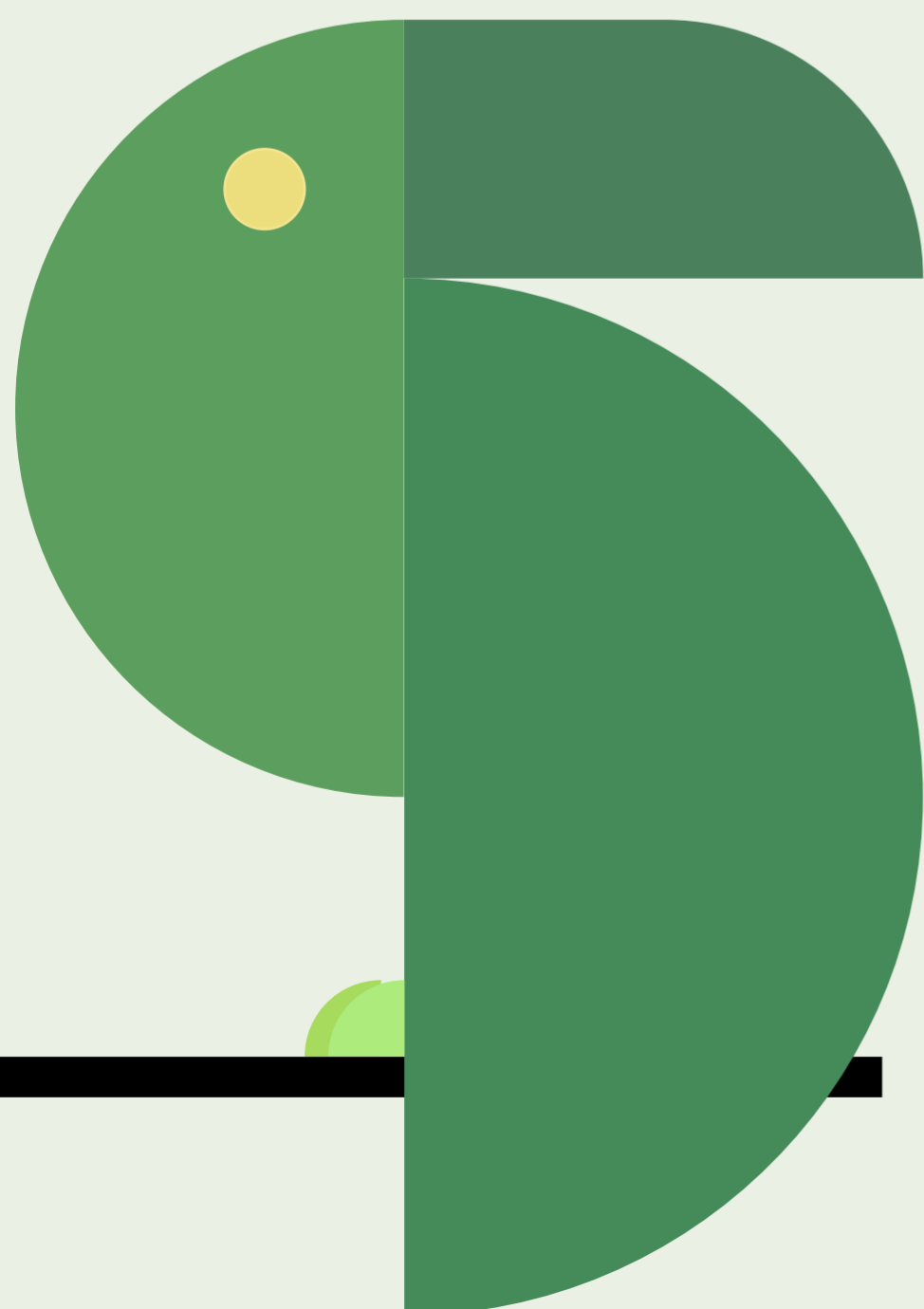
- ☞ Zachęcanie do innowacji i zrównoważonych inwestycji.
- ☞ Aktualizacja potrzeb dotyczących wydatkowania środków na przestarzałe projekty i pomysły.
- ☞ Inwestowanie w nowe technologie, które przyniosą bardziej zrównoważone rezultaty.

Cele:

- ☞ Osiągnięcie ambitnych i wiążących celów może być możliwe dzięki zatwierdzeniu ram prawnych i finansowych, które zapewniają zrównoważony rozwój inwestycji i promują innowacje. Najbardziej imponującym czynnikiem jest to, że skuteczne wdrożenie środków efektywności energetycznej może stworzyć 2 miliony zielonych miejsc pracy w Europie.
- ☞ Większy nacisk na obowiązkowe inwestycje europejskich regionów w oszczędność energii i odnawialne źródła energii, które przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy.
- ☞ Szczególnie uboższe państwa członkowskie będą mogły przeznaczyć więcej środków europejskich niż dotychczas na działania mające na celu ochronę środowiska i klimatu.
- ☞ Wydawanie europejskich funduszy rozwoju regionalnego na zielone inwestycje może pomóc w stworzeniu większej ilości miejsc pracy, niż wydawanie tych samych środków na rodzaje działań finansowanych w przeszłości.
- ☞ Kluczowe jest, aby UE zmniejszyła swoją zależność, zachowała przepływy, wartości i łańcuchy dostaw oraz wspierała, promowała i digitalizowała ekosystemy, ponieważ jest to nowa podstawowa zdolność w ramach międzynarodowych konkursów przemysłowych.
- ☞ Przejście na zielone praktyki w firmach może pomóc w ograniczeniu kosztów działalności przy zachowaniu godziwej płacy.

4. ROLA GRUP MNIJSZOŚCIOWYCH

Kontekst: Powszechną praktyką firm jest zatrudnianie osób z grup mniejszościowych na mniej płatnych stanowiskach i niesprawiedliwe traktowanie tych osób. Na przykład wielu Romów z Bułgarii jest zatrudnionych na mniej płatnych stanowiskach, z najgorszymi warunkami. W rzeczywistości, zielone miejsca pracy promują godne warunków pracy, które zapewniają odpowiednie warunki socjalne, wystarczające dochody, zdrowe warunki pracy i poszanowania praw pracowników i ich udział w podejmowaniu decyzji, zwłaszcza tych, które wpływają na ich życie.

Ponieważ edukacja jest punktem wyjścia do zmiany, apelujemy o szeroką inicjatywę edukacyjną i program przekwalifikowania ukierunkowany na zielone miejsca pracy we wszystkich dziedzinach. Przejście do zielonej gospodarki musi oferować możliwości wszystkim: młodym i starszym, mężczyznom i kobietom, wysoko wykwalifikowanym lub mniej wykwalifikowanych, bezrobotnym i/lub zatrudnionym. Włączenie takich szkoleń zawodowych powinno zapewnić pracownikowi zdobycie umiejętności niezbędnych do zatrudnienia w zielonym miejscu pracy, bez względu na wcześniejsze doświadczenie. Programy edukacyjne są absolutnie niezbędne do wykorzystania pełnego potencjału tworzenia miejsc pracy w zielonej gospodarce. Identyfikacja przyszłych potrzeb w zakresie umiejętności jest pierwszym krokiem w kierunku zmian, rozpoznawania luk w umiejętnościach pracowników i opracowania programu nauczania.

Cel: Zapewnienie pracownikom z grup mniejszościowych równych i sprawiedliwych warunków na zielonym rynku poprzez zapewnienie im wszelkiej niezbędnej dokumentacji i wynagrodzenia.

Cele:

- 🌀 Promowanie możliwości zielonych miejsc pracy w urzędach pracy w całym kraju.
- 🌀 Zapewnienie równego dostępu do aplikacji o pracę wszystkim kandydatom, niezależnie od ich statusu i pochodzenia.
- 🌀 Stworzenie jednolitego systemu udzielania wsparcia pracownikom należącym do grup mniejszościowych.
- 🌀 Organizowanie warsztatów i szkoleń, aby edukować pracowników, którzy stanowią mniejszości narodowe o ich prawach i obowiązkach oraz miejscach, gdzie mogą zgłaszać ewentualne problemy.
- 🌀 Zapewnienie ciągłego wsparcia pracownikom w pierwszym okresie ich nowej pracy, aby ułatwić im adaptację do nowego środowiska pracy.

5. ODKRYWANIE DOBRZYCH PRAKTYK

BURGENLAND, AUSTRIA.

Lokalna zielona energia i nowe miejsca pracy.

Burgenland staje się pierwszym regionem w Europie, który zaspokaja swoje zapotrzebowanie na energię elektryczną z lokalnych odnawialnych źródeł energii, takich jak energia wiatru, słońca i biomasy. Wiele czasu, wysiłku i zasobów poświęcono na kampanie społeczne i podnoszenie świadomości społecznej, aby obywatele wiedzieli, w jaki sposób mogą się przyczynić do niezależności energetycznej Burgenlandu i poznać korzyści płynące ze zrównoważonego podejścia do środowiska. Jest to świetny przykład i dowód na istotny związek między edukacją a sukcesem związanym z przejściem do zielonych miejsc pracy.

REPUBLIKA CZESKA.

Nowe miejsca pracy i oszczędność energii.

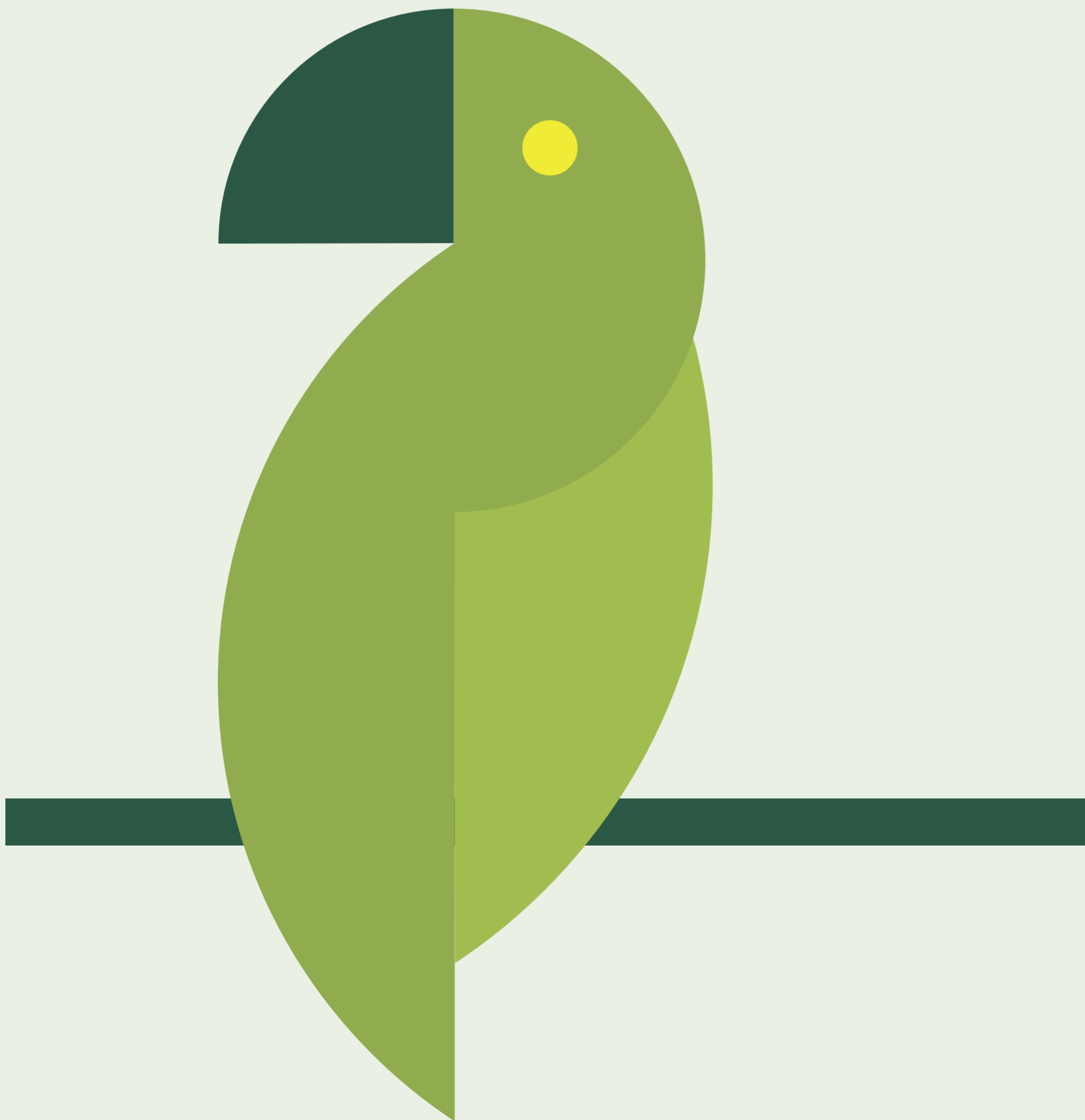
W tym przykładzie rząd promuje oszczędzanie energii w prywatnych gospodarstwach domowych poprzez dotacje bezpośrednie w wysokości 30-75% poniesionych kosztów. Dzięki zmianom wprowadzonym przez ten programów gospodarstwa domowe mogą zaoszczędzić do 1,5 miliarda euro rocznie na samym tylko koszcie ogrzewania. Jest to przykład spoza partnerstwa dla tego projektu, ale z niezwykle udany pod względem realizacji.

WIOSKA ANAVRA W POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ GRECJI.

Jest przykładem tego, jak biedna, odizolowana wioska może stać się wzorem zrównoważonego rozwoju lokalnego.

W latach 2000-2010 gmina odnotowała spadek stopy bezrobocia do zera, a liczba ludności podwoiła się - z 300 do 550 mieszkańców. Tradycyjni hodowcy zwierząt gospodarskich przechodzą w kierunku zintegrowanego, ekologicznego rolnictwa, tworząc trzy gospodarstwa z łącznie 25 tys. zwierząt. Powstała również ubojnia publiczna, która posiada certyfikat ekologiczny i spełnia odpowiednie międzynarodowe standardy jakości. W dążeniu do osiągnięcia samodzielności energetycznej we wsi zbudowano farmę wiatrową składającą się z 20 turbin zdolnych do zasilania 12 500-13 000 domów. Ponadto powstał park ekologiczny i kulturowy „Goura”, która wspiera rozwój ekoturystyki. Oprócz tego mieszkańcy zbudowali place i pompy wodne, centrum medyczne, obiekty edukacyjne i sportowe, dom dla osób starszych oraz schronisko dla bezdomnych.

6 ZIELONE POMYSŁY SĄ WYKORZYSTYWANE W CELACH PROMOCYJNYCH

1. Czy promowane są wartościowe produkty/projekty? Zielone idee jako strategia marketingowa.

Ostatnio temat „zielonego życia” zyskał na popularności, dając początek wielu strategiom marketingowym mającym na celu zaspokojenie potrzeb społecznych. Ale czy społeczeństwo jest zdolne „ocenić”, które projekty są wykonalne? Ogromne kampanie z wielkimi planami codziennie pojawiają się w mediach społecznościowych, ale rzadko jakaś osiąga swoje cele. Byłoby dużo bardziej pomocne, gdyby zamiast tego podzielono się praktykami przyjaznymi dla środowiska – które każdy może wdrożyć na lokalnym poziomie, co mogłoby się przyczynić do popularności tego ruchu.

Kolejną kwestią są produkty bio, które nie zawsze są tak bio, jak się wydaje, ponieważ nie wiadomo, czy nie były „doprawiane” bogatą paletą chemikaliów, czy też środowisko nie ucierpiało w inny sposób podczas produkcji. Jakakolwiek jest prawda, rosnąca popularność tych produktów jest faktem i wynika właśnie ze słowa „zielony” (bio, eko itp.). Produkty bio to tylko jeden z przykładów branż, które odniosły zysk dzięki strategii marketingowej polegającej na poszukiwaniu stycznych z podobnymi „zielonymi pomysłami”.

2. Czy zielone idee są wykorzystywane jako środek do osiągnięcia zysków, a nie do ulepszenia środowiska?

Zielone idee odgrywają ważną rolę w ochronie środowiska. Ale czy wszyscy mają taki cel? Oprócz organizacji, które szczerze troszczą się o przyrodę, zieloną ideę podzielają także inni, właśnie ze względu na jej popularność i potencjalny zysk. Tutaj możemy wyróżnić dwie kategorie – komercyjne, ale ochraniające przyrodę, i komercyjne, pozornie „bio”, które jednak nie przyczyniają się do ochrony środowiska (a wręcz przeciwnie).

Jak wspomniano w poprzednim temacie, w promocji niezwykle ważne są słowa kluczowe, dlatego wiele organizacji/ biznesów/ firm wykorzystuje zieloną ideę i otaczający ją entuzjazm do budowania pozornie zgodnych polityk i celów, choć stanowią one jedynie fasadę czegoś zupełnie innego. Wiadomo, że istnieje wiele programów, które finansują różne projekty i przedsięwzięcia proekologiczne, więc jest to dobra okazja do inwestowania publicznych pieniędzy w projekty, które raczej nie przyniosą zamierzonych rezultatów, ponieważ firmy, które je organizują (nie zorientowane na środowisko), nie są w pełni przygotowane i zazwyczaj brakuje im kompetentnych ludzi w tym obszarze.

Dlatego kontrola takich inwestycji musi być większa, podobnie jak opinia publiczna powinna więcej angażować się w te tematy – byłoby to możliwe, gdyby ludzie otrzymali większą edukację (w szkołach, na uniwersytetach, w pracy) na temat problemów środowiska i ich rozwiązań.

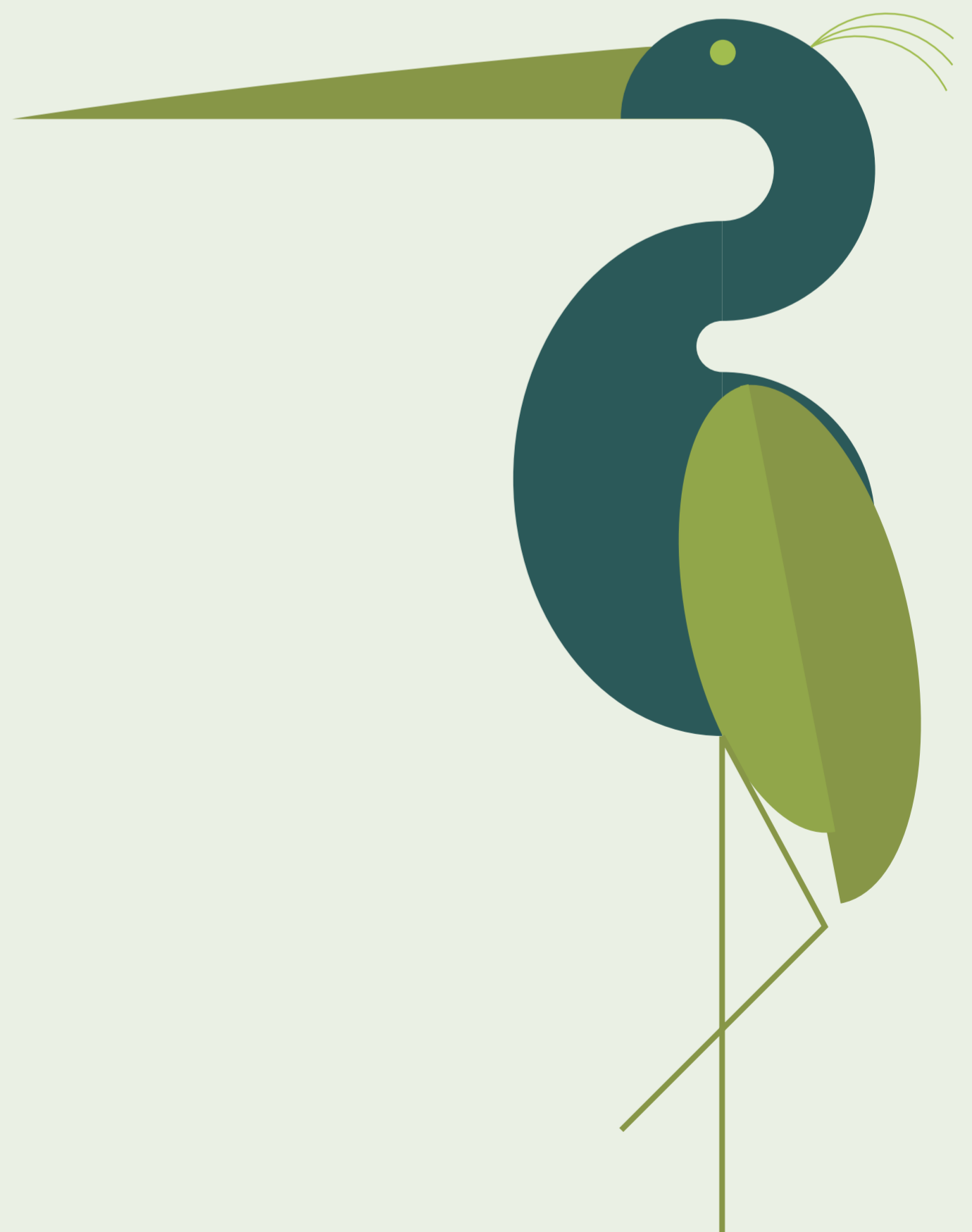
3. Jak możemy uświadamiać ludzi w kwestii zielonych idei i ich znaczenia? Jak je rozpowszechniać?

Możemy przyjrzeć się różnym sposobom przedstawiania ludziom zielonych pomysłów i ich znaczenia dla naszej przyszłości. Życie każdego z nas wpływa na środowisko, a więc wszystkie grupy wiekowe są ważną częścią procesu jego poprawy.

- Dzieci, które dopiero rozpoczynają naukę w przedszkolu lub szkole, mogą poznać proste praktyki, które można wykonywać w domu, jak np. niemarnowanie wody i prądu oraz recykling odpadów domowych.

- Istnieje możliwość zorganizowania warsztatów dla uczniów szkół/uczelni, podczas których eksperci będą mogli przedyskutować z nimi aktualne problemy środowiskowe oraz ich rozwiązania. Ważne jest również, aby wspomnieć, że media społecznościowe są niemal nieodłączną częścią życia dzisiejszej młodzieży i w tym przypadku mogą służyć jako świetny pośrednik dla tego typu informacji edukacyjnych.

- Do starszych odbiorców najłatwiej dotrzeć za pośrednictwem środków masowego przekazu – gazet, telewizji, radia i tak dalej. Tematy środowiskowe i sposoby na jego poprawę powinny być częściej omawiane. Żeby zmiana była widoczna, ważny jest udział wszystkich.

7. ZIELONY RYNEK PRACY: DEFINICJA I KONIECZNOŚĆ

Kontekst: Obecnie jednym z najczęściej dyskutowanych tematów wśród badaczy i decydentów jest zmiana klimatu i to, w jaki sposób skutecznie reagować na szkodliwe skutki tego procesu. Według Komisji Europejskiej (2019) globalne ocieplenie może doprowadzić do wyginięcia co najmniej 1 miliona z 8 milionów gatunków.

W tym kontekście bardziej niż kiedykolwiek stało się oczywiste, że istnieje pilna potrzeba podjęcia dojrzałej inicjatywy – „Zielonych miejsc pracy”. Są to wszelkie godne prace, które przyczyniają się do utrzymania i przywrócenia jakości środowiska niezależnie od sektora - czy jest to rolnictwo, przemysł, usługi, czy administracja. Tworzenie zielonej siły roboczej na rynku pracy nie jest wyborem, ale obowiązkiem.

Cele

- ☞ Osiągnięcie zrównoważonego życia i pracy, a tym samym towarzyszącej mu transformacji społecznej.
- ☞ Wniesienie istotnego wkładu we wdrażanie środków od 2030 r. w unijne ramy klimatyczno-energetyczne.
- ☞ Zmniejszenie zużycia energii i surowców, minimalizacja zanieczyszczeń i odpadów, ochrona i odtwarzanie ekosystemów.
- ☞ Umożliwienie firmom i społecznościom przystosowanie się do zmian klimatu i ich nieuniknionych skutków.
- ☞ Zapewnienie wysokiej jakości edukacji na różnych kursach związanych z zielonymi zawodami, np. ekoprojektanci, ekofinansiści, specjaliści od gospodarki odpadami, inżynierowie turbin wiatrowych i inżynierowie z zakresu mechatroniki.
- ☞ Budowanie dialogu między interesariuszami a przedstawicielami różnych izb społeczno-gospodarczych, które odgrywają kluczową rolę w transformacji do zielonej gospodarki.
- ☞ Tworzenie platform internetowych służących podnoszeniu świadomości, motywowania i informowania większej liczby potencjalnie zainteresowanych młodych ludzi, tak aby stawali się oni przyszłymi interesariuszami i propagatorami zrównoważonej gospodarki.

Cel: Głównym celem Zielonego Rynku Pracy jest promowanie możliwości, równości i sprawiedliwego przejścia do zrównoważonej gospodarki.

8. ZIELONA EDUKACJA W SZKOŁACH

Kontekst: W coraz bardziej zielonym świecie istnieje ogromny potencjał do wzmocnienia powiązań między środowiskiem, energią, edukacją a zatrudnieniem. Brak kapitału ludzkiego z technicznymi rozwiązaniami skutkuje niedopasowaniem umiejętności na rynku pracy. To niedopasowanie skutkuje bezrobociem, spadkiem produktywności oraz utratą możliwości inwestowania oraz tworzenia miejsc pracy. Już teraz niezbędne jest zrozumienie, jakie umiejętności będą wymagane w przyszłości. Początkowe lub ustawiczne kształcenie i szkolenie prowadzone przez szkoły, trenerów lub przedsiębiorstwa, które przekazują umiejętności, wiedzę i postawy wymagane do zatrudnienia w określonym zawodzie, jest niezbędne w każdej dziedzinie. (ILO, 2013).

Cel: Kształcenie umiejętności związanych z zielonymi miejscami pracy w szkołach ogólnokształcących, zawodowych i innych ośrodkach edukacyjnych bazujących na zielonych programach może ułatwić przejście do bardziej ekologicznej gospodarki i przyczynić się do tego, że nowe możliwości będą korzystne dla szerszej części społeczeństwa.

Cele

- 🌀 Wprowadzenie specjalnego przedmiotu w programie nauczania na etapie edukacji podstawowej, który zwiększy świadomość i będzie kształtował postawy związane z ochroną środowiska.
- 🌀 Promowanie informacji, że istnieje szeroki wybór zielonych miejsc pracy dla osób posiadających różne wykształcenie i doświadczenia edukacyjne.
- 🌀 Uzupełnianie luk w umiejętnościach podczas procesu przechodzenia na zieloną gospodarkę poprzez tworzenie synergii między edukacją formalną, a zajęciami pozalekcyjnymi w szkołach, takimi jak zajęcia teatralne.
- 🌀 Szkolenie nauczycieli i odpowiednich specjalistów, zwłaszcza w sektorach związanych z zieloną siłą roboczą, poprzez bezpłatne warsztaty, które umożliwią poznanie zielonych miejsc pracy.
- 🌀 Konsultacje z nauczycielami, doradcami zawodowymi lub innymi profesjonalistami w celu uzyskania wskazówek dotyczących odpowiedniej katedry zawodowej dla uczniów.
- 🌀 Zrozumienie, jakie typy zielonej kariery wymagają wyższego wykształcenia.
- 🌀 Poszukiwanie możliwości praktyk i wolontariatu, które umożliwiają studentom zdobycie doświadczenia, poznania specyfiki konkretnej pracy i potencjalnych możliwości badawczych online.
- 🌀 Budowanie zdolności szkół do uczenia się przez całe życie, rozumienia i promowania polityki i praktyki zrównoważonego rozwoju.

9. PROMOCJA ZIELO- NEJ PRACY W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH

Kontekst: Badanie przeprowadzone we współpracy przez UNICEF i UNESCO zatytułowane „Action for a Greener Economy with Children and Youth” (2021) potwierdza, że większość młodzieży korzysta z platform mediów społecznościowych takich jak Facebook, YouTube i Twitter, aby dzielić się obawami dotyczącymi współczesnych problemów, w tym degradacji środowiska i zmian klimatu. Młodzi ludzie zgadzają się, że media społecznościowe to miejsce, w którym mogą głośno mówić o swoich obawach, a także inicjować różne trendy czy ruchy i podążać za nimi.

Wspomniane kanały dostarczają im informacji o problemach i tematach, zamiast zmuszać do aktywnego poszukiwania tam, gdzie nie ma oczywistych sieci. Jak widzimy, internetowe sieci społecznościowe są wpisane w nasze codzienne życie, a firmy, które promują swoje ekologiczne inicjatywy w mediach społecznościowych, przyczyniają się do dobra planety, jednocześnie angażując się w skuteczną komunikację marketingową. Dlatego uważamy, że społeczna media społecznościowe i marketing online są kluczowymi czynnikami promującymi nasze ekologiczne idee w świecie online.

Cele

- Wykorzystanie kanałów i popularności celebrytów oraz „influencerów” cenionych przez młodych ludzi na różnych platformach mediów społecznościowych jako popularyzatorów w celu promowania zielonych umiejętności i zielonych miejsc pracy.
- Opracowanie unikalnej strategii promocji ekologicznej dla każdej platformy, uwzględniającej specyfikę jej publiczności i wskaźniki.
- Wdrożenie kalendarza mediów społecznościowych w celu planowania postów z wyprzedzeniem, co pozwoli na utrzymanie porządku organizacyjnego, określenie momentu publikacji treści postów oraz materiałów wizualnych, co pomoże marketerom śledzić różne elementy składowe mediów społecznościowych.
- Bycie na bieżąco poprzez zadawanie pytań istotnych dla zielonego rynku, tworzenie grupy na Facebooku dla naszych odbiorców, wykorzystywanie GIF-ów, filmów i emotikonów, aby uatrakcyjnić nasze wiadomości, a także korzystanie z funkcji transmisji na żywo na Facebooku, Instagramie, TikToku i YouTube’ie, aby prowadzić dyskusje na temat zielonego rynku pracy i jego kluczowych obszarów.
- Promowanie filmów dokumentalnych o tematyce środowiskowej na platformach streamingowych takich jak Netflix, Amazon Prime, i w mediach społecznościowych, aby sprawić, by kwestie ekologiczne i związane z nimi umiejętności stawały się atrakcyjne dla wszystkich, w szczególności dla ludzi młodych.

Cel: Promowanie zielonych miejsc pracy wśród szerokiego grona odbiorców poprzez korzystanie z platform mediów społecznościowych takich jak Twitter, Facebook czy Instagram, aby rozszerzyć swój zasięg informacji o zielonych miejscach pracy i możliwościach dla młodych ludzi.

10. WZMOCNIENIE ZIELO- NEJ PROMOCJI W ŚRODKACH MASOWEGO PRZEKAZU

Kontekst: Media masowe mają ogromny wpływ na społeczeństwo, mogą więc też przyczynić się do zwiększenia świadomości społeczeństwa na temat różnych zagadnień związanych ze środowiskiem oraz do podejmowaniem działań na rzecz jego ochrony. Media odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu świadomości społecznej na temat zmian klimatycznych i związanych z nimi działań, takich jak promowanie zielonego rynku pracy. Tutaj główny nacisk kładziony jest na trzy kluczowe kwestie: informowanie, edukowanie i zatrudnianie. Istnieją cztery główne kanały masowego przekazu: gazety, czasopisma, radio i telewizja, które odgrywają ważną rolę w szerzeniu świadomości wśród ludzi na temat zmian klimatu i ochrony środowiska. Ponadto kanały te zostały wzbogacone o produkcję i dystrybucję materiałów drukowanych jak książki, czasopisma i broszury.

Cel: Wykorzystanie mocy mediów masowych do promowania atrakcyjnego zatrudnienia i możliwości pracy w różnych obszarach zielonego rynku pracy, aby przyciągnąć uwagę szerokiej części społeczeństwa.

Cele:

- ☞ Spotkanie z profesjonalistami z branży medialnej, aby dowiedzieć się, jakie formy komunikacji najbardziej im odpowiada (np. e-mail czy telefon).
- ☞ Przekonanie przedstawicieli mediów, że dysponujemy informacjami i historiami, które zainteresują ich odbiorców.
- ☞ Nawiązanie kontaktu z konkretnymi dziennikarzami, którzy osobiście interesują się kwestiami ochrony środowiska i promocją zielonego rynku pracy.
- ☞ Tworzenie i prezentowanie informacji oraz historii, które zainteresują redaktorów lub producentów, nawet jeśli nie mają oni szczególnego zamiłowania do kwestii ekologicznych.
- ☞ Zidentyfikowanie mediów, z których korzystają nasi odbiorcy, zwłaszcza (ale nie wyłącznie) w celu uzyskania informacji związanych z ochroną środowiska.
- ☞ Zwrócenie się do szerokiej, zróżnicowanej publiczności, przekazując informacje o dostępności zielonego rynku pracy i jego korzyści dla świata.
- ☞ Budowanie długotrwałych relacji między grupą docelową a promotorami zielonych wartości.

11. ZIELONE INICJATYWY W FIRMACH

Kontekst: Wiele największych firm nie spełnia swoich własnych celów w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatycznym, jak wynika z badania 25 korporacji „The Corporate Climate Responsibility Monitor” autorstwa Thomasa Daya. Znane na całym świecie korporacje, takie jak Apple, Sony, Amazon, Google, Ikea, BMW Group, Carrefour, Nestle, Unilever, są pod presją, aby zredukować swój wpływ na środowisko, ponieważ coraz więcej konsumentów oczekuje produktów ekologicznych. Tylko 3 z 25 firmy wyraźnie zobowiązały się do redukcji 90% emisji dwutlenku węgla z ich procesów produkcyjnych i łańcuchy dostaw, a są to Maersk, Vodafone i Deutsche Telekom.

W poniższej tabeli możemy zobaczyć oceny strategii firm związanych ze zmianą klimatu:

Ocena integralności	Nazwa firmy
Rozsądny	Maersk
Umiarkowany	Apple
Niski	Amazon
	Google
	Ikea
Bardzo niski	Nestle
	Unilever

Liu (2013) pokazuje, że głównym tego powodem jest to, że firmy są często zorganizowane jako korporacje i dlatego korzystają z ograniczonej odpowiedzialności korporacji. Do tego stopnia, że szkoda wyrządzona przez korporację jest większa niż majątek przedsiębiorstwa, pozew o pociągnięcie do odpowiedzialności może skutkować niewypłacalnością, w wyniku której mechanizm odpowiedzialności nie będzie mógł spełniać swoich funkcji odszkodowawczych i zapobiegawczych. Z tych względów istnieje zatem niebezpieczeństwo, że skuteczność systemu odpowiedzialności w ramach unijnej odpowiedzialności za środowisko uregulowanej w dyrektywie 2004/35/WE z dnia 21 kwietnia 2004 r przez Unię Europejską. W sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu i ich naprawiania (ELD) mogą być zagrożone do tego stopnia, że operatorzy nie będą w stanie wywiązać się ze swoich zobowiązań.

Cel: Pomoc firmom poprzez konsultowanie planów działania, które wszystkie firmy mogą wdrożyć, aby wnieść swój wkład w walkę z globalnym

Cele

- ☞ **Pomiary i analiza emisji gazów cieplarnianych (GHG) jako pierwszy krok do zmniejszenia wpływu na planetę i środowisko, a tym samym przyczynienie się do ograniczenia zmian klimatycznych**
- ☞ **Zmniejszanie zużycia energii poprzez proste, zdroworozsądkowe działania, np. wyłączanie światła wieczorem w biurze, delikatne obniżenie ogrzewania lub klimatyzacji, czy odłączanie urządzeń z prądu, gdy nie są używane.**
- ☞ **Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów niezależnie od tego, czy są to odpady przemysłowe w dużym przedsiębiorstwie, czy odpady papierowe w MŚP z sektora usług, poprzez takie działania jak unikanie jednorazowych kubków, mieszadełek i kapsulek, zmniejszanie liczby wydruków, ponowne wykorzystanie papierów jako brudnopis, segregowanie odpadów do prawidłowego recyklingu i wiele innych praktycznych rozwiązań.**
- ☞ **Odpowiednie użytkowanie sprzętu i urządzeń, aby uniknąć szybszego ich zużycia, oraz naprawianie urządzeń, gdy się zepsują, zamiast wymienianie ich na nowe.**
- ☞ **Zachęcanie pracowników do korzystania z transportu publicznego, wspólnych przejazdów z innymi współpracownikami mieszkającymi w pobliżu lub udzielanie im zniżek na transport publiczny, angażowanie się w zbiórki pieniędzy na rzecz ochrony środowiska lub w projekty sprzątania i renowacji.**
- ☞ **Wybieranie bardziej przyjaznej dla środowiska infrastruktury i sprzętu poprzez wybór najbardziej efektywnych energetycznie i etycznie pod względem standardów produkcji.**
- ☞ **Współpraca z dostawcami, którzy wykazują, że dbają o środowisko.**
- ☞ **Podnoszenie świadomości swoich pracowników, konsumentów, mediów i innych interesariuszy poprzez organizowanie wewnętrznych konkursów, hackathonów lub kampanii dotyczących kwestii zrównoważonego rozwoju.**
- ☞ **Promowanie przyjaznych dla środowiska sposobów pracy, takich jak praca zdalna, wideokonferencje, komunikacja e-mailowa itp.**
- ☞ **Mobilizacja na rzecz wyzwania związanego ze zmianami klimatycznymi na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym poprzez nakłanianie polityków i instytucji publicznych do działania w sprawie globalnego ocieplenia.**

12. ZIELONA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZY WSPARCIU RZĄDU

Kontekst: Na Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu w 2021 r. wysoko doceniono rolę przedsiębiorczości w rozwiązaniu kryzysu klimatycznego, a rok 2022 ogłoszono rokiem działań biznesowych. Przedsiębiorstwa muszą nie tylko budować strategię i wyznaczać cele, ale także realizować je we współpracy ze sobą oraz z rządami, tak aby wspierać zmiany systemowe. Działania w dziedzinie klimatu rozpoczęły rozdział związany z szybkimi zmianami, na które biznes musi być gotowy. Wiele firm wyznaczyło cele dotyczące zerowej emisji netto i nadal je ogłasza. Kluczowe jest jednak skupienie się na redukcji emisji już dzisiaj poprzez regularne działania, a nie tylko wyznaczanie ambitnych celów, które mogą zostać osiągnięte dopiero w długiej perspektywie czasowej.

Cel: Głównym celem jest połączenie różnych dobrych praktyk stosowanych do wspierania płynnej i zrównoważonej transformacji ekologicznej przedsiębiorców zgodnie z planami działania różnych organów rządowych na całym świecie.

Cele

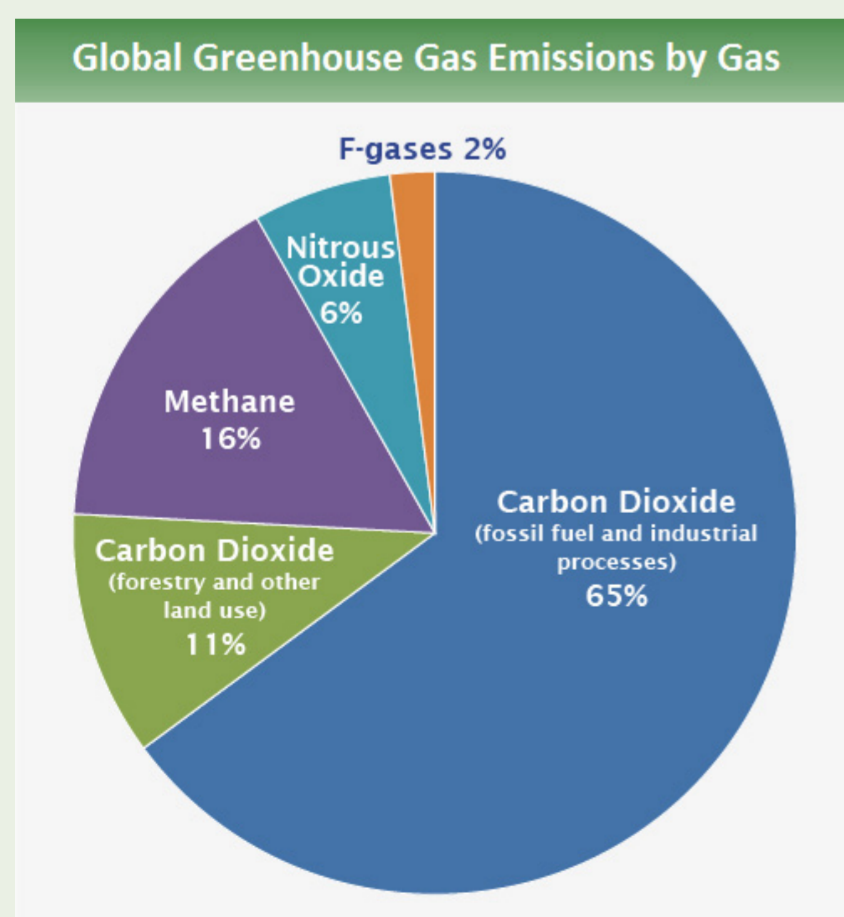
- 🌀 Ekologizacja przemysłu poprzez dostęp do finansowania i wzmocnienie zdolności finansowej sektora.
- 🌀 Likwidacja szkodliwych dla środowiska subsydiów poprzez reformę krajowego systemu dotacji.
- 🌀 Zapewnienie infrastruktury wspierającej ekologizację przemysłu (np. zakłady przetwarzania ścieków, zakłady recyklingu i zrównoważone źródła energii).
- 🌀 Wspieranie działań lokalnych poprzez współpracę, dostarczanie zasobów, budowanie potencjału i wsparcie instytucjonalne.
- 🌀 Poprawa ram prawnych, fiskalnych i zarządczych dla zielonej siły roboczej oraz tworzenie polityki i systemów sektorowych zgodnych z samorządem lokalnym i wzmocnieniem społeczności.
- 🌀 Udzielanie ulg podatkowych przedsiębiorcom, którzy:
  - a) chętnie szkolą młodzież starającą się o zatrudnienie w zielonych miejscach pracy (szkolenia i warsztaty przygotowawcze).
  - b) wspierają swoich doświadczonych pracowników w przechodzeniu na zielone praktyki w ich codziennych obowiązkach zawodowych.
  - c) włączają do wynagrodzeń pracowników premie za zielone praktyki w miejscu pracy.

13. DOBRE PRAKTYKI ROLNICZE NA RYNKU ZIELONEJ PRACY

Kontekst: W publikacji „Agriculture and Green Growth” autorstwa Candice Stevens podkreślono, że nowoczesne rolnictwo stało się bardzo energochłonne, a wykorzystanie paliw kopalnych odpowiada za 10% emisji z rolnictwa w postaci dwutlenku węgla. Istnieje jednak zestaw ekologicznych metod rolniczych i zielonych praktyk rolniczych, a także rodzaj rolnictwa ekologicznego, które mają zostać wdrożone. Byłoby to możliwe dzięki takim certyfikatом jak Dobre Praktyki Rolnicze (GAP), które reprezentują różne formy „zielonej” działalności rolniczej, takiej jak uprawa konserwująca, płodozmian, agroleśnictwo, zintegrowane systemy roślinno-zwierzęce oraz rekultywacja zdegradowanych gruntów uprawnych i pastwisk.

Cel: Głównym celem jest skupienie się na potencjale i promowanie zrównoważonego rolnictwa w tworzeniu zielonych miejsc pracy jako kluczowej kwestii w XXI wieku, tak aby wspierać rozwój społeczny i zrównoważony rozwój.

Sours: www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-data (26.07.2023)

Cele

- ☞ Zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, zwłaszcza ziemią, wodą i różnorodnością biologiczną, oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko.
- ☞ Oddzielenie wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska i wspieranie ekspansji komercyjnych ekoprzemysłów i ekousług.
- ☞ Różnicowanie zielonych miejsc pracy i działań oraz przyczynianie się do rozwoju obszarów wiejskich.
- ☞ Wspieranie reform mających na celu złagodzenie obciążeń środowiskowych, które mogą prowadzić do bardziej sprawiedliwego podziału dochodów gospodarstw.
- ☞ Osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego, ograniczenie ubóstwa i rozwój obszarów wiejskich poprzez wzrost zatrudnienia w sektorze zielonym.

14. ZIELONA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA WĘGRZECH NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst: Węgry są rozwiniętym postindustrialnym krajem Europy Środkowej. Jego post-socjalistyczne dziedzictwo w zakresie problemów środowiskowych znacząco wpływa na możliwości w zakresie eko-innowacji. Od zmiany w 1989 roku kraj poczynił ogromne postępy w dziedzinie ochrony środowiska, rekultywacji gruntów i eko-innowacji, ale nowe wyzwania, jakie przyniósł XXI wiek, wymagają dalszych działań, zwłaszcza w zakresie zielonej przedsiębiorczości oraz związanego z nią rozwoju i wspierania biznesu. Opracowując Narodową Strategię Innowacji Technologii Środowiskowych, rząd uznał znaczenie zielonej gospodarki. Mimo braku woli politycznej podejście to nie zostało zrealizowane, a sytuacja gospodarcza faktycznie ogranicza zdolność rządu do wsparcia rozwoju biznesu. W wielu odniesieniach krajowych i międzynarodowych terminy „efektywność energetyczna”, „energia odnawialna źródła” i „innowacja” są często używane, jednak „zielona przedsiębiorczość” jest nadal względnie nowych i nadal niespotykanych pojęciem na Węgrzech. Platforma 2020 Redesign (2020), internetowa inicjatywa na rzecz wyjścia z kryzysu po COVID-19, wspierana przez Ministerstwo Środowiska Japonii, UNFCCC i Institute for Global Environmental Strategies, informuje, że tylko 12,5% firm na Węgrzech dostosowało swoje działania do zielonego sposobu myślenia.

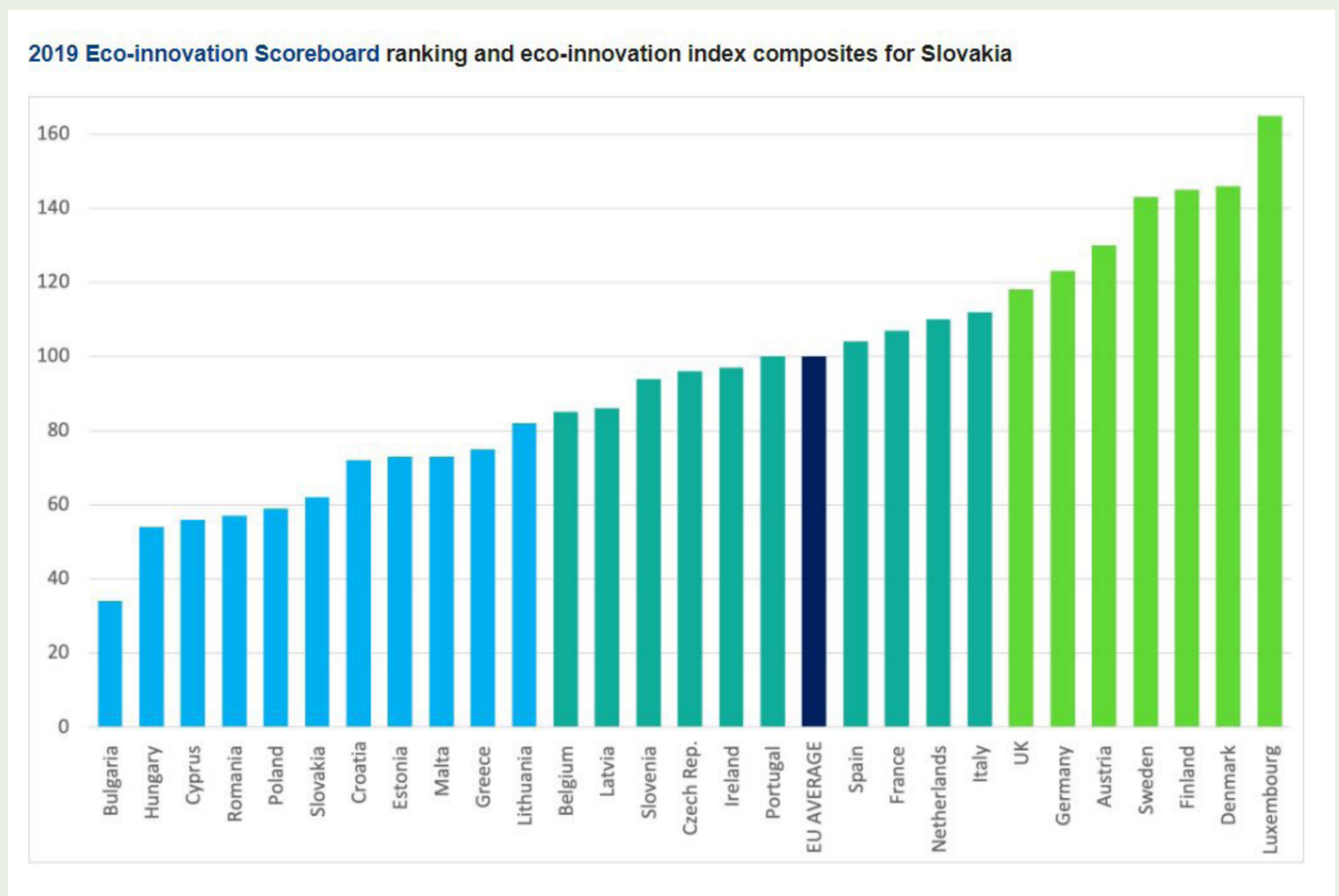

Figure Source: 2019 Eco-innovation Scoreboard

Cel: Zwiększenie świadomości na temat zielonej przedsiębiorczości na Węgrzech poprzez wykorzystanie różnych dobrych praktyk w celu wspierania płynnego i zrównoważonego przejścia przedsiębiorców na zielone praktyki. Bazą dla tych działań będą plany węgierskich organów rządowych.

Cele

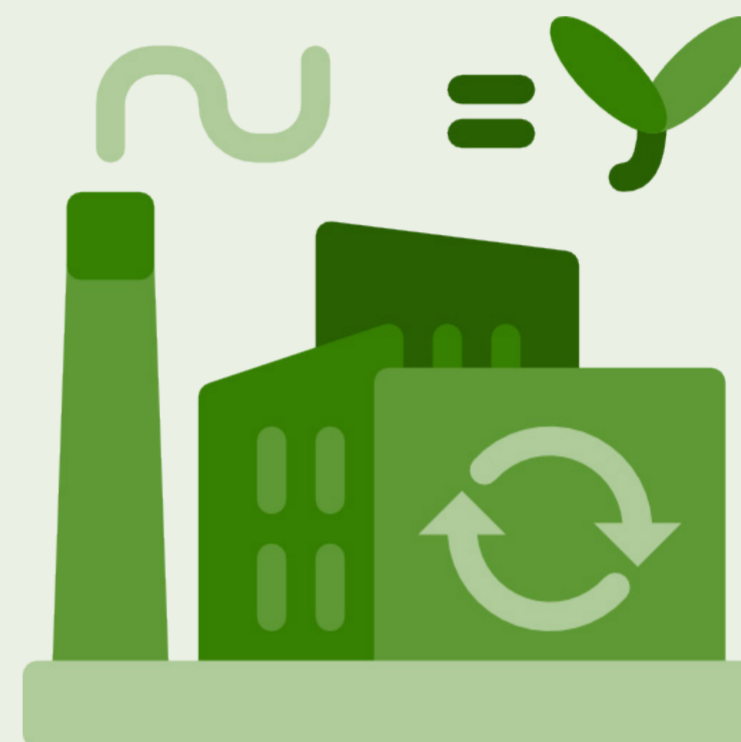
- ⌚ Adaptacja różnych programów wsparcia państwa do potrzeb zielonego sektora, tak aby były one traktowane jako polityki horyzontalne. W tym kontekście warto zauważyć, że Węgry zajmują 5. miejsce wśród krajów OECD pod względem wydatków na takie programy, przeznaczając na nie 0,9% PKB.
- ⌚ Opracowanie kolejnych Narodowych Programów Operacyjnych, które będą realizowane zgodnie z krajowymi, terytorialnymi i sektorowymi planami, takimi jak Strategia Zielonej Przedsiębiorczości na Węgrzech, aby efektywnie dystrybuować różne środki z funduszy europejskich.
- ⌚ Poszerzanie zakresu działalności o nowe obszary poprzez bezpośrednie szkolenia zawodowe, zasiłki i pomoc, które są kluczowe dla specjalizacji siły roboczej oraz ciągłego rozwoju podmiotów prowadzących zielony biznes.
- ⌚ Obsługa łatwo dostępnych dotacji na zatrudnienie przez Powiatowe Centra Zatrudnienia, w tym oferowanie dopłat do wynagrodzeń, które mogą być dostępne dla firm gwarantujących zatrudnienie w sektorze zielonej pracy na określony czas.
- ⌚ Klasyfikacja zielonych przedsiębiorstw jako „podmioty gospodarcze o wysokiej wartości dodanej”, co przynosi następujące korzyści dla zielonych przedsiębiorców na Węgrzech:
- ⌚ System IP (własności intelektualnej), który pozwala firmom na obniżenie o 50% zysków z tantiem z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych.
- ⌚ Możliwość odliczenia wydatków na badania i rozwój od podstawy podatku dochodowego od osób prywatnych do 200% bezpośrednich kosztów podstawowych.
- ⌚ Inwestycje w efektywność energetyczną zostaną nagrodzone ulgami podatkowymi w wysokości 30% wartości bieżącej inwestycji (maksymalnie do 15 mln euro), które można wykorzystać w ciągu kolejnych pięciu lat.

15. USTANAWIANIE I WSPIERANIE EKOLOGICZNYCH PRZEDSIĘBIORCÓW

Kontekst: Przedsiębiorczość i inicjatywa odnoszą się do zdolności jednostki do postrzegania otaczającego ją świata, tak aby dążyć do jego poprawy, a czyny zamienić w myśli. Cechy te wymagają kreatywności, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także umiejętności planowania i zarządzania projektami z zamiarem osiągnięcia celów. Przedsiębiorczość to umiejętność:

- ☞ postrzegania swojego życia jako wyjątkowej szansy z nieskończonym potencjałem;
- ☞ zarządzania projektami, ludźmi i organizacjami;
- ☞ przekształcania problemów i przeszkód w możliwości;
- ☞ budowania własnej firmy lub biznesu;
- ☞ zrozumienia ekonomii i finansów;
- ☞ przetrwania w konkurencyjnym środowisku.

Dziedzina zielonego biznesu oferuje zatem znaczący potencjał rynkowy. Wszystkie większe instytucje powinny oferować wsparcie podmiotom gospodarczym z tego sektora, proponując programy wsparcia skierowane do małych firm. Przedsiębiorcy, którzy zdecydują się „zazielenić” swoją działalność lub mają nowy pomysł na zielony biznes, powinni otrzymać wsparcie krajowych instytucji, a także wybranych funduszy Unii Europejskiej.

Zielony biznes to przyszłość przedsiębiorczości. Taka innowacyjność ma duży potencjał rynkowy przy jeszcze stosunkowo niewielkiej konkurencji, ale rosnącym zainteresowaniu potencjalnych klientów. Dlatego jeśli rozważasz pomysł o zielonym projekcie lub jesteś myślisz o „zazielenieniu” swojej firmy, teraz jest odpowiedni moment.

Zgodnie z Europejskim Paktem na rzecz Klimatu istnieje pilna potrzeba:

- ☞ Promowania i wspierania zielonej przedsiębiorczości,
- ☞ Zajęcia się kwestią podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowywania pracowników;
- ☞ Przewidywania zmiany w miejscach pracy przyszłości.

Sektor zrównoważonych towarów i usług środowiskowych przyczynia się do kontroli zanieczyszczeń i zarządzania zasobami naturalnymi, tym gospodarką odpadami, zanieczyszczeniem powietrza, ochroną gleby, recyklingiem, energią odnawialną oraz zaopatrzeniem w wodę. Jednak zielone miejsca pracy to nie jedyny ważny element w zielonych branżach; ekologiczne rolnictwo, rolnictwo zrównoważone i ekoturystyka są także w dużym stopniu uzależnione od zdrowego środowiska. Wiele innych branż również pośrednio wpływa na środowisko. Zielony wzrost stanowi zarówno wyzwanie, jak i szansę dla rynek pracy i rozwijania umiejętności, które są kluczowymi czynnikami napędzającymi zielony rozwój.

To serce Zielonej Inicjatywy Zatrudnienia, skupiającej się na wyzwaniach i możliwościach związanych z zatrudnieniem w trakcie transformacji ku zielonej, niskoemisyjnej i oszczędzającej zasoby gospodarce. Ta transformacja przyniesie głębokie zmiany w całej gospodarce i w wielu sektorach: powstaną nowe zawody, niektóre zostaną zastąpione, a inne zdefiniowane na nowo. W tym kontekście właściwe ukierunkowanie i koordynacja polityki oraz instrumentów rynku pracy mają zasadnicze znaczenie dla tworzenia warunków niezbędnych do wspierania zielonych miejsc pracy, uzupełniania niedoborów umiejętności i siły roboczej oraz przewidywania zmiany potrzeb w zakresie kapitału ludzkiego.

Zarówno jednostki, jak i społeczeństwo powinny skupić się na obszarach o największym potencjale, takich jak elektronika, baterie i pojazdy, tekstylia, budownictwo czy żywność. Należy podkreślić, że wyzwania

środowiskowe nie kończą się na granicach kraju. Konieczne są dalsze działania, aby powietrze, woda i oceany były czyste, aby ekosystemy były eksploatowane w sposób zrównoważony, a zmiany klimatu możliwe do opanowania. Wszystkie przedsiębiorstwa w krajach członkowskich ponoszą równą odpowiedzialność za podejmowanie działań w tym zakresie.

Istnieją następujące modele i koncepcje mające zastosowanie w przedsiębiorstwach dążących do ekologicznego wzrostu:

a) Gospodarka o obiegu zamkniętym.

Aby osiągnąć unijny cel neutralności klimatycznej do 2050 r. i zahamować utratę różnorodności biologicznej, musimy się przekształcić w gospodarkę o obiegu zamkniętym. W takim modelu wartość produktów i materiałów jest utrzymywana najdłużej, jak to możliwe, a jednocześnie minimalizuje się marnotrawstwo i zużycie zasobów.

Gospodarka o obiegu zamkniętym to strategia zrównoważonego rozwoju, w ramach której ludzkość współpracuje z naturą, a nie przeciwko niej. Jest to model, w którym odpady właściwie nie istnieją, a wszystkie materiały, produkty i opakowania krążą w trwałych cyklach.

Cykl obiegu jest tak zaprojektowany, aby był zrównoważony. Każdy surowiec nadaje się do ponownego użycia, produkt - do naprawy, recyklingu, wielokrotnego użytku czy przetwarzania. W tym kontekście modele biznesowe powinny bazować na zasadzie ponownego wykorzystania. Aby jednak teoria stała się praktyką, konieczne jest silne wsparcie polityczne, który stworzyłoby odpowiedzialne środowisko dla takiej transformacji.

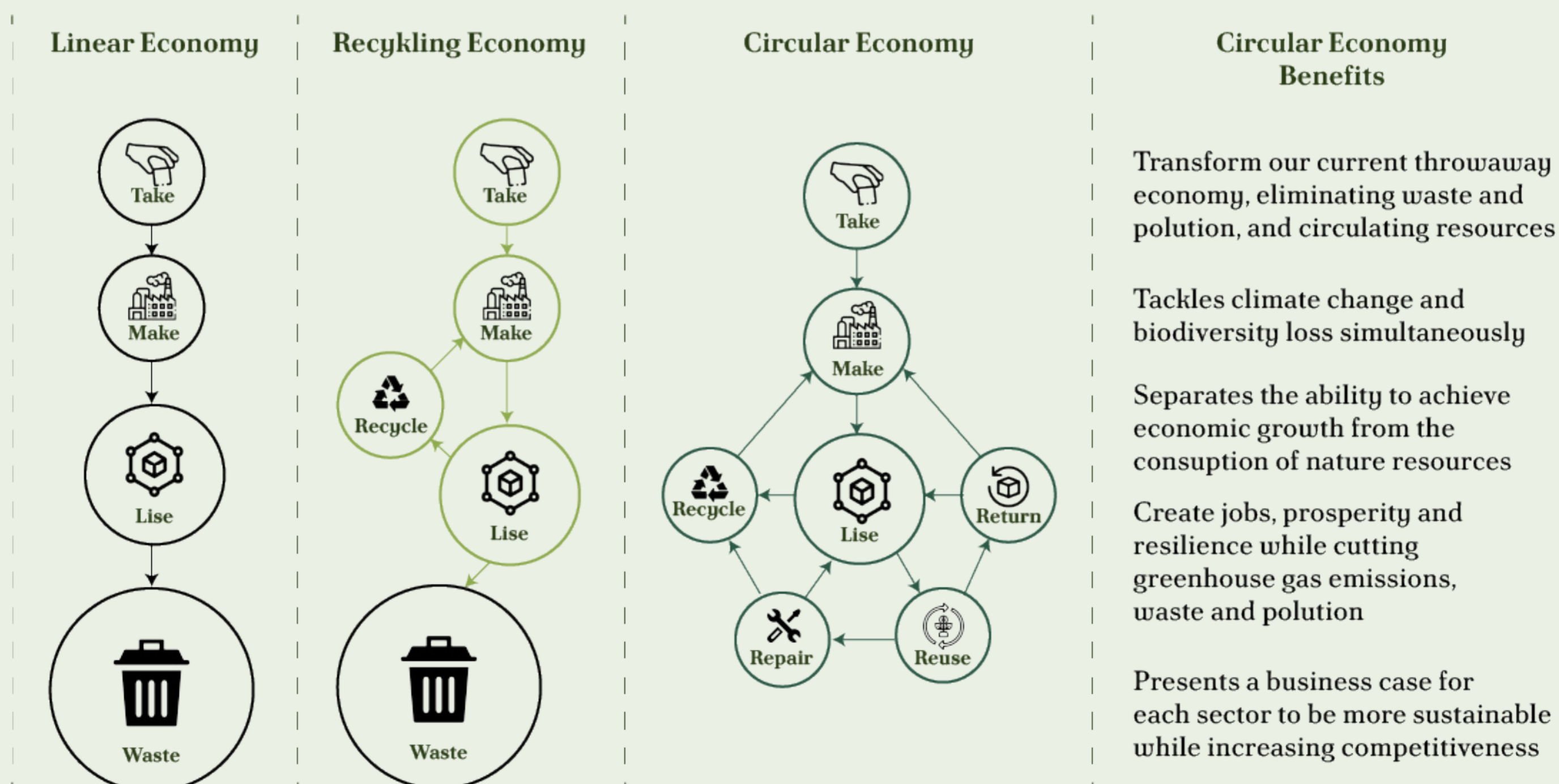

b) Łączenie przedsiębiorstw z permakulturą. c) Biznes regeneracyjny.

Permakultura, choć nie jest jeszcze szeroko rozpowszechniona, to koncepcja tworzenia zrównoważonego i samonawadniającego się środowiska, w którym żyją ludzie. Permakulturę można zastosować na różnych poziomach - od ogrodów, balkonów, przez siedziby ludzkie, aż po gospodarstwa rolne, grunty uprawne, zbiorniki wodne czy procesy produkcyjne. To innowacyjne podejście zakłada projektowanie w sposób kreatywny, inteligentny i świadomy, zastępując dotychczasowe metody, które były nieefektywne i szkodliwe dla środowiska. Głównym celem jest zapewnienie ludziom dobrobytu w sposób, który nie szkodzi innym ludziom, środowisku czy zwierzętom. W kontekście naszej strategii permakultura jest kluczowa, ponieważ umożliwia firmom działanie w zgodzie z naturą, zwłaszcza jeśli chodzi o produkcję i konsumpcję żywności. Na przykład restauracje mogłyby kupować składniki z lokalnych, zrównoważonych upraw permakulturowych, w jednocześnie przekazywać odpady organiczne na potrzeby podstawę zrównoważonego rolnictwa.

Hahn i Tampe definiują pojęcie biznesu regeneracyjnego jako „przedsiębiorstwa, które poprawiają i rozwijają zdrowie systemów społeczno-ekologicznych (SES) poprzez koewolucyjny proces” (Hahn i Tampe, 2021). Innymi słowy, biznes regeneracyjny uznaje swoje miejsce w szerszym systemie, w którym funkcjonuje – łączy społeczność, przemysł i zasoby w jednym ekosystemie – i wykorzystuje tę wiedzę o współzależnościach w podejmowaniu strategicznych decyzji. Biznes regeneracyjny można porównać do rośliny, która rozwija się tylko wtedy, gdy gleba dostarcza jej optymalnych składników odżywczych. Analogicznie w sferze biznesowej zdrowe środowisko pracy wzmacnia potencjał pracownika i jego zaangażowanie, podobnie jak odpowiednie odżywianie sprzyja wzrostowi roślin. Dlatego przedsiębiorstwa powinny być zachęcane do wdrażania tego modelu zarówno w działaniach wewnętrznych, jak i zewnętrznych, tak aby promować zrównoważoną przyszłość.

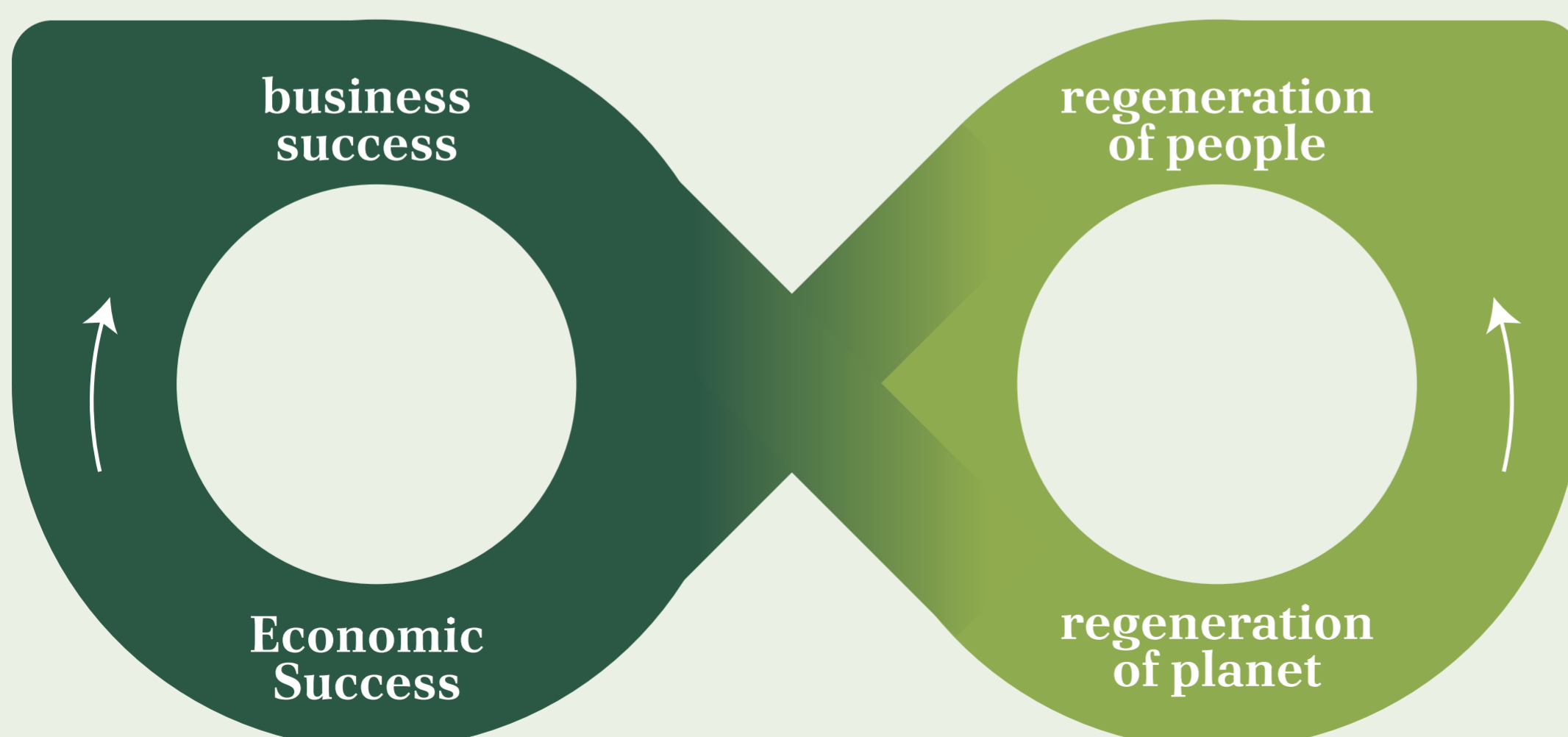

Cele:

- ⌚ Zapewnienie przedsiębiorcom i innym podmiotom środowiska korporacyjnego wsparcia edukacyjnego, w tym szkoleń, w zakresie zielonych praktyk i głównych aspektów zielonej transformacji.
- ⌚ Opracowanie podręcznika zawierającego ekologiczne praktyki, który posłuży jako wytyczne dla przedsiębiorstw w okresie ich transformacji.
- ⌚ Promowanie kluczowych koncepcji zrównoważonego rozwoju, takich jak gospodarka oparta na zasadach obiegu zamkniętego, biznes regeneracyjny czy tzw. niebieska gospodarka.
- ⌚ Zapewnienie szerokiej dostępności zielonych miejsc pracy, aby zwiększyć zaangażowanie pracowników w sektorze zielonej gospodarki.
- ⌚ Inicjowanie dialogu z samorządami i gminami w celu promowania zielonej transformacji, w tym reform przepisów podatkowych czy wsparcia finansowego dla zielonych inicjatyw w biznesie.

REGENERATIVE VALUE CREATION

16. ZIELONA FORMALNA EDUKACJA

System szkolny nie oferuje edukacji w zakresie zielonych kompetencji ani zrównoważonego rozwoju, mimo że istnieje pilna potrzeba uwzględniania kwestii środowiskowych, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych. Podczas gdy potrzeby środowiskowe i ekologiczne zmieniały się i kształtowały na przestrzeni lat, programy kształcenia w szkołach średnich pozostawały niezmiennione. W obliczu transformacji rynku, dla którego ważne stają się rozwiązania podkreślające trwałą wartość pracy, rośnie zapotrzebowanie na umiejętności, zarówno te twarde, jak i miękkie. Mimo że od najmłodszych lat jesteśmy uświadamiani w kwestii zmian klimatycznych, dzieci i młodzież nie zdają sobie sprawy ze swojej sprawczości. Jeśli chodzi o słowacką młodzież, chociaż świadomość w kwestii zmian klimatu znacznie wzrosła, to jednak tylko 24 proc. młodych Słowaków wierzy, że może aktywnie przyczynić się do łagodzenia skutków tych zmian. W porównaniu ze swoimi rówieśnikami z Wielkiej Brytanii, Francji czy Australii, Słowacy są najbardziej sceptycznie nastawieni do skuteczności jakichkolwiek działań na rzecz ochrony klimatu. Co więcej, nie wierzą oni w skuteczność podejmowania indywidualnych działań ekologicznych, takich jak ograniczenie spożycia mięsa czy zmniejszenie konsumpcji, aby prowadzić bardziej zrównoważony tryb życia.

Ponadto, jak ujawniły dane, zainteresowanie środowiskiem wśród młodzieży i zaangażowanie w tym temacie jest niewielkie (MŚ, 2021). Można więc dostrzec pilną potrzebę reformy systemu edukacji, aby systematycznie wzmacniać pozycję jednostek w tej kwestii.

Według Komisji Europejskiej zieloną edukację w Unii Europejskiej można podzielić na dwie główne kategorie, Edukacja dla Koalicji Klimatycznej, która obejmuje podstawowe zasady oraz negatywne skutki zmian klimatu, a także Nauka dla Zielonej Transformacji, skupiająca się głównie na polityce szkoleniowej prowadzącej w kierunku zielonej i cyfrowej transformacji Unii Europejskiej. Jeśli chodzi o Koalicję Klimatyczną, istnieje wiele inicjatyw dla uczniów, nauczycieli i innych interesariuszy edukacyjnych, które wspólnie dążą do wypracowania innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych na rzecz zrównoważonego rozwoju środowiska. Głównym celem tego projektu jest szkolenie nauczycieli, łączenie edukacji z nauką, rozwój zielonych umiejętności i kompetencji, podnoszenie świadomości oraz zmienianie społecznych postaw wobec konsumpcji i zrównoważonych praktyk. Z kolei Nauka dla Zielonej Transformacji stanowi jedno z kluczowych narzędzi politycznych, które mogą znacząco przyczynić się do realizacji Europejskiego Zielonego Ładu. Jak podkreśliła Komisja Europejska: „Edukacja i szkolenia muszą odpowiadać wyzwaniom i realiom XXI wieku, sprostać współczesnym potrzebom i pomóc ludziom radzić sobie z uczuciem stresu i niepokoju spowodowanymi kryzysem środowiskowym. Wyposażenie uczniów w niezbędne kompetencje kształtować będzie bardziej zrównoważoną gospodarkę i społeczeństwo, konieczne jest jednak, aby uczenie się na rzecz zielonej transformacji odbywało się w sposób transformacyjny i interdyscyplinarny” (Komisja Europejska, 2022).

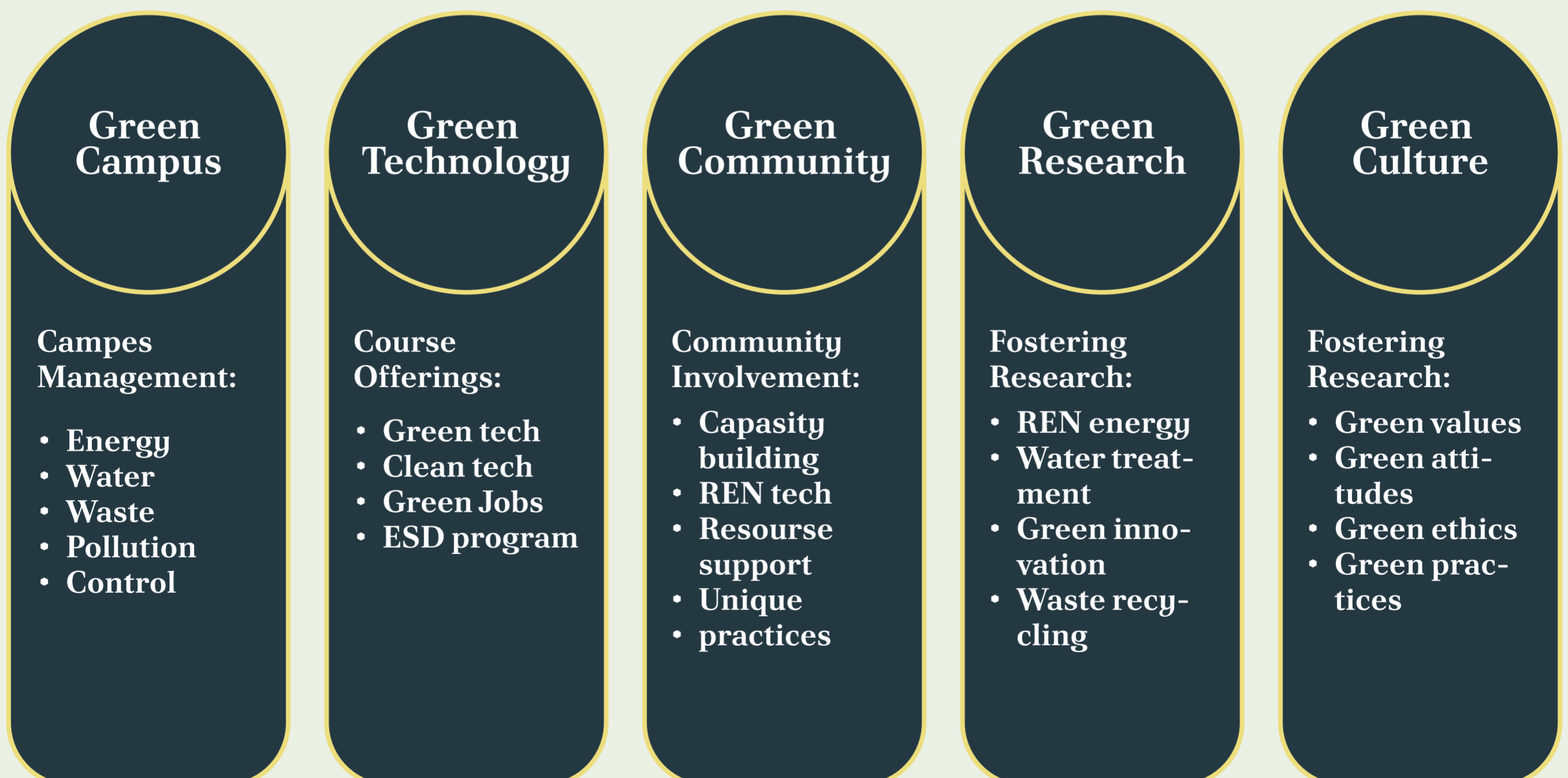
Co więcej, inne potencjalne rozwiązanie oprócz „ekologizacji” programu nauczania mogłoby polegać na dodaniu do programu nauczania moduł „Zrównoważony rozwój środowiska”.

Taki moduł zawierałby następujące tematy:

- 🌀 Wprowadzenie do zrównoważonego rozwoju.
- 🌀 Zmiana klimatu i jej wpływ na społeczeństwo.
- 🌀 Zrównoważona gospodarka wodna, rola wód podziemnych, gospodarka wodna i higiena.
- 🌀 Energia i jej rola w zrównoważonym rozwoju – jak zarządzać energią w domu.
- 🌀 Zielona transformacja: przyszłość zielonych miejsc pracy.
- 🌀 Zazielenienie przemysłu.
- 🌀 Niekontrolowany rozwój miast: odtwarzanie miast.
- 🌀 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja.
- 🌀 Zrównoważona gospodarka odpadami.
- 🌀 Życie pod wodą.
- 🌀 Życie na lądzie.

Wszystkie te problemy powinny być uwzględnione w programach nauczania, powinny dostarczyć dzieciom solidnych podstaw w zakresie zrównoważonego rozwoju środowiska oraz rozwijać ich umiejętności i wiedzę niezbędne dla nich w przyszłości.

Oprócz powyższych rekomendacji niezbędne jest również zapewnienie zielonej infrastruktury w środowisku szkolnym, takiej jak realizacja zielonych praktyk w obrębie terenu szkolnego (recykling, zrównoważone wykorzystanie energii i inne).

Cel: W ramach programów edukacyjnych, począwszy od przedszkoli, aż po szkolnictwo wyższe, konieczne jest zwiększenie świadomości na temat środowiska, przyrody oraz metod rozwijania zielonych umiejętności.

Cele:

- 🌀 Tworzenie i wspieranie leśnych przedszkoli i szkół, które będą wzmacniać związek między dziećmi a przyrodą i uczynią je bardziej świadomymi ekologicznie.
- 🌀 Kształcenie nauczycieli w zakresie problematyki środowiskowej i zrównoważonego rozwoju zarówno poprzez metody edukacji formalnej, jak i pozaformalnej, ponieważ to nauczyciele są siłą napędową zmian i edukacji przyszłych pokoleń.
- 🌀 Aktualizowanie programu nauczania poprzez dołączenie interaktywnych lekcji na temat zielonej transformacji, zrównoważonego rozwoju i środowiska.
- 🌀 Wprowadzenie do programów nauczania warsztatów o charakterze praktycznym, które zachęca dzieci do poznawania związanych z nimi zagadnień.
- 🌀 Współpraca z zainteresowanymi podmiotami przy realizacji strategii, takimi jak gminy, samorzady, firmy itp.
- 🌀 Modernizacja obiektów szkolnych, tak aby uczynić je bardziej ekologicznymi i bardziej nowoczesnymi pod względem technologicznym.

17. INTEGRACJA ZIELONYCH PRAKTYK W EDUKACJI POZAFORMALNEJ

Według Komisji Europejskiej „przejście do gospodarki neutralnej dla klimatu zapoczątkuje fundamentalne zmiany w wielu sektorach. Powstaną nowe miejsca pracy, niektóre miejsca pracy zostaną zastąpione, a inne zdefiniowane na nowo”. Dlatego istnieje pilna potrzeba promowania i wspierania zielonego zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowywania pracowników oraz przewidywania zmian, jakie nastąpią w miejscach pracy w przyszłości. Choć to stwierdzenie podkreśla wagę problemu i konieczność zmian, kluczowe jest włączenie tych praktyk oraz rozwijanie umiejętności miękkich w edukacji nieformalnej. W takim środowisku uczestnicy uczyć się budować swoje poprzez zabawę i aktywność, a nie jedynie przez słuchanie i bierne przyswajanie wiedzy.

EDUKACJA NIEFORMALNA I JEJ ROLA W ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJU

Edukacja nieformalna odbywa się poza tradycyjnym środowiskiem szkolnym, chociaż nie zawsze jest to regułą. Różnica między edukacją formalną a nieformalną nie polega na miejscu, w którym odbywa się nauka, ale na stylu i charakterze procesu edukacyjnego. W edukacji nieformalnej uczniowie powinni czuć się bezpiecznie i postrzegać to środowisko jako przyjazne i godne zaufania. Metody stosowane w edukacji nieformalnej są często bardziej interaktywne, obejmują między innymi gry, symulacje, dyskusje czy obserwacje. Wszystkie te metody są kluczowe w realizacji określonego procesu uczenia się, np. w tym przypadku zdobywania zielonych kompetencji.

Funkcje edukacji nieformalnej:

Nauka poprzez zabawę i gry.

Socjalizacja i integracja osób najbardziej narażonych i zmarginalizowanych grup.

Podnoszenie świadomości w ważnych kwestiach, w tym środowiskowych.

Zachęcanie uczniów do aktywności i podejmowania działań w czasie wolnym, czyniąc z nich „siłę napędową zmian”.

Zaprezentowanie problematyki w sposób wizualny i interaktywny.

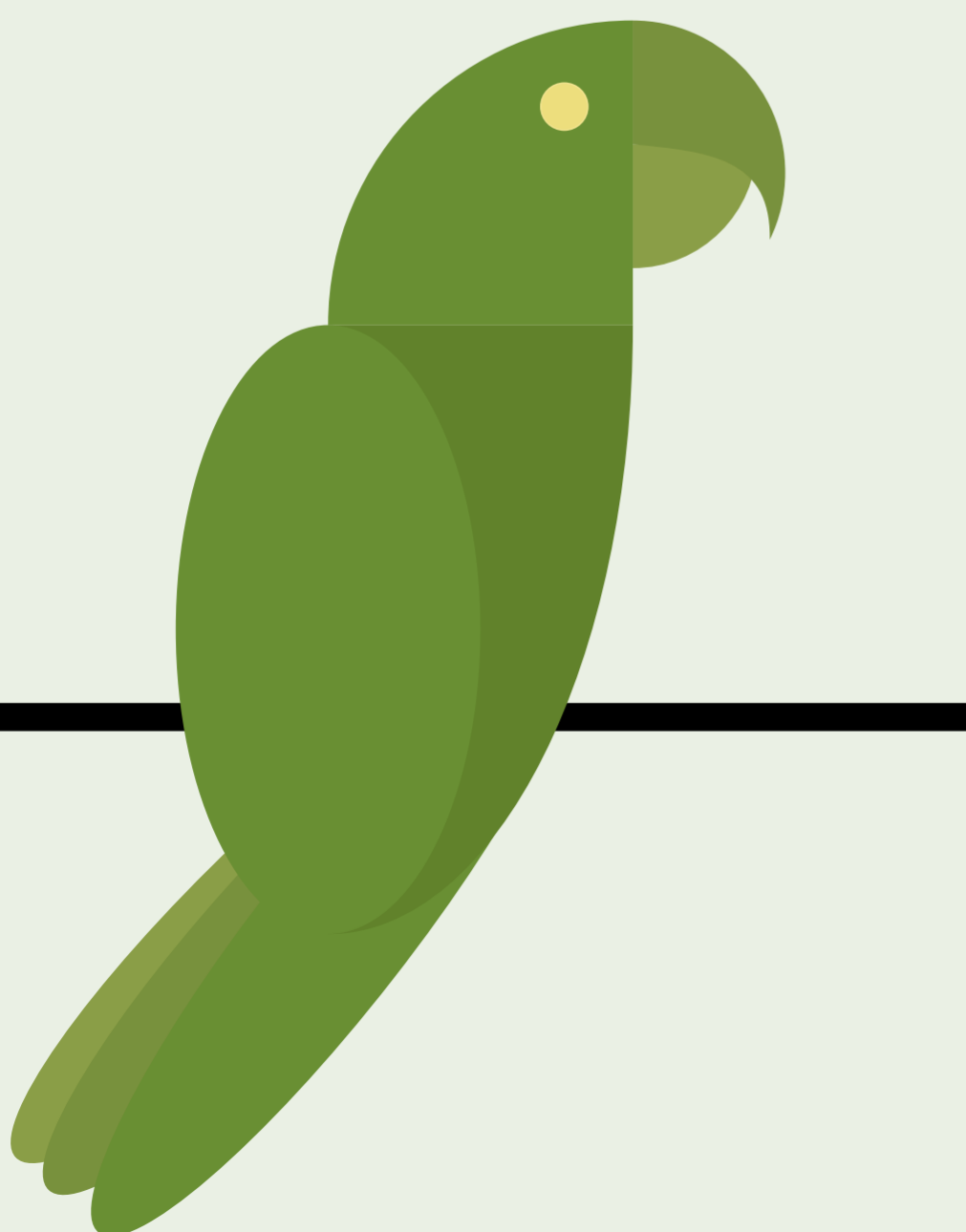
Cel: Podniesienie zielonych kompetencji wśród dzieci, młodzieży i dorosłych za pomocą metod edukacji nieformalnej.

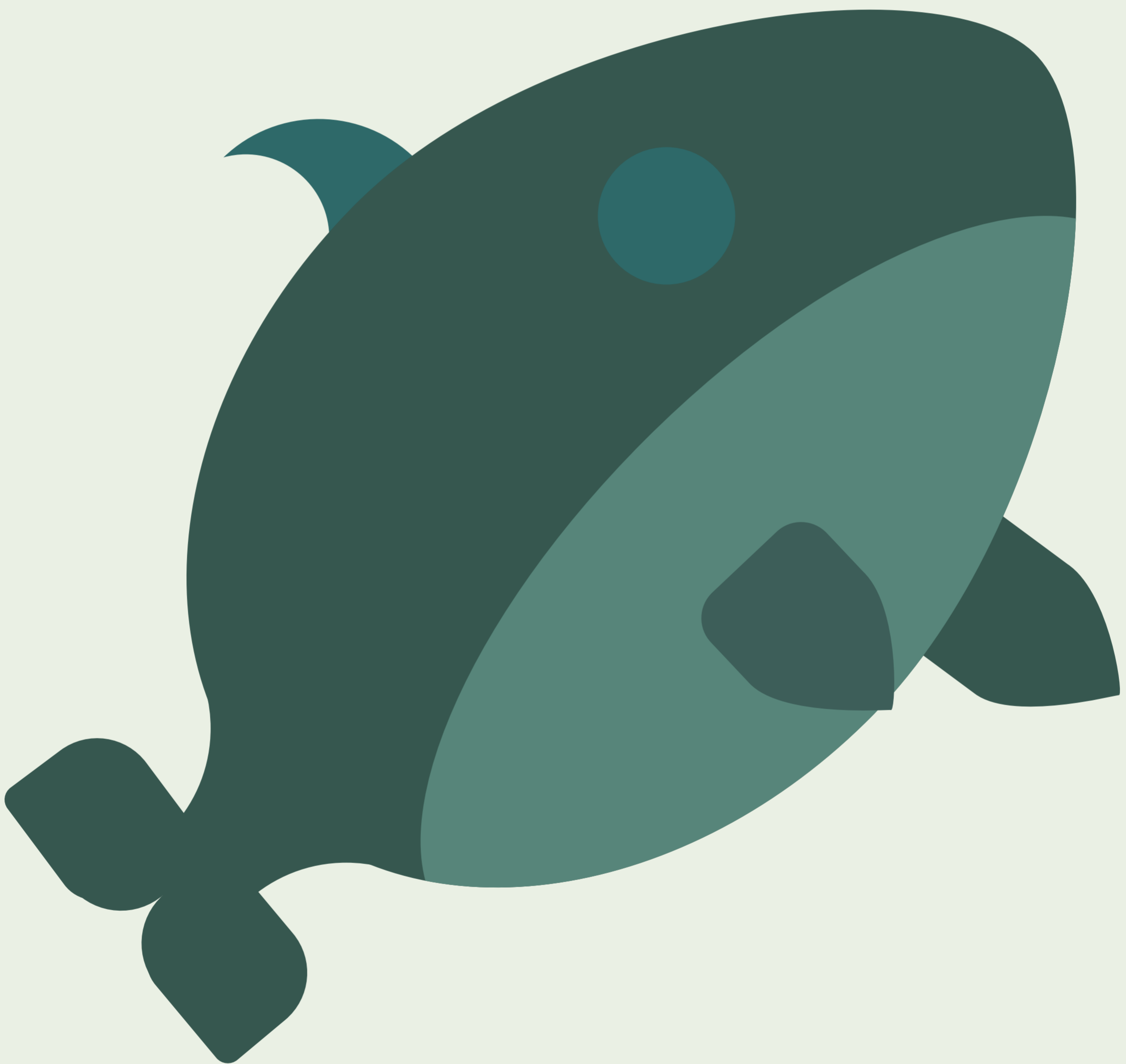
Cele:

- 🌀 Stworzenie ekologicznych i zrównoważonych programów dla uczniów, nauczycieli, wychowawców oraz osób pracujących z młodzieżą.
- 🌀 Budowanie partnerstw pomiędzy edukatorami a przedsiębiorcami – tworzenie zespołu trenerów z różnych firm, które regularnie współpracują z organizacjami pozarządowymi, aktywistami itp.
- 🌀 Organizowanie wizyt studyjnych w firmach, które przeszły proces zielonej transformacji.
- 🌀 Organizowanie międzynarodowych szkoleń mających na celu zmianę codziennych nieekologicznych praktyk.
- 🌀 Organizowanie spotkań i sesji mających na celu budowanie partnerstw, zarówno wśród zielonych przedsiębiorców, jak i tych, którzy jeszcze nie podjęli działań proekologicznych.
- 🌀 Wdrożenie krajowych i międzynarodowych kursów szkoleniowych dla osób ze szczególnymi potrzebami na rynku pracy, takich jak świeżo upieczeni absolwenci czy osoby bezrobotne.
- 🌀 Organizowanie staży w firmach stosujących zielone praktyki.

Rozdział 2

Sprawiedliwa transformacja

1 EUROPEJSKI ZIELONY ŁAD

Kontekst: Europejski Zielony Ład został przyjęty przez Komisję Europejską w grudniu 2019 roku jako zestaw inicjatyw określających politykę UE w zakresie działania w sektorach takich jak handel, energia, bioróżnorodność i polityka przemysłowa. Głównym celem jest uczynienie Europy zielonym kontynentem, który do 2050 roku będzie neutralny dla klimatu. EZŁ jest narzędziem dynamicznym i jest ciągle rozwijany. W latach 2020-2021 zostały opracowane i przyjęte strategie, plany oraz ramy prawne do wdrożenia EZŁ. Jednak z powodu konieczności wprowadzenia działań w odpowiedzi na COVID-19 tempo przyjmowania EZŁ nieco spowolniło.

Cel: Głównym celem Europejskiego Zielonego Ładu jest wprowadzenie rozwiązań korzystnych zarówno dla środowiska, jak i gospodarki, tak aby projektować bardziej zieloną, cyfrową i zrównoważoną Europę, podążającą "zieloną" ścieżką i przestrzegającą harmonogramu wdrażania kluczowych elementów EZŁ.

Cele:

- ☞ Stać się liderem w globalnych działaniach przeciwdziałającym zmianom klimatycznym, z udziałem sojuszników i partnerów handlowych Unii Europejskiej na całym świecie.
- ☞ Przyjąć sprawiedliwe i włączające podejście, aby osiągnąć sprawiedliwą transformację tych regionów, branż i pracowników, które mają trudności z przejściem na zieloną gospodarkę.
- ☞ Realizować strategię „Od pola do stołu”, promującą sprawiedliwy, zdrowy i ekologiczny system żywnościowy..
- ☞ Wdrożyć Plan działań na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym, mobilizując przemysł w kierunku czystej i zrównoważonej gospodarki.
- ☞ Zastąpić toksyczne substancje czystymi, przystępnymi cenowo i bezpiecznymi źródłami energii, dążąc do eliminacji zanieczyszczeń w środowisku naturalnym.
- ☞ Efektywne wykorzystywanie energii i zasobów w budownictwie i renowacji, dbając o ochronę i odbudowę ekosystemów oraz bioróżnorodności.
- ☞ Przyspieszyć transformację w kierunku zrównoważonej i inteligentnej mobilności.

2. ZIELONA TRANSFORMACJA

Kontent: Przez ponad 10 000 lat cywilizacja ludzka nieustannie i dynamicznie się rozwijała. Jednak obecnie stabilność klimatu Ziemi, która była podstawą tego rozwoju, jest zagrożona. Na całym świecie coraz bardziej dostrzegalne są społeczne i fizyczne skutki zmieniającego się klimatu. Jeśli świat nie zdecyduje się na gospodarkę o zerowej emisji i nie dostosuje się do nowych warunków środowiskowych, te problemy będą narastać, prawdopodobnie w sposób nieliniowy. W związku z tym wiele krajów i przedsiębiorstw zobowiązuje się do przyspieszenia działań na rzecz klimatu. Niemniej jednak wiele z tych deklaracji nie jest jeszcze popartych konkretnymi planami lub nie zostało zrealizowanych. Osiągnięcie celu zerowej emisji netto będzie wyzwaniem, ponieważ wymaga to promowania inkluzywnego wzrostu i rozwoju gospodarczego. Należy starannie rozważyć ryzyko krótkoterminowych działań, które mogą być źle zaplanowane lub niezorganizowane, w kontekście długoterminowych zagrożeń związanych z brakiem lub opóźnioną reakcją

Cel: Głównym celem dążenia do netto-zero emisji jest przekształcenie siedmiu systemów energetycznych i użytkowania ziemi, które są bezpośrednimi źródłami globalnych emisji.

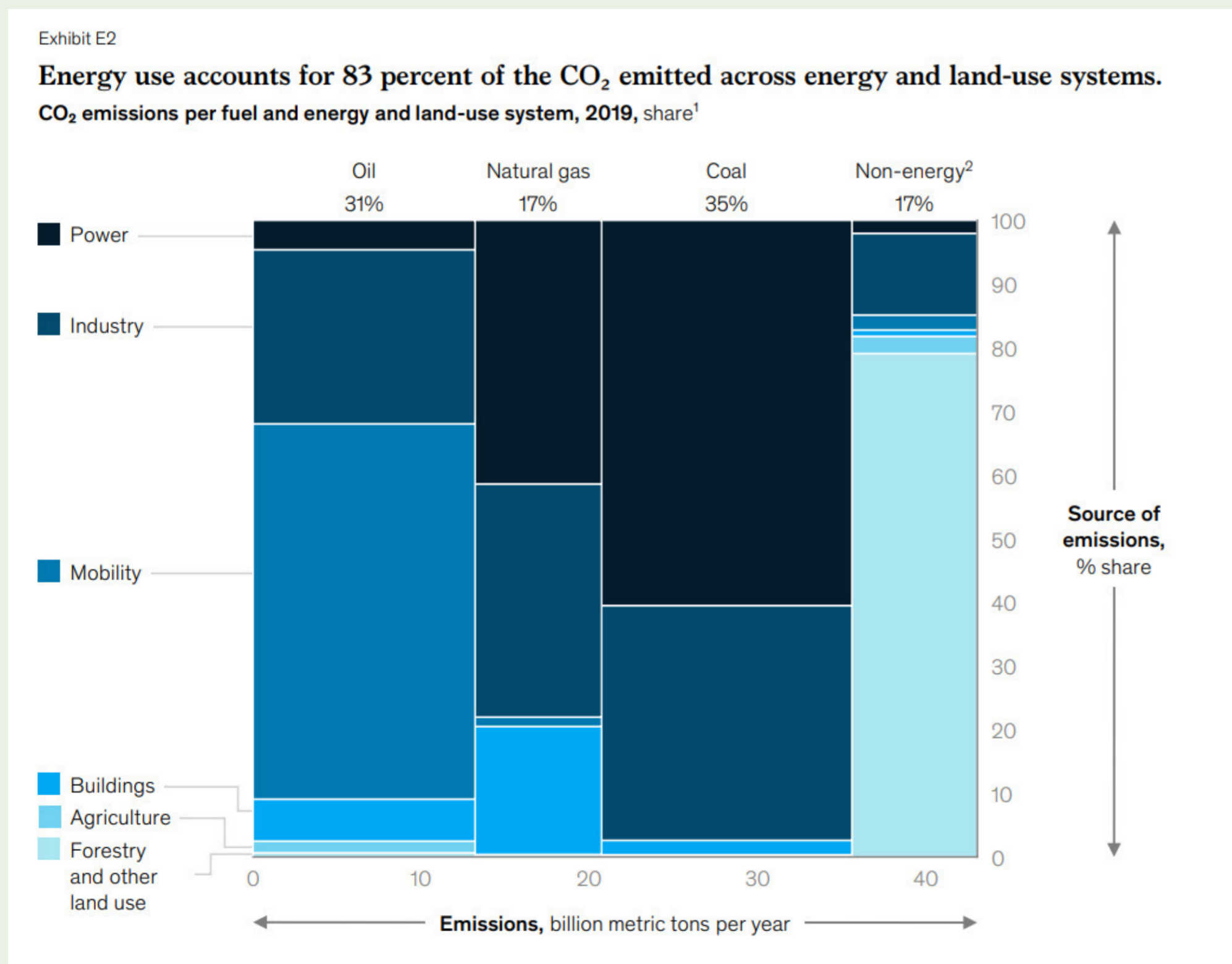
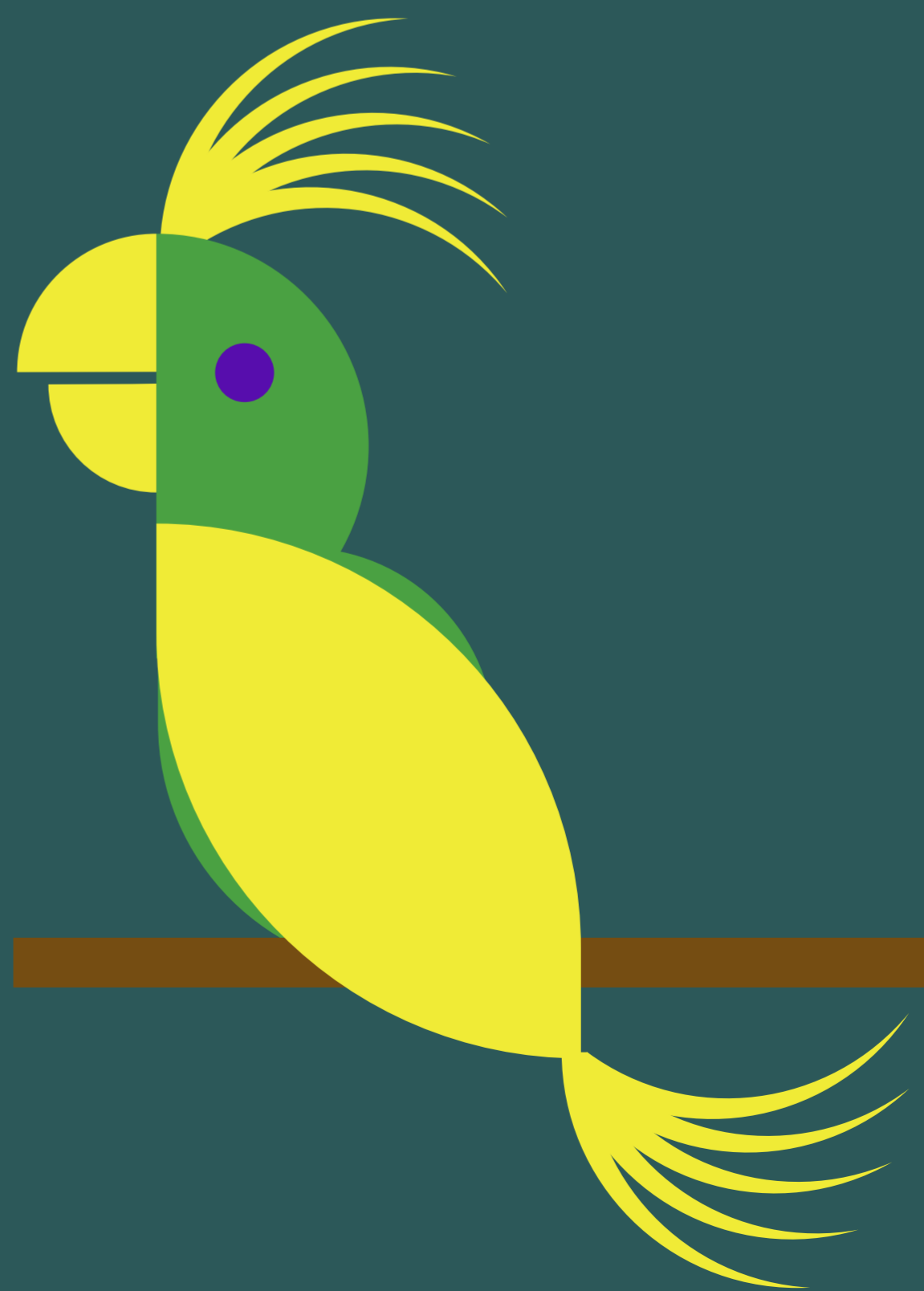

Figure Source: McKinsey Sustainability Insights (September 2021, data for 2019)

Cele:

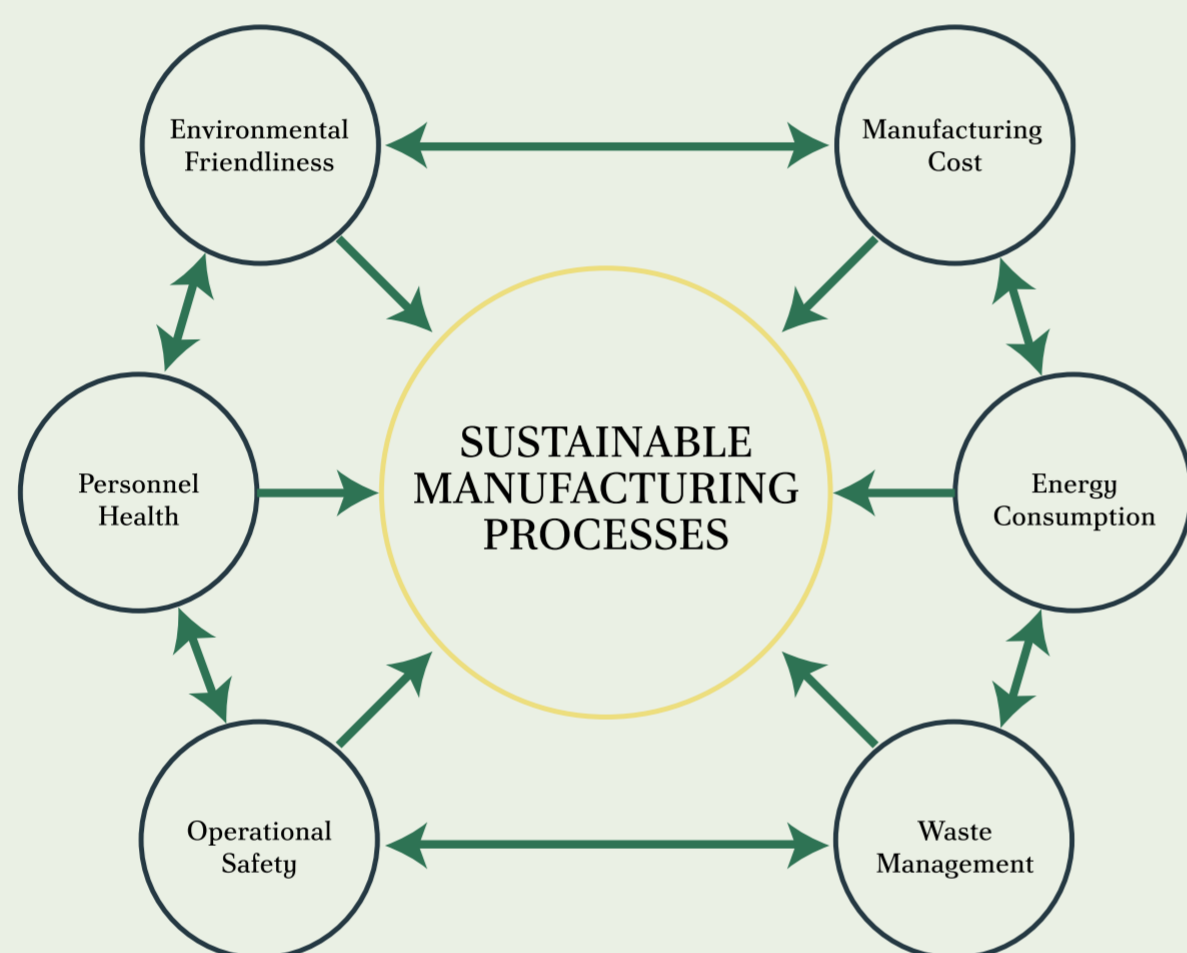
- ⌚ Elektryfikacja większości procesów i urządzeń korzystających obecnie z węglowodorów oraz przejście na odnawialne źródła energii w sieci elektrycznej.
- ⌚ Modernizacja i dekarbonizacja sieci energetycznej poprzez realizację trzech zadań:
- ⌚ Przyspieszenie budowy infrastruktury opartej na odnawialnej energii w celu realizacji wyzwania ograniczenia wzrostu temperatury o 1,5°C.
- ⌚ Zwiększenie zdolności magazynowania energii, aby skuteczniej zarządzać nieregularnym dostarczaniem energii słonecznej i wiatrowej.
- ⌚ Rozbudowa sieci przesyłowej i dystrybucyjnej w celu dostosowania dodatkowych zasobów przed i za licznikiem.
- ⌚ Wykorzystanie wodoru jako uniwersalnego źródła czystej energii lub paliwa charakteryzującego się spalaniem o wysokiej gęstości energetycznej bez emisji węgla.
- ⌚ Zmniejszenie emisji CO₂ i dekarbonizacja trudnych branż, takich jak huty stali, rafinerie czy elektrownie wykorzystujące węgiel lub gaz, poprzez wykorzystanie technologii przechwytywania i magazynowania dwutlenku węgla (CCUS).

3 CYFRYZACJA W GOSPODARCE O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

Kontekst: Tradycyjna gospodarka liniowa, oparta na modelu „weź-wy-produkuj-użyj-wyrzuć”, nie jest w stanie sprostać wyzwaniom zrównoważonego rozwoju w świecie, który jednocześnie wymaga postępu gospodarczego, zrównoważenia ekologicznego i dobrobytu społecznego. Dlatego właśnie koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym zdobyła znaczny rozgłos na całym świecie. Chociaż możliwości i aspekty socjopolityczne gospodarki o obiegu zamkniętym są badane i promowane na całym świecie, tak aby osiągnąć wzrost gospodarczy, to jednak aspekty technologiczne niezbędne do jej wdrożenia pozostają niewystarczająco rozwinięte i wciąż wymagają zaplanowania. Jest to wynik podejścia politycznego skupiającego się na kwestiach wyższego rzędu, bez implikacji technologicznych.

Cel: Kluczowym celem jest uznanie, że zdolność technologiczna do generowania wartości w sposób zrównoważony jest tym, co napędza gospodarkę o obiegu zamkniętym.

Cele:

Angażowanie ważnych odbiorców i uczestników w proces badania nad rozwiązaniami gospodarki o obiegu zamkniętym przy wykorzystaniu technologii.

Promowanie produkcji regeneracyjnej, która dostarcza zasoby poprzez formy sprzyjające środowisku, takie jak żyzne i stabilne grunty, zwiększona bioróżnorodność, lepsza jakość powietrza i wody.

Czerpanie korzyści z bardziej zaawansowanego ekosystemu cyfrowego, jednocześnie broniąc się przed scentralizowaną cyfrową platformą kontrolowaną przez dominującego operatora.

Tworzenie wspólnej cyfrowej infrastruktury dla gospodarki o obiegu zamkniętym, która umożliwia szybsze wdrażanie zmian, jednocześnie redukując czas, koszty i ryzyko związane z wdrażaniem koncepcji biznesowych w tym obszarze.

Zmiana postaw i priorytetów z długoterminowego skupiania się na współpracy bazującej na ekosystemie w kierunku bardziej ograniczonego podejścia, skoncentrowanego na relacjach transakcyjnych i firmie.

4 SZEŚĆ "R" DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Kontekst: Gdy towary trafiają na wysypiska, do środowiska uwalniane są szkodliwe produkty uboczne pochodzące z tych miejsc, a ponadto marnuje się energia zawarta w tych produktach i materiałach. Wraz ze wzrostem ilości odpadów na wysypiskach rośnie zapotrzebowanie na ziemię potrzebną do przechowywania odpadów, co szkodzi ekosystemom. W miarę jak rośnie konsumpcja w przypadku urządzeń domowych, zwiększa się ilość materiału, który trafia na wysypiska. Oznacza to, że dostępne zasoby surowców będą się kurczyć, a emisje z wysypisk będą rosły w tempie wykładniczym. Według badania „Zrównoważona produkcja: Modelowanie i wyzwania optymalizacyjne na poziomie produktu, procesu i systemu” autorstwa Jayal i in. (2010), sześć “R” zrównoważonego rozwoju to: redukcja (reduce), ponowne użycie (reuse), recykling (recycle), odzysk (recovery), naprawa (repair) i ponowne wykorzystanie (remanufacture).

Cel: Głównym celem zastosowania zrównoważonego podejścia do cyklu życia produktów jest pomoc w zachowaniu surowców oraz zmniejszenie innych negatywnych wpływów na środowisko, z tej racji, że na Ziemi dostępna jest ograniczona ilość zasobów.

Cele:

Udoskonalenie systemu zarządzania gospodarką odpadami w celu zmniejszenia produkcji, zbierania, transportu i przetwarzania śmieci, aby uniknąć składowania nieprzetworzonych odpadów komunalnych na wysypiskach.

Rozpowszechnienie przekonania, że produkty powtórnie wyprodukowane nie są gorszej jakości, aby stworzyć dla nich rynek.

Wspieranie przedsiębiorstw w kampaniach informacyjnych prowadzonych przez rządy krajowe, które będą promować produkty z odzysku ze względu na tę samą jakość co nowe produkty oraz korzyści dla środowiska.

Udostępnienie bardziej specjalistycznych szkoleń w zakresie ponownego wykorzystania przedmiotów, tak aby specjaliści mogli pracować nad konkretnym produktem.

Udostępnienie zarządzającym nieruchomościami, właścicielom czy najemcom najnowszych narzędzi i informacji w celu zwiększenia zrównoważonego rozwoju, obniżenia kosztów i optymalizacji zarządzania odpadami.

Opracowanie aktualnego zestawu celów opartego na rocznym planie strategicznym instytucji przy użyciu narzędzia do ustalania celów. Sposób formułowania celów będzie się zmieniać wraz z pojawianiem się nowych technologii i możliwości.

5. ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT DLA ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Cele:

Kontekst: Transport odpowiada za prawie 64% światowego zużycia ropy, 27% całkowitego zużycia energii i 23% globalnych emisji dwutlenku węgla (Instytut Polityki Transportowej i Rozwoju, 2020), dlatego jest kluczowym elementem w kontekście wyzwań społecznych i gospodarczych. Według Rady Transportu UE zrównoważony system transportowy powinien być dostępny, działać sprawiedliwie i skutecznie, oferować różnorodne opcje mobilności, wspierać konkurencyjną gospodarkę i promować zrównoważony rozwój regionu. Ponadto zrównoważone środki transportu powinny korzystać z odnawialnych źródeł energii, nie przekraczając ich tempa odnawiania, przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływu na użytkowanie gruntów i produkcję hałasu oraz ograniczając emisje i odpady w granicach zdolności planety Ziemi do ich pochłaniania. Niemniej jednak Raport o Celach Zrównoważonego Rozwoju ONZ z 2020 roku, powołując się na dane z 2019 roku z 95 krajów, wskazuje, że tylko połowa ludności miejskiej na świecie ma łatwy dostęp do publicznego transportu.

Cel: Głównym celem jest rozwijanie zrównoważonych środków transportu, aby sprostać globalnie rosnącym potrzebom w zakresie przewozów, zwłaszcza w kontekście usług transportu masowego.

- ☞ Zwiększenie korzystania z transportu publicznego oraz aktywnego transportu, takiego jak chodzenie pieszo czy jazda na rowerze.
- ☞ Promowanie pojazdów napędzanych wodorem, szczególnie autobusów wyposażonych w baterie paliwowe wytwarzające energię elektryczną.
- ☞ Przekierowanie dotacji rządowych z sektora paliw kopalnych na środki transportu przyjazne dla środowiska, tak aby odbywało się to na skalę krajową.
- ☞ Rozwiązanie problemów związanych z rozwojem miejskim poprzez wykorzystanie inicjatyw z zakresu mobilności, które efektywnie będą wykorzystywać przestrzeń przy tworzeniu nowych obszarów mieszkalnych w miastach.
- ☞ Wykorzystanie Inteligentnych Systemów Zarządzania Ruchem, które umożliwiają jego monitorowanie i kontrolę, prognozowanie warunków na drogach oraz reagowanie na korki drogowe na podstawie aktualnych danych.
- ☞ Tworzenie aplikacji do zarządzania podróżami, które będą działać lokalnie i łączyć różne opcje transportowe, zapewniając w ten sposób użytkownikom komfortową podróż.

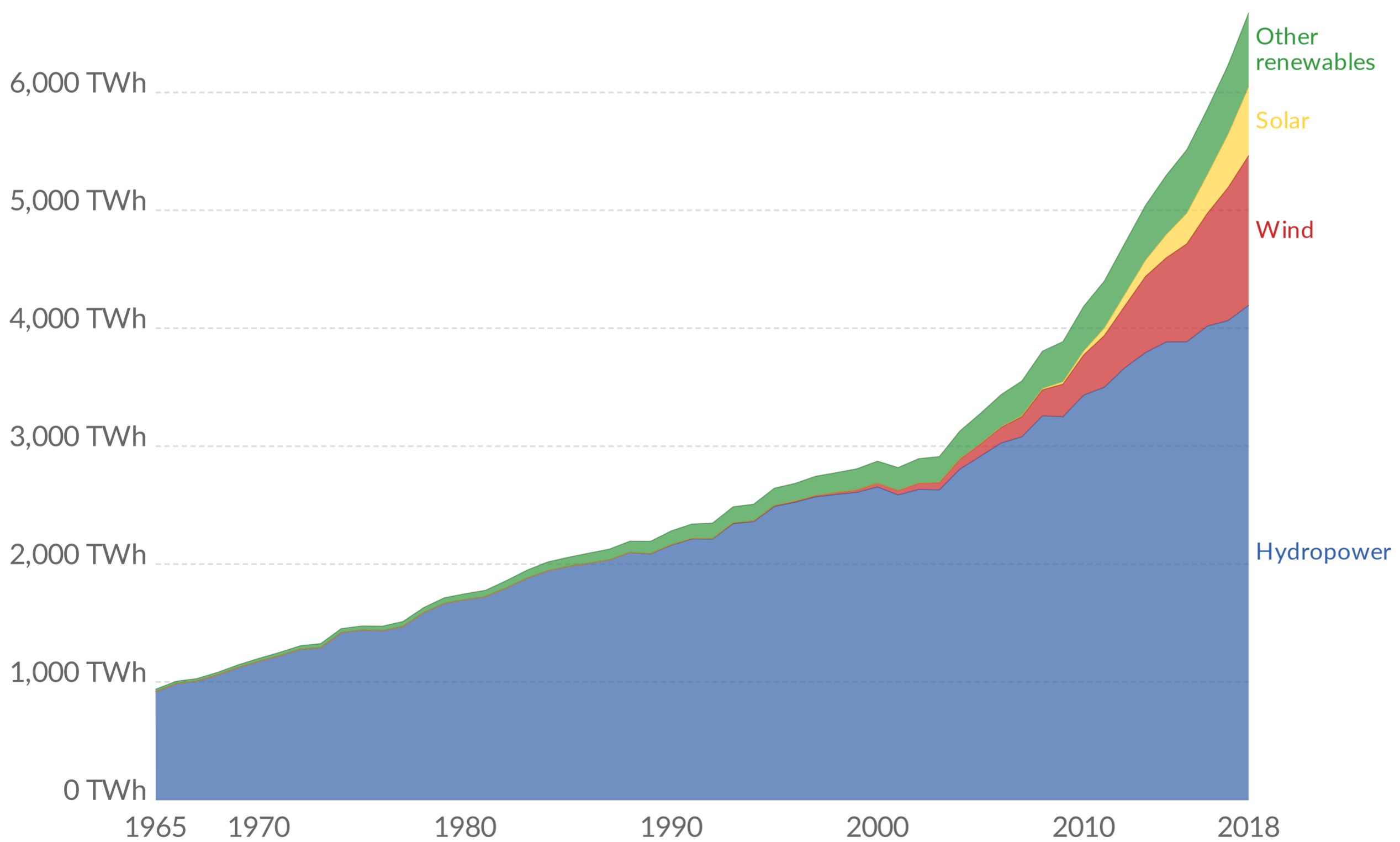
6. PRODUKCJA ENERGII ODNAWIALNEJ DLA ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Kontekst: Energia odnawialna i efektywność energetyczna stanowią największą część potencjału redukcji emisji węgla do 2050 roku, chociaż wszystkie technologie niskoemisyjne są ważne. Technicznie jest możliwe przekształcenie systemu energetycznego, aby spełnić cel porozumienia paryskiego dotyczącego utrzymania globalnego ocieplenia poniżej 2°C, ale wymagałoby to znaczących zmian legislacyjnych, solidnego cenowania węgla i dalszego rozwoju technologicznego. Do 2050 roku około 70% światowego zapotrzebowania w energię powinno pochodzić ze źródeł niskoemisyjnych. Poniższy wykres przedstawia globalne tendencje w produkcji energii odnawialnej od poprzedniego stulecia.

Cel: Głównym celem jest zredukowanie naszego uzależnienia od szkodliwych i nie zrównoważonych paliw kopalnych na rzecz źródeł energii odnawialnej, czyniąc te ostatnie bardziej przystępnymi cenowo, niezawodnymi i efektywnymi w codziennym użytkowaniu.

Renewable energy generation, World

Source: BP Statistical Review of Global Energy (2019)

OurWorldInData.org/renewable-energy • CC BY

Note: 'Other renewables' refers to renewable sources including geothermal, biomass, waste, wave and tidal. Traditional biomass is not included.

Cele:

☞ Zachęcanie do korzystania ze standardowego zestawu wskaźników strategicznych dla zrównoważonego rozwoju w celu śledzenia diagnozy, rozwoju i przyszłych perspektyw krajowych, regionalnych i globalnych systemów energetycznych.

☞ Wspieranie systemów oceny wzrostu gospodarczego, dostaw paliwa, wykorzystania zasobów oraz wpływu na środowisko, w ramach otwartych krajowych i globalnych analiz energetycznych..

☞ Ewaluacja możliwości zwiększenia makroekonomicznej efektywności systemu, ze szczególnym uwzględnieniem postępów w efektywności energetycznej.

☞ Opracowywanie strategii wspierających najbardziej potrzebne kraje w dostępie do nowoczesnych, niedrogich usług energetycznych oraz w redukcji liczby zgonów wynikających z użycia paliw w słabo wentylowanych pomieszczeniach.

☞ Opracowanie kompleksowych strategii uwzględniających współzależności między potrzebami świata w zakresie żywności, wody i energii, analizując potencjalne konflikty i wzajemnie oddziaływanie.

☞ Przeprowadzanie publicznych ocen funkcji ekosystemów i ich ograniczeń w celu promowania świadomości na temat ich odpowiedniego użytkowania.

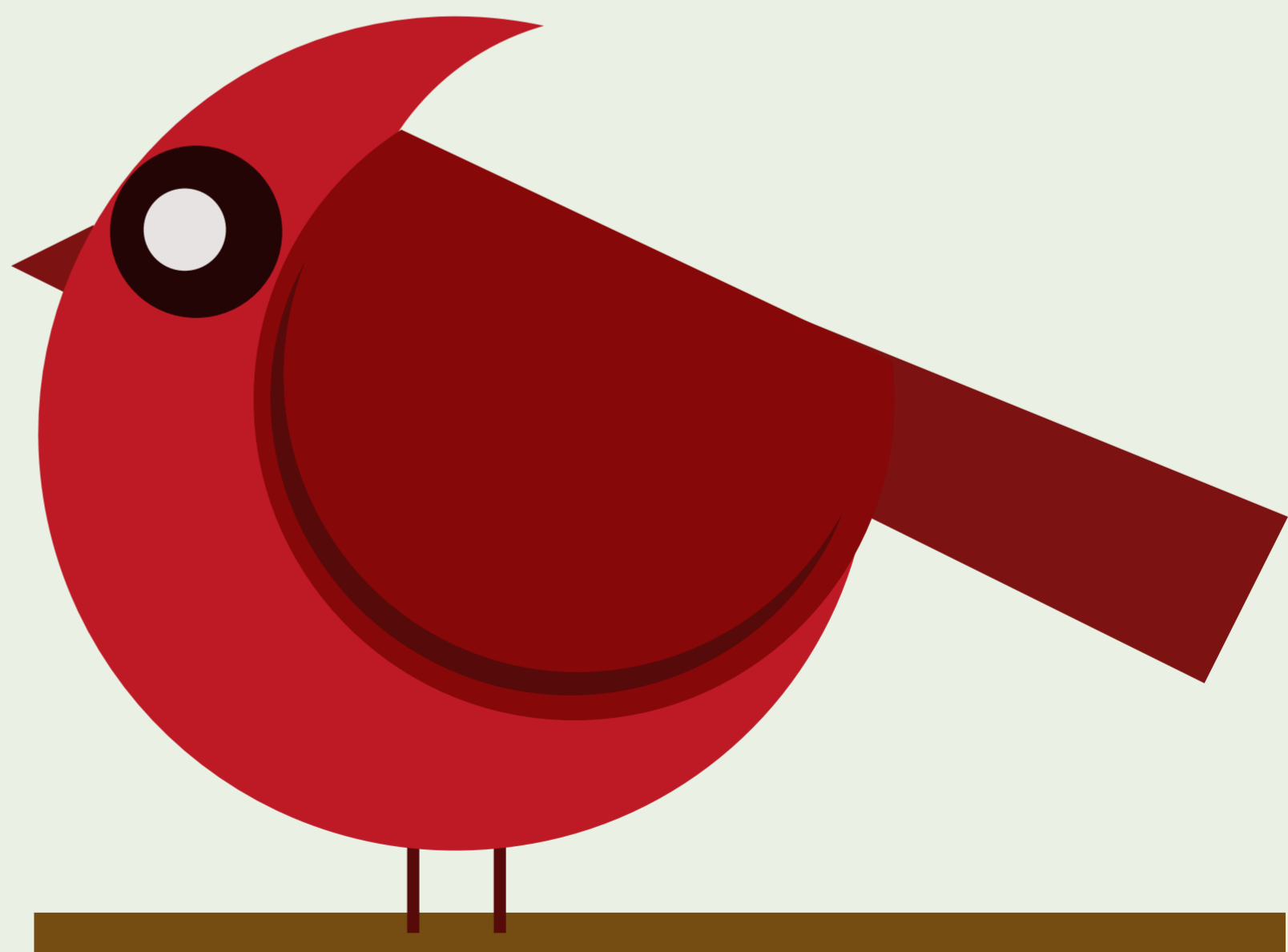

7. PRZYSTĘPNE CENOWO MIESZKANIA W RAMACH ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Kontekst: Sektor mieszkaniowy w kilku krajach europejskich boryka się z problemami, które dodatkowo pogłębiły się z powodu skutków COVID-19 i rosnącej inflacji wywołanej wojną na Ukrainie. Trwały brak dostępu do przystępnych cenowo mieszkań pogłębia nierówności społeczne, a nieuwzględnienie zrównoważonego rozwoju prowadzi do długoterminowych problemów. Mieszkania na świecie odpowiadają za 17% emisji gazów

cieplarnianych powiązanych z energią i procesami przemysłowymi. Według Europejskiego Instytutu Wydajności Budynków (BPIE) odpowiednie regulacje mogą zmniejszyć te emisje o 42% do 2030 roku. Bardziej zaawansowane środki mogą zmniejszyć emisje o 60%, promując gruntowną renowację w połączeniu z celami dotyczącymi energii odnawialnej.

Cel: Celem bardziej rygorystycznych przepisów mieszkaniowych na poziomie europejskim jest wspieranie rozwiązań takich jak finansowanie niskoemisyjnych remontów oraz zwiększenie inwestycji publicznych w ekologiczne i przystępne cenowo mieszkania.

Cele:

- ☞ Zwiększenie inwestycji w odpowiednie i przystępne cenowo mieszkania w celu ochrony osób o niskich dochodach lub będących w trudnej sytuacji, jednocześnie zwiększając podaż mieszkań i zmniejszając rosnący nacisk na ceny nieruchomości.
- ☞ Wspieranie lokalnych liderów, którzy mogą promować przystępne cenowo mieszkania wśród interesariuszy społeczności, wspierając zielone projekty zrównoważonego rozwoju.
- ☞ Uświadamianie społeczeństwu długoterminowych korzyści finansowych wynikających ze zrównoważonego rozwoju oraz jego korzyści dla środowiska i zdrowia ludzkiego.
- ☞ Analiza lokalnego planu, przepisów dotyczących użytkowania ziemi, przepisów strefowych, ograniczeń dotyczących parkowania i kodeksów budowlanych w celu włączenia bardziej „zielonych” opcji.
- ☞ Przyjęcie szerokiej gamy alternatywnych rozwiązań politycznych, takich jak zwolnienia z opłat, przyspieszone przeglądy i finansowanie technologii energooszczędnych, energii odnawialnej oraz innych inicjatyw obniżających koszty.
- ☞ Ocena nieruchomości poprzez analizę fizycznego stanu aktywów osiedla i rozważenie, jak ich zazielenienie może wpłynąć na ogólny plan środowiskowy.

8 STRATEGIA NEUTRALNOŚCI KLIMATYCZNEJ NA POZIOMIE BIZNESU

Kontekst: Europejskie Prawo Klimatyczne definiuje neutralność węglową jako osiągnięcie zerowej emisji śladu węglowego. Aby osiągnąć neutralność węglową, niezbędne jest zachowanie równowagi między ilością wydobycia węgla a jego ilością jego spalania. Wszystkie globalne emisje gazów cieplarnianych (GHG) muszą być równoważone przez sekwestrację węgla, aby osiągnąć zerowe emisje. Kluczowe jest skupienie się na źródłach emisji, które pochodzą od ludzi. Samo zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych nie wystarczy jednak, aby osiągnąć neutralność klimatyczną. Komisja Europejska podkreśliła konieczność uwzględnienia zbiorników węgla w prognozach dotyczących realizacji ustalonego celu klimatycznego na 2030 rok. Większość przedsiębiorstw i osób nie jest w stanie całkowicie wyeliminować wszystkich emisji gazów cieplarnianych związanych z ich działalnością.

Cel: Opracowanie skutecznej strategii neutralności klimatycznej poprzez zmianę istniejących przepisów i wprowadzenie nowych, które wspomogą osiągnięcie redukcji emisji o 55% do 2030 roku.

Cele:

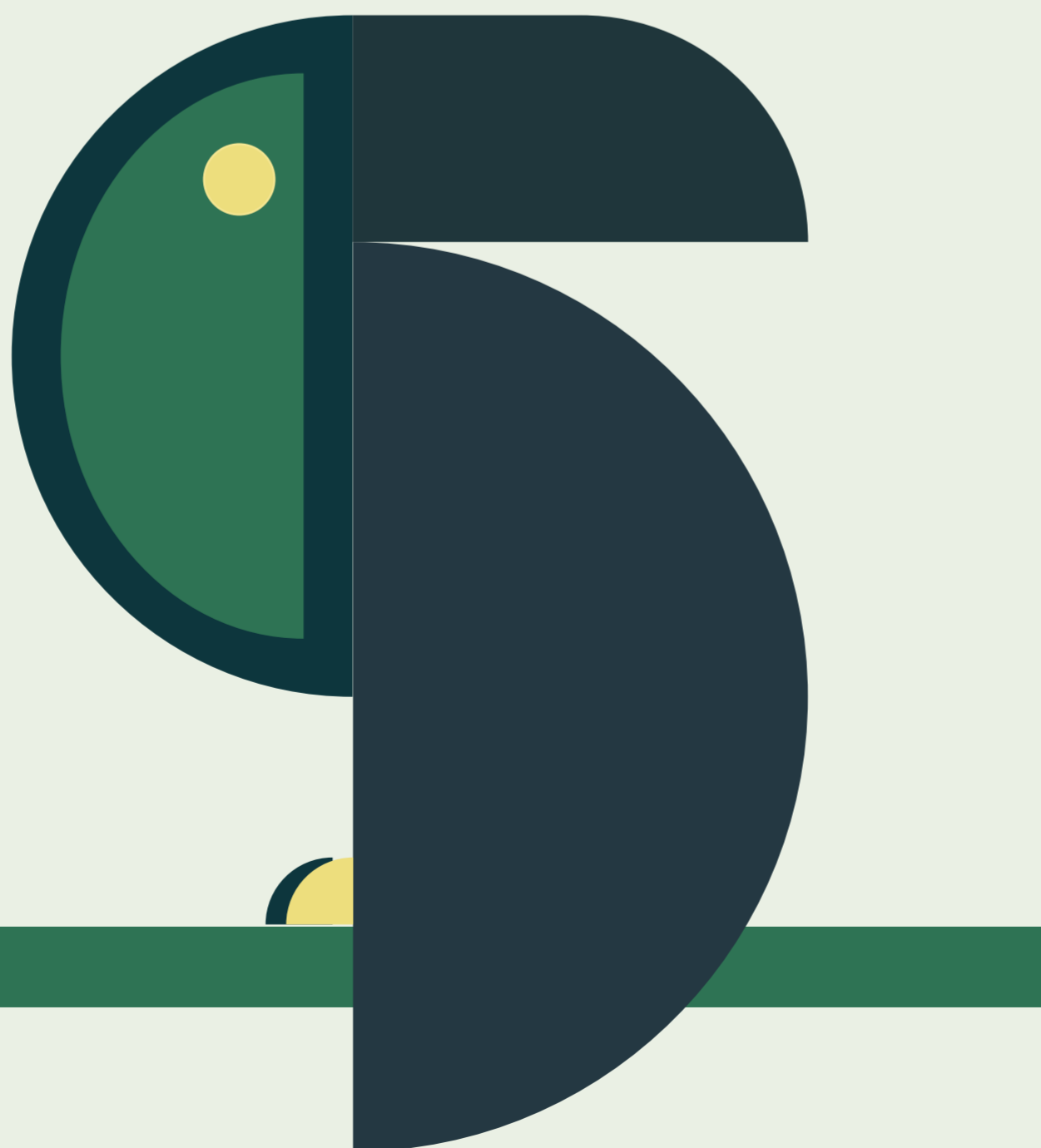
- 🌀 Osiągnięcie pełnej neutralności klimatycznej zgodnie z określonymi celami redukcji emisji na 2030 rok poprzez zmniejszenie emisji własnych.
- 🌀 Określenie korporacyjnych celów redukcji emisji GHG w łańcuchu dostaw produktów i usług, uwzględniając wszystkie etapy współpracy z dostawcami oraz promując zakupy ekologiczne.
- 🌀 Zmniejszenie wpływu na środowisko w całym łańcuchu wartości, skupiając się na wspieraniu partnerów i klientów w redukcji emisji i w osiągnięciu celów klimatycznych.
- 🌀 Ułatwienie klientom dostępu do informacji, które pomogą im podejmować korzystne ekonomicznie decyzje i odpowiedzialne ekologicznie, przyspieszając tym samym zieloną transformację w ciągu jednego pokolenia.
- 🌀 Rozszerzanie oferty produktów energii zdecentralizowanej, takich jak podgrzewacze wody, energia słoneczna i baterie.
- 🌀 Badanie możliwych alternatyw o niższym śladzie węglowym, maksymalizacja wykorzystania zasobów, minimalizacja emisji w łańcuchu dostaw oraz aktywne przyczynianie się do większej dekarbonizacji społeczeństwa poprzez wdrażanie inicjatyw klimatycznych i programów motywacyjnych.

9 GREENWASHING JAKO PRZESZKODA W ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Kontekst: Zgodnie z definicją oświadczeń ekologicznych przedstawioną przez OECD oświadczenia ekologiczne to działania sugerujące, że produkt jest bardziej przyjazny dla środowiska niż podobne - lub przynajmniej ma mniej negatywny wpływ na środowisko, co jest przedstawiane poprzez działania marketingowe czy reklamę. Przykładowo mogą to być twierdzenia, że produkt jest bardziej ekologiczny ze względu na skład, sposób produkcji czy sposób utylizacji, a także przewidywanie zmniejszenia zużycia energii lub zanieczyszczenia. Twierdzenia te, jeśli są nieprawdziwe lub nie mogą zostać potwierdzone, są nazywane „greenwashingiem”. Konsumentom powinno dostarczać się tylko wiarygodnych informacji opartych na nauce, tak aby mogli oni podejmować świadome decyzje zakupowe. Ochrona konsumentów przed fałszywymi oświadczeniami ekologicznymi produktów jest niezwykle ważna, a działania związane z egzekwowaniem prawdziwości deklaracji przedsiębiorstw powinny zostać zwiększone.

Cel: Zapewnienie, by w ramach uczciwej zielonej transformacji fałszywe i niepotwierdzone oświadczenia ekologiczne produktów czy usług nie pojawiały się na rynku, a uczciwość rynku była gwarantowana poprzez ocenę ex-ante.

Cele:

⌚ Opracowanie jasnego, szybkiego i skutecznego procesu wstępnego zatwierdzania oświadczeń ekologicznych, bazując na doświadczeniach z innych systemów regulacji.

⌚ Powołanie unijnej instytucji (na przykład Europejskiej Agencji Środowiska) odpowiedzialnej za badanie wsparcia naukowego dla oświadczeń zgłaszanych do wstępnego zatwierdzenia.

⌚ Utworzenie biura rejestracyjnego, w którym wszystkie zatwierdzone oświadczenia ekologiczne, wraz z wymaganiami dotyczącymi ich wykorzystania i wszelkimi ograniczeniami użycia, powinny być publikowane.

⌚ Wprowadzenie do dedykowanej bazy danych informacji o produkcie oraz niezbędnej dokumentacji.

⌚ Przeprowadzanie inspekcji w systemie informacji o produkcie przez odpowiednie agencje monitorujące.

⌚ Stworzenie scentralizowanego systemu akredytacji dla ekoetykiet.

⌚ Wskazanie pewnej liczby wiarygodnych i uznanych ekoetykiet, które nie wymagają dalszej akredytacji

10. WSPARCIE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W ZIELONEJ TRANSFORMACJI

Kontekst: Małe i średnie przedsiębiorca (MŚP) angażujące się w zieloną działalność przyczyniają się do ochrony środowiska, bioróżnorodności i klimatu poprzez swoje produkty, usługi i działalność komercyjną. Sposoby ich działań są to różnorodne. Według raportu GIZ z 2017 roku na temat narzędzi dla zielonych i inkluzyjnych biznesów niektóre MŚP skupiają się na zmniejszaniu wpływu środowiskowego procesu produkcyjnego (na przykład poprzez procedury efektywnego wykorzystania zasobów), podczas gdy inne koncentrują się na zielonych wynikach i dostarczają zielone produkty i usługi. Raport OECD z 2013 roku pt. „Zielona Przedsiębiorczość, Eko-Innowacje i MŚP” potwierdza, że MŚP wspierają wzrost inkluzyjny poprzez tworzenie miejsc pracy, brakuje jednak badań dotyczących jakości zatrudnienia. Poprzez eko-innowacje, eko-adopcję i eko-przedsiębiorczość MŚP mogą wspierać zrównoważony rozwój, lecz napotykają na liczne bariery w dostępie do pożądanym rynków, mimo ich potencjału dla wzrostu gospodarczego i reform społecznych. Przeszkody te wynikają m.in. z niekorzystnych przepisów, ograniczonego dostępu do finansowania, braków w zarządzaniu czy niewystarczających strategii marketingowych.

Cel: Promowanie zielonego wzrostu poprzez tworzenie instytucji, przepisów i polityk, które zachęcą MŚP do niewielkich inwestycji w zielone produkty i usługi oraz ułatwią im dostęp do rynku.

Cele:

Wprowadzenie inicjatyw rządowych mających na celu pomoc MŚP w realizacji ich potencjału i przyspieszeniu wzrostu.

Zapewnienie pełnego wsparcia dla MŚP w zakresie uzyskania finansowania, nawiązywania kontaktów biznesowych i poprzez doradztwo.

Tworzenie rozległej bazy danych i społeczności “aniołów biznesu”, aby zapewnić regionalny rozwój sektora kapitału podwyższonego ryzyka i rynku start-upów.

Większe wsparcie dla startupów w celu promowania innowacyjności i ich roli w gospodarce poprzez finansowanie ich przedsięwzięć.

Kształtowanie przedsiębiorczych postaw wśród młodych ludzi z uboższych regionów poprzez edukację formalną, tak aby promować równość szans.

11. ZIELONA TRANSFORMACJA - ZERO EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH

Kontekst: Celem Europejskiego Zielonego Ładu jest uczynienie Europy pierwszym kontynentem neutralnym klimatycznie do 2050 roku, jednocześnie gwarantując wzrost gospodarczy i dobrobyt. Jest to europejska strategia wzrostu. Przejście do gospodarki neutralnej klimatycznie z zerową emisją gazów cieplarnianych (GHG) w ciągu zaledwie 28 lat to rewolucja przemysłowa o niespotykanym dotąd tempie i będzie mieć to istotny wpływ na produkt krajowy brutto (PKB), inwestycje, zatrudnienie, konkurencyjność, dystrybucję, finanse publiczne i stabilność monetarną. Na podstawie analiz akademickich, think-tanków oraz oceny wpływu Komisji na plan klimatyczny, skupiamy się w szczególności na PKB, długu publicznym, konkurencyjności, rynkach pracy, cenach energii, inflacji i efektach dystrybucyjnych. Polityki łagodzenia zmian klimatu wpływają na produkcję gospodarczą. Przejście do zerowej emisji netto prawdopodobnie będzie miało ograniczony wpływ na ogólną produkcję, ale jej struktura zmieni się z konsumpcji na inwestycje. Ponadto wpływ

na produkcję w poszczególnych sektorach, inwestycje i rynek pracy prawdopodobnie będzie znaczący, co wskazuje na potrzebę działań mających na celu zapewnienie sprawiedliwej transformacji. Istnieje ryzyko negatywnych skutków krótkoterminowych, jeśli konsumpcja i produkcja spadną, np. w wyniku wprowadzenia opłat za emisję CO₂. Jednak zwiększone inwestycje, zwłaszcza w technologie niskoemisyjne, mogą w dłuższej perspektywie zwiększyć produktywność i wzrost gospodarczy. Przejście do neutralności klimatycznej wymaga solidnej gospodarki ekonomicznej, aby zarządzać ryzykiem dla stabilności makroekonomicznej i finansowej. Strategia zrównoważonego wzrostu Komisji w ramach ramowego Europejskiego Semestru opiera się na czterech aspektach konkurencyjnej zrównoważoności. Parlament domaga się dodania wskaźnika klimatycznego oraz skoordynowanych działań w celu wdrożenia transformacji cyfrowej i środowiskowej, obok obecnego podejścia do polityki fiskalnej i budżetowej.

Cel: Aby ocenić wpływ zielonej transformacji na konkurencyjność, ważne jest uwzględnienie krajowych różnic w polityce klimatycznej. Wyższe krajowe ambicje klimatyczne prowadzą do wyższych kosztów dla przedsiębiorstw. UE dąży do ambitnej polityki klimatycznej, mając na celu stanie się pierwszym na świecie kontynentem neutralnym klimatycznie do 2050 roku.

Możliwe konsekwencje:

- ☞ Wpływ na wzrost gospodarczy. Europejski Zielony Ład może być skromnym czynnikiem przyczyniającym się lub ograniczającym wzrost PKB.
- ☞ Wpływ na dług publiczny. Przejście do neutralności klimatycznej prawdopodobnie będzie wiązało się z istotnymi wydatkami publicznymi.
- ☞ Wpływ na zatrudnienie. Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji ma na celu zapewnienie, że transformacja będzie przebiegać w sposób sprawiedliwy, poprzez tworzenie możliwości zatrudnienia i wsparcie w przekwalifikowaniu obywateli.
- ☞ Wpływ na dystrybucję i konkurencyjność. Przejście w kierunku neutralności klimatycznej wiąże się z istotnymi efektami dystrybucyjnymi.
- ☞ Wpływ na ceny energii i inflację. Przejście w kierunku bardziej ekologicznej gospodarki będzie miało wpływ na ogólny rozwój cen, a w szczególności na ceny energii.

12. GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM - 6R

Kontekst: Koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) zdobywa coraz większą popularność na świecie. Tradycyjna gospodarka liniowa, oparta na modelu „weź – wyprodukuj – wyrzuć”, nie jest w stanie sprostać wyzwaniom zrównoważonego rozwoju w świecie, który jednocześnie dąży do trwałego wzrostu gospodarczego, ochrony środowiska i dobrobytu społecznego. Nasza planeta posiada ograniczone zasoby, które wyczerpują się w alarmującym tempie, co więcej obserwujemy trudności w kontekście zastępowania naturalnych materiałów materiałami syntetycznymi, przez co stajemy przed poważnymi wyzwaniami. Nadmierne wykorzystywanie zasobów ziemi prowadzi do tego, że wiele produktów po zakończeniu użytkowania trafia na wysypiska. Zasada sześciu R to: redukcja (reduce), użytkuj ponownie (reuse), napraw (repair), regeneruj (remanufacture), recyklinguj (recycle) i odzyskaj (recovery). Zrównoważona produkcja koncentruje się na szerszej metodologii 6R przez wiele cykli życia. Ten model zakłada zamknięty obieg, wielokrotne cykle życia produktu jako podstawę zrównoważonej produkcji. Hierarchia odpadów jest częścią ram prawnych UE (Dyrektywa 2008/98/WE), a dla krajów UE zadaniem priorytetowym powinno być traktowanie odpadów zgodnie z tą kolejnością. Niestety widzimy, że większość odpadów jest traktowana metodami o niższym priorytecie, co wymaga dalszych działań w kierunku wprowadzania lepszych metod obiegu zamkniętego.

Cel: Idea stojąca za gospodarką o obiegu zamkniętym polega na tym, że przestajemy wyrzucać to, co uważamy za odpady, aż zbudujemy społeczeństwo, które w ogóle nie produkuje odpadów. Główne przesłanie GOZ polega na minimalizacji marnotrawstwa zasobów poprzez efektywne projektowanie i wdrażanie produktów i procesów, które poprawiają efektywność wykorzystania zasobów, z uwzględnieniem odzysku, ponownego użycia, recyklingu i regeneracji produktów.

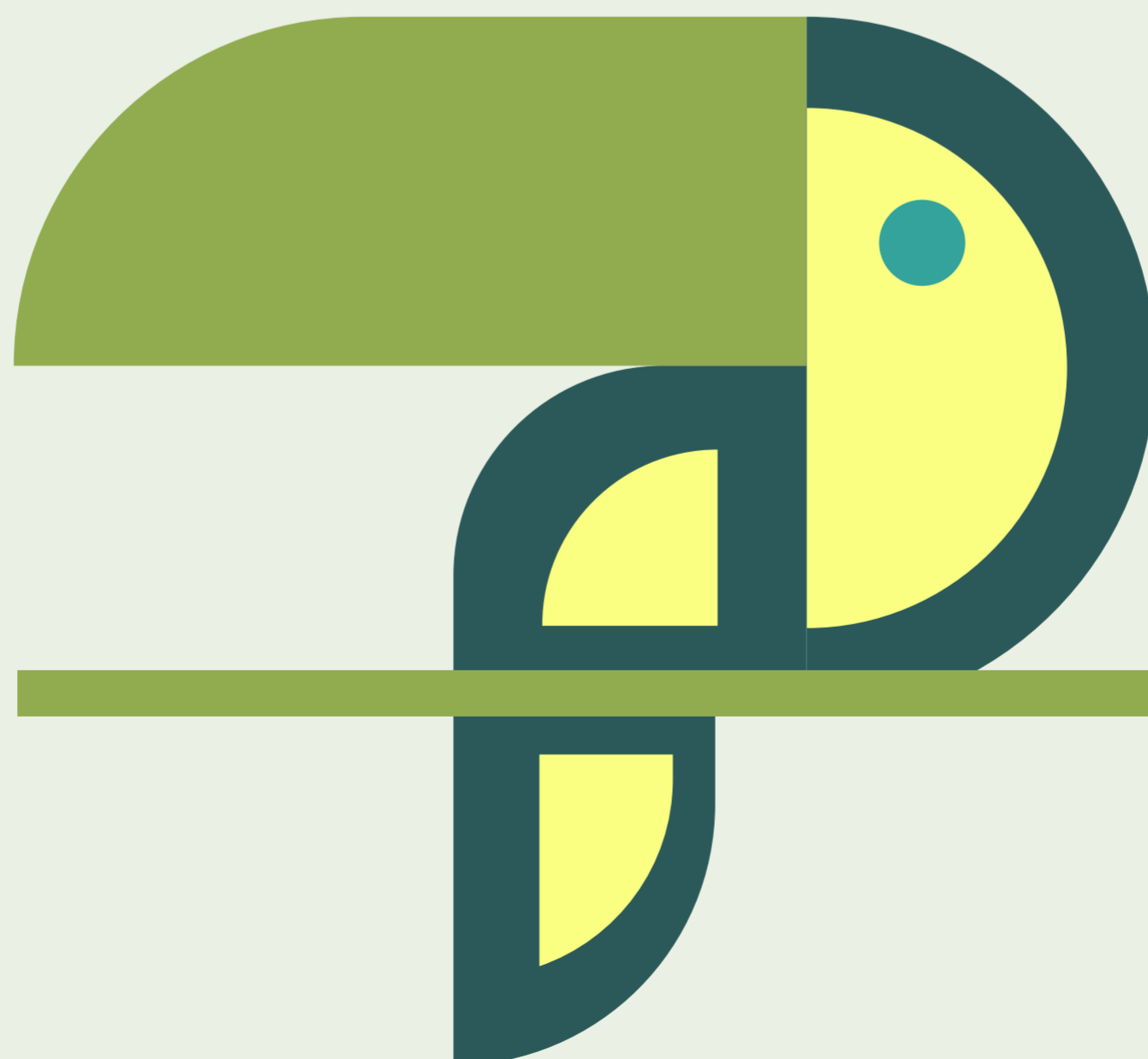

Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym i metody 6R:

- ☞ Nic nie jest marnowane; każdy „odpad” staje się wartościowym zasobem.
- ☞ Każdy produkt po zakończeniu swego pierwotnego użytkowania jest odzyskiwany i ponownie używany lub poddawany recyklingowi przez wiele pokoleń.
- ☞ Idea stojąca za redukcją polega na tym, że to, czego nie ma, nigdy nie może być marnowane.
- ☞ Jeśli naprawdę potrzebujemy czegoś nowego, powinniśmy wykorzystać to jak najlepiej.
- ☞ Jeśli coś się zepsuje, powinniśmy zastanowić się, czy możemy to naprawić.
- ☞ Zamiast naprawiać to, co jest zepsute, można również wykorzystać sprawne części zepsutego urządzenia do czegoś nowego.
- ☞ Jeśli naprawdę nie możemy wykorzystać produktu lub jego części, najlepszą opcją jest recykling.
- ☞ Ostatnim etapem w gospodarce o obiegu zamkniętym jest odzysk. Gdy jest zbyt trudno przetworzyć coś na surowce lub te surowce po prostu nie są już potrzebne, większość rzeczy można przekształcić w energię poprzez spalanie lub inne procesy (bio)chemiczne.

13. STRATEGIA NEUTRALNOŚCI KLIMATYCZNEJ

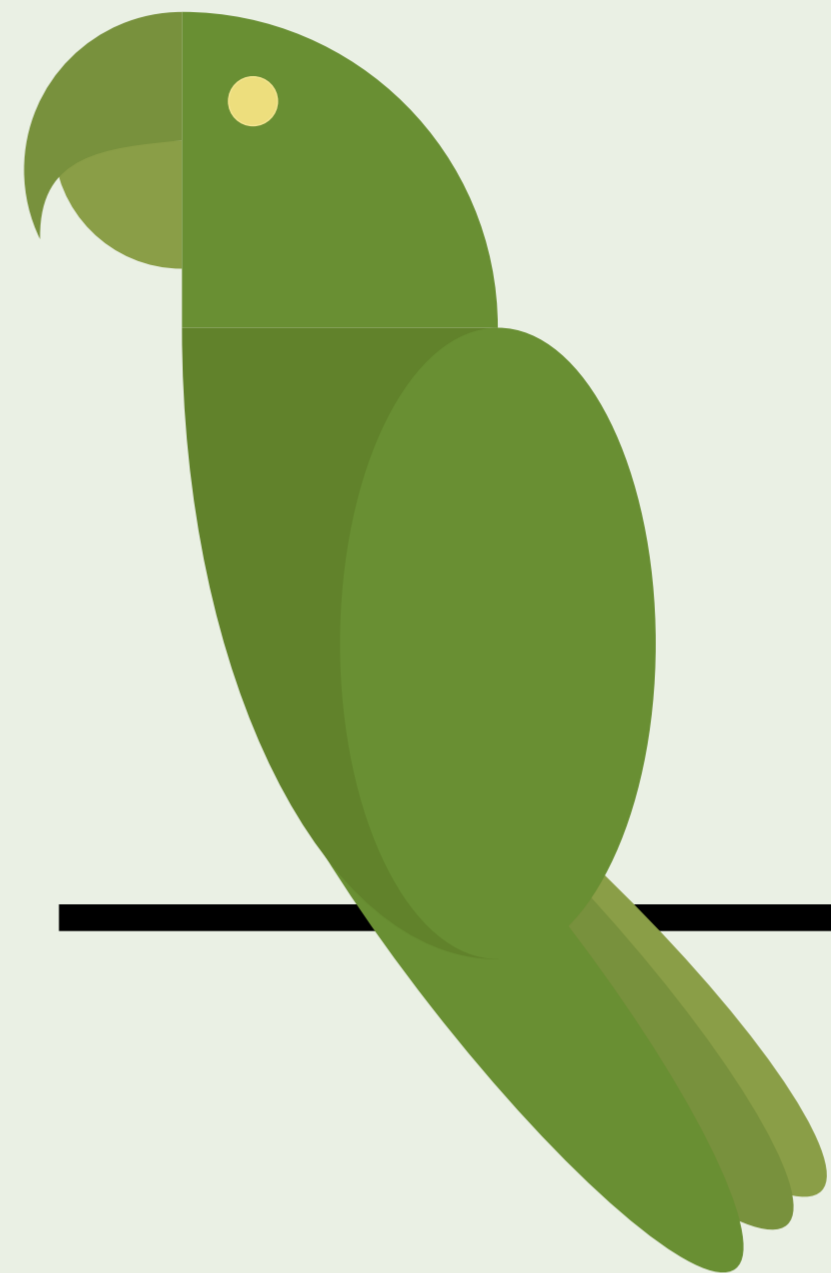

Kontekst: Osiągnięcie „neutralności klimatycznej” oznacza maksymalne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, ale też kompensowanie pozostałych emisji. W ten sposób można osiągnąć bilans emisji netto na poziomie zero. Bilans taki jest osiągany, gdy ilość gazu cieplarnianego wprowadzanego do atmosfery jest neutralizowana. Można to osiągnąć poprzez sekwestrację węgla, czyli usuwanie węgla z atmosfery, lub poprzez działania kompensacyjne, które zwykle polegają na wspieraniu projektów proekologicznych.

Kluczowym elementem neutralności klimatycznej w UE i Zielonym Ładzie jest angażowanie wszystkich sektorów gospodarki oraz uwzględnianie kwestii klimatycznych i środowiskowych we wszystkich obszarach polityki UE. Szczególną transformację musi przejść sektor energetyczny, który obecnie odpowiada za 75% emisji gazów cieplarnianych w UE. Dotyczy to wielu aspektów naszego życia, od budynków, przez urządzenia elektryczne, aż po środki transportu i metody produkcji.

Cel: Wdrożenie strategii neutralności klimatycznej i Zielonego Ładu, co wymaga zaangażowania wszystkich sektorów gospodarki oraz uwzględnienia kwestii klimatycznych i środowiskowych we wszystkich obszarach polityki UE.

Cele:

- 🌀 Wsparcie ludzi i społeczności najbardziej narażonych na transformację: ułatwienie dostępu do miejsc pracy, oferowanie szkoleń i przekwalifikowania, poprawa efektywności energetycznej oraz walka z ubóstwem energetycznym.
- 🌀 Pomoc firmom i sektorom intensywnie korzystającym z węgla: wsparcie w przejściu na technologie niskoemisyjne atrakcyjne dla inwestorów, udzielanie pożyczek i wsparcia finansowego, inwestowanie w badania, innowacje oraz tworzenie nowych przedsiębiorstw.
- 🌀 Wsparcie państw członkowskich lub regionów silnie uzależnionych od paliw kopalnych: inwestycje w zielone miejsca pracy, zrównoważony transport publiczny, energię odnawialną, łączność cyfrową oraz czystą infrastrukturę energetyczną.
- 🌀 Inwestowanie w technologie przyjazne dla środowiska oraz promowanie rozwoju czystszych form transportu.
- 🌀 Dążenie do tego, aby budynki były bardziej energooszczędne.
- 🌀 Współpraca międzynarodowa w celu podnoszenia standardów ekologicznych na całym świecie.

14. TWORZENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI MIEJSC PRACY

Kontekst: Definicja „pracy wysokiej jakości” nie jest jednoznaczna. Jak podkreślono na stronie Fundacji Forda, poświęconej rozwojowi siły roboczej, „dobre miejsca pracy to te, które oferują stabilne wynagrodzenia, możliwości awansu i pozwalają pracownikom gromadzić środki finansowe”.

Mimo że tworzenie miejsc pracy jest kluczowym wskaźnikiem sukcesu działań na rzecz rozwoju gospodarczego, nie wszystkie oferowane stanowiska są „dobrymi miejscami pracy”. Wzrost w gospodarce biegnie coraz bardziej dwutorowo: z jednej strony obejmuje miejsca pracy o wysokim poziomie technologicznym i wysokich wynagrodzeniach, a z drugiej strony niskopłatne miejsca pracy w sektorze usług. Wiele stanowisk w „klasie średniej”, średnio płatnych miejsc pracy, zostało zredukowanych, zautomatyzowanych lub przeniesionych za granicę. Twórcy polityki gospodarczej borykają się z problemem, jakim jest tworzenie miejsc pracy, które oferują wynagrodzenia i świadczenia, które były standardem w erze przemysłowej. W obliczu rosnącej roli twórców polityki, która obejmuje aspekty od transferu technologii po przyciąganie handlu detalicznego, konieczne jest zastanowienie się nad jakością tworzonych miejsc pracy oraz ich adekwatnością do potrzeb ludzi w globalnej gospodarce opartej na umiejętnościach.

W tym kontekście sukces jednostek przekłada się na sukces biznesu i społeczności. Jednak stosunkowo niewiele badań poświęcono kwestii tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości z punktu widzenia twórców polityki gospodarczej; większość literatury na ten temat dotyczy dziedzin rozwoju siły roboczej lub zwalczania ubóstwa. Naszym celem jest wypełnienie tej luki i zidentyfikowanie roli twórców polityki gospodarczej w tworzeniu miejsc pracy wysokiej jakości oraz poprawie jakości istniejących miejsc pracy. Co więcej, raport ten ukazuje, jak rozwój gospodarczy dostosowuje się do ewoluującej gospodarki. Aby kreować miejsca pracy wysokiej jakości i odbudować klasę średnią w globalnej gospodarce opartej na wiedzy, potrzebujemy nowych strategii, partnerów, celów i wskaźników sukcesu. To przewodnik dla nowoczesnej praktyki rozwoju gospodarczego która, jak pokazują badania, powinna być bardziej inkluzyjna, strategiczna, adaptacyjna i oparta na systemie.

Cel: Twórcy polityki gospodarczej powinni dążyć do zapewnienia możliwości w różnych sektorach i branżach, umożliwiając awans w strukturze gospodarczej społeczności.

Cele:

Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, które przynoszą korzyści ludziom, firmom i lokalnym społecznościom. Stanowią one fundament dla większego dobrobytu, umożliwiając pracownikom osiągnięcie samowystarczalności, bezpieczeństwa finansowego oraz poczucia kontroli nad swoim życiem.

Tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy, które będą wspierać konkurencyjność gospodarczą.

Promowanie miejsc pracy wysokiej jakości, które będą stymulować lokalną gospodarkę. W ramach takich miejsc pracownicy otrzymują atrakcyjne wynagrodzenia, które następnie inwestują w mieszkanie, towary i usługi.

Zapewnienie wsparcia i usług dla osób o niskich kwalifikacjach lub trudnych do zatrudnienia jako środek zwalczania ubóstwa.

Picture Source: <https://www.nga.org/news/commentary/defining-job-quality-for-reemployment-and-recovery/#9>

15. SPOŁECZNA I GOSPODARCZA SPRAWIEDLIWOŚĆ I RÓWNOŚĆ

Trening: W dyskusji na temat sprawiedliwości, pierwsze wyzwanie, jakie się pojawia, dotyczy trudności w przekładzie słowa “fairness” z języka angielskiego na inne języki europejskie. Wiele języków nie posiada odpowiednika tego słowa, ale tłumaczy je jako “sprawiedliwość”, “słuszność”, “odpowiedniość”, “równość” lub “równouprawienie”. W niektórych językach europejskich “fair” lub “fairness” stało się zapożyczeniem, włączonym do języka bez tłumaczenia (Gulyas 2018). Sprawiedliwość i równość są ze sobą powiązane, ale wcale nie są synonimami. Sprawiedliwość opiera się na kryteriach normatywnych, podczas gdy równość odnosi się do jakości bycia identycznym pod względem statusu, wartości lub ilości, co nie wymaga ustalania norm. Europejczycy są średnio lepiej wykształceni, żyją zdrowiej, dłużej i bardziej dostatnio niż kiedykolwiek wcześniej. Niemniej jednak te średnie wartości maskują znaczące różnice w obrębie oraz pomiędzy krajami europejskimi. Dochód 20% najbogatszych gospodarstw domowych w Europie jest średnio pięć razy wyższy niż dochód 20% najbiedniejszych, a w niektórych

Cel: Sprawiedliwość społeczna i względna równość mogą być ważnymi czynnikami konkurencyjności, zwłaszcza na szczeblach regionalnym i miejskim. Równiejsze i bardziej sprawiedliwe społeczeństwa wykazują wyższy poziom satysfakcji z życia, szczęścia oraz charakteryzują się wyższym poziomem satysfakcji z życia. Osiągnięcie tych celów nie musi się wiązać z koniecznością ponoszenia kosztów związanych z efektywnością.

krajach różnica ta sięga nawet ośmiokrotności. Wielu wskaźników dobrobytu ukazuje różnice w zależności od poziomu edukacji, zawodu, dochodu czy statusu społecznego. Kryzys wzmocnił jeszcze istniejące podziały społeczno-gospodarcze. Grupy najbardziej narażone, takie jak osoby o niskim wykształceniu, bezrobotni czy osoby z doświadczeniem migracyjnym, w największym stopniu odczuły skutki recesji i programów oszczędnościowych. Szczególnie mocno dotknięte zostały kraje południowej Europy. Różnice w wielu wymiarach społeczno-gospodarczych przyczyniły się do narastającego poczucia niesprawiedliwości i niezadowolenia w Europie. Najnowsze dane pokazują, że 38% Europejczyków nie uważa, że są traktowani sprawiedliwie, a 41% nie zgadza się z twierdzeniem, że mieli równe szanse w życiu. Chociaż sprawiedliwość jest postrzegana subiektywnie, głębokie konsekwencje odczuwania niesprawiedliwości wymagają dokładniejszej analizy jej przyczyn i dynamiki. Niniejszy raport bada kluczowe aspekty sprawiedliwości w kontekście dążenia do bardziej sprawiedliwej, inkluzywnej i społecznej Unii Europejskiej.

Cele:

🌀 Tworzenie możliwości zatrudnienia, aby zwiększyć dostęp do płatnych stanowisk pracy, co jest kluczowym czynnikiem wpływającym na nierówności w dochodach.

🌀 Wprowadzanie polityk fiskalnych takich jak progresywne systemy opodatkowania oraz transfery socjalne, które mają na celu zmniejszenie nierówności w dochodach gospodarstw domowych, aby do pewnego stopnia zrekompensować nierówności na rynku pracy.

🌀 Zmniejszenie nierówności płacowych oraz różnic w wynagrodzeniach między kobietami a mężczyznami. Jak wskazują najnowsze badania, rządy mają duże pole do działania, jeśli chodzi o możliwości wykorzystania płacy minimalnej jako narzędzia politycznego.

🌀 Rozszerzenie płacy minimalnej oraz promowanie negocjacji zbiorowych, zwłaszcza dla pracowników o niskich wynagrodzeniach. Takie działania przyczyniają się do zmniejszenia nierówności wśród kobiet, migrantów i grup narażonych, które są nadreprezentowane wśród pracowników o niskich zarobkach.

16. KORZYŚCI PODATKOWE DLA ŚREDNICH DOCHODÓW I MŚP

Kontekst: Małe i średnie przedsiębiorstwa są siłą napędową każdej gospodarki, kluczowym motorem wzrostu i innowacji. Zapewniają miejsca pracy, wspierają lokalne społeczności i napędzają innowacje.

Małe i średnie przedsiębiorstwa zatrudniają poniżej 250 osób. Są odpowiedzialne za tworzenie dwóch na trzy nowe miejsca pracy. Często określane są mianem kręgosłupa gospodarki ze względu na ich kluczowe znaczenie dla wzrostu gospodarczego. Potrafią szybko dostosować się do zmian na rynku, często są bardziej innowacyjne niż większe firmy, co owocuje nowymi produktami i usługami, które napędzają gospodarkę. MŚP są ważnym elementem krajobrazu finansowego, są bardziej elastyczne niż większe firmy, co pozwala im szybko reagować na zmiany na rynku. Dzięki niższym kosztom stałym oraz elastyczności MŚP mają przewagę konkurencyjną, często stając się dzięki temu pionierami nowych trendów i technologii. MŚP odgrywają również kluczową rolę w lokalnych społecznościach, dostarczając miejsc pracy, wpływów podatkowych oraz angażując się w projekty społeczne. Wspierają lokalną gospodarkę, dokonując zakupów od miejscowych dostawców. W wielu krajach stanowią one większość przedsiębiorstw i dostarczają większość miejsc pracy.

Chociaż MŚP stanowią zdecydowaną większość przedsiębiorstw w większości krajów i znacząco przyczyniają się do zatrudnienia oraz wzrostu gospodarczego, napotykają na konkretne wyzwania, zwłaszcza jeśli chodzi o dostęp do finansowania i stosunkowo wysokie koszty związane z przestrzeganiem przepisów podatkowych. Rządy dysponują różnymi narzędziami politycznymi, w tym polityką podatkową, aby wspierać ich rozwój.

W Unii Europejskiej MŚP stanowią 99,8% wszystkich przedsiębiorstw i generują 67% całkowitego zatrudnienia. Co więcej, MŚP są powszechnie postrzegane jako motor wzrostu i innowacji dla gospodarki. Komisja Europejska podkreśla znaczenie wykorzystania potencjału wzrostu i innowacyjności MŚP dla przyszłości UE. Stworzenie „światowej klasy środowiska dla MŚP” stało się priorytetem dla Komisji Europejskiej.

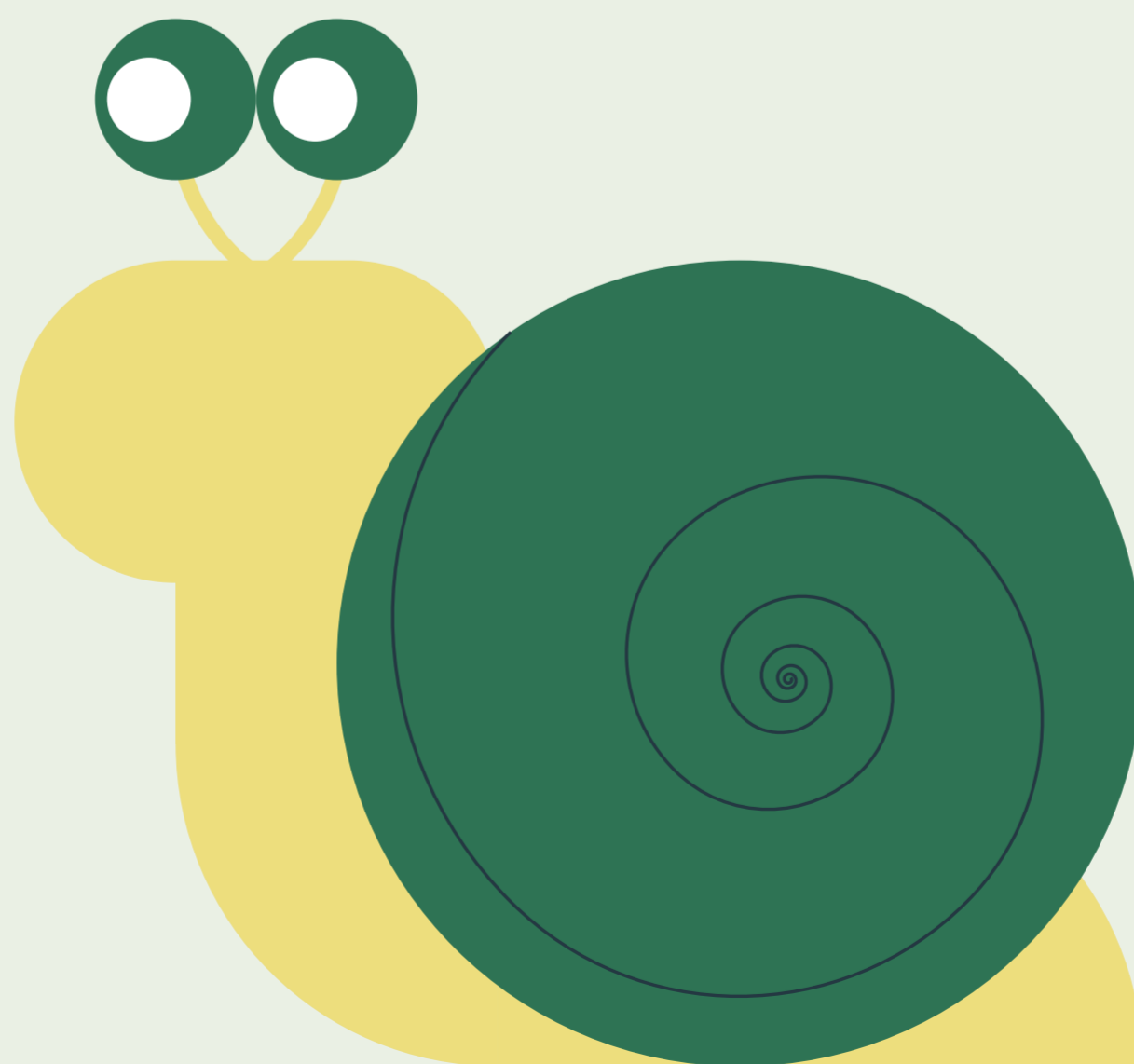

Cel: Europa podkreśla znaczenie sprawiedliwych, prostych, przewidywalnych i przejrzystych systemów podatkowych. Jest to niezbędny element atrakcyjnego środowiska biznesowego dla wszystkich przedsiębiorstw, w tym MŚP, a także pomaga w redukcji nieproporcjonalnych obciążeń związanych z przestrzeganiem przepisów. Wszelkie ulgi podatkowe powinny być przejrzyste, skuteczne i neutralne.

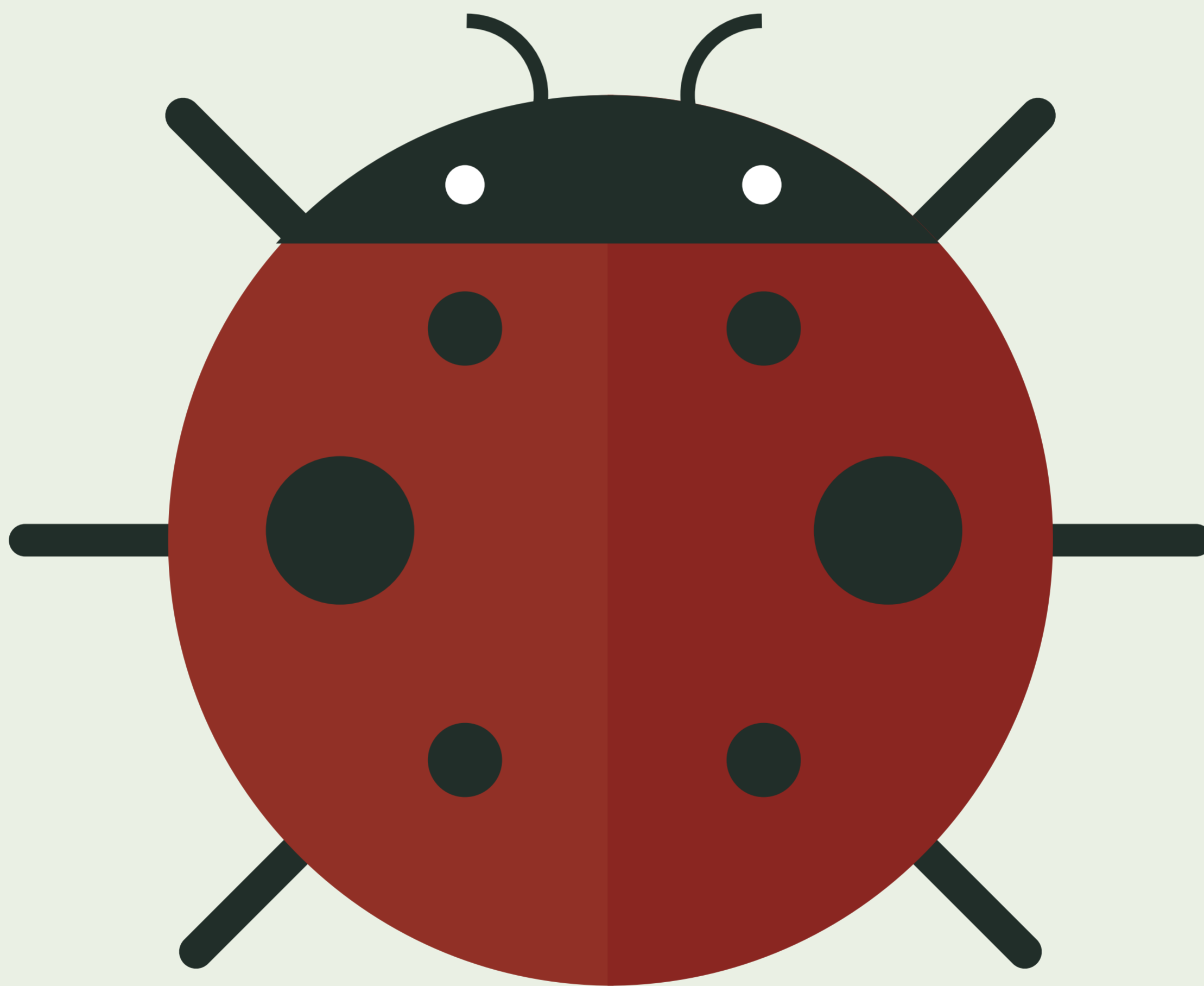
Cele:

- ⌚ Wdrożenie bodźców podatkowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie opodatkowania zysków (stymulacja inwestycji i innowacji, wsparcie dla sytuacji finansowej przedsiębiorstw i stymulacja produkcji oraz wykorzystanie przyspieszonej amortyzacji w rachunkowości podatkowej).
- ⌚ Wprowadzenie stymulacji podatkowej procesów innowacyjnych i inwestycyjnych poprzez oferowanie kredytów inwestycyjnych i zniżek.
- ⌚ Zachęcenie do płacenia podatku dochodowego poprzez obniżenie stawki tego podatku do 5% dla małych przedsiębiorstw, które utrzymują lub zwiększają liczbę swoich pracowników, jeśli naliczone wynagrodzenia pracowników nie są niższe niż średnie wynagrodzenia w odpowiednich branżach.

Rozdział 3

Integracyjna polityka klimatyczna

1. KAMPANIE SPOŁECZNE PROMUJĄCE ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNĄ

Kontekst: Zwiększona świadomość społeczna jest niezbędna, aby zwiększyć entuzjazm i wsparcie, zainspirować do samodzielnej aktywności i działania oraz zmobilizować lokalną wiedzę i zasoby. Podnoszenie świadomości politycznej ma kluczowe znaczenie, ponieważ politycy i decydenci odgrywają kluczową rolę w procesie dostosowywania polityki. Aby podnieść świadomość większych grup ludzi, konieczne są dobre taktyki komunikacyjne.

„Kampania podnoszenia świadomości” może być szeroko zdefiniowana jako połączenie kilku taktyk komunikacyjnych dla określonej grupy odbiorców w określonym czasie. Chociaż cele działań uświadamiających różnią się w zależności od kontekstu, zazwyczaj obejmują one edukowanie docelowych odbiorców na temat konkretnych kwestii i oferowanie zmian w zachowaniu, które mogą pomóc w rozwiązaniu lub zmniejszeniu tych problemów.

Chociaż podnoszenie świadomości jest często uważane za kluczowe we wczesnych fazach procesu adaptacji, badania (Manuti, 2013) pokazują, że poziomy świadomości zmieniają się w czasie w wyniku czynników zewnętrznych. Dlatego też zwiększanie świadomości ma kluczowe znaczenie nie tylko na początku, ale także podczas całego procesu.

Na podstawie informacji pochodzących z badania Lloyd’s Register Foundation World Risk Poll 2020, na wykresie 1 porównano odsetek ankietowanych, którzy uważają zmiany klimatu za poważne zagrożenie w całej Europie. Ankietowani w Europie Wschodniej są przeciętnie mniej zaniepokojeni zmianami klimatu niż badani w Europie Zachodniej, pomimo faktu, że istnieje duże zróżnicowanie w postrzeganiu ryzyka klimatycznego w każdym regionie. Zauważamy podobny schemat w Europie Wschodniej, zarówno w UE, jak i poza nią.

Odsetek osób, które postrzegają zmianę klimatu jako zagrożenie?

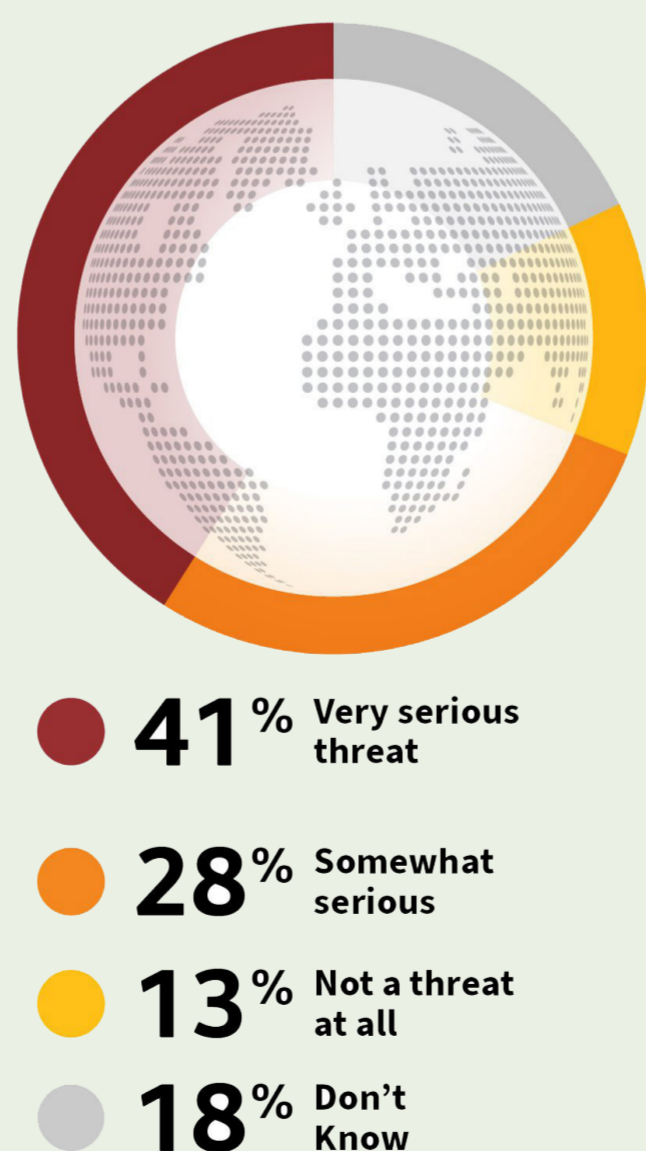

Figure 1: Authors' calculations based on Lloyd's Register Foundation World Risk Poll 2020

Cel: Kampanie mające na celu podnoszenie świadomości mogą być skierowane do określonych grup interesariuszy, korporacji lub ogółu społeczeństwa. Mogą być również skierowane do populacji w regionie dotkniętym konkretnym zagrożeniem klimatycznym. Celem jest wywołanie długotrwałych zmian w zachowaniu. Podnoszenie świadomości zwiększa wiedzę jednostek, organizacji, menedżerów w biznesie i przemyśle oraz decydentów. Celem jest upewnienie się, że wszystkie istotne organizacje regionalne i subregionalne są świadome skutków zmian klimatu i podejmują odpowiednie działania w celu przeciwdziałania tym skutkom.

Cele:

- ⌚ Podniesienie poziomu świadomości ogółu społeczeństwa, instytucji publicznych i sektora prywatnego w zakresie problemów środowiskowych;
- ⌚ Zachęcanie władz publicznych do organizowania kampanii uświadamiających w celu podniesienia poziomu świadomości i skłonienia ludzi do bardziej ekologicznych praktyk i zachowań;
- ⌚ Zachęcanie młodych ludzi do podejmowania działań związanych z problemami środowiskowymi poprzez różne inicjatywy;
- ⌚ Promowanie źródeł informacji o środowisku wśród ogółu społeczeństwa, takich jak przewodniki, artykuły, filmy dokumentalne i platformy elektroniczne;
- ⌚ Upewnienie się, że wszyscy, zwłaszcza młodzi ludzie, są świadomi tego, jak ich zachowanie wpływa na środowisko.
- ⌚ Uwzględnienie wpływu na środowisko każdej polityki i decyzji życiowej przy jednoczesnym zapewnieniu, że młodzi ludzie są zaangażowani w tworzenie polityki zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach.
- ⌚ Wzmocnienie pozycji całego społeczeństwa, a zwłaszcza młodych ludzi, aby działali jako podmioty zmian na rzecz środowiska i zrównoważonego rozwoju.
- ⌚ Wzmocnienie współpracy międzyrządowej w celu zaprzestania produkcji i konsumpcji, które szkodzą środowisku.

2 ODKRYWANIE DOBRYCH PRAKTYK

Podróże i transport

- „*Tubeway*” - system mobilności przyszłości i moduły ścian ekologicznych (Austria)

- Światowy kryzys energetyczny wywołał potrzebę stworzenia alternatywnych środków transportu i ekologicznego stylu życia. Tubeway to koncepcja systemu transportu publicznego wykorzystującego energię słoneczną, zaprojektowanego tak, aby łączył się z obecnymi sieciami transportowymi, podczas gdy moduły eko-ścian pomagają budować zrównoważone domy, które wykorzystują energię odnawialną. W połączeniu projekty te mogą zapewnić wydajne przyszłe rozwiązania w zakresie mobilności i ekologicznego stylu życia.

- *100 rowerów dla 100 rodzin (Włochy)* - Podróże w obrębie miasta często spędza się niepotrzebnie w korkach lub na parkingach. Inicjatywa zbiorowego zakupu „100 rowerów dla 100 rodzin” ma na celu pomóc uczestnikom w zastąpieniu samochodów niskoemisyjną alternatywą, która nie ma ograniczeń co do miejsca parkowania. Dzięki zadaniu na wszystkie pory roku, rower umożliwia rodzinom podróżowanie w bezpieczny, zabawny i przyjazny dla środowiska sposób. Rower jest również wyposażony w silnik elektryczny, który pomaga kierowcom podczas przewożenia dzieci lub robienia zakupów.

- *Kampania „Austria oszczędza energię”* (Austria) - W 2013 roku austriackie Ministerstwo Środowiska rozpoczęło szeroko zakrojoną kampanię informacyjną w ramach swojej inicjatywy na rzecz ochrony klimatu. Jej celem jest podniesienie świadomości na temat ograniczania zużycia ogrzewania, paliw i energii elektrycznej oraz zmiana nawyków poprzez podkreślenie związanych z tym oszczędności. Internetowy trener oszczędzania energii i praktyczna broszura kieszonkowa dają obywatelom wskazówki dotyczące oszczędzania energii, umożliwiając im śledzenie redukcji zużycia energii w euro i CO₂.

Budowa i życie

- *Portal internetowy Solarstromerzeugung.de (Niemcy)* - Solarstromerzeugung.de to niemiecki portal informacyjny poświęcony energii słonecznej. Strona wyjaśnia, jak instalować, czyścić, konserwować i finansować moduły słoneczne. Pozwala również użytkownikom na porównywanie cen paneli słonecznych różnych firm. Do tej pory projekt odpowiedział na ponad 5000 zapytań o systemy fotowoltaiczne od osób świadomych kwestii klimatycznych.

- *Elektryczność społeczna (Cypr)* - Social Electricity to zabawna i edukacyjna aplikacja na Facebooku, która ma na celu uświadomienie obywatelom ich zużycia energii poprzez porównanie ich zachowań ze znajomymi, sąsiedztwem, miastem lub krajem. Konsumenci korzystają z aplikacji, aby poprawić swoje zużycie energii i zmniejszyć swój ślad węglowy. Po 6 miesiącach projekt miał ponad 1000 zarejestrowanych użytkowników i ponad 1450 znajomych na swojej stronie na Facebooku.

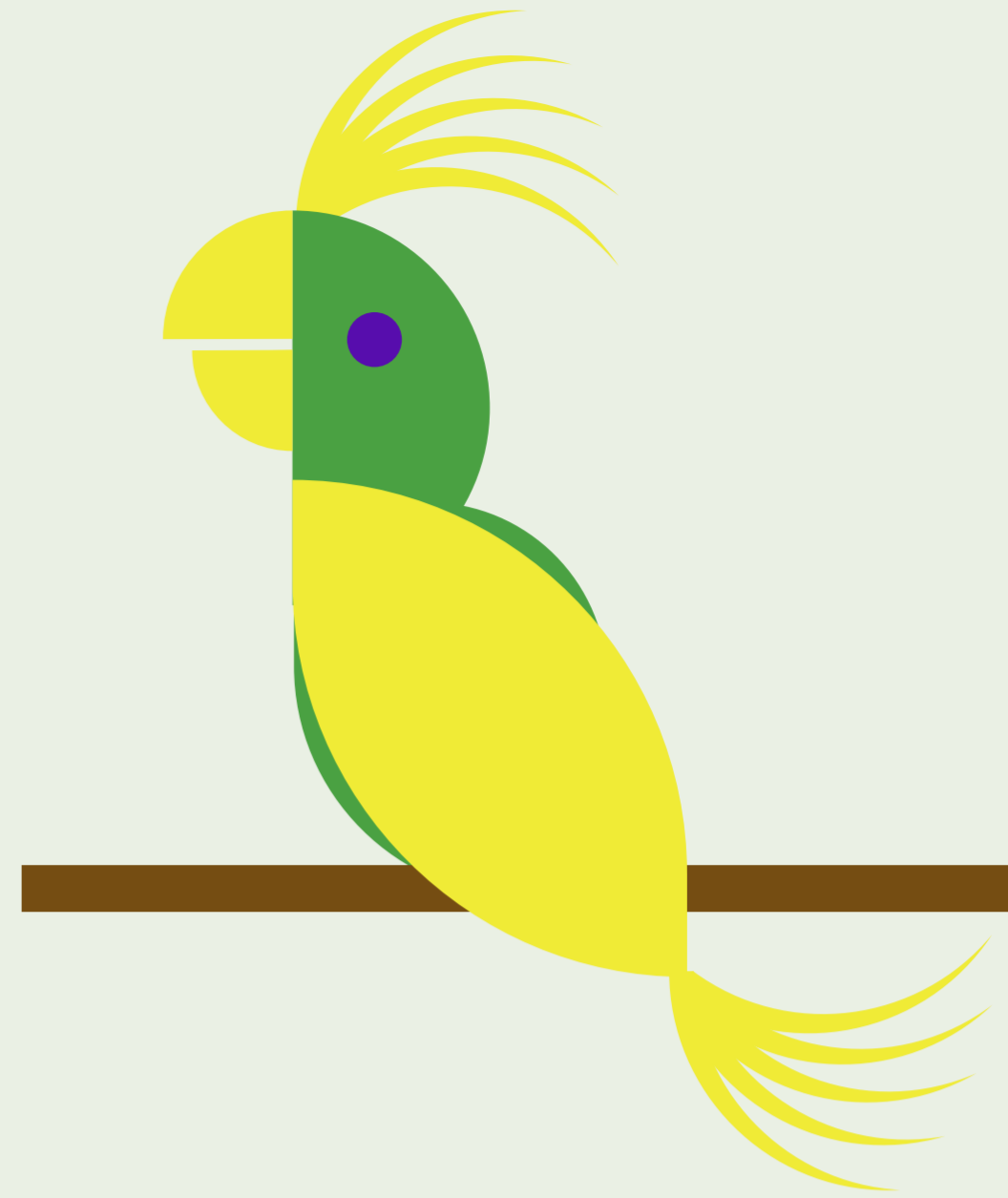
- **Oszczędność energii w budynkach szkolnych (Łotwa)** - Szkoła średnia Skaistkalnes opracowuje projekt audytu energetycznego i wymiany systemu ogrzewania, aby pomóc obniżyć emisję dwutlenku węgla. W ramach projektu w trzech budynkach szkolnych zainstalowano bardziej wydajne systemy grzewcze, wymieniono 84 okna, zaizolowano poddasze i przekształcono kotłownię i grzejniki w system cyrkulacji wody, który nie spala paliw kopalnych. Zmniejszając zarówno emisję dwutlenku węgla, jak i całkowite koszty ogrzewania, projekt poprawia również środowisko szkolne i otaczający klimat.

Ponowne użycie i recykling

- **Dieta CO₂ (Bułgaria)** - CO₂ Diet to innowacyjna i interaktywna platforma internetowa zachęcająca ludzi do ograniczenia emisji CO₂. Dzięki tej platformie można łatwo obliczyć emisje CO₂ generowane przez codzienne czynności ludzi. Dieta CO₂ zawiera wskazówki, jak zmniejszyć wpływ na środowisko poprzez na przykład poprzez odłączanie nieużywanych urządzeń. Utworzona w 2009 roku Dieta CO₂ zorganizowała już kilka wydarzeń publicznych.

- **Wyrażanie pomysłów, wykonywanie działań (Grecja)** - Druga eksperymentalna szkoła podstawowa na Rodos inicjuje bieżące projekty środowiskowe, których celem jest ochrona lokalnych lasów, mórz, flory i fauny. Szkoła z siedzibą na Rodos, głównej wyspie wypoczynkowej w Grecji, z powodzeniem wdrożyła w ostatnich latach projekty recyklingu, oszczędzania energii i zarządzania zasobami wodnymi, pomagając podnieść świadomość ekologiczną zarówno wśród uczniów, nauczycieli, jak i rodziców. Działania te są dodatkowo nagłaśniane na szkolnych blogach, w czasopiśmie i broszurach.

- **Lepszy świat - Geresnispasaulis.lt (Litwa)** - Projekt Geresnis Pasaulis (Lepszy Świat) promuje ponowne wykorzystanie i odnawianie wyrzuconych przedmiotów, aby zachęcić do zrównoważonej konsumpcji, dzielenia się, współpracy i budowania społeczności dla obopólnych korzyści. Witryna Geresnispasaulis.lt pokazuje, jak ograniczyć nadmierną konsumpcję poprzez lepsze wykorzystanie przedmiotów, maksymalne przedłużenie ich żywotności lub przekazanie ich innym osobom, które mogą z nich korzystać. Strona zawiera pomysły, porady i inspirujące przykłady, jak to zrobić.

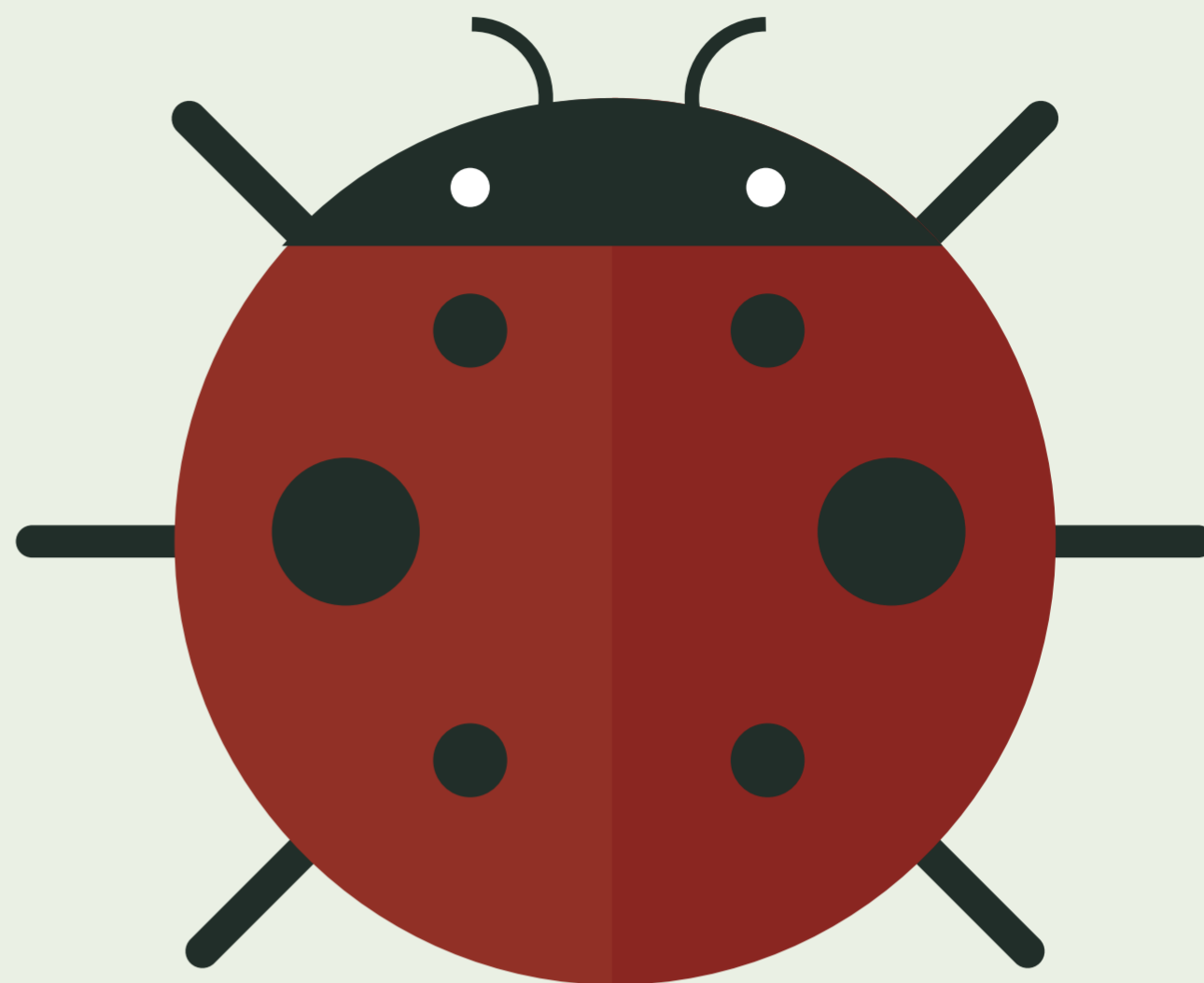

Zakupy i jedzenie

- **Ogród dla przyszłości (Belgia)** - Przemysłenie sposobu, w jaki uprawiamy nasze owoce i warzywa, może być kluczem do zrównoważonej produkcji żywności. „Ogród przyszłości” to projekt permakultury, który pomaga zmniejszyć emisję CO₂ poprzez wyeliminowanie potrzeby stosowania nawozów przemysłowych, zwalczania szkodników, nawadniania i ciężkich maszyn. Przyczynia się również do lokalnego systemu żywnościowego, który może przechowywać tony węgla w ziemi. W Belgii „Ogród dla przyszłości” utworzył drogę podobnym projektom, z 25 inicjatywami permakultury istniejącymi obecnie w całym kraju.

- **Patrząc w przyszłość - ECOCENTRUM (Polska)** - ECOCENTRUM to centrum edukacji ekologicznej promujące przyjazne dla środowiska rozwiązania łączące tradycyjną i nowoczesną technologię. Projekt pokazuje, jak ekologiczne technologie wykorzystujące odnawialne źródła energii, takie jak energia słoneczna, sprawdzają się w praktyce na obszarach wiejskich. Celem jest pokazanie, że ekologiczne rozwiązania sprawdzają się w lokalnych warunkach, są opłacalne i znacznie zmniejszają emisję gazów cieplarnianych. Wielokrotnie nagradzane centrum przyciągnęło 30 000 odwiedzających w latach 2002-2013.

- **Od pola do stołu w zrównoważony sposób (Malta)** - Złe praktyki rolnicze, długi łańcuch żywnościowy i potrzeba szerokiego transportu żywności są jednymi z największych czynników przyczyniających się do zmian klimatu. W odpowiedzi Maltański Ruch Rolnictwa Ekologicznego (MOAM) rozwija lokalne rolnictwo ekologiczne w celu promowania zrównoważonej produkcji żywności i zwiększenia świadomości ekologicznej. Program rolnictwa ekologicznego przyczynia się do ochrony różnorodności biologicznej, ochrony gruntów i wody oraz zmniejsza zapotrzebowanie na transport.

Produkcja i innowacje

- **Grupa klimatyczna WWF (Austria)** - WWF Climate Group jest przewodnią platformą dla firm w Austrii, która aktywnie angażuje się w dobrowolne działania na rzecz ograniczenia emisji CO₂. Zmniejszając swoje emisje i promując zachowania świadome klimatu, uczestniczące firmy przyczyniają się do osiągnięcia globalnych celów w zakresie zmian klimatu. Do obecnych członków należą IKEA, Allianz, Pfanner, Fronius, Erste Group i SPAR Austria, które pomogły WWF Climate Group uniknąć łącznie 400 000 ton emisji CO₂.

- **Box - innowacyjny projekt ekologiczny (Belgia)** - Projekt ten ma na celu stworzenie przedmiotu do wewnątrz, który jest prosty, ponadczasowy, ekologiczny i wielofunkcyjny. Wykonany z ecoboardu, materiału o ujemnym śladzie węglowym, Box może być używany jako krzesło, stół, szafka, element do przechowywania, skrzynia do przenoszenia i wiele więcej. Można go łatwo zbudować w dowolnym lokalnym warsztacie, zmniejszając emisję zanieczyszczeń z transportu i jeszcze bardziej minimalizując ślad węglowy tego innowacyjnego, ekologicznie zaprojektowanego przedmiotu.

- **BIOMASA** - niskoemisyjne kotły na pellet dla budynków użyteczności publicznej (Słowacja) - Projekt BIOMASA pomaga w modernizacji starych kotłów na paliwa kopalne na nowoczesne, niskoemisyjne alternatywy na pelet. Celem projektu jest przyczynienie się do redukcji emisji gazów cieplarnianych w budynkach publicznych na Słowacji. Do tej pory w ramach projektu wymieniono ponad 114 kotłów węglowych, utworzono ponad 33 miejsca pracy i dostarczono 12 000 ton lokalnie produkowanego pelletu

3 EDUKACJA ONLINE NA TEMAT EKOLOGII I ŚRODOWISKA

Kontekst: Edukacja ze źródeł internetowych i e-kursów gwałtownie wzrosła w ciągu ostatnich kilku dekad, a liczba zapisów na kursy online rosła znacznie szybciej niż ogólna liczba zapisów na studia wyższe. Niektóre badania i niepotwierdzone dowody wskazują, że wskaźniki rezygnacji z kursów online są często znacznie wyższe niż w przypadku kursów stacjonarnych. Ponadto media społecznościowe zaczęły odgrywać ważną rolę w nauce, zwłaszcza dla młodych ludzi.

Problem: Edukacja środowiskowa, choć obowiązkowa w programach nauczania, nie jest obowiązkowa w kształceniu nauczycieli i standardach zawodowych. Kontekst uczenia się jest nieustrukturyzowany i nie ma jasnych celów uczenia się, co utrudnia młodym ludziom zdobycie określonej wiedzy i kompetencji do końca procesu uczenia się. W badaniu Learn for Our Planet przeanalizowano plany edukacyjne i ramy programów nauczania w blisko 50 krajach we wszystkich regionach. Ponad połowa z nich nie wspomina o zmianach klimatu, a tylko 19% mówi o różnorodności biologicznej.

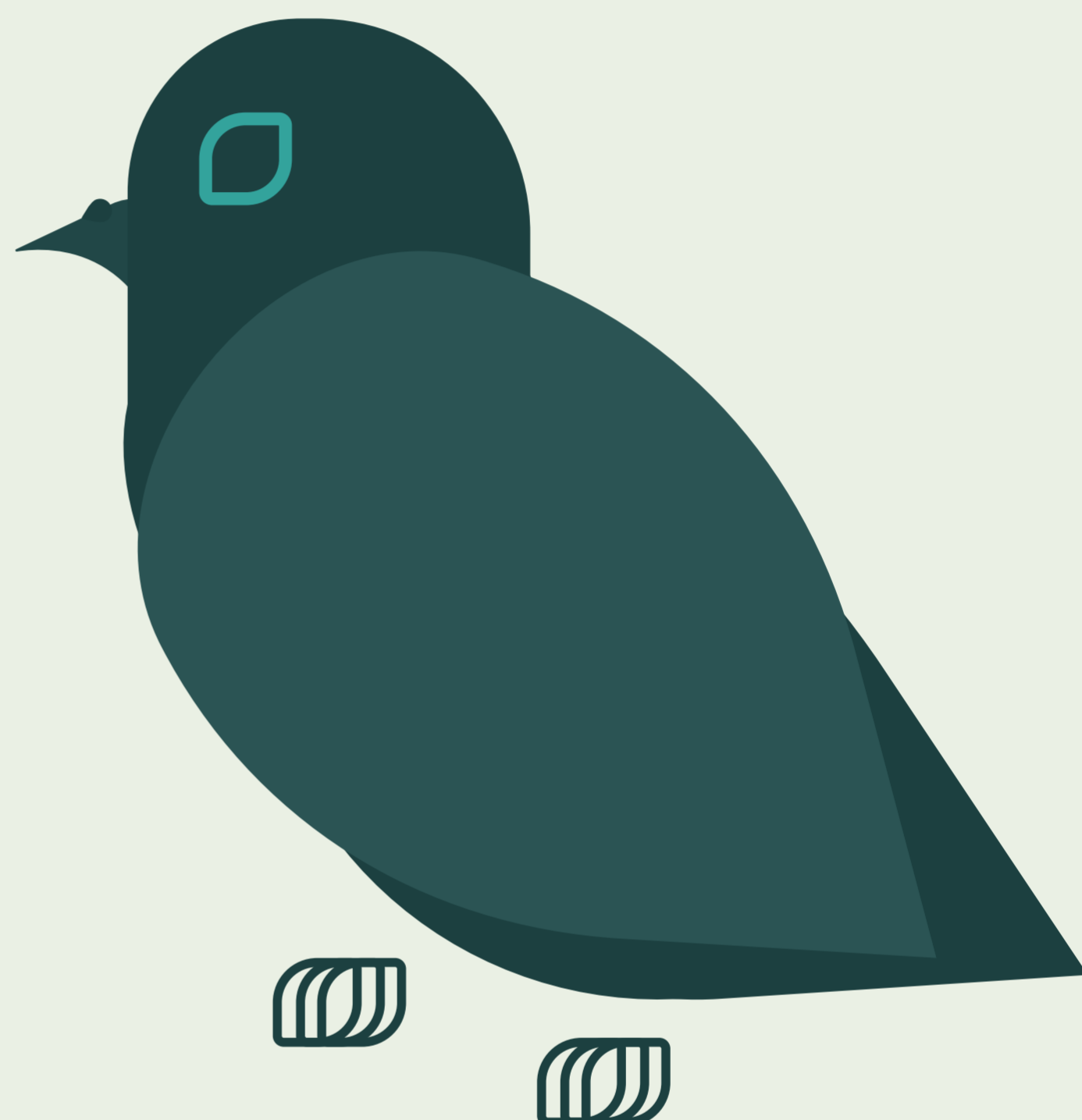
Cel: W związku z tym UNESCO wezwało do uczynienia edukacji ekologicznej podstawowym elementem programu nauczania we wszystkich krajach do 2025 roku. Podczas Światowej Konferencji ponad 80 ministrów i wiceministrów oraz 2800 interesariuszy edukacji i środowiska przyjęło Deklarację Berlińską w sprawie Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju, która określa szereg polityk mających na celu przekształcenie uczenia się obejmującego nauczanie, uczenie się, szkolenia zawodowe i zaangażowanie obywatelskie. Zachęcanie do rozwoju narzędzi i metod uczenia się ma kluczowe znaczenie dla opracowania programu nauczania w zakresie ochrony środowiska, który będzie wspierał rozwój kompetencji w tej dziedzinie wśród młodych ludzi. Ponadto promowanie metod uczenia się online jest ważne dla młodych ludzi i przyszłych pokoleń, aby zaspokoić potrzeby młodych ludzi, które nie są realizowane w ramach edukacji formalnej.

Cele:

- ☞ Podnoszenie poziomu świadomości na temat znaczenia uczenia się o środowisku i zrównoważonym rozwoju;
- ☞ Wspieranie rozwoju podstawy programowej ochrony środowiska w krajach Europy Wschodniej;
- ☞ Promowanie istniejących zasobów do nauki o środowisku i zmianach klimatu;
- ☞ Wspieranie metod edukacji online w celu zaspokojenia potrzeb młodych ludzi, których nie spełnia edukacja formalna.
- ☞ Promowanie metod nauczania online jako zrównoważonych i odpowiednich dla potrzeb młodych ludzi;
- ☞ Promowanie i zrozumienie koncepcji umiejętności korzystania ze środowiska;

4. ŹRÓDŁA ONLINE DO SAMOKSZTAŁCENIA

Artykuły:

Earth Times jest niezależną, międzynarodową, bezpartyjną gazetą poświęconą środowisku i zrównoważonemu rozwojowi, w tym powiązanim ze sobą kwestiom populacji, praw człowieka i handlu.

🌿 EcoWatch informuje swoich odbiorców o najważniejszych wiadomościach naukowych dotyczących szerokiego zakresu tematów, w tym zmian klimatu, energii, oceanów, zwierząt, żywności, polityki i zdrowia.

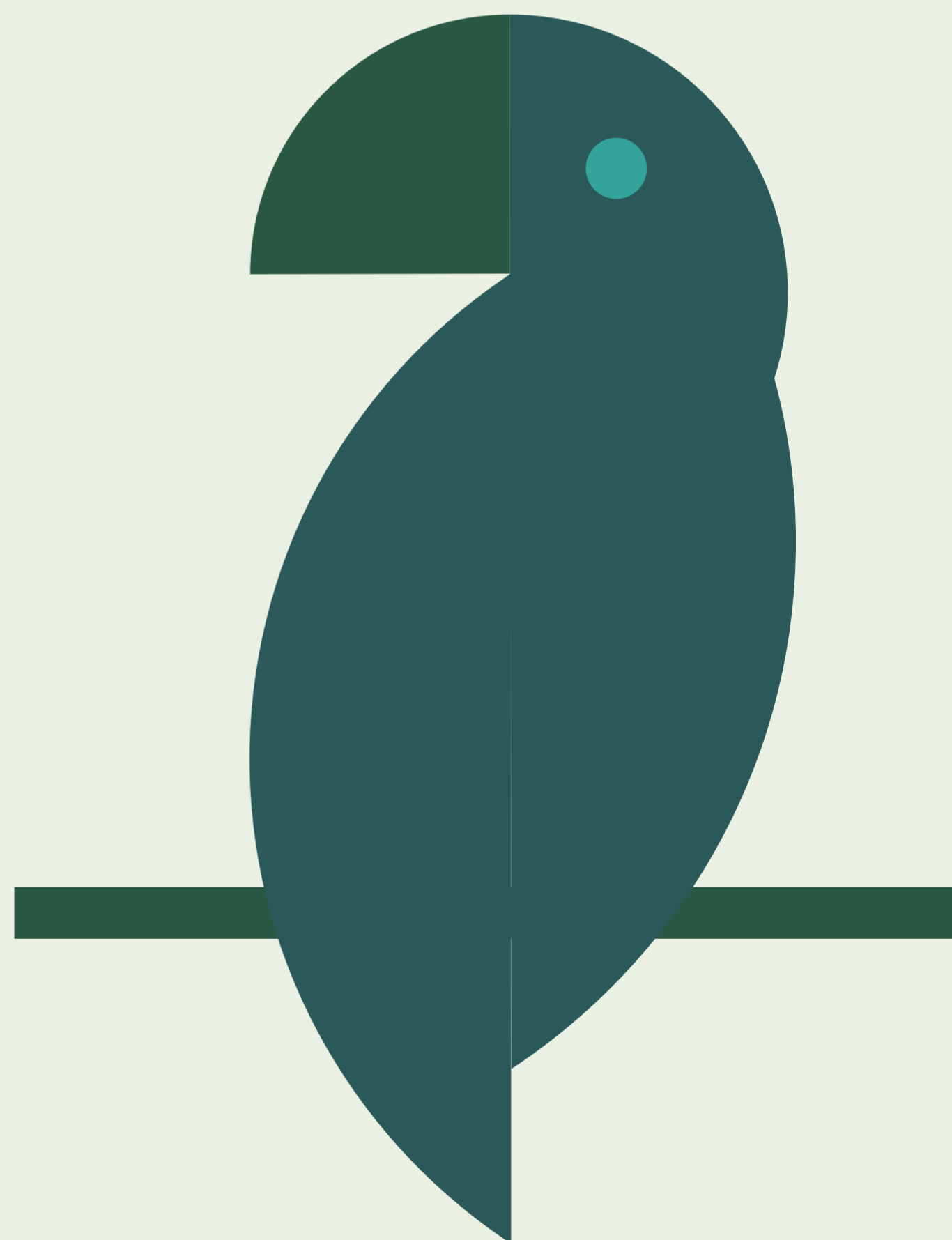
🌿 ENN (Environmental News Network) ma na celu informowanie, edukowanie, umożliwianie i tworzenie platformy dla globalnych działań na rzecz środowiska. Szybko staje się zbiorem zasobów, nauczycieli, ekspertów i narzędzi, które dostarczają obiektywnych informacji i wiedzy na temat coraz bardziej złożonej dziedziny nauki o środowisku.

🌿 Environmental Health News to publikacja Environmental Health Sciences, bezpartyjnej organizacji non-profit zajmującej się wprowadzaniem nauki do dyskusji publicznej i polityki w zakresie zdrowia środowiskowego, w tym zmian klimatu.

🌿 Grist obejmuje zarówno pojawiające się kwestie, jak i rozwiązania dotyczące energii i ekologicznego stylu życia, a także kilka innych obszarów. Jego celem jest „podnoszenie poziomu rozwiązań, ujawnianie nierówności i zapewnianie naszym czytelnikom kontekstu, wiedzy i narzędzi do wprowadzania zmian”.

🌿 Inside Climate News to nagrodzona Pulitzerem, bezpartyjna organizacja non-profit, która dostarcza raporty i analizy na temat zmian klimatu, energii i środowiska, zarówno dla opinii publicznej, jak i decydentów. Służy jako strażnik rządu, przemysłu i grup wsparcia oraz pociąga ich do odpowiedzialności za ich politykę i działania.

🌿 Treehugger to strona poświęcona zrównoważonemu rozwojowi, która oferuje porady, przejrzystość i inspirację zarówno dla osób zaznajomionych z ekologią, jak i początkujących.

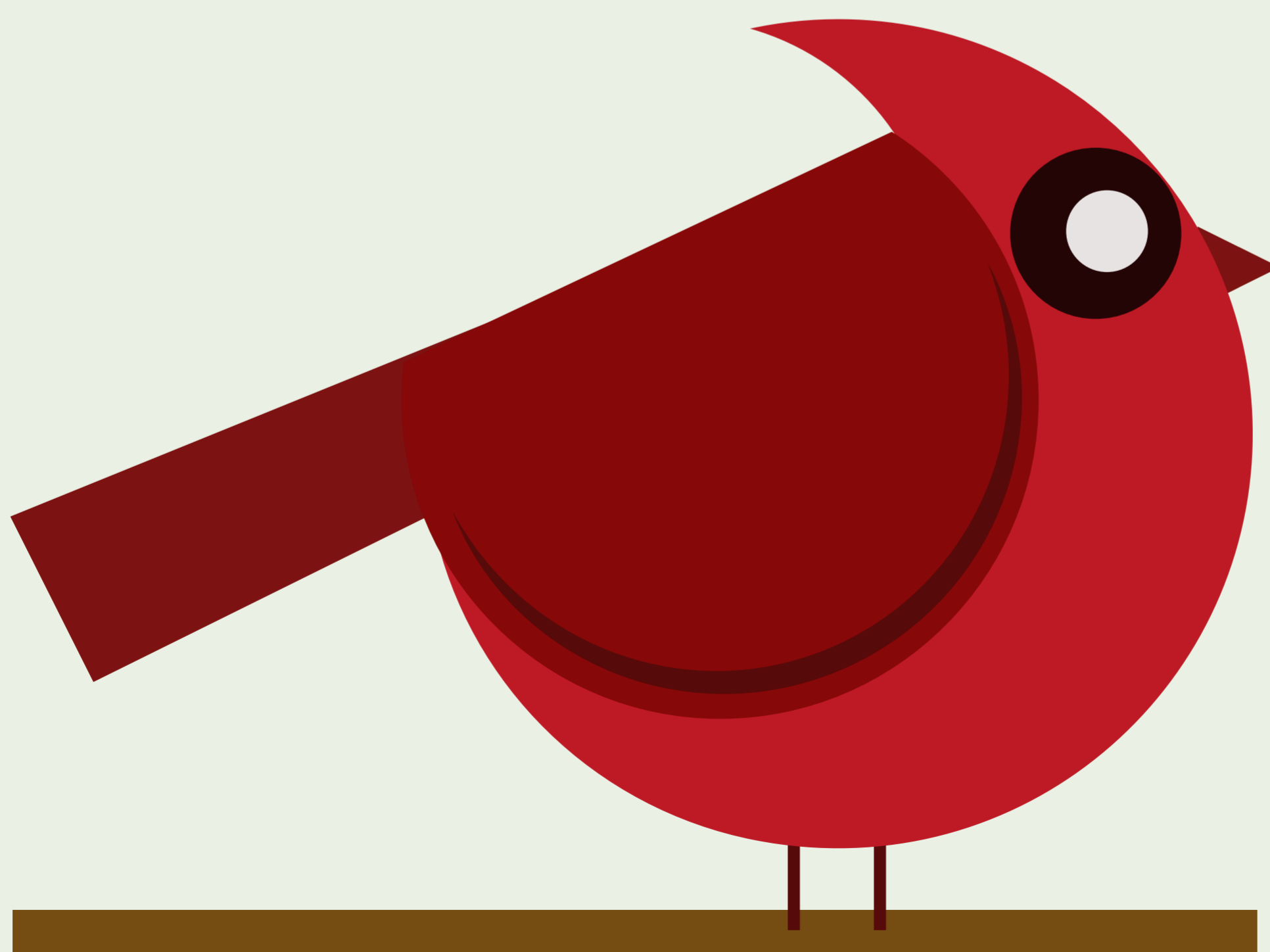

E-booki i przewodniki: E-booki i przewodniki są dostępne dla każdego w różnych bibliotekach internetowych uniwersytetów z całego świata. Niektóre przykłady to: University of Washington, Free-ebooks.net, Goodside ebooks czy Barnes&Noble.

Wydarzenia i szkolenia online: Wydarzenia online pomagają młodym ludziom uzyskać więcej informacji poprzez nieformalne i pozaformalne metody uczenia się. Jednocześnie, zwłaszcza w środowisku europejskim, tworzone są społeczności internetowe młodych ludzi, które wspierają zrównoważony rozwój.

Dokumenty i filmy: Filmy dokumentalne zapewniają innowacyjne podejście do wyświetlania informacji, które w przeciwnym razie byłyby statyczne, w atrakcyjny i zrozumiały sposób. Młodzi ludzie z roku na rok spędzają coraz więcej czasu na zdobywaniu wiedzy za pośrednictwem alternatywnych kanałów. Najbardziej polecane filmy dokumentalne do edukacji ekologicznej to: 8 billion angels, David Attenborough: A life on our planet, Kiss the ground, Cowspiracy, My Octopus Teacher, Seaspiracy, Blackfish lub I am Greta.

Treści w mediach społecznościowych: Ostatnio młodzi ludzie uczą się za pośrednictwem kanałów mediów społecznościowych, istnieją różne metody, które są wykorzystywane do uatrakcyjnienia postów / filmów, takie jak: bezpłatne zasoby, szkolenia wideo, infografiki, często zadawane pytania, badania branżowe, studia przypadków, porady i wskazówki oraz posty instruktażowe.

5 PLATFORMY EDUKACYJNE DLA WIEDZY O ŚRODOWISKU

Dlaczego edukacja online i e-kursy?

Zarówno w szkołach, jak i w firmach, e-learning zmienił edukację, umożliwiając zarówno uczniom, jak i pracownikom naukę we własnym tempie w przyjaznym środowisku. Oczywiście jest, że e-learning będzie ważny dla przyszłości edukacji, jeśli chodzi o dystrybucję zasobów edukacyjnych.

Edukacja nadąża za cyfrową transformacją, ponieważ uczniowie korzystają z e-learningu i zindywidualizowanego nauczania. W wyniku pandemii, która nagle odciągnęła miliardy uczniów od zajęć, e-learning zyskał na popularności. Nawet instytucje edukacyjne stosują strategie uczenia się online, aby nadążyć za duchem czasu. Aby utrzymać zainteresowanie uczniów, e-learning wykorzystuje najnowocześniejsze technologie, takie jak grywalizacja i rzeczywistość rozszerzona (AR) / rzeczywistość wirtualna (VR), aby przejść do bardziej angażujących formatów.

Oto kilka przykładów platform, na których ludzie mogą uzyskać dostęp do bezpłatnych kursów na temat środowiska:

- Green Future Academy - <https://greenfuture-ea.greenpeace.org/en/> - Green Learning - <https://gef.eu/project/green-learning/>
- Green Learning - <https://greenlearning.ca/>
- Future Learn - Na platformie Future Learn dostępnych jest kilka opcji bezpłatnych kursów na temat przyrody i środowiska <https://www.futurelearn.com/>
- Green Academy - <https://www.green-academy.eu/>
- FEE Academy - <https://feeacademy.global/>
- Alison - Empower Yourself - <https://alison.com/>
- The Environmental Learning Platform for Primary Schools - <https://earthcubs.com/>
- UNCC: E-learn: One UN Climate Change Learning Partnership (UN CC:Learn) to wspólna inicjatywa ponad 30 wielostronnych organizacji pomagających krajom w podejmowaniu

działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu zarówno poprzez ogólną wiedzę na temat klimatu, jak i rozwój umiejętności praktycznych. UN CC:Learn zapewnia strategiczne porady i wysokiej jakości zasoby edukacyjne, aby pomóc ludziom, rządóm i firmóm zrozumieć, dostosować się i budować odporność na zmiany klimatu. UN CC:Learn jest wspierany przez Szwajcarską Agencję Rozwoju i Współpracy (SDC).. <https://unccelearn.org/>

- Open Learn: <https://www.open.edu/openlearn/nature-environment/free-courses> - Learning for Nature: <https://www.learningfornature.org/en/>

- UIGreenMetric Online Courses on Sustainability: <https://greenmetric.ui.ac.id/online-course>

6. ODKRYWANIE NIEFORMALNYCH METOD SKUTECZNEJ EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

Kontekst badania: Odkrywanie nieformalnych metod skutecznej edukacji ekologicznej to temat, który ma na celu zbadanie skuteczności nieformalnych metod w nauczaniu edukacji ekologicznej. Nieformalne metody edukacji to te, które występują poza tradycyjnym środowiskiem klasowym i mogą obejmować uczenie się przez doświadczenie, działania oparte na społeczności lub samodzielne kształcenie.

Wzmocnienie jednostek wiedzą i umiejętnościami, aby stały się świadomymi ekologicznie obywatelami, ma kluczowe znaczenie dla promowania zrównoważonego rozwoju. Nieformalne metody edukacji okazały się skutecznym podejściem do osiągnięcia tego celu. Poprzez dynamiczne i interaktywne działania, jednostki mogą dowiedzieć się o kwestiach środowiskowych i jak podejmować działania, aby im zaradzić.

Niniejsze badanie ma na celu zbadanie wykorzystania pozaformalnych metod edukacji w celu zapewnienia skutecznej edukacji środowiskowej, ostatecznie przyczyniając się do bardziej zrównoważonej przyszłości. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie badaniem nieformalnych metod edukacji ekologicznej, ponieważ metody te mogą oferować wyjątkowe i angażujące możliwości uczenia się i zmiany zachowań. Ten temat badawczy ma na celu zbadanie skuteczności tych metod i zidentyfikowanie najlepszych praktyk w zakresie ich wykorzystania w programach edukacji ekologicznej.

Opis problemu:

Zanieczyszczenie (powietrza, ziemi i wody), trzęsienia ziemi i globalne ocieplenie to jedne z wielu kwestii wpływających na środowisko, zdrowie ludzi i powodujących straty gospodarcze. Pomimo rosnącej świadomości i zaniepokojenia kwestiami środowiskowymi, znaczna liczba osób nadal nie posiada odpowiedniej wiedzy na tematy takie jak zmiany klimatu, Zielony Ład UE i proste codzienne działania, które mogą podjąć, aby coś zmienić. Ta luka w wiedzy może mieć znaczący wpływ na środowisko, zdrowie ludzkie i straty gospodarcze. Dlatego też istnieje potrzeba zbadania alternatywnych metod edukacyjnych, które mogą zapewnić skuteczną edukację środowiskową w celu wypełnienia tej luki w wiedzy.

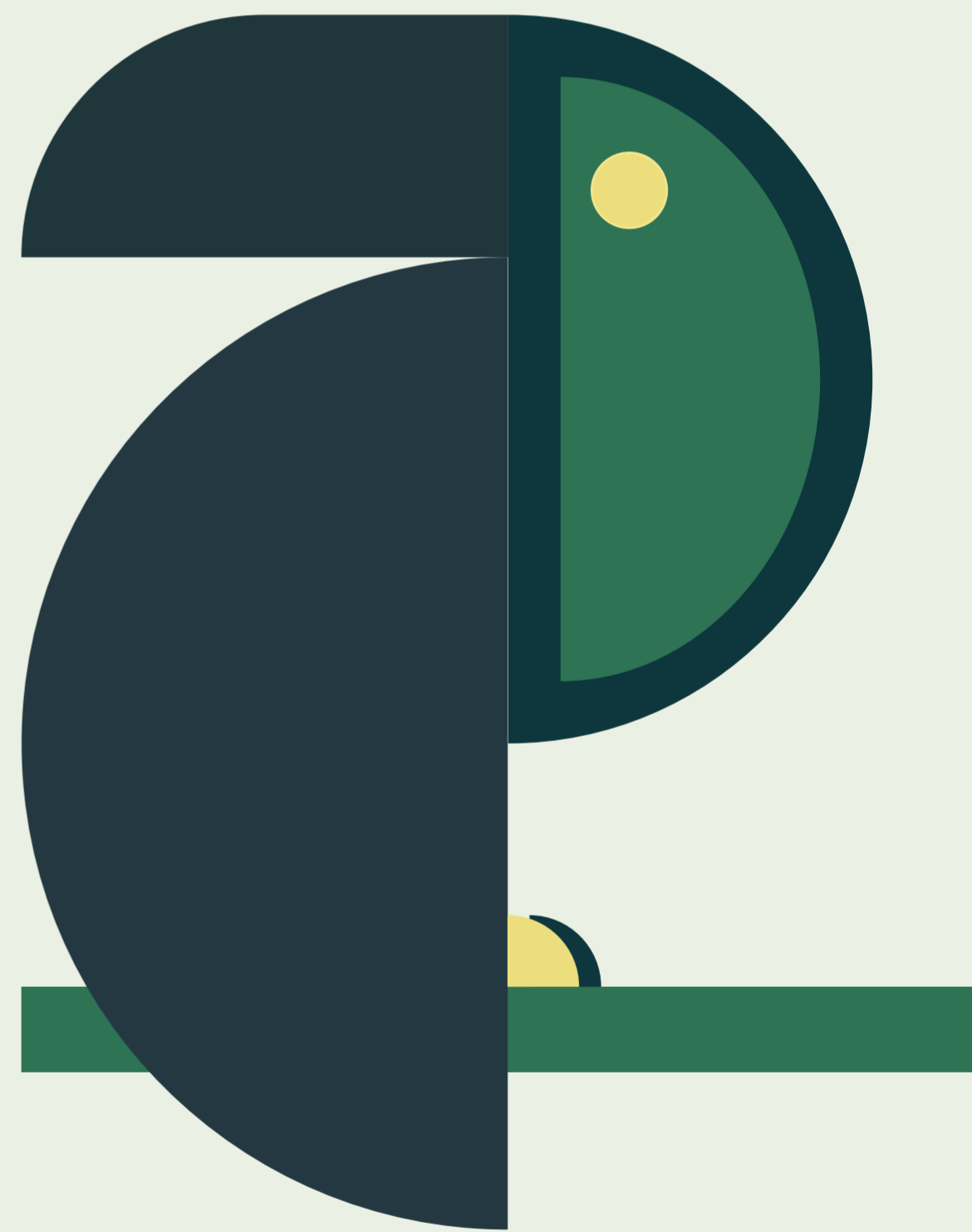
Środowisko naturalne jest zagrożone przez szereg czynników, w tym zanieczyszczenie (powietrza, ziemi i wody), trzęsienia ziemi i globalne ocieplenie. Problemy te mają daleko idące konsekwencje, w tym szkody dla zdrowia ludzkiego i straty ekonomiczne. Skuteczna edukacja ekologiczna ma kluczowe znaczenie dla ochrony naszego domu - Ziemi.

Pomimo znaczenia edukacji ekologicznej, tradycyjne metody oparte na zajęciach lekcyjnych mogą nie być skuteczne w angażowaniu uczniów lub promowaniu zmiany zachowań. Nieformalne metody edukacji ekologicznej, takie jak programy społecznościowe i uczenie się przez doświadczenie, mogą być bardziej skuteczne w angażowaniu uczniów i promowaniu zachowań zrównoważonych środowiskowo. Wiele osób może nie mieć dostępu do formalnych programów edukacji ekologicznej ze względu na czynniki takie jak położenie geograficzne, status społeczno-ekonomiczny lub inne bariery. Nieformalne metody edukacji ekologicznej mogą być bardziej dostępne i inkluzywne, zapewniając jednostkom możliwość uczenia się i angażowania w kwestie środowiskowe niezależnie od ich pochodzenia lub lokalizacji.

Rozwiązanie:

Wykorzystanie nieformalnych metod edukacji okazało się skutecznym podejściem do zapewnienia osobom wiedzy i umiejętności w zakresie ochrony środowiska. Metody te obejmują dynamiczne i interaktywne działania, które mają na celu zaangażowanie osób w naukę o kwestiach środowiskowych i sposobach ich rozwiązywania. Odkrywanie nieformalnych metod edukacji w celu skutecznej edukacji środowiskowej może przyczynić się do promowania zrównoważonego rozwoju i osiągnięcia bardziej świadomego ekologicznie społeczeństwa.

Nieformalne metody edukacji ekologicznej mogą być zintegrowane z formalnymi programami edukacyjnymi, co może prowadzić do bardziej kompleksowych i skutecznych wyników edukacji ekologicznej. Integracja metod pozaformalnych z edukacją formalną może zapewnić bardziej holistyczne podejście do edukacji środowiskowej, co może pomóc uczniom połączyć ich wiedzę i zrozumienie z rzeczywistymi kwestiami środowiskowymi.

Cel:

Naszym celem jest promowanie zachowań odpowiedzialnych środowiskowo i umożliwienie uczniom stania się aktywnymi i zaangażowanymi obywatelami, którzy mogą podejmować świadome decyzje i działania w celu sprostania wyzwaniom środowiskowym stojącym przed ich społecznościami i światem. Dzięki tej metodzie uczniowie mogą zdobyć wiedzę, umiejętności i wartości, które są niezbędne do budowania zrównoważonej przyszłości oraz do tworzenia pozytywnych zmian społecznych i środowiskowych. Naszym celem jest wykorzystanie tej metody do uzupełnienia formalnej edukacji opartej na zajęciach lekcyjnych, oferując bardziej praktyczne, doświadczalne i nieformalne środowisko uczenia się, które może być lepiej dostosowane do potrzeb i zainteresowań uczniów.

Grupy docelowe: Grupy docelowe dla nieformalnych metod edukacji ekologicznej mogą się różnić w zależności od konkretnego programu lub działania. Zdecydowaliśmy jednak ogólnie, kim będą nasze grupy docelowe. Są to:

1. **Grupy społeczne:** Zamierzamy wykorzystać tę metodę, aby zaangażować lokalne społeczności w edukację ekologiczną i działania, promując wspólne działania i rozwiązania oparte na społeczności.
2. **Edukatorzy i trenerzy:** Zamierzamy wykorzystać tę metodę do szkolenia i wspierania edukatorów i trenerów w zakresie edukacji ekologicznej, pomagając im rozwijać umiejętności i wiedzę w tej dziedzinie.
3. **Dorośli uczniowie:** Zamierzamy wykorzystać tę metodę, aby zaangażować dorosłych uczniów w edukację ekologiczną, zapewniając możliwości uczenia się i budowania umiejętności przez całe życie.
4. **Dzieci i młodzież:** nieformalne programy edukacji ekologicznej mogą być szczególnie skuteczne w angażowaniu młodych ludzi i wpajaniu im poczucia odpowiedzialności za środowisko i zarządzania nim od najmłodszych lat.

7. MOŻLIWOŚCI DLA EUROPEJSKIEJ MŁODZIEŻY, BY UCZYĆ SIĘ O KWESTIACH ŚRODOWISKOWYCH I ANGAŻOWAĆ SIĘ W DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

Kontekst: Zielona edukacja, znana również jako edukacja środowiskowa lub edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju, to podejście do uczenia się, które podkreśla współzależność

Cel: Celem tego tekstu jest poinformowanie czytelników o różnych możliwościach dla młodych ludzi w UE, aby mogli uczyć się o kwestiach środowiskowych.

Grupy docelowe: Docelowymi odbiorcami tego tekstu są młodzi ludzie i wszyscy zainteresowani edukacją ekologiczną. Celem tekstu jest poinformowanie młodzieży o różnych źródłach dostępnych w UE, takich jak program Erasmus+, internetowe platformy edukacyjne, organizacje środowiskowe, sieci młodzieżowe oraz inicjatywy krajowe i lokalne. Celem niniejszego tekstu jest zapewnienie kompleksowego przeglądu możliwości dla młodych ludzi w UE w zakresie zdobywania wiedzy o środowisku i angażowania się w działania na rzecz środowiska. W ten sposób chcemy zapewnić im wiedzę i umiejętności niezbędne do wywierania pozytywnego wpływu na środowisko.

1. Internetowe platformy edukacyjne: Istnieje wiele internetowych platform edukacyjnych, takich jak Coursera, edX i Udemy, które oferują bezpłatne i płatne kursy na tematy związane z ochroną środowiska. Platformy te zapewniają młodym ludziom elastyczny i dostępny sposób uczenia się o środowisku od ekspertów w tej dziedzinie. Młodzi ludzie w UE mogą wykorzystać te możliwości uczenia się, aby poszerzyć swoje perspektywy i opracować realne inicjatywy w celu zwalczania różnych problemów środowiskowych.

2. Organizacje ekologiczne: Wiele organizacji ekologicznych, takich jak Greenpeace i Friends of the Earth, oferuje zasoby i materiały edukacyjne na tematy związane z ochroną środowiska. Zasoby te mogą być świetnym sposobem dla młodych ludzi, aby dowiedzieć się o kwestiach środowiskowych i sposobach, dzięki którym mogą coś zmienić.

3. Sieci młodzieżowe: Istnieje kilka sieci młodzieżowych, takich jak Europejskie Forum Młodzieży, których celem jest umożliwienie młodym ludziom działania w kwestiach środowiskowych. Sieci te zapewniają im możliwość zapoznania się z kwestiami środowiskowymi, nawiązania kontaktów z osobami o podobnych poglądach oraz wzięcia udziału w kampaniach i działaniach.

4. Inicjatywy krajowe i lokalne: Wiele krajów i regionów w UE ma własne inicjatywy mające na celu edukację młodych ludzi w zakresie ochrony środowiska. Na przykład, w niektórych krajach działają młodzieżowe organizacje ekologiczne, podczas gdy w innych istnieją programy zapewniające finansowanie inicjatyw w zakresie edukacji ekologicznej.

Komisja Europejska wspiera państwa członkowskie UE w ich wysiłkach na rzecz:

- 1. Zapewnienie uczniom i nauczycielom wiedzy, umiejętności i postaw wymaganych dla bardziej ekologicznej, zrównoważonej gospodarki i społeczeństwa.**
- 2. Pomoc instytucjom edukacyjnym i szkoleniowym we włączaniu zrównoważonego rozwoju do nauczania i uczenia się oraz we wszystkich aspektach ich działalności.**
- 3. Budowanie konsensusu w sprawie głębokich i transformacyjnych zmian wymaganych w edukacji i szkoleniach na rzecz zrównoważonego rozwoju i zielonej transformacji.**

Niektóre z istniejących inicjatyw mających na celu edukację i ułatwianie zielonej edukacji obejmują:

Edukacja dla Klimatu to rosnąca społeczność uczniów, nauczycieli i organizacji zajmujących się zmianami klimatu i zrównoważonym rozwojem.

Zalecenie Rady w sprawie uczenia się na rzecz zielonej transformacji i zrównoważonego rozwoju pomaga państwom członkowskim w uwzględnianiu kwestii zrównoważonego rozwoju w kształceniu i szkoleniu.

Europejskie ramy kompetencji w zakresie zrównoważonego rozwoju określają wiedzę, umiejętności i postawy, które uczący się w każdym wieku powinni nabyć na potrzeby zielonej transformacji i zrównoważonego rozwoju.

Specjalna grupa robocza ds. zrównoważonego rozwoju w edukacji szkolnej regularnie opracowuje dokumenty i kluczowe przesłania. Grupy robocze ds. kształcenia i szkolenia zawodowego, uczenia się dorosłych i szkolnictwa wyższego również zajmują się zrównoważonym rozwojem i zieloną transformacją..

Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności finansują różne inicjatywy związane ze zrównoważonym rozwojem w kształceniu i szkoleniu, takie jak wymiany studentów i pracowników, badania i wolontariat.

Program „Horyzont Europa” zawiera specjalne wezwania do składania propozycji dotyczących zmian klimatycznych i edukacji w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Program InvestEU umożliwia państwom członkowskim dostęp do finansowania zrównoważonej infrastruktury edukacyjnej i rozwoju umiejętności.

Inicjatywa Researchers at Schools łączy młodych naukowców z nauczycielami i uczniami w zakresie zmian klimatu i zrównoważonego rozwoju

Zielona trasa Erasmus+ DiscoverEU inspirowa młodych ludzi do planowania i odkrywania Europy w zrównoważony sposób.

Europejska Nagroda za Innowacyjne Nauczanie 2022 wybiera 50 wybitnych projektów skoncentrowanych na zrównoważonym rozwoju.

Kącik edukacyjny UE zawiera materiały dydaktyczne dla szkół podstawowych i średnich dotyczące zrównoważonego rozwoju oraz kryzysu klimatycznego i środowiskowego.

☞ Kilka organizacji w UE:

☞ Europejskie Biuro Ochrony Środowiska to sieć organizacji ekologicznych z całej Europy, która promuje edukację i świadomość ekologiczną, a także programy i zasoby ukierunkowane na młodzież.

☞ Europejska Fundacja Klimatyczna: Organizacja ta koncentruje się na edukacji i świadomości w zakresie zmian klimatu, w tym na programach i materiałach dla młodzieży.

☞ Youth Environment Europe to europejska sieć młodzieżowych organizacji ekologicznych, której celem jest zapewnienie młodym ludziom umiejętności i wiedzy potrzebnych do tworzenia bardziej zrównoważonej przyszłości.

☞ Europejski Parlament Młodzieży na rzecz Środowiska (EYPE): Organizacja ta zrzesza młodych ludzi z całej Europy w celu prowadzenia debat i opracowywania polityk środowiskowych.

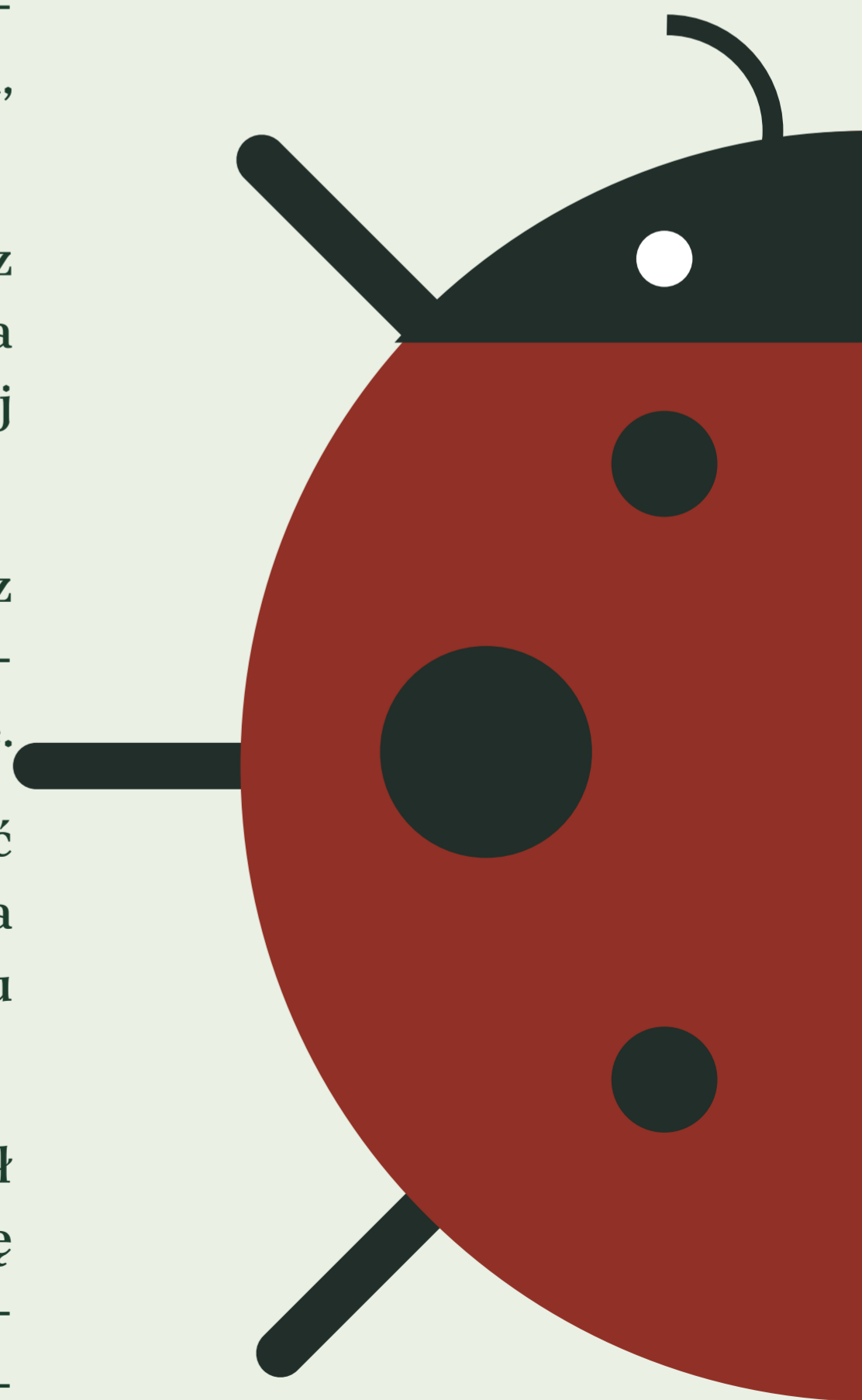
☞ Green Dot: Poprzez różne lokalne, regionalne i krajowe programy i działania edukacyjne, Green Dot i organizacje partnerskie przyczyniły się do rozwoju rutynowych postaw, wartości i działań, a także do ustanowienia europejskiej platformy na rzecz świadomości ekologicznej. Wiele działań jest prowadzonych w ramach programów współpracy z przedsiębiorstwami produkcyjnymi i detalicznymi, rządami i firmami zajmującymi się recyklingiem.

☞ Plant-for-the-Planet: Jest to organizacja prowadzona przez młodzież, której misją jest sadzenie drzew w celu zwalczania zmian klimatycznych i podnoszenia świadomości ekologicznej wśród młodych ludzi.

☞ Young Friends of the Earth Europe: Prowadzony przez młodzież oddział Friends of the Earth Europe, który koncentruje się na edukacji ekologicznej i działaniach w całej Europie.

☞ Power Shift Network: Prowadzona przez młodzież sieć organizacji w całej Europie działających na rzecz promowania sprawiedliwości klimatycznej i zrównoważonego rozwoju środowiska.

☞ Fridays for Future to ruch młodzieżowy, który rozpoczął się w Szwecji w 2018 roku i od tego czasu rozprzestrzenił się na całym świecie. Opowiada się za natychmiastowymi działaniami na rzecz walki ze zmianami klimatu i zapewnienia zrównoważonego rozwoju środowiska.

Jak młodzi ludzie mogą się zaangażować?

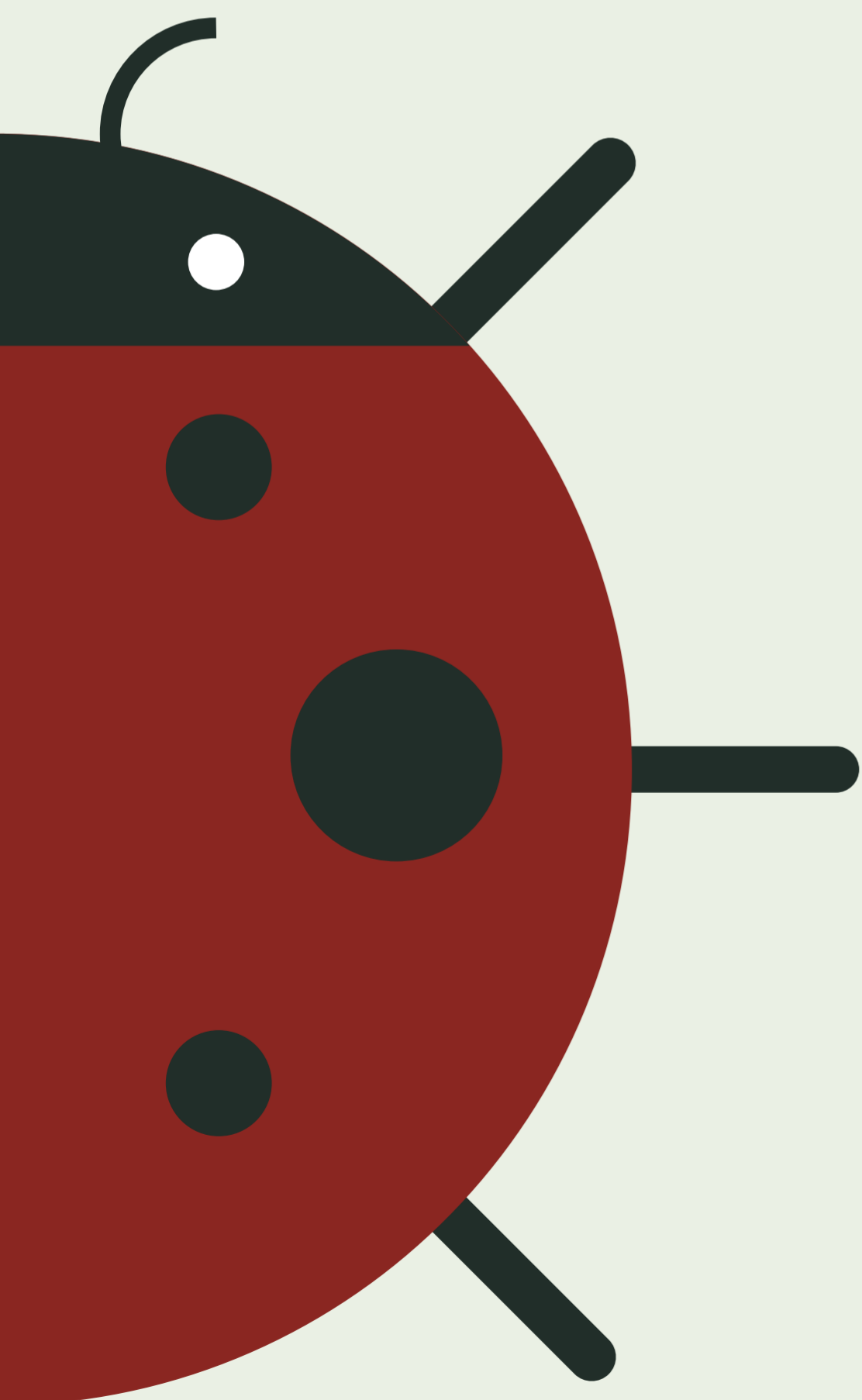
Program Erasmus+: Jest to unijny program na rzecz edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu, który finansuje szeroki zakres projektów, w tym te koncentrujące się na edukacji ekologicznej i zrównoważonym rozwoju.

Wymiany młodzieży: Projekty te łączą grupy młodych ludzi z różnych krajów, aby uczyć się o konkretnym temacie, takim jak zrównoważony rozwój środowiska.

Europejski Korpus Solidarności: Jest to program UE, który daje młodym ludziom w całej UE i poza nią możliwość wolontariatu lub pracy nad projektami, które przynoszą korzyści społecznościom i środowisku.

Wolontariat europejski: Jest to program, który umożliwia młodym ludziom wolontariat w obcym kraju przez okres do roku w ramach różnych projektów, w tym tych koncentrujących się na zrównoważonym rozwoju środowiska.

Inicjatywy kierowane przez młodzież obejmują Europejski Pakt na rzecz Klimatu dla Młodzieży, który ma na celu zaangażowanie młodych ludzi w rozwój polityki klimatycznej UE, oraz inicjatywę Youth4Climate, która zachęca młodych ludzi do podejmowania działań w zakresie zmian klimatu.

8. INTEGRACJA EDUKACJI ŚRODOWISKOWEJ: Praktyczne wskazówki dla szkół i uniwersytetów

Kontekst: Zrównoważony rozwój jest promowany od lat 70. XX wieku w celu rozwiązania kwestii środowiskowych, jednak wysiłki na rzecz kontrolowania tych kwestii były niebilansowane w porównaniu z szybkim wzrostem rozwoju, co prowadziło do zwiększonej emisji gazów cieplarnianych i innych problemów środowiskowych (Denan i in., 2017). Aby podnieść świadomość i zachęcić do działania w kwestiach środowiskowych, „Tylko jedna Ziemia” było hasłem pierwszej Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Środowiska Człowieka w 1972 roku, która wprowadziła zrównoważony rozwój do globalnej agendy i doprowadziła do ustanowienia Światowego Dnia Środowiska (ONZ, 2022). Działania na rzecz klimatu są jednym z Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG) ustanowionych przez Organizację Narodów Zjednoczonych (Cel 13), który ma na celu identyfikację kwestii środowiskowych w skali globalnej i lokalnej oraz podnoszenie świadomości na temat potrzeby zachowania i ochrony środowiska w celu zmniejszenia wpływu zmian klimatu. Edukacja jest postrzegana jako istotny element w tworzeniu zmian społecznych w kierunku bardziej przyjaznej dla środowiska przyszłości, a instytucje z wdrożonymi celami zrównoważonego

rozwoju mają większe szanse na przekazanie potrzeby zmian swoim uczniom (Stephens i in., 2008). Edukacja ekologiczna zyskała międzynarodowe uznanie podczas pierwszej światowej konferencji ONZ na temat środowiska człowieka w 1972 roku i ma na celu budowanie świadomości współzależności gospodarczych, społecznych, politycznych i ekologicznych oraz zapewnienie jednostkom możliwości zdobycia wiedzy, wartości, postaw, zaangażowania i umiejętności potrzebnych do ochrony i poprawy stanu środowiska oraz tworzenia nowych wzorców zachowań wobec środowiska (UNESCO, 1977).

Edukacja ekologiczna (EE) odgrywa kluczową rolę w zapewnianiu holistycznej edukacji poprzez wspieranie głębszego zrozumienia świata przyrody i naszych relacji z nim. Wyposażając uczniów w niezbędną wiedzę i umiejętności, EE umożliwia im stawienie czoła wyzwaniom środowiskowym i stanie się odpowiedzialnymi obywatelami świata. Co więcej, EE jest potężnym środkiem zaszczepiania współczującej postawy wobec środowiska. Przez poprzez wgłębianie uczniów w rzeczywiste zdarzenia i warunki środowiskowe, EE przekształca uczenie się w namacalny, empiryczny proces (Fua i in., 2018).

Cel: Celem jest ułatwienie integracji i wdrażania edukacji ekologicznej w szkołach i na uniwersytetach poprzez dostarczanie odpowiednich informacji i zasobów.

Grupy docelowe: uczniowie, nauczyciele, interesariusze i decydenci zaangażowani w szkolnictwo podstawowe i średnie oraz szkolnictwo wyższe.

Celem tej inicjatywy jest oferowanie spostrzeżeń i praktycznych wskazówek dotyczących włączania edukacji ekologicznej (EE) do programów szkolnych i uniwersyteckich, a także ułatwianie uczniom możliwości uczenia się przez doświadczenia. Celem jest wspieranie wdrażania zrównoważonych praktyk i zielonych inicjatyw w instytucjach edukacyjnych oraz zachęcanie do tworzenia partnerstw ze społecznością i programami rozwoju zawodowego dla nauczycieli. Ponadto projekt ten ma na celu wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności niezbędne do zajmowania się kwestiami środowiskowymi i przyjmowania odpowiedzialnej postawy obywatelskiej.

Przykłady wdrażania EE w szkołach i na uniwersytetach:

1. Zielony plecak (Mochila Verde)

Pilotażowy projekt edukacji ekologicznej skierowany do sześciolatków, obejmujący szereg działań pedagogicznych w zakresie środowiska i energii w kontekście miejskim.

2. Pedi-BUS

Podobnie jak w prawdziwym autobusie, dzieci chodzą do i ze szkoły, z jednym lub kilkoma rodzicami, wzdłuż określonej trasy, zatrzymując się na określonych przystankach, gdzie są odbierane lub dowożone zgodnie z ustalonym harmonogramem

3. Powietrze, którym oddychamy (O ar que respiramos)

Gmina opracowała ten program dla dzieci w wieku od 10 do 12 lat, obejmujący około 160 uczniów rocznie. Jest on częścią Planu Poprawy Jakości Powietrza dla Regionu Lizbony i Doliny Tagu na lata 2011-2014, koncentrującego się w szczególności na jakości powietrza. Uczniowie są zachęceni do zastanowienia się nad znaczeniem powietrza jako istotnego zasobu dla życia, ucząc się o głównych zanieczyszczeniach powietrza, ich źródłach, ich wpływie na zdrowie publiczne i środowisko oraz roli człowieka w poprawie jakości powietrza. Działanie to jest podwójnym procesem uczenia się, w klasie i poza nią - kampania „Najlepsze powietrze dla wszystkich” prowadzi uczniów do odwiedzenia stacji monitorowania jakości powietrza i zielonego parku w Lizbonie, gdzie dzieci otrzymują informacje i tworzą własny arkusz informacyjny do zabrania do domu.

Kilka sposobów na wdrożenie EE w szkołach i na uniwersytetach:

Włączenie edukacji ekologicznej do programu studiów i praktyki w formie zabawy. EE można zintegrować z różnymi przedmiotami, nie tylko naukami ścisłymi, ale także naukami społecznymi i językowymi. Na przykład lekcje wiedzy o społeczeństwie mogą dotyczyć stanu Ziemi w przeszłości w porównaniu z teraźniejszością, polityki środowiskowej i wysiłków na rzecz ochrony środowiska. Co więcej, na zajęciach językowych nauczyciele mogą zachęcać uczniów do tworzenia wierszy lub pisania o Ziemi jako jedynej, którą mamy lub na temat taki jak „Jakie jest znaczenie naszej przyszłości, jeśli Ziemia zostanie zniszczona?”.

Zapewnienie praktycznych możliwości uczenia się, które można wdrożyć w codziennym życiu. EE najlepiej uczyć się poprzez bezpośrednie doświadczenia, takie jak wycieczki terenowe, projekty edukacyjne i zajęcia laboratoryjne. Na przykład uczniowie mogą uczestniczyć lub organizować sprzątanie plaż, sadzić drzewa lub zbierać dane na temat lokalnych populacji dzikich zwierząt, dzięki czemu uczniowie będą uczyć się poprzez działanie poza klasą.

Zachęcanie do ekologicznych inicjatyw i praktyk zrównoważonego rozwoju podczas badania. Szkoły i uniwersytety mogą służyć jako modele zrównoważonego rozwoju poprzez wdrażanie ekologicznych inicjatyw, takich jak korzystanie z rowerów podczas jazdy do szkoły, programy recyklingu, energooszczędne budynki i inicjatywy kompostowania.

Partnerstwa szkół i zielonych społeczności: Współpraca z lokalnymi organizacjami ekologicznymi, takimi jak systemy parków, organizacje ochrony przyrody i agencje ochrony środowiska lub zapraszanie ich do szkoły, aby porozmawiać z uczniami, zapewni dodatkowe zasoby i możliwości dla uczniów i nauczycieli, aby lepiej zrozumieć i wdrożyć EE.

Wykorzystanie technologii i zasobów cyfrowych:

Technologia i zasoby cyfrowe są częścią młodych ludzi. Mogą uczestniczyć w grach online (grach edukacyjnych) dotyczących środowiska, symulacjach online i wirtualnych wycieczkach terenowych, które zwiększają EE, zapewniając interaktywne i angażujące doświadczenia edukacyjne.

Zapewnienie rozwoju zawodowego dla nauczycieli:

Zapewnienie możliwości rozwoju zawodowego nauczycielom lub wykładowcom poprzez organizowanie seminariów lub konferencji na temat EE może pomóc im zintegrować się z ich nauczaniem i rozwinąć umiejętności potrzebne do skutecznego edukowania uczniów na temat kwestii środowiskowych. Szkoły i uniwersytety mogą zapewnić uczniom wiedzę i umiejętności pozwalające sprostać wyzwaniom środowiskowym i stać się odpowiedzialnymi obywatelami poprzez włączenie tych strategii do swoich programów edukacyjnych.

Rozdział 4: Edukacja ekologiczna

1 DEFINICJA SPRAWIEDLIWOŚCI ŚRODOWISKOWEJ

Kontekst: Istotą sprawiedliwości środowiskowej jest zapewnienie wszystkim ludziom, niezależnie od ich rasy, pochodzenia narodowego lub statusu społeczno-ekonomicznego, równej ochrony na mocy prawa i równych szans na udział w kształtowaniu i wdrażaniu polityk i przepisów środowiskowych.

Konieczne jest ustanowienie, wdrożenie i egzekwowanie przepisów i polityk środowiskowych w celu osiągnięcia sprawiedliwości środowiskowej. Te przepisy i polityki powinny chronić wszystkich, niezależnie od rasy czy poziomu finansowego.

Cel: Europejski Zielony Ład to przede wszystkim program, który opiera się na próbach przejścia przemysłu na gospodarkę niskoemisyjną. Jednak poza tym, Europejski Zielony Ład prowadzi do pożądanej transformacji: potencjalnego rozwoju w kierunku europejskiego państwa opiekuńczego, które uwzględnia sprawiedliwość klimatyczną.

Cele

- ☞ Aby usprawnić praworządność w zakresie ochrony środowiska w skali globalnej i zagwarantować, że rządy będą szanować, chronić i realizować prawo do czystego i zdrowego środowiska, które jest niezbędne dla zrównoważonego rozwoju, należy zagwarantować, że firmy i instytucje również odegrają swoją rolę w tym procesie.
- ☞ Wzmocnienie krajowych ram prawnych w celu promowania sprawiedliwego i odpowiedzialnego środowiskowo zarządzania zasobami naturalnymi. Aby słabsze, wykluczone i marginalizowane społeczności miały dostęp do wymiaru sprawiedliwości i informacji, oraz mogły uczestniczyć w podejmowaniu decyzji, te ramy prawne muszą obejmować takie społeczności.
- ☞ Wspieranie instytucji zajmujących się sprawiedliwością i prawami człowieka, które są łatwo dostępne, tak aby osoby najbardziej potrzebujące, najbardziej wykluczone i najbardziej zmarginalizowane mogły uzyskać potrzebną im pomoc i mieć głos w rządzie. Kobiety i osoby należące do mniejszości, jeśli otrzymają taką możliwość lub przestrzeń, mogą skutecznie wprowadzać zmiany i być obrońcami sprawiedliwości środowiskowej.
- ☞ Zmiana naszego spojrzenia na prawa przyszłych pokoleń oraz prawa do czystego i bezpiecznego środowiska jest niezbędna. Polityka środowiskowa i wybory muszą obejmować wiele osób z różnych środowisk.

2. INFRASTRUKTURA ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU

Kontekst: Fizyczne konsekwencje zmienności i zmian klimatu będą miały wpływ na sieci infrastruktury, ale sieci te będą również miały kluczowe znaczenie dla wzmocnienia odporności. Przykłady ekstremalnych zdarzeń pokazują zakres tej podatności. Przykładowo, modelowanie OECD potencjalnych skutków dużej powodzi w Paryżu wykazało, że sektor infrastruktury poniósłby 30%-55% bezpośrednich szkód powodziowych, podczas gdy 35%-85% strat biznesowych spowodowanych było zakłóceniami w transporcie i dostawach energii elektrycznej, a nie samą powodzią. Bezpośrednie straty i pośrednie koszty zakłóceń można zminimalizować, upewniając się, że infrastruktura jest odporna na zmiany klimatu.

Cele

Cel: Ustalanie priorytetów, planowanie, projektowanie, budowa i eksploatacja nowych aktywów infrastrukturalnych muszą uwzględniać potencjalne zmiany klimatu w okresie ich użytkowania. Ze względu na zmiany klimatyczne może być konieczna modyfikacja lub reorganizacja sposobu, w jaki obsługujemy naszą obecną infrastrukturę.

☞ Poprawiając warunki, w których można budować infrastrukturę odporną na zmiany klimatu, możemy lepiej przygotować nasze społeczności na wyzwania związane ze zmieniającym się klimatem.

☞ Budowanie infrastruktury, która jest bardziej odporna na skutki zmian klimatycznych, może zwiększyć niezawodność usług, wydłużyć okres użytkowania zasobów i chronić zwroty z inwestycji.

☞ Inwestycje w infrastrukturę odporną na zmiany klimatu muszą być wspierane zarówno przez sektor publiczny, jak i prywatny.

☞ Identyfikacja możliwości inwestycyjnych wspomagana opracowywaniem i rozpowszechnianiem planów infrastrukturalnych.

☞ Opracowanie metod zamówień publicznych, które uwzględniają odporność na zmiany klimatu podczas oceny konkurencyjnych ofert poprzez uwzględnienie kosztów w całym okresie eksploatacji zasobów w wielu scenariuszach, jako przykłady polityk publicznych, które zachęcają do odporności.

☞ Włączenie finansowania publicznego w proces pozyskiwania prywatnych środków na infrastrukturę odporną na zmiany klimatu.

3 RURALIZACJA EUROPEJSKIEGO ZIELONEGO ŁADU

Cele

☞ By osiągnąć główne cele strategii bioróżnorodności, UE będzie musiała uchwalić nowe przepisy i zaktualizować istniejące. Obecne przepisy UE dotyczące środowiska i gospodarki wodnej muszą być również wdrażane i egzekwowane w odpowiedni sposób.

☞ W związku z tym władze na szczeblu miejskim, regionalnym, krajowym i unijnym powinny współpracować, aby zagwarantować, że nasz kapitał kulturowy zostanie wzmocniony i zachowany dla przyszłych pokoleń.

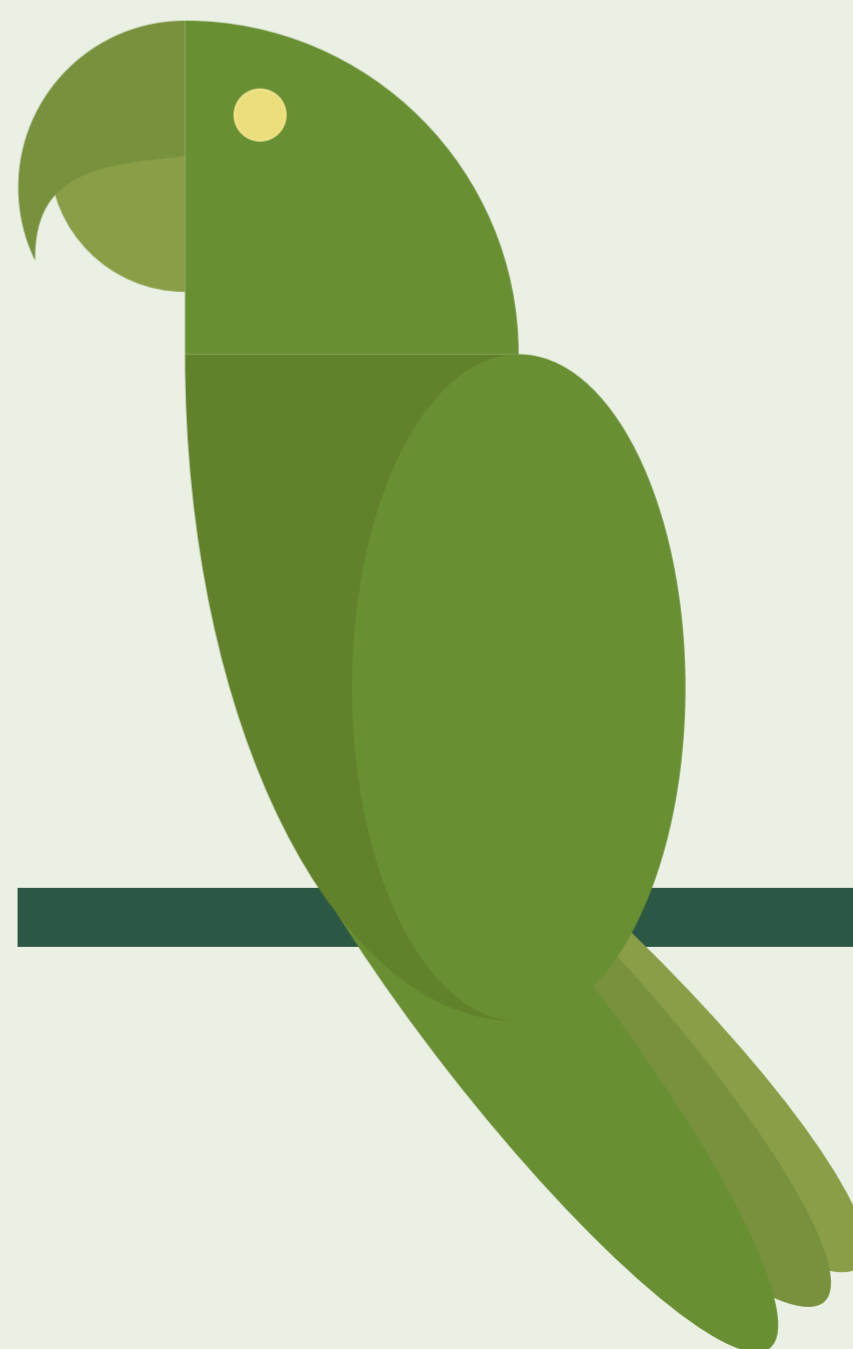
☞ Regionalne polityki w zakresie dziedzictwa kulturowego muszą zostać opracowane na podstawie Europejskich Ram Działania na rzecz Dziedzictwa Kulturowego i unijny program Kreatywna Europa, z pomocą funduszy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, innych europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz pomocy krajowej i regionalnej.

☞ Plan „Farm to Fork” jest krokiem w dobrym kierunku, ale potrzeba więcej pracy, aby zapewnić spójną politykę rolną, żywnościową, handlową i zdrowia publicznego. Potrzebna jest jednolita polityka żywnościowa dla Europy, z agroekologią i demokracją żywnościową w jej centrum.

☞ Ponadto należy zwrócić większą uwagę na odpady z tworzyw sztucznych, a także cele w zakresie redukcji emisji metanu i bardziej ambitne założenia w zakresie redukcji emisji amoniaku, które należy uzupełnić regularnym monitorowaniem jakości powietrza na obszarach wiejskich.

Kontekst: Europejski Zielony Ład (EZŁ) to program, który ma być w pełni transformacyjną inicjatywą dla całej Europy. Zakres, w jakim Komisja odniesie sukces we wdrażaniu Zielonego Ładu na obszarach wiejskich, określi dziedzictwo, jakie po sobie pozostawi. Zielony Ład ma zasadnicze znaczenie dla rewitalizacji i odporności społeczności wiejskich w całej UE. W rezultacie Zielony Ład może przynieść nową dynamikę na obszarach wiejskich i dać tym regionom nowe możliwości przyczynienia się do budowy bardziej odpornej przyszłości zarówno dla mieszkańców wsi, jak i miast.

Cel: Centralnym punktem jest rozwój regionalnych sieci produkcji i dystrybucji żywności, które zaspokajają zarówno ludzkie, jak i ekologiczne potrzeby. Kilka części Europy już osiągnęło ten ideał, z setkami gospodarstw rolnych, spółdzielni, samorządów miejskich i organizacji obywatelskich oferujących lokalne rozwiązania problemów wiejskich.

4 PRZEKSZTAŁCANIE ŻYWNOŚCI I UŻYTKOWANIA GRUNTÓW POPRZEZ STRATEGIĘ „FARM TO FORK

Kontekst: Dwa lata temu Komisja Europejska uruchomiła strategię „Farm to Fork”, ambitny program w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. Osiągnięto znaczne postępy w zakresie ogólnych wysiłków na rzecz transformacji, o czym świadczą następujące zobowiązania klimatyczne Europy w 2021 r., a także polityka dotycząca systemu żywnościowego. Wiele zmieniło się jednak w następstwie konfliktu ukraińskiego i jego bezpośrednich konsekwencji dla europejskiego bezpieczeństwa energetycznego i żywnościowego.

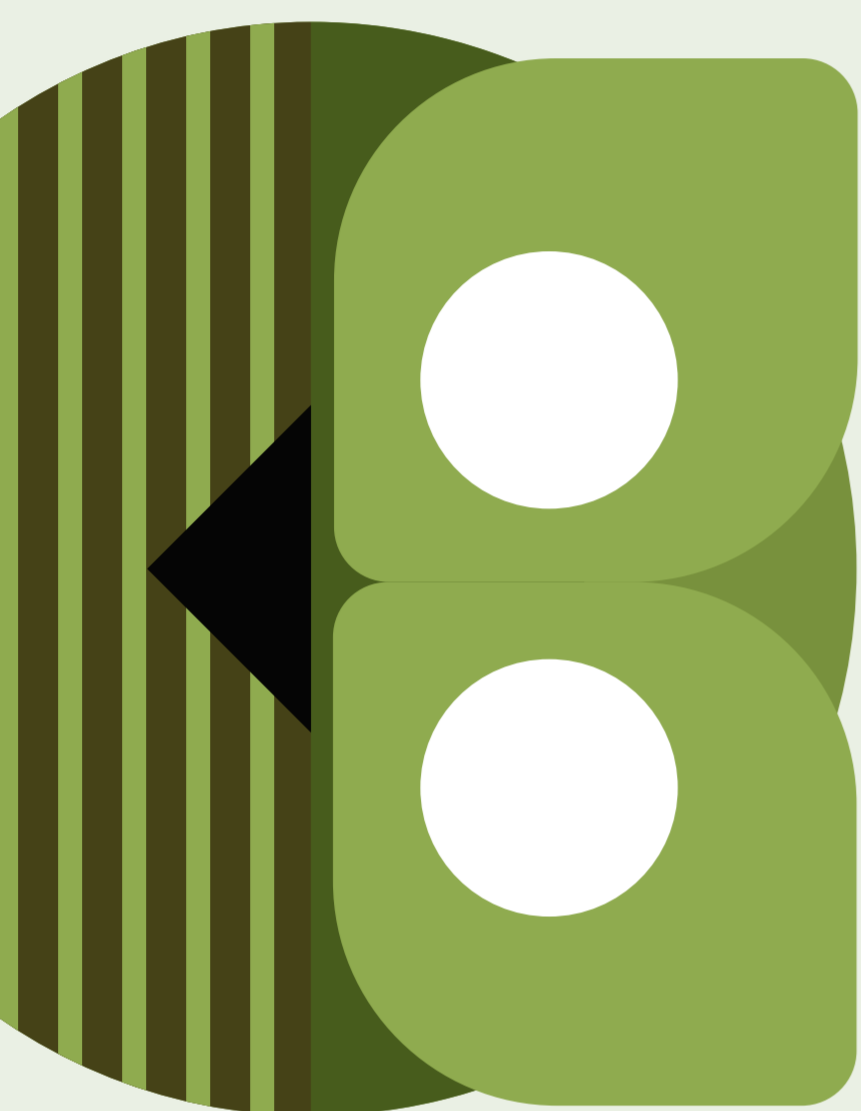
Cel: Po globalnym kryzysie żywnościowym, spowodowanym konfliktem na Ukrainie, zmieniły się priorytety i determinacja w rozwiązywaniu problemów strukturalnych. Współzależność międzyregionalna i rosnąca ilość towarów wytwarzanych do celów paliwowych i innych, a nie do spożycia przez ludzi, podkreślają potrzebę dostosowań strukturalnych w kierunku większego zrównowżenia.

Cele

- ☞ Zasady zrównoważonego rozwoju powinny być starannie ustalone, aby nie kolidowały z wydajnością rolnictwa.
- ☞ Podejście F2F jest nadal niezwykle istotne, ale musiało zostać zmienione i dostosowane do nowego środowiska, w którym nastąpił wzrost kosztów żywności jako bezpośrednia konsekwencja konfliktu na Ukrainie.
- ☞ W ramach szerszego przejścia na zrównoważone systemy użytkowania żywności i gruntów w Europie oraz na całym świecie, konkretne narzędzia oceny mogą pomóc decydom w określeniu odporności systemów żywności i użytkowania gruntów, zbadaniu konkretnych opcji politycznych w celu dostosowania istniejących ram i poprawy elastyczności.
- ☞ Aby strategia była skuteczna, wszyscy członkowie UE będą musieli zobowiązać się do jej wdrożenia na poziomie krajowym. Państwa, które mają skutecznie przyjąć model F2F, będą musiały wprowadzić innowacje na kilku frontach. Muszą sfinansować wymianę informacji, usługi konsultingowe, nowe technologie i podstawowe badania. Ważnym aspektem urzeczywistnienia ich celów jest współpraca z firmami o ugruntowanej pozycji, które już posiadają wymaganą wiedzę i umiejętności.
- ☞ Dodatkowo, współpraca międzynarodowa będzie niezbędna do wdrożenia planu. Unia Europejska będzie potrzebować bardziej rygorystycznej polityki handlowej, aby zapobiec wszelkim zmianom dokonywanym przez inne kraje, które mogą podważyć transformację środowiskową Europy.

5 EZŁ DLA PRZEMYSŁU MOTORYZACYJNEGO I SEKTORA TRANSPORTOWEGO

Kontekst: Europejski Zielony Ład oznacza przejście na bardziej ekologiczną gospodarkę. Zrewolucjonizuje to przemysł motoryzacyjny i transportowy. Producenci samochodów muszą spełnić rygorystyczne unijne przepisy dotyczące emisji, aby osiągnąć neutralność pod względem dwutlenku węgla do 2050 roku. Doprowadziło to do przejścia na samochody elektryczne i hybrydowe oraz inwestycji w paliwa alternatywne, takie jak wodór. Transport publiczny, jazda na rowerze i chodzenie pieszo również zmieniają branżę transportową. Europejski Zielony Ład wymaga od przedsiębiorstw adaptacji i innowacji w celu spełnienia nowych kryteriów środowiskowych lub ryzyka pozostania w tyle w szybko zmieniającym się sektorze.

Cele

- ⌚ Obniżenie poziomu emisji dwutlenku węgla z nowych samochodów do poziomu z 2021 r. lub niższego do 2030 r.
- ⌚ Do roku 2035 zaprzestaniemy sprzedaży nowych samochodów z silnikami spalinowymi.
- ⌚ Aby obniżyć emisje powodowane przez transport, należy zachęcać do stosowania paliw alternatywnych, takich jak wodór i biopaliwa.
- ⌚ Zwiększenie wykorzystania przyjaznych dla środowiska form transportu, w tym między innymi transportu publicznego, rowerów i ruchu pieszego.
- ⌚ Zwiększenie ogólnej efektywności energetycznej budynków w celu ograniczenia emisji powodowanych przez ich systemy ogrzewania i chłodzenia.
- ⌚ Promowanie instalacji infrastruktury ładowania samochodów elektrycznych za pomocą zachęcanie kierowców do zmiany.
- ⌚ Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowej w celu poprawy funkcjonowania sieci transportowych i obniżenia emisji.
- ⌚ Dzięki różnym działaniom badawczo-rozwojowym mamy nadzieję zachęcić do produkcji i dystrybucji niskoemisyjnych samochodów.
- ⌚ Obniżenie odsetka emisji powodowanych przez transport towarowy poprzez zwiększenie wykorzystania transportu kolejowego i rzecznoego.

Cel: Celem Europejskiego Zielonego Ładu dla przemysłu motoryzacyjnego i sektora transportu jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z tych sektorów i przejście na bardziej zrównoważone środki transportu, przekształcając je w bardziej zrównoważony i przyjazny dla środowiska sektor.

6.6 ZASADY GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM W OSIĄGANIU CELÓW EZŁ

Kontekst: Zasady gospodarki o obiegu zamkniętym odgrywają kluczową rolę w osiągnięciu celów Europejskiego Zielonego Ładu, który jest ambitnym planem uczynienia Unii Europejskiej neutralną dla klimatu do 2050 roku. Gospodarka o obiegu zamkniętym to model gospodarczy, który ma na celu minimalizację odpadów, optymalizację wykorzystania zasobów i zmniejszenie wpływu działalności gospodarczej na środowisko. Przyjmując zasady gospodarki o obiegu zamkniętym, UE może przejść na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną.

Europejski Zielony Ład uznaje istotność zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w osiągnięciu swoich celów. Jednym z kluczowych celów Zielonego Ładu jest stworzenie w Europie gospodarki o obiegu zamkniętym. Zielony Ład ma na celu promowanie zrównoważonych wzorców produkcji i konsumpcji poprzez zwiększenie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu, ograniczenie wytwarzania odpadów i poprawę efektywności wykorzystania zasobów.

Cel: UE powinna nadal wdrażać różne środki, takie jak ustanawianie nowych standardów ekoprojektu, promowanie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu w produktach i zachęcanie do przyjmowania modeli biznesowych o obiegu zamkniętym. Oczekuje się, że zmniejszy to negatywny wpływ na środowisko i stworzy nowe możliwości biznesowe dla firm.

Cele

- 🌀 Wprowadzenie polityki zrównoważonych produktów, która będzie wymagać od producentów projektowania produktów, które są trwałe, nadają się do ponownego użycia i naprawy.
- 🌀 Zwiększenie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu w produktach, takich jak tworzywa sztuczne, tekstylia i materiały budowlane.
- 🌀 Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów poprzez wdrożenie środków zapobiegania powstawaniu odpadów i zwiększenie wskaźników recyklingu.
- 🌀 Zachęcanie firm do przyjmowania modeli biznesowych o obiegu zamkniętym, takich jak produkt jako usługa i platformy współdzielenia.
- 🌀 Wdrożenie środków mających na celu zmniejszenie wpływu na środowisko tworzyw sztucznych jednorazowego użytku i mikroplastiku.
- 🌀 Poprawa efektywności wykorzystania zasobów w kluczowych sektorach, takich jak żywność, woda i surowce.
- 🌀 Wzmocnienie rynku surowców wtórnych i zwiększenie ich wykorzystania w procesach produkcyjnych.

7 CENY EMISJI DWUTLENKU WĘGLA W OGRANICZANIU EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH W UE

Cele

Kontekst: Ustalanie cen emisji dwutlenku węgla jest narzędziem rynkowym, które może odegrać znaczącą rolę w ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych w Unii Europejskiej (UE). To narzędzie rynkowe nakłada ceny na emisje dwutlenku węgla, poprzez podatek węglowy lub system limitów i handlu, aby zachęcić firmy do ograniczenia emisji i inwestowania w technologie niskoemisyjne.

Aby rozwiązać ten problem, UE wprowadziła reformę systemu EU ETS, która obejmuje bardziej ambitny cel redukcji emisji, zaostrzenie limitu emisji oraz nowy mechanizm usuwania nadwyżek uprawnień z rynku. Oczekuje się, że zmiany te zwiększą cenę emisji dwutlenku węgla i zachęcą firmy do jej ograniczenia i inwestowania w technologie niskoemisyjne.

Cel: Celem jest zachęcenie firm do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych poprzez ustalenie ceny emisji dwutlenku węgla. Osiąga się to poprzez unijny system handlu uprawnieniami do emisji, który tworzy rynek emisji dwutlenku węgla i zachęca firmy do ograniczenia emisji poprzez ustalenie limitu emisji, które mogą zostać uwolnione.

☞ Rozszerzenie unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji o dodatkowe sektory, takie jak żegluga, lotnictwo i transport drogowy.

☞ Wprowadzenie mechanizmu granicznej korekty emisji dwutlenku węgla, który nałoży cenę na import towarów wysokoemisyjnych, aby stworzyć równe warunki działania dla przedsiębiorstw z UE.

☞ Utworzenie Społecznego Funduszu Klimatycznego, aby pomóc małym gospodarstwom domowym i sektorom w radzeniu sobie z kosztami przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

☞ Zapewnienie wsparcia dla rozwoju mechanizmów ustalania cen emisji dwutlenku węgla w innych krajach poprzez programy współpracy zewnętrznej UE.

☞ Wspieranie rozwoju rynków dwutlenku węgla na poziomie międzynarodowym poprzez porozumienie paryskie i inne ustalenia międzynarodowe.

☞ Zwiększenie przejrzystości, dokładności raportowania i monitorowania emisji w celu skutecznego ustalania cen emisji dwutlenku węgla.

☞ Zapewnienie wsparcia dla rozwoju i wdrażania niskoemisyjnych technologii i infrastruktury poprzez unijne programy badań i innowacji.

8 WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA W OSIĄGANIU CELÓW EZŁ

Kontekst: Współpraca międzynarodowa odgrywa kluczową rolę w osiągnięciu celów Europejskiego Zielonego Ładu. Zmiana klimatu jest kwestią globalną, która wymaga wspólnych działań, a UE musi współpracować z innymi krajami w celu opracowania i wdrożenia skutecznych polityk klimatycznych, dzielenia się najlepszymi praktykami oraz wymiany wiedzy i technologii. Porozumienie paryskie zapewnia ramy dla międzynarodowej współpracy w zakresie działań na rzecz klimatu, a UE jest zaangażowana w jego wdrażanie. UE nawiązała już partnerstwa z innymi krajami i regionami w celu promowania działań na rzecz klimatu, takich jak dialog wysokiego szczebla UE-Chiny w sprawie zmian klimatu i partnerstwo UE-Afryka w sprawie zmian klimatu. UE musi zapewnić, że jej własne polityki i działania są zgodne z celami Europejskiego Zielonego Ładu, promując zrównoważony wzrost gospodarczy, inwestując w technologie niskoemisyjne i wspierając przejście na zieloną gospodarkę.

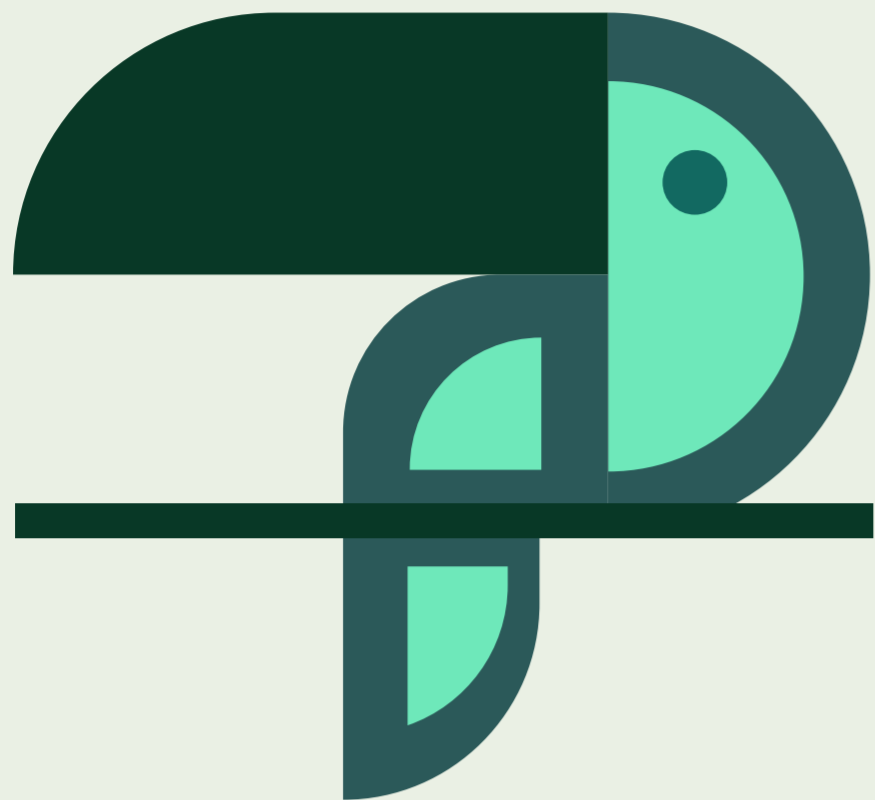
Cel: UE musi zapewnić, że jej własne polityki i działania są zgodne z celami Europejskiego Zielonego Ładu, jednocześnie promując zrównoważony wzrost gospodarczy, inwestując w technologie niskoemisyjne i wspierając przejście na zieloną gospodarkę.

Cele

- ☞ Zachęcanie innych krajów do wyznaczania ambitnych celów klimatycznych i pracy nad ich osiągnięciem.
- ☞ Rozwijanie partnerstw z innymi krajami i regionami w celu promowania działań na rzecz klimatu oraz wymiany wiedzy i technologii.
- ☞ Przyspieszenie wdrażania porozumienia paryskiego i wzmocnienie globalnych ambicji w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- ☞ Promowanie zrównoważonego finansowania i inwestycji w infrastrukturę odporną na zmiany klimatu w krajach rozwijających się.
- ☞ Wzmocnienie współpracy z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, w celu wspierania globalnych działań na rzecz klimatu.
- ☞ Ustanowienie mechanizmu granicznego dostosowania emisji dwutlenku węgla w celu zapewnienia, że polityka klimatyczna UE nie doprowadzi do wycieku dwutlenku węgla i zachęci inne kraje do przyjęcia podobnej polityki.

9 POTENCJALNE WADY I ZALETY EZŁ DLA RÓŻNYCH REGIONÓW I GRUP SPOŁECZNYCH W UE

Kontekst: Europejski Zielony Ład może przynieść szereg korzyści różnym regionom i grupom społecznym w Unii Europejskiej, ale może również wiązać się z pewnymi wyzwaniami i wadami.

Z jednej strony EZŁ ma na celu promowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych możliwości dla przedsiębiorstw, zwłaszcza w sektorze zielonych technologii. Może to prowadzić do tworzenia nowych miejsc pracy i pobudzać rozwój gospodarczy, szczególnie w regionach silnie uzależnionych od paliw kopalnych. Ponadto, przejście na energię odnawialną i bardziej zrównoważone środki transportu może prowadzić do poprawy jakości powietrza i wody, co może korzystnie wpłynąć na zdrowie i samopoczucie osób mieszkających na obszarach o dużym zanieczyszczeniu. Jednak przejście na zieloną gospodarkę może również stanowić pewne wyzwanie dla niektórych regionów i grup społecznych.

Na przykład obszary silnie uzależnione od paliw kopalnych mogą doświadczyć utraty miejsc pracy i spadku gospodarczego, zwłaszcza jeśli nie otrzymają odpowiedniego wsparcia w przejściu na nowe, ekologiczne gałęzie przemysłu. Ponadto gospodarstwa domowe o niskich dochodach mogą być narażone na wyższe koszty energii, jeśli cena emisji dwutlenku węgla wzrośnie, i istnieje ryzyko, że koszty przejścia na zieloną gospodarkę mogą nieproporcjonalnie spaść na zmarginalizowane społeczności.

Cele

Cel: Polityka powinna uwzględniać specyficzne potrzeby i okoliczności różnych społeczności. Mogłoby to obejmować zapewnienie wsparcia i zachęt dla regionów, które są silnie uzależnione od paliw kopalnych, do przejścia na ekologiczne gałęzie przemysłu, a także zapewnienie, że koszty transformacji nie będą ponoszone wyłącznie przez gospodarstwa domowe o niskich dochodach.

🌀 Zapewnienie wsparcia i zachęt dla regionów, które są silnie uzależnione od paliw kopalnych, w celu przejścia na ekologiczne gałęzie przemysłu.

🌀 Zapewnienie, że koszty transformacji nie będą ponoszone wyłącznie przez gospodarstwa domowe o niskich dochodach.

🌀 Promując sprawiedliwe i równe przejście na zieloną gospodarkę, EZŁ może przynieść korzyści wszystkim regionom i grupom społecznym w UE.

10 WPLYW EZŁ NA BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I NIEZALEŻNOŚĆ ENERGETYCZNĄ W UE.

Kontekst: Europejski Zielony Ład może mieć znaczący wpływ na bezpieczeństwo energetyczne i niezależność energetyczną w Unii Europejskiej. Jednym z kluczowych celów Europejskiego Zielonego Ładu jest przejście na bardziej zrównoważony system energetyczny, który będzie wymagał odejścia od paliw kopalnych na rzecz odnawialnych źródeł energii. Przejście to może mieć szereg konsekwencji dla bezpieczeństwa energetycznego i niezależności energetycznej.

Z jednej strony, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, takich jak energia wiatrowa i słoneczna, może zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne w UE, ponieważ źródła te są mniej zależne od importu spoza regionu. Ponadto inwestowanie w środki efektywności energetycznej mogłoby ograniczyć zapotrzebowanie na energię i zmniejszyć zależność UE od importu paliw kopalnych. Mogłoby to pomóc odizolować UE od potencjalnych zakłóceń na światowych rynkach energii i zmniejszyć jej narażenie na ryzyko geopolityczne związane z importem energii.

Jednak przejście na zrównoważony system energetyczny może również stanowić pewne wyzwanie pod względem niezależności energetycznej. Na przykład produkcja technologii energii odnawialnej, takich jak panele słoneczne i turbiny wiatrowe, jest obecnie zdominowana przez niewielką liczbę krajów spoza UE. Może to prowadzić do uzależnienia od importu tych technologii, potencjalnie podważając niezależność energetyczną

Cel: Aby sprostać tym wyzwaniom, UE będzie musiała opracować strategię, która zrównoważy potrzebę przejścia na bardziej zrównoważony system energetyczny z celem zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego i niezależności energetycznej.

Cele

☞ Osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r., co będzie wymagało znacznego zmniejszenia zużycia paliw kopalnych i zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

☞ Zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym UE do co najmniej 32% do 2030 r., co pomoże zmniejszyć zależność od paliw kopalnych i zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne.

☞ Poprawa efektywności energetycznej o co najmniej 32,5% do 2030 r., co zmniejszy zapotrzebowanie na energię i zmniejszy zależność UE od importu paliw kopalnych.

☞ Wzmocnienie infrastruktury energetycznej UE i połączeń międzysystemowych, co poprawi odporność systemu energetycznego i ułatwi integrację odnawialnych źródeł energii.

☞ Wspieranie rozwoju i wdrażania nowych technologii energii odnawialnej, co pomoże zmniejszyć zależność UE od importu technologii energii odnawialnej.

☞ Promowanie współpracy energetycznej i dzielenia się wiedzą z innymi krajami i regionami, co pomoże zapewnić bezpieczne i zrównoważone dostawy energii dla UE.

FINANSOWANIE NA RZECZ ŚRODOWISKA

Inicjatywa Trójmorza, zainicjowana w 2015 r. przez Chorwację i Polskę, zrzesza 12 państw europejskich położonych w basenach mórz Adriatyckiego, Bałtyckiego i Czarnego, takich jak Austria, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry. Jednym z celów jest również przyspieszenie działań na rzecz ochrony środowiska w tych krajach.

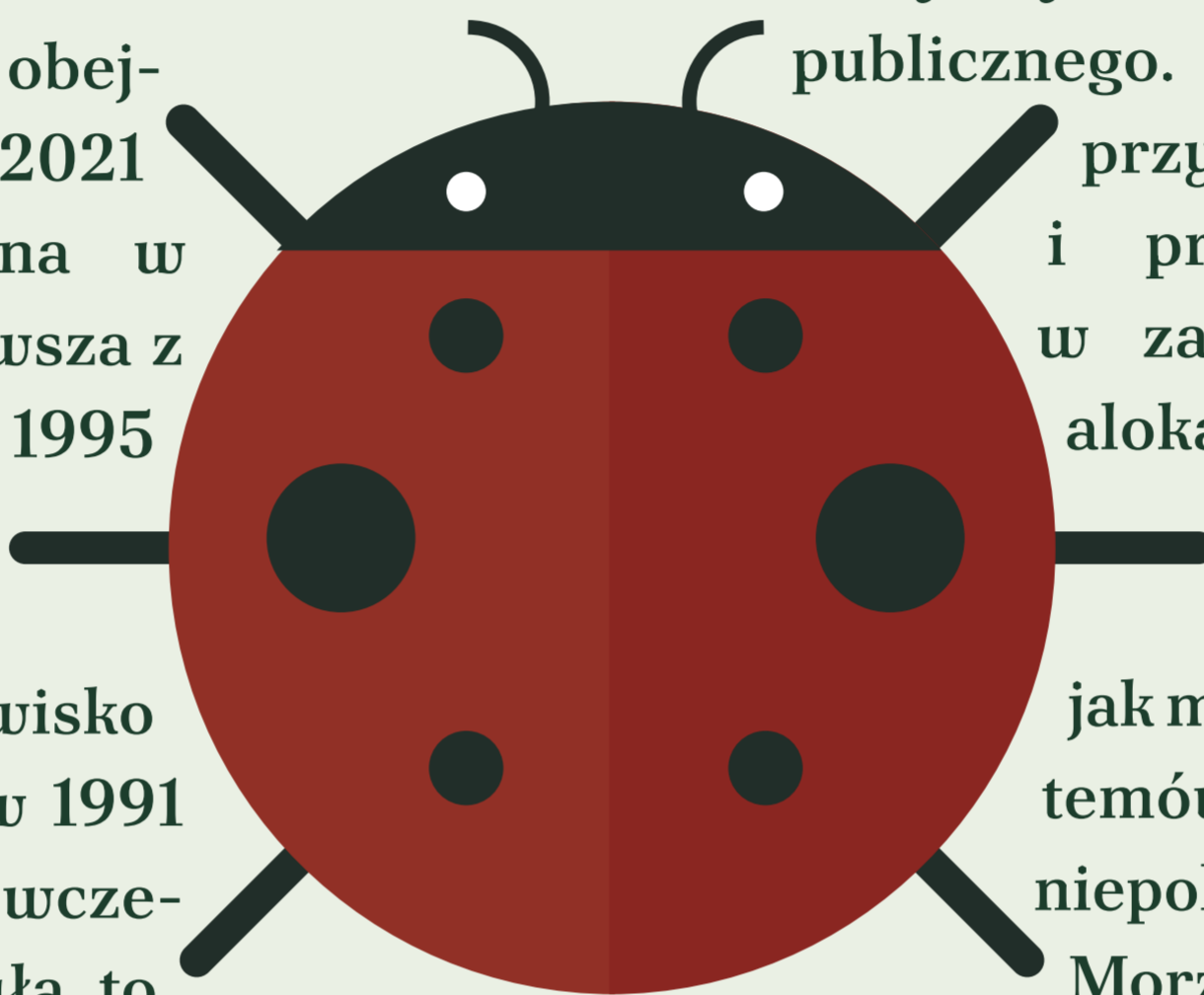
Siódma ogólnoeuropejska analiza oddziaływania na środowisko, obejmująca dane do końca 2021 r., została opublikowana w 2022 roku. Jest to najnowsza z serii analiz sięgających 1995 roku. Pierwsza konferencja ministerialna w ramach procesu „Środowisko dla Europy” odbyła się w 1991 r. na zamku Dobriš w ówczesnej Czechosłowacji. Była to pierwsza ogólnoeuropejska konferencja ministrów odpowiedzialnych za środowisko. Pierwsza ogólnoeuropejska analiza środowiskowa — Europe’s Environment: the Dobriš Assessment z 1995 roku — koncentrowała się na Europie Środkowej i Wschodniej.

Zgodnie z najnowszą ogólnoeuropejską oceną środowiskową, emisje gazów cieplarnianych spadły tylko nieznacznie od czasu ósmej konferencji ministerialnej w sprawie środowiska dla Europy (Batumi, Gruzja, 8-10 czerwca 2016 r.). Stagnacja ta odzwierciedla brak kontroli zużycia energii lub niewystarczających inwestycji w odnawialne źródła energii. Region nadal w dużej mierze opiera się na paliwach kopalnych. Pomimo ich negatywnego wpływu na środowisko, wszystkie kraje nadal w różnym stopniu wdrażają dotacje do paliw kopalnych.

Liczba przedwczesnych zgonów spowodowanych ekspozycją na ozon w warstwie przyziemnej wzrosła w latach 2009-2018 o około 24 procent, prawdopodobnie z powodu wyższych średnich temperatur.

Zanieczyszczenia rozproszone oraz zrzuty ścieków komunalnych i przemysłowych pozostają znaczące w wielu lokalizacjach, a trwałe zanieczyszczenia organiczne stanowią większe zagrożenie dla zdrowia publicznego. Pomimo kilku dobrych przykładów, współpraca i procesy partycypacyjne w zakresie ochrony wody, alokacji i innych praktycznych osiągnięć nie są wdrażane tak głęboko, jak mogłyby być. Stan ekosystemów pozostaje powodem do niepokoju. Morze Śródziemne i Morze Czarne są nadal bardzo

przełowione, podczas gdy w północno-wschodnim Oceanie Atlantyckim i Morzu Bałtyckim można zaobserwować oznaki odbudowy zasobów rybnych w wyniku lepszych decyzji w zakresie zarządzania. Zanieczyszczenie mórz, zarówno ze źródeł lądowych (np. substancje odżywcze, plastik i chemikalia), jak i morskich (np. plastik i ropa naftowa), nadal stanowi pilny problem w większości regionów morskich. Odpady plażowe i morskie, zdominowane przez plastik, są uznawane za główne globalne zagrożenie dla ekosystemów przybrzeżnych i morskich.

Podczas gdy hierarchia gospodarki odpadami przypisuje najwyższy priorytet zapobieganiu powstawaniu odpadów, ich wytwarzanie nadal rośnie w całym regionie. Nawet tam, gdzie istnieje silne polityczne zaangażowanie w rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym, na przykład w Unii Europejskiej, ilość wytwarzanych odpadów wzrasta. Wskaźniki recyklingu znacznie różnią się w poszczególnych krajach.

Tylko 15 krajów UE zgłosiło, że wszystkie ich władze lokalne wdrażają lokalne strategie ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych w ramach Celu Zrównoważonego Rozwoju 13.1.

Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 stanowi nadrzędne ramy polityczne dla zrównoważonego rozwoju i zintegrowanej polityki środowiskowej. 17 uniwersalnych Celów Zrównoważonego Rozwoju i 169 zadań Agendy 2030 zapewnia cele polityczne na wszystkich poziomach, z ogólnym celem wyeliminowania ubóstwa, wraz z gospodarczym, społecznym i środowiskowym wymiarem zrównoważonego rozwoju.

Obejmuje on ponad 86 celów skupiających się na postępach w kluczowych kwestiach środowiskowych (w tym w ramach celu 6 dotyczącego wody, celu 7 dotyczącego energii, celu 12 dotyczącego wzorców konsumpcji i produkcji oraz celu 13 dotyczącego działań w dziedzinie klimatu) oraz ponad 90 wskaźników związanych ze środowiskiem, aby zmierzyć postępy we wdrażaniu Agendy.

Na poziomie Unii Europejskiej, Europejski Zielony Ład promuje holistyczne podejście i wyznacza mapę dla neutralności klimatycznej do 2050 r. ze zrównoważonym rozwojem jako nowym standardem dla wszystkich polityk. Obejmuje on Strategię Bioróżnorodności 2030, Zero Pollution Action Plan, "Farm-to-Fork", Strategię Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności oraz przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym jako ambitne kierunki dla Unii Europejskiej.

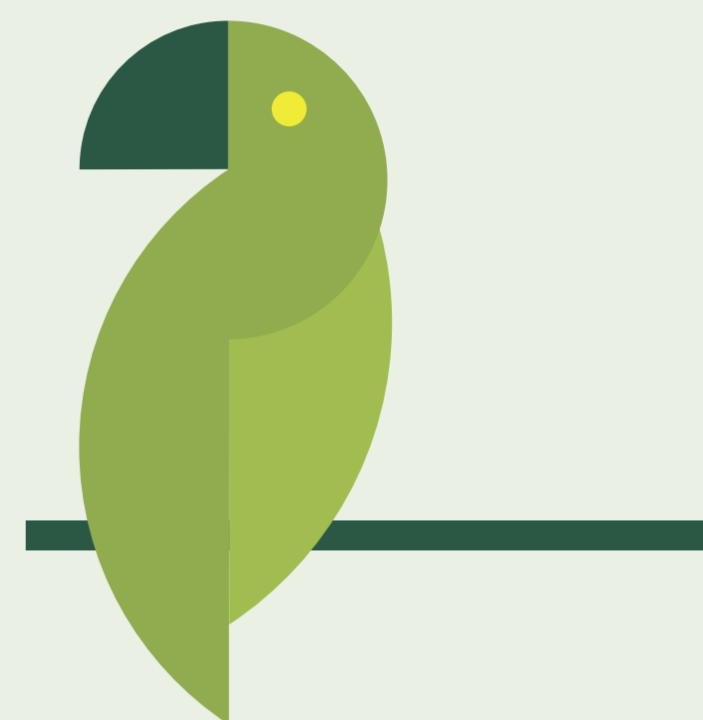
Ramy polityki Unii Europejskiej w zakresie czystego powietrza mające na celu zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza obejmują trzy filary: normy jakości powietrza, krajowe pułapy emisji dla kluczowych zanieczyszczeń oraz dopuszczalne wartości emisji dla kluczowych źródeł zanieczyszczeń. Przeprowadzona w 2019 r. ocena adekwatności dyrektywy 69 Unii Europejskiej w sprawie jakości powietrza wykazała, że nie wszystkie cele dyrektywy zostały osiągnięte.

Unia Europejska wyznaczyła nowy cel zwiększenia udziału energii odnawialnej w końcowym zużyciu energii do co najmniej 32 procent do 2030 roku. Udział energii ze źródeł odnawialnych wykorzystywanej w działalności transportowej w Unii Europejskiej osiągnął 10,2% w 2020 r., co oznacza, że cel 10% wykorzystania energii odnawialnej w transporcie do 2020 r. został osiągnięty. Pojazdy elektryczne stanowiły zaledwie 0,2 procent całkowitej floty pojazdów w Unii Europejskiej w 2020 roku.

W latach 2014-2019 emisje gazów cieplarnianych zostały zmniejszone w Unii Europejskiej o około 12 Mt ekwiwalentu CO₂, głównie w Niemczech, ale przy wzroście emisji w 12 innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii w Unii Europejskiej wynosi 18 procent.

Finansowanie jest kluczowym aspektem wspierania strategii i programów działań, ale woda przyciągnęła nieco ponad jedną piątą wszystkich funduszy klimatycznych z krajów rozwiniętych dla krajów rozwijających się.

Ramowa Dyrektywa Wodna Unii Europejskiej 104 (art. 9) była punktem wyjścia dla silniejszych rozważań ekonomicznych i zasad zwrotu kosztów w sektorze wodnym. Nie wiadomo jednak, w jaki sposób zwrot kosztów przyczynia się do osiągnięcia zrównoważonego i sprawiedliwego korzystania z wody. Początkowy cel polityki Unii Europejskiej, jakim było osiągnięcie „dobrego stanu ekologicznego” dla wszystkich jednolitych części wód, nie został osiągnięty i został przełożony, a ostatecznym terminem jest rok 2027. Unia Europejska ma 98 procent bezpiecznie zarządzanych usług sanitarnych.

Strategia Unii Europejskiej na rzecz bioróżnorodności 2030 podkreśla potrzebę rozszerzenia ochrony regionów morskich Unii Europejskiej do 30 procent, tworząc korytarze ekologiczne, które pomogą odwrócić utratę różnorodności biologicznej i przyczynią się do łagodzenia zmiany klimatu i odporności na nią. Oceny Czerwonej Księgi dla regionów morskich Unii Europejskiej pokazują, że spośród 1 196 ocenianych gatunków morskich 9 procent jest zagrożonych, a 3 procent jest bliskich zagrożenia. Szczególnie zagrożone są ptaki, ssaki i żółwie.

W ciągu ostatnich 20 lat rzeka Dunaj była przedmiotem masowej operacji oczyszczania finansowanej przez Unię Europejską. Budowa oczyszczalni ścieków wzdłuż rzeki zapobiegła zrzutowi surowych ścieków do rzeki, co doprowadziło do poprawy jakości wody w ciągu ostatnich 15 lat. Inne ulepszenia obejmowały redukcję zrzutów przemysłowych i rolniczych. Ekosystem na północno-zachodnim szelfie Morza Czarnego odbudowuje się, o czym świadczy powrót niegdyś obfitych czerwonych wodorostów Phyllophora. Jest to wyraźny przykład podejścia „od źródła do morza” do zarządzania obszarami przybrzeżnymi i morskim.

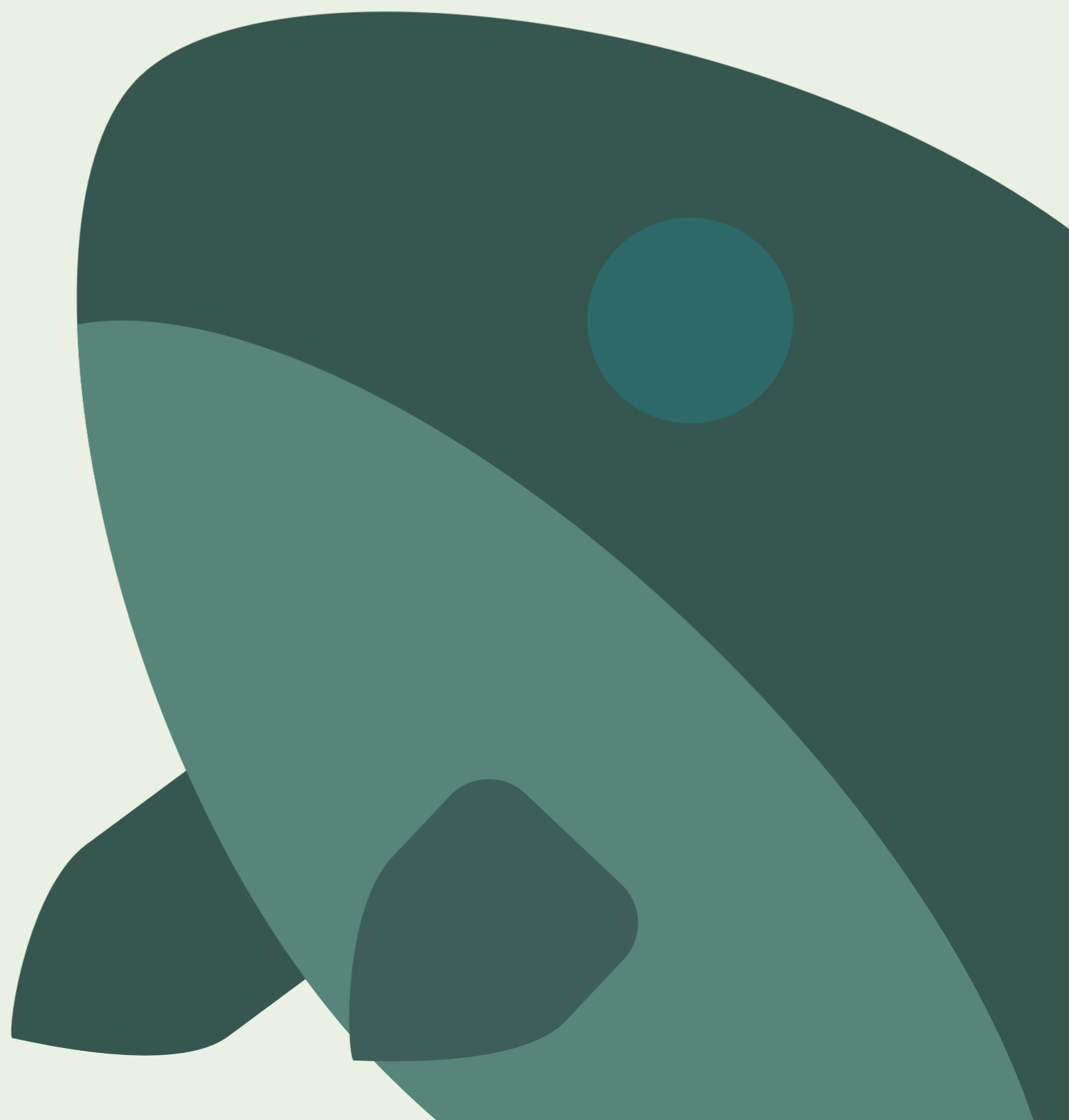
Unia Europejska, w następstwie zmian w produkcji, podnoszeniu świadomości i zachowaniach konsumentów, coraz bardziej koncentruje się na bezpieczeństwie żywności poprzez rozwój produkcji lokalnej, ekologicznej, wolnej od organizmów modyfikowanych genetycznie lub innych rodzajów certyfikowanej produkcji.

Strategia Unii Europejskiej w zakresie ochrony gleby do 2030 r. określa ramy i konkretne środki mające na celu ochronę i odbudowę gleb oraz zapewnienie ich zrównoważonego użytkowania. Określa wizję i cele osiągnięcia zdrowych gleb do 2050 r., wraz z konkretnymi działaniami do 2030 r. Strategia określa między innymi działania związane z glebą i gospodarką o obiegu zamkniętym oraz sugeruje bezpieczne, zrównoważone i obiegowe wykorzystanie wydobytej gleby oraz ograniczenie zajmowania gruntów i uszczelniania gleby przy obiegowym użytkowaniu gruntów. Wsparcie ze strony Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej może spowolnić proces porzucania pól uprawnych i wyludniania się obszarów wiejskich w bloku.

W październiku 2020 r. uruchomiono strategię Unii Europejskiej w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważonego rozwoju w kierunku środowiska wolnego od toksyn; ma ona na celu stopniowe wycofywanie najbardziej szkodliwych substancji z produktów konsumenckich i finansowe wspieranie wprowadzania bezpiecznych i zrównoważonych chemikaliów.

Przepisy Unii Europejskiej dotyczące odpadów ustanawiają dość solidne ramy dla zbiórki, waloryzacji lub racjonalnego unieszkodliwiania odpadów. Średnie wskaźniki recyklingu komunalnych odpadów stałych w Unii Europejskiej stale rosły w ciągu ostatnich 10 lat, a od marca 2020 r. obowiązuje nowy plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym w ramach Europejskiego Zielonego Ładu.

W Unii Europejskiej, gdzie funkcjonują zaawansowane systemy, w 2017 r. zebrano mniej niż 45% szacowanej ilości wytworzonych e-odpadów. Niektóre kraje Unii Europejskiej, takie jak Austria, Niemcy, Holandia i Słowenia, mają najwyższe wskaźniki recyklingu na świecie. Średni wskaźnik recyklingu w Unii Europejskiej wzrósł z 37,3 procent w 2009 roku do 47,7 procent w 2019 roku. Pięć krajów Unii Europejskiej nadal ma wskaźniki recyklingu odpadów komunalnych poniżej 25 procent. Łotwa, Litwa, Słowacja i Słowenia, które dołączyły do bloku w 2004 roku, wykazują najbardziej wyraźną poprawę.

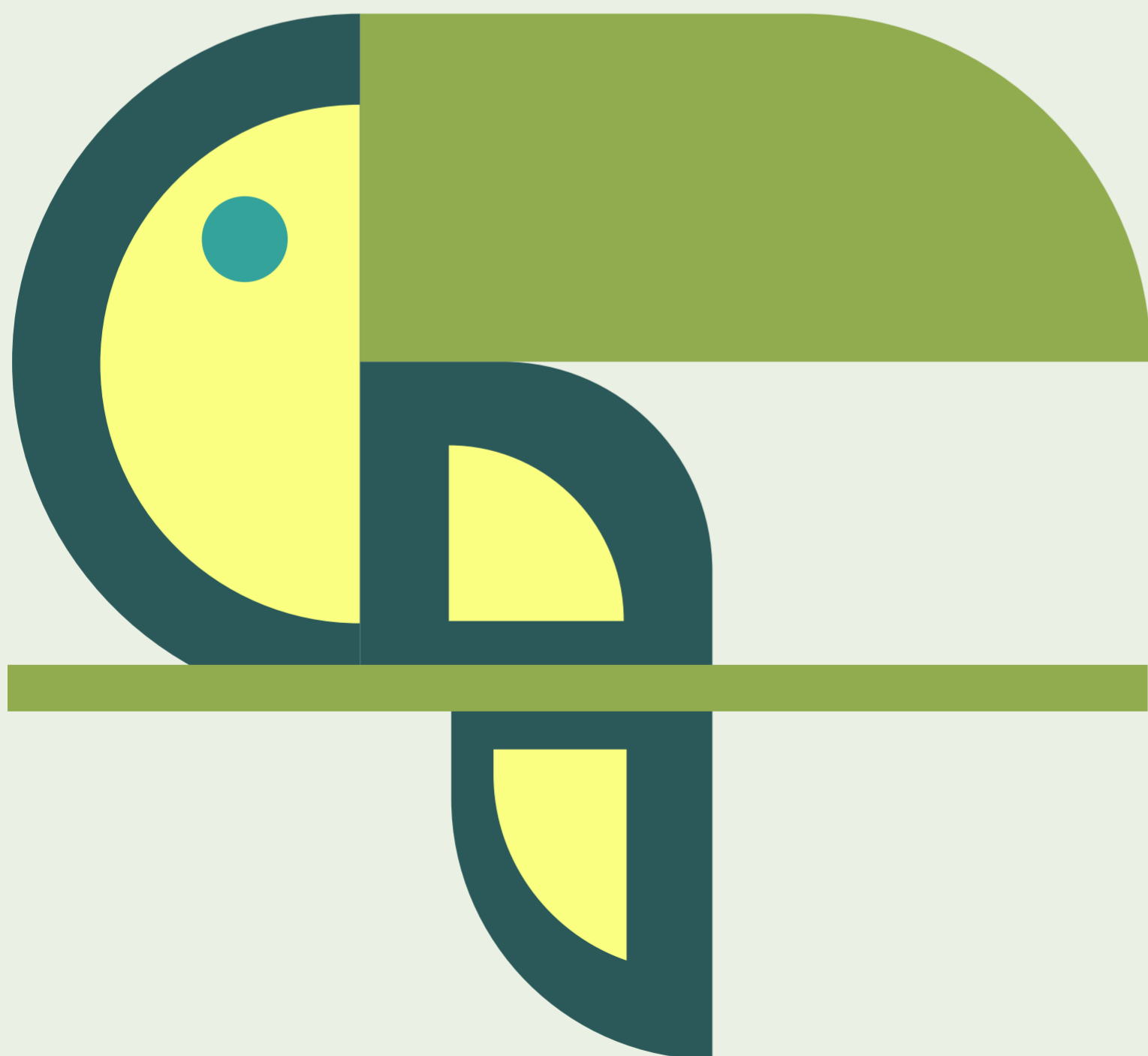

Pomimo negatywnego wpływu paliw kopalnych na środowisko, wszystkie kraje nadal w różnym stopniu wdrażają dotacje do paliw kopalnych. Dochody z podatków środowiskowych w Unii Europejskiej wyniosły 330,6 mld euro, co stanowi wzrost o 52 procent w wartościach nominalnych od 2002 r. Kraje Unii Europejskiej są liderami w korzystaniu z zielonych obligacji - w szczególności Francja, Niemcy i Holandia.

W Unii Europejskiej średnie wpływy z podatków środowiskowych utrzymują się na poziomie około 2,2 do 2,5 procent PKB od 2000 roku. Niemniej jednak istnieją wyraźne kontrasty między poszczególnymi krajami w ramach bloku. Przykładowo, od 2015 r. wpływy z podatków środowiskowych stanowiły ponad 3,4% PKB w Chorwacji, podczas gdy kwoty pobierane przez Niemcy, Irlandię i Luksemburg wynoszą poniżej 2% PKB. Patrząc na dochody z podatku środowiskowego w przeliczeniu na mieszkańca, Holandia pobiera najwyższą kwotę, prawie 2000 USD na mieszkańca, podczas gdy Kazachstan pobiera najmniejszą kwotę, nieco mniej niż 210 USD na mieszkańca. W 2019 r. Słowenia i Estonia nałożyły dość znaczną kwotę podatków środowiskowych na mieszkańca (odpowiednio 1 311 USD i 1 285 USD) w porównaniu z ich PKB na mieszkańca (odpowiednio 27 421 USD i 20 835 USD).

Na przykład w Unii Europejskiej w 2020 r. rządy wydały 70 mld euro na wydatki związane z ochroną środowiska, podczas gdy korporacje wydały prawie 157 mld euro (tj. ponad dwukrotnie więcej niż rządy), a gospodarstwa domowe wydały około 60 mld euro.

Przykładowo, polityka środowiskowa Chorwacji jest finansowana przez Fundusz Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej (EPEEF). Jest to centralny punkt pobierania opłat środowiskowych i opłat za zarządzanie programami i projektami promującymi ochronę środowiska, efektywność energetyczną i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Środki na takie projekty pochodzą z funduszy zagranicznych, organizacji międzynarodowych, instytucji i organów finansowych oraz podmiotów krajowych i zagranicznych.

W szczególności, jako część Unii Europejskiej, Chorwacja otrzymała łącznie 10,7 mld euro z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na lata 2014-2020. Kraj ten skorzystał również z 8,6 mld euro całkowitego finansowania w ramach polityki spójności na lata 2014-2020. Część tych funduszy jest przeznaczona na ochronę środowiska i efektywność energetyczną.

W Unii Europejskiej wskaźnik wykorzystania materiałów w obiegu zamkniętym (materiały odzyskane jako procent wszystkich wykorzystanych materiałów) wzrósł z 8,2% w 2004 r. do 11,2% w 2017 r. Holandia (24,5 %) jest uważana za globalnego lidera w zakresie obiegu zamkniętego. Komisja Europejska, w ramach Europejskiego Zielonego Ładu i w celu dostosowania się do nowych strategii, przedstawiła w marcu 2020 r. nowy plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym, będący kontynuacją wcześniejszej wersji. W swoim planie działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym Komisja Europejska zauważa, że „Zwiększenie skali gospodarki o obiegu zamkniętym od liderów do głównych podmiotów gospodarczych w decydujący sposób przyczyni się do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. i oddzielenia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przy jednoczesnym zapewnieniu długoterminowej konkurencyjności Unii Europejskiej i nie

pozostawiając nikogo w tyle”. Aby osiągnąć tę zmianę, „Unia Europejska musi przyspieszyć przejście na regeneracyjny model wzrostu, który oddaje planecie więcej, niż bierze, dążyć do utrzymania zużycia zasobów w granicach planety, a tym samym dążyć do zmniejszenia śladu konsumpcyjnego i podwojenia wskaźnika wykorzystania materiałów o obiegu zamkniętym w nadchodzącej dekadzie”. Plan działania obejmuje propozycje dotyczące projektowania produktów, procesów produkcyjnych o obiegu zamkniętym, redukcji odpadów i wzmocnienia pozycji konsumentów. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie planu działania, domagając się dodatkowych środków i dążąc do stworzenia gospodarki o obiegu zamkniętym do 2050 roku. Rezolucja podkreśla znaczący wkład, jaki gospodarka o obiegu zamkniętym może wnieść w osiągnięcie celów Porozumienia Paryskiego i Konwencji o Różnorodności Biologicznej, a także w osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju.

FINANSOWANIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Szczególnie w krajach Inicjatywy Trójmorza (kraje Europy Wschodniej z wyłączeniem Austrii) po upadku komunizmu fundusze na ochronę środowiska pochodziły z Unii Europejskiej lub innych bogatych darczyńców, takich jak USA. Środowisko naturalne było pożądanym priorytetem programów pomocowych Phare i Tacis dla tych krajów od samego początku. Przykładowo, w pierwszym roku programu ówczesna Czechosłowacja przeznaczyła nawet cały swój budżet Phare na ochronę środowiska. Później nacisk Unii Europejskiej przesunął się ze wsparcia technicznego na wzmocnienie instytucjonalne i inwestycje w krajach Europy Wschodniej, które skierowały znaczną pomoc UE na dostosowanie swoich przepisów i procedur środowiskowych do unijnych. Na przykład, Unia Europejska finansowała projekty środowiskowe w regionie wydobywania węgla „Czarna Trójka” pomiędzy Niemcami, Polską i Czechami, w dorzeczu Dunaju i Morza Czarnego.

W dniu 9 marca 2023 r. Komisja Europejska ogłosiła inwestycję w wysokości ponad 116 mln EUR na osiem głównych projektów na rzecz przyrody, środowiska i klimatu w ramach programu Life w Belgii, Estonii, Hiszpanii, Włoszech, Polsce (2 projekty), Słowacji i Finlandii. W Belgii powiększone zostaną obszary chronione, poprawiona zostanie łączność, a także opracowane zostaną plany działania na rzecz krytycznych siedlisk i gatunków.

W Polsce polityka UE będzie wdrażana na bagnach, torfowiskach i terenach podmokłych na różnych obszarach Natura 2000, a drugi projekt pomoże wdrożyć Polską Strategię na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolski Wschodniej 2040. Jakość wody, siedliska przyrodnicze i rodzime gatunki, a także zrównoważone zarządzanie leśnictwem i rybołówstwem będą wspierane na Słowacji. Plan rozwoju adaptacji do zmian klimatu będzie wspierany w Estonii.

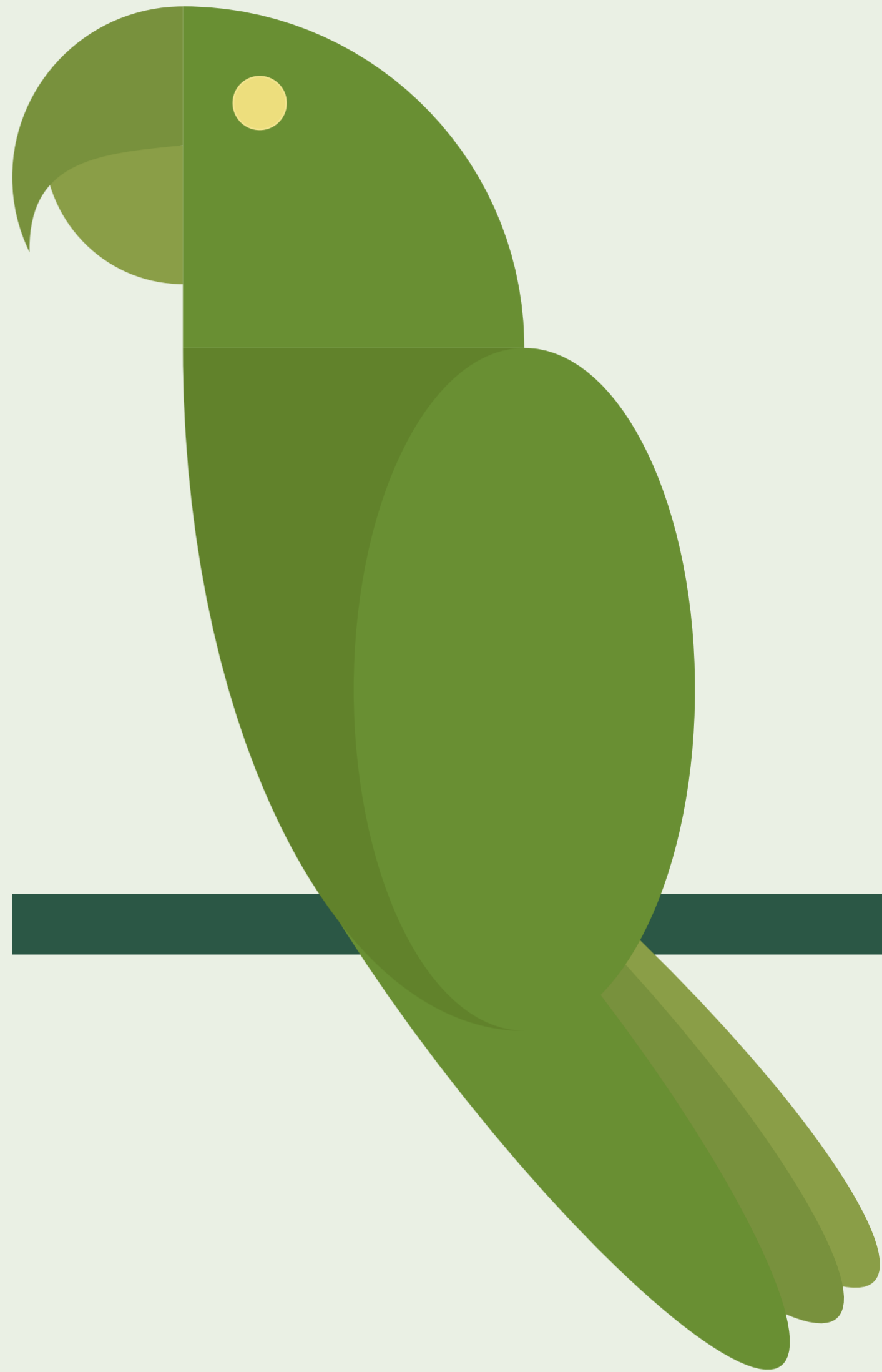
FUNDUSZE UE DLA ZIELONEJ SŁOWENII

Słowenia będzie mogła zainwestować 806 mln euro w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności w bardziej ekologiczną, niskoemisyjną transformację, odporną i neutralną pod względem emisji dwutlenku węgla. Fundusze te przyczynią się do dekarbonizacji kraju, a także do rozwoju energii odnawialnej. W szczególności dokonane zostaną inwestycje w energię słoneczną i wiatrową oraz w poprawę efektywności energetycznej budynków”.

511 mln euro (EFRR + Fundusz Spójności) zostanie przeznaczone na wsparcie „zrównoważonej i inteligentnej mobilności i pomoże wypełnić luki w sektorze publicznego transportu pasażerskiego, w szczególności poprzez modernizację i wzmocnienie słoweńskiej sieci kolejowej”.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FTJ) Komisji Europejskiej zapewni 249 mln euro regionowi Savinjsko-Šaleška, aby umożliwić mu odejście od węgla do 2023 r., oraz regionowi Zasavje, aby zapewnić jego konwersję. „ Fundusz skupi się w szczególności na wzmocnieniu możliwości szkolenia i zatrudnienia, wspieraniu dywersyfikacji i odporności lokalnej gospodarki oraz rekultywacji zdegradowanych obszarów”, mówi Komisja Europejska.

Uzupełnieniem pakietu jest przydział 23,9 mln euro z Europejskiego Funduszu na rzecz Gospodarki Morskiej, Rybołówstwa i Akwakultury (Feampa) na inwestycje w zrównoważone rybołówstwo i akwakulturę, zachowanie morskiej różnorodności biologicznej i ochronę ekosystemów morskich na Adriatyku. Europejska niebieska gospodarka stwarza wymierne możliwości dla społeczności przybrzeżnych i odgrywa kluczową rolę w dekarbonizacji gospodarki. Umowa o partnerstwie pomoże Słowenii w dalszym budowaniu niskoemisyjnych, odpornych, zrównoważonych i innowacyjnych sektorów rybołówstwa i akwakultury oraz wesprze ekologiczną i cyfrową transformację niebieskiej gospodarki w Słowenii.

Finansowany przez UE projekt LIFE IP RESTART pomaga Słowenii osiągnąć wyższy poziom recyklingu innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych. Brak spójnego prawodawstwa, niewystarczające możliwości recyklingu i niska akceptacja społeczna procesów recyklingu i powstałych produktów to trudnienia zidentyfikowane przez słoweński rząd.

Ministerstwo Środowiska i Planowania Przestrzennego wdroży zestaw uzupełniających się rozwiązań technicznych, cyfrowych, środowiskowych i cyrkularnych, aby osiągnąć maksymalną samowystarczalność materiałową i zwiększyć obieg zamknięty w sektorze odzysku odpadów.

Sześć cyrkularnych rozwiązań dla problematycznych i wielkogabarytowych strumieni odpadów będzie promowanych w celu zapewnienia szerokiego przyjęcia rozwiązań, aby osiągnąć spójne i zintegrowane wdrażanie krajowych celów w zakresie gospodarki odpadami i zapobiegania ich powstawaniu. Słowenia ma wysokie ambicje, aby zmniejszyć ilość odpadów o 60% poprzez recykling do 2030 roku. Osiągnięcie wskaźnika recyklingu na poziomie 50% dla innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych (70% dla odpadów komunalnych). Poprawa działań w zakresie zbierania, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów, a także odzyskiwania materiałów, może również zmniejszyć emisję CO₂ o 20%.

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR), wspierany przez program InvestEU, zmobilizuje ponad 1,1 miliarda euro finansowania poprzez bezpośrednie inwestycje lub pośredników finansowych, aby pomóc krajom UE, w których działa EBOR, w osiągnięciu pełnego potencjału ekologicznego. Przyczyni się również do udanego programu EBOR Green Cities, który jest aktywny w ponad 50 obszarach miejskich, aby pomóc przyspieszyć ich ekologiczną transformację.

Projekty, które mają być finansowane w tym kontekście, obejmują efektywność energetyczną i zasobową w przemyśle i handlu, gospodarkę o obiegu zamkniętym i inicjatywy recyklingowe, ekologiczne budynki, zrównoważone produkty spożywcze, energię odnawialną, magazynowanie energii i sieci, wodę i ścieki oraz transport miejski i niskoemisyjny.

GREENWASHING

Ale nie wszystkie kroki podjęte przez UE w dziedzinie ochrony środowiska są pozytywne. 80 europejskich organizacji pozarządowych podpisało się pod listem wzywającym UE do odrzucenia kompensacji emisji dwutlenku węgla. Globalny zespół badaczy akademickich ocenił 29 projektów, w których autorzy twierdzili, że zaoszczędzono łącznie 89 milionów kredytów węglowych. Zespół badaczy odkrył, że ponad 90 procent kredytów opierało się na niewiarygodnych twierdzeniach, że uniknięto emisji.

Na spotkaniu ONZ w sprawie różnorodności biologicznej, COP15, Konwencji o różnorodności biologicznej w Montrealu, w Kanadzie, w grudniu 2022 r., inicjatywa 30%, zobowiązująca do utworzenia jeszcze większej liczby parków narodowych i rezerwatów zwierząt, została narzucona krajom. UE argumentowała tam, że 10% celu 30% powinno podlegać „ściślej ochronie”, jednocześnie zezwalając na działalność przemysłu wydobywczego pozostałych 20%. Byłby to najgorszy możliwy wynik - wykluczenie rdzennej ludności i społeczności lokalnych z rozległych obszarów ich ziem, umożliwienie wydobycia, które jest głównym czynnikiem powodującym utratę różnorodności biologicznej, na jeszcze większym obszarze i brak poszanowania praw i terytoriów rdzennej ludności, Inicjatywa 30% miała na celu osiągnięcie największej grabieży ziemi, jaką kiedykolwiek widział świat.

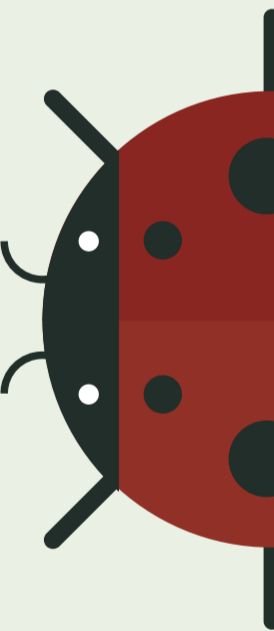
Badania wykazały, że plan 30% może mieć wpływ na ziemię i źródła utrzymania 300 milionów ludzi, którzy są najmniej odpowiedzialni za niszczenie środowiska. Pomysł był wspierany przez najbardziej zanieczyszczające i destrukcyjne korporacje na świecie, takie jak Unilever, Nestlé i Shell.

Coraz więcej dowodów naukowych wskazuje, że ziemie zarządzane przez rdzenną ludność i społeczności lokalne są bardziej skutecznie zarządzane niż obszary chronione w zachowaniu różnorodności biologicznej. Rdzenna ludność doskonale wie, że natura nie jest czymś oddzielnym od ludzi, czymś, co możemy „chronić” z jednej strony, niszcząc jednocześnie gdzieś indziej.

Niedawno państwa członkowskie UE i Parlament Europejski uzgodniły, że do 2030 r. 27 krajów UE będzie pozyskiwać 42,5% energii ze źródeł odnawialnych, w porównaniu z obecnym celem 32% udziału energii odnawialnej do 2030 r. Porozumienie niestety obejmuje energię jądrową, chociaż grupa pod przewodnictwem Niemiec sprzeciwiła się

włączeniu wodoru wytwarzanego z energii jądrowej. Z drugiej strony, wygrywając dla Niemiec, UE zgodziła się zwolnić e-paliwa, powstającą technologię, która łączy wodór i dwutlenek węgla w celu produkcji paliw syntetycznych, z zakazu sprzedaży nowych samochodów z silnikami spalinowymi w 2035 roku.

Greenpeace, organizacja ekologiczna, ostro skrytykowała porozumienie między niemieckim rządem a Komisją Europejską, ponieważ podważa ono ochronę klimatu w transporcie i szkodzi Europie. Greenpeace zamierza pozwać Komisję Europejską do sądu w związku z jej decyzją o włączeniu gazu i energii jądrowej do unijnej listy inwestycji, które można określić jako „ekologiczne”.

Militaryzacja w UE i na całym świecie ma również negatywny wpływ na środowisko i zmiany klimatu. Najnowsze dane z raportów opublikowanych przez Scientists for Global Responsibility and Conflict and Environment Observatory pokazują w przeważającej mierze negatywny wpływ globalnych działań wojskowych na nasz klimat.

W raporcie SGR z 2022 r. oszacowano, że światowe siły zbrojne przyczyniają się do co najmniej 5,5 procent globalnej emisji gazów cieplarnianych (GHG). Stwierdzono również, że gdyby światowe siły zbrojne były krajem, miałyby czwarty co do wielkości krajowy ślad węglowy na świecie.

Najbogatsze kraje mają wydatki wojskowe 30 razy większe niż te, które przeznaczają na finansowanie klimatu dla krajów wrażliwych i nie wywiązały się ze swojego zobowiązania do zapewnienia 100 mld USD rocznie krajom najbardziej narażonym na zmiany klimatu na świecie. Redystrybucja zaledwie rocznych wydatków wojskowych przez 10 największych krajów wojskowych na rzecz finansowania klimatu zapewniłaby 15 lat (100 mld USD) obiecane finansowania.

Niedawna eksplozja gazociągu Nord Stream mogła spowodować większe szkody ekologiczne, niż oczekiwano. Późniejszy wzrost emisji gazów cieplarnianych, które powodują globalne ocieplenie, odpowiadał aż 32% rocznych emisji Danii. Kiedy nie spalony metan dostaje się do atmosfery, wywołuje efekt globalnego ocieplenia 30 razy większy niż dwutlenek węgla. Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych twierdzi, że metan jest 80 razy gorszy dla planety niż CO₂ w przyspieszeniu zmian klimatycznych. Niemieccy naukowcy, we współpracy z Uniwersytetem w Göteborgu, pobrali próbki wody w pierwszym tygodniu po wycieku i ponownie w styczniu 2023 r. Wykryli, że poziom metanu w wodzie był około 1000 razy wyższy niż zwykle w pobliżu miejsc wycieków. Najnowsze badania przeprowadzone przez ośrodki badań oceanicznych i uniwersytety w Danii i Polsce pokazują, że eksplozje stanowiły bardzo realne zagrożenie dla kilku gatunków morskich, w tym fok, morświnów i dorszy. Morświny mogły doznać uszkodzeń szczęk i uszu, a być może także trwałych lub tymczasowych zmian proggu słyszenia, co utrudniłoby im nawigację i unikanie statków. Ponieważ eksplozje miały miejsce w tradycyjnym okresie tarła i podchowu dorsza wschodniobałtyckiego, szkodliwe pierwiastki mogły również dotrzeć do ryb, młodych dorszy i ikry w wodzie, zwiększając tym samym presję środowiskową na wrażliwe zasoby rybne.

UE nie będzie już dopuszczać na swój rynek produktów związanych z niszczeniem lasów. Rozporządzenie to jest pierwszym na świecie, które ma na celu przeciwdziałanie globalnemu wylesianiu i znacznie zmniejszy wpływ UE na przyrodę.

Wynik ten jest wygraną, ale decydenci UE wykluczyli kilka ważnych elementów. Negocjatorzy zdecydowali się nie poprzeć propozycji Parlamentu, aby rozszerzyć zakres na inne obszary zalesione, takie jak sawanny, mimo że wiele z nich jest już pod ogromną presją przekształceń w rolnictwie. Ekosystemy te są ważnymi magazynami dwutlenku węgla i schronieniem dla zwierząt, a także źródłem utrzymania dla rdzennej ludności i społeczności lokalnych. Kolejną straconą szansą był brak wyraźnego uznania praw człowieka, w szczególności ludności rdzennej i społeczności lokalnych.

UE, jej państwa członkowskie i Europejski Bank Inwestycyjny wspólnie wnoszą największy wkład w publiczne finansowanie działań związanych z klimatem na rzecz gospodarek rozwijających się, zapewniając w 2021 r. 23,04 mld euro. W 2021 r. Komisja Europejska przeznaczyła 2,50 mld euro dla gospodarek rozwijających się, z czego znaczną część (prawie 40%) na finansowanie działań związanych z przystosowaniem się do zmiany klimatu. Ponadto EBI zapewnił w 2021 r. 2,56 mld euro na finansowanie działań związanych z klimatem dla gospodarek rozwijających się. EBI finansuje na przykład projekty w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej w Afryce i innych regionach, często łącząc fundusze z tymi pochodzącymi z Komisji i agencji krajowych w krajach UE. Według raportu OECD DAC z września 2022 r. finansowanie klimatyczne dla gospodarek rozwijających się osiągnęło 83,3 mld USD w 2020 r.

W 2021 r. 27,6% dwustronnej oficjalnej pomocy rozwojowej od członków DAC realizowało cele klimatyczne. Działania, których istotnym celem była zmiana klimatu, wyniosły w 2021 r. ponad 23 mld USD. OECD DAC opublikował w lipcu 2022 r. raport zatytułowany Pomoc na Rzecz Środowiska.

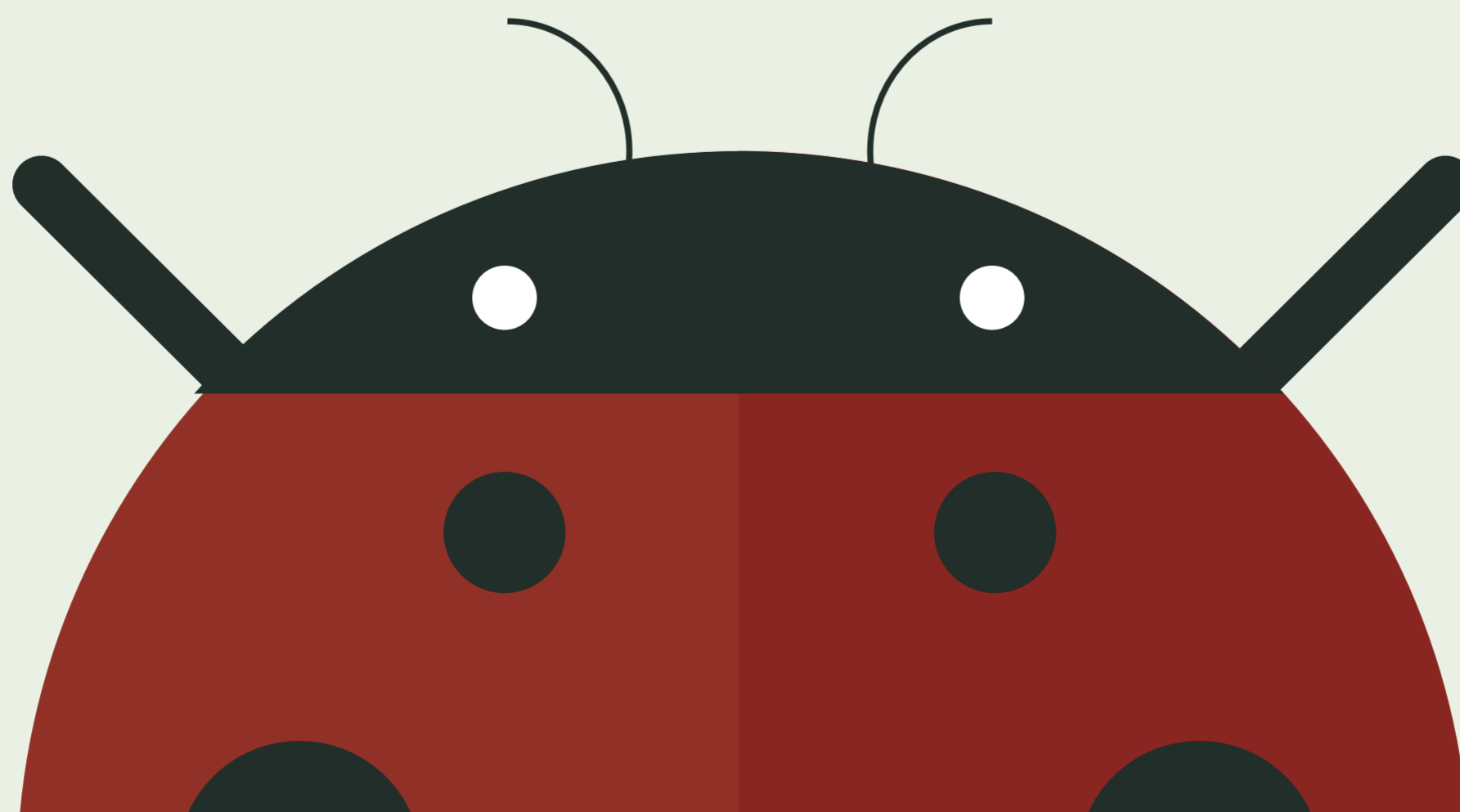
Biorąc pod uwagę kraje Inicjatywy Trójmorza, słoweńska dwustronna pomoc środowiskowa w 2020 r. wyniosła około 2,7 mln USD, z czego 1 mln USD dla Ukrainy, 310 000 USD dla Bośni i 230 000 USD dla Czarnogóry.

Słowacka dwustronna pomoc środowiskowa w 2020 r. wyniosła 3 mln USD, z czego 1,2 mln USD trafiło do Kenii, 570 000 USD do Serbii, 460 000 USD do Libanu, 410 000 USD do Mołdawii itp. 270 000 USD do Gruzji i Etiopii.

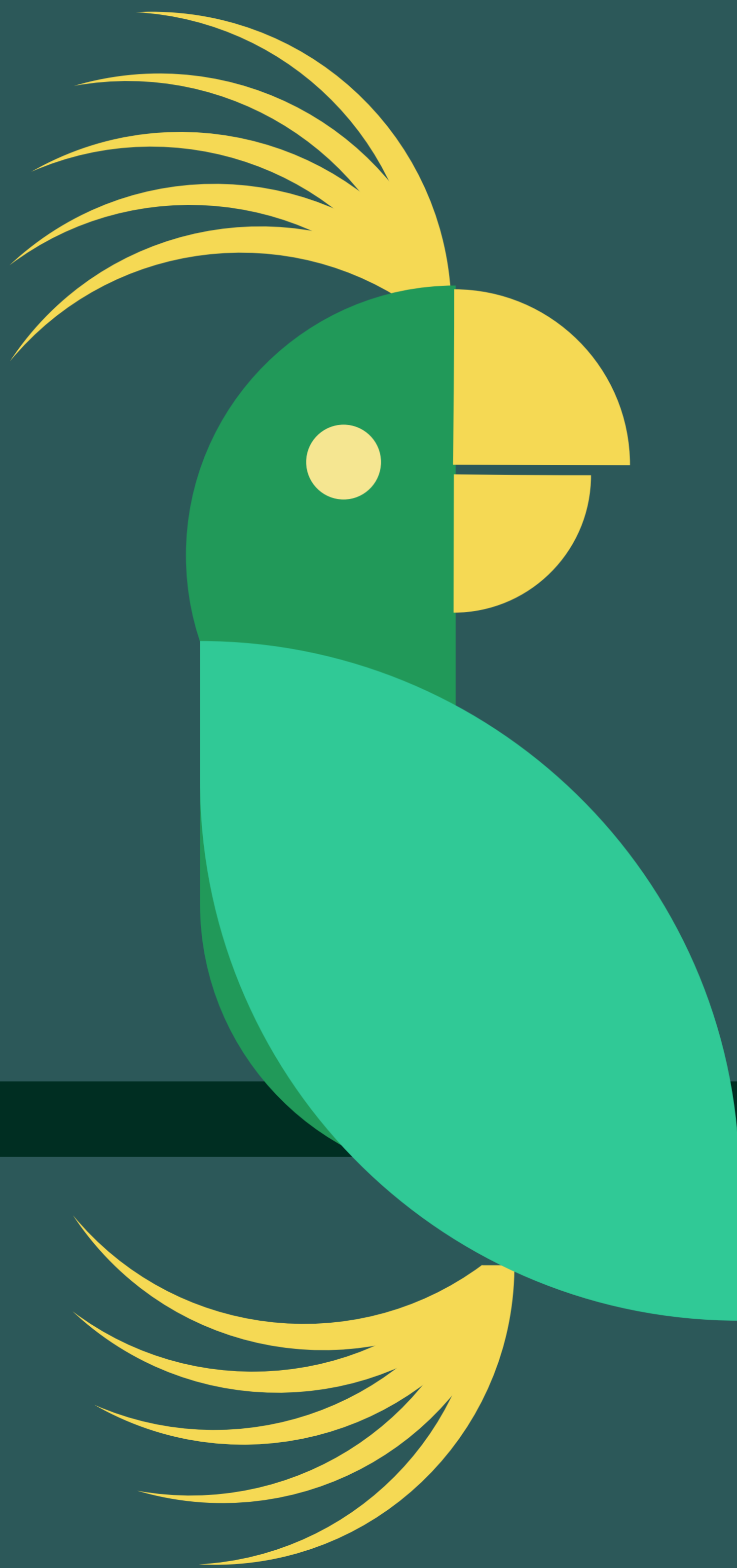

Polska dwustronna pomoc środowiskowa w 2020 r. wyniosła od 6 do 7 mln USD w 2020 r., z czego 1,6 mln USD dla Albanii, 0,9 mln USD dla Ukrainy, 0,8 mln USD dla Kenii itp. Węgierska dwustronna pomoc na rzecz środowiska wyniosła 33 mln USD w 2020 r., z czego Laos otrzymał 10 mln USD, Serbia 9 mln USD, Mongolia 2 mln USD, Uganda 0,7 mln USD, Indonezja 0,5 mln USD itp. Czeska dwustronna pomoc na rzecz środowiska wyniosła 17 mln USD w 2020 r., z czego Etiopia otrzymała 4 mln USD, Mołdawia 3 mln USD, Bośnia 2 mln USD, Gruzja 1 mln USD itp.

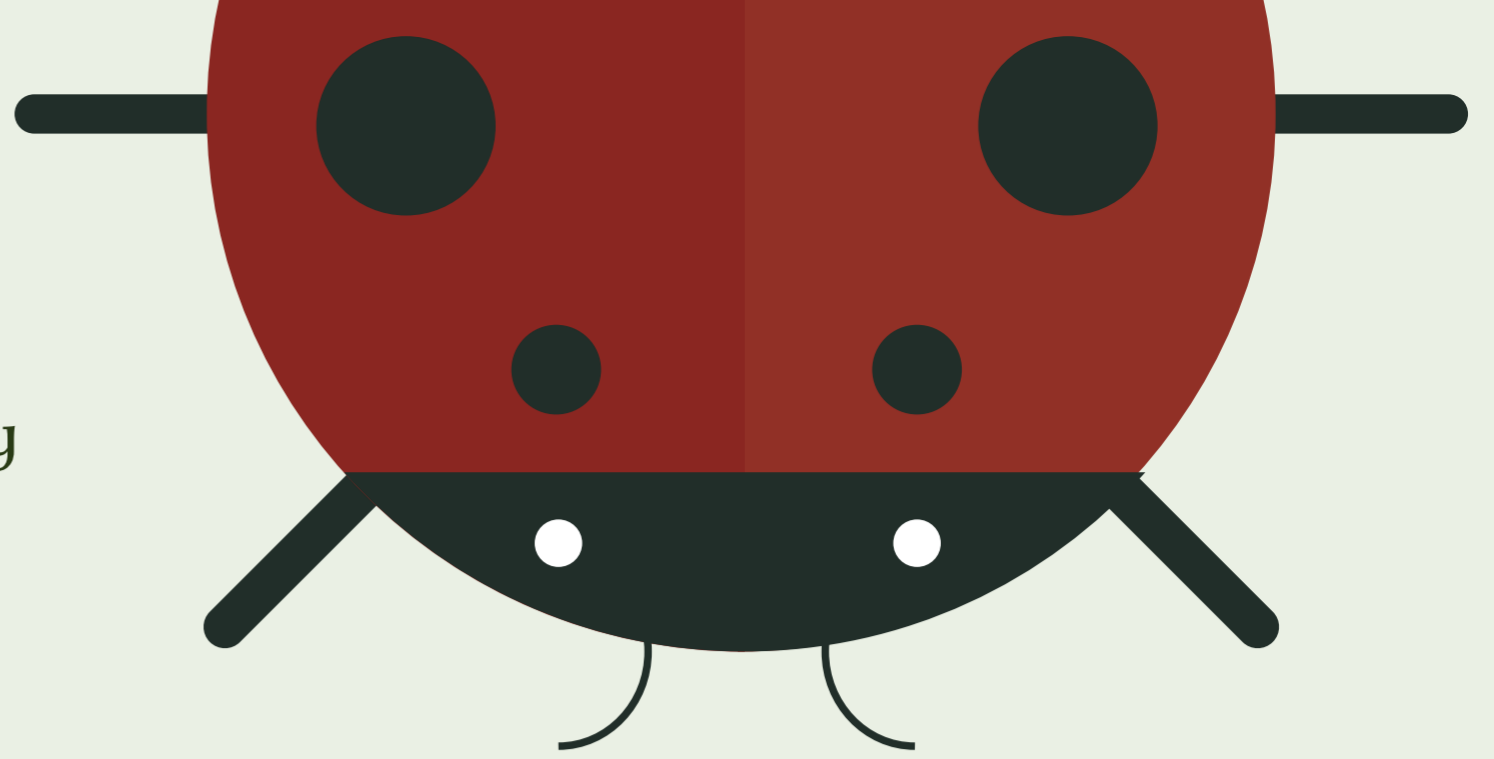
Austriacka dwustronna pomoc na rzecz środowiska wyniosła 217 mln USD w 2020 r., przy czym Serbia otrzymała 15 mln USD, Kosowo 6 mln USD, Mozambik 6 mln USD, Turcja 5 mln USD, Etiopia 4 mln USD, Burkina Faso, Mongolia, Armenia, Mołdawia i Uganda, wszystkie otrzymały 3 mln USD itp. Instytucje UE wypłaciły prawie 8 mld USD na dwustronną pomoc na rzecz środowiska w 2020 r., przy czym Turcja otrzymała 582 mln USD, Mozambik 175 mln USD, Irak 126 mln USD i in.

PODSUMOWANIE ANKIETY

W ramach projektu przeprowadziliśmy badania wśród 513 młodych ludzi z:

- 🌀 Polski
- 🌀 Litwy
- 🌀 Łotwy
- 🌀 Słowacji
- 🌀 Słowenii
- 🌀 Austrii
- 🌀 Czech
- 🌀 Węgier
- 🌀 Bułgarii
- 🌀 Rumunii.

Miały one na celu sprawdzenie, jak młodzi ludzie oceniają funkcjonowanie i wdrażanie ekologicznych rozwiązań Nowego Zielonego Ładu w swoich krajach. Na tej podstawie stworzyliśmy opisaną wcześniej strategię w obszarach sprawiedliwej transformacji, zielonego rynku pracy, edukacji ekologicznej i polityki klimatycznej.

Największą grupę stanowili Rumuni, najmniejszą – Litwini. Rozkład płci był dość zrównoważony: 58,1% uczestników stanowiły kobiety, 40,4% mężczyźni, a 1,4% nie identyfikowało się z żadną konkretną płcią.

Jeśli chodzi o wiek, większość respondentów (61,4%) była w wieku od 18 do 26 lat, tylko 9% było w wieku poniżej 18 lat, a 29,6% w wieku powyżej 26 lat. Rozkład ten wskazuje na silną reprezentację młodych dorosłych, co odzwierciedla ich punkt widzenia na kwestie ekologiczne i ekologiczne. kwestie ekologiczne. kwestie ochrony środowiska.

W badaniu zweryfikowano wcześniejsze uczestnictwo młodzieży w różnych formach edukacji ekologicznej. Dominującą odpowiedzią były warsztaty – 24,9% uczestników oraz zajęcia szkolne, co wskazuje, że zagadnienia ochrony środowiska coraz częściej włączane są do edukacji formalnej, a nie tylko pozaformalnej.

Uczestników zapytano także o zainteresowanie udziałem w warsztatach poświęconych czterem różnym tematom środowiskowym: transport, środowisko, praca wykwalifikowana i zarządzanie gospodarstwem domowym. Tematem cieszącym się największą popularnością było środowisko – najwyższą ocenę przyznało 33% ankietowanych.

W części poświęconej znaczeniu różnych elementów przyjęcia podejścia sprawiedliwej transformacji w organizacjach uczestnicy zostali poproszeni o ocenę znaczenia takich aspektów, jak:

- ☞ Równy dostęp do szkoleń
- ☞ Równy dostęp do pracy bez względu na płeć czy umiejętności
- ☞ Profesjonalizacja miejsc pracy czy minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko.

Wyniki wykazały konsensus co do tego, że wszystkie cztery aspekty były kluczowe. Za najmniej ważne uznano natomiast „zapewnienie pracownikom równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i szkoleń”. „Minimalizacja negatywnego wpływu na ekosystem” również znajduje się niżej w rankingu, co sugeruje subtelne nastawienie na faworyzowanie równych szans w pracy i tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy ponad dostęp do edukacji i względy środowiskowe.

W badaniu zbadano także, w jaki sposób można poprawić głos młodych ludzi na temat Europejskiego Zielonego Ładu. Wśród poruszonych kwestii znalazła się edukacja i świadomość, a sugestie obejmowały włączenie zielonych idei do programów szkolnych, prowadzenie warsztatów, podnoszenie świadomości wśród małych dzieci i rodziców oraz wprowadzenie obowiązku edukacji ekologicznej w szkołach średnich.

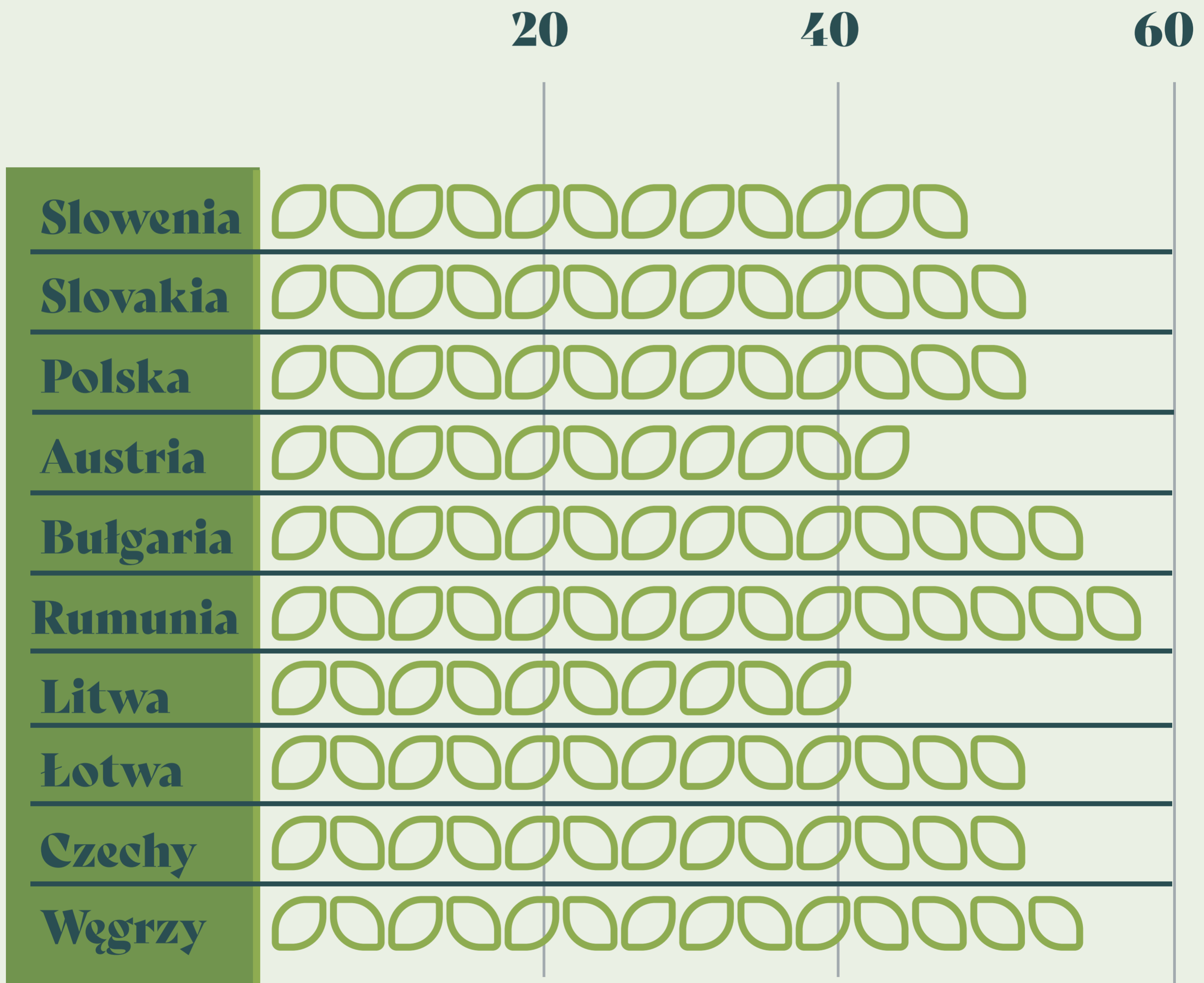
Głównymi potrzebami i oczekiwaniami młodych wobec nowego ładu są zatem działania mające na celu ochronę klimatu, redukcję emisji gazów cieplarnianych i promowanie zrównoważonych praktyk gospodarczych. Młodzi ludzie chcą, aby ich kraje dążyły do zrównoważonego rozwoju, uwzględniając aspekty ekologiczne, społeczne i gospodarcze. Oczekują wsparcia transformacji energetycznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii i poprawę efektywności energetycznej. Ważna jest dla nich także sprawiedliwość społeczna i głos w kwestiach zrównoważonego rozwoju. Większość respondentów oczekuje, że będzie wspierać programy edukacyjne i kampanie informacyjne, które zwiększą świadomość i zachęcą do działań proekologicznych, a także przyczynią się do tworzenia nowych ekologicznych miejsc pracy.

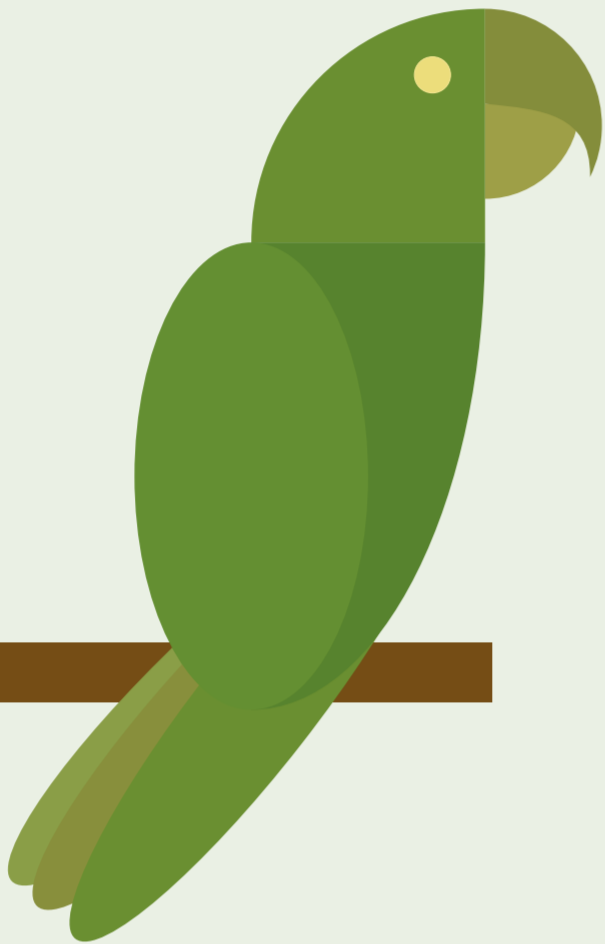
PYTANIA I ICH ANALIZA

W ramach projektu, udało nam dotrzeć do 513 młodych ludzi z:

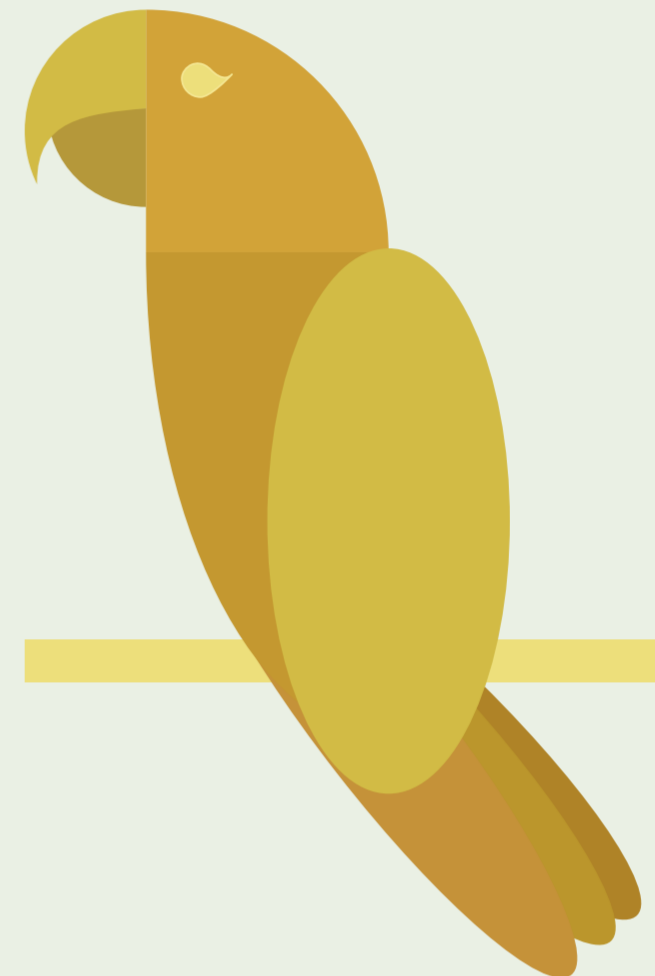

Największą grupę stanowiły kobiety, które stanowiły 58,1% uczestników. Nieco mniejszą grupę stanowili mężczyźni, stanowiący 40,4% ankietowanych. Dodatkowo 1,4% ankietowanych wskazało, że nie identyfikuje się z żadną konkretną płcią.

40,4%
M

58,1%
K

Inna
1,4%

W badaniu większość respondentów, bo 61,4%, to osoby w wieku od 18 do 26 lat. Tylko 9% ankietowanych miało mniej niż 18 lat, a 29,6% więcej niż 26 lat.

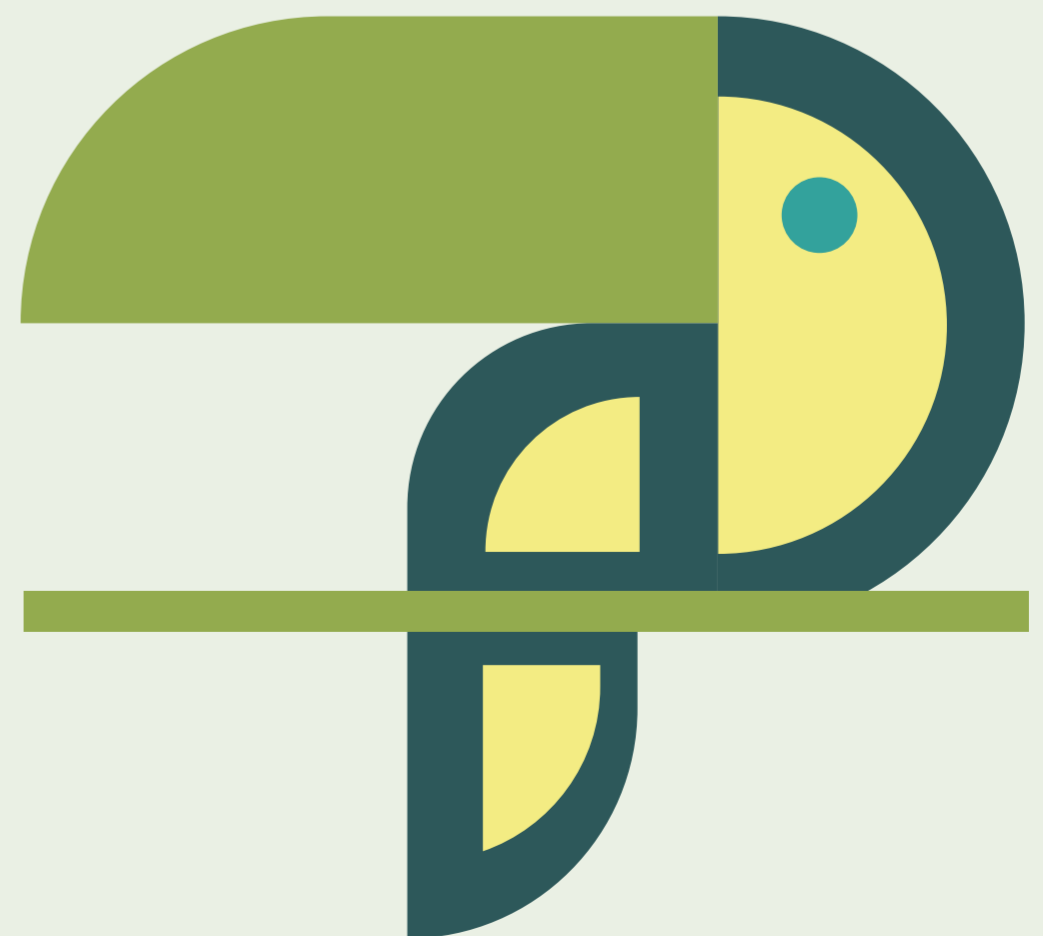
<18
9%

18-26
61,4%

>26
29,6%

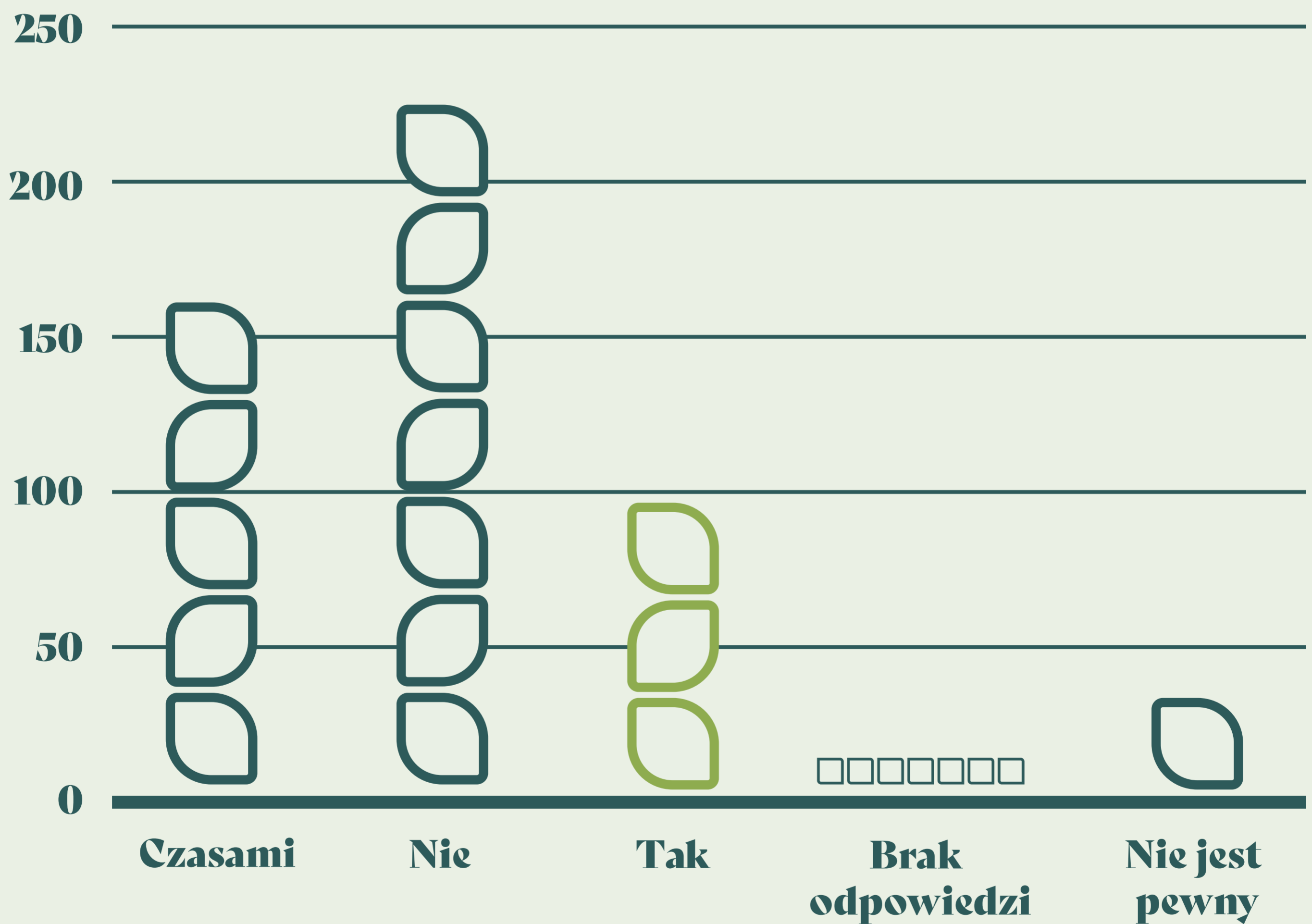

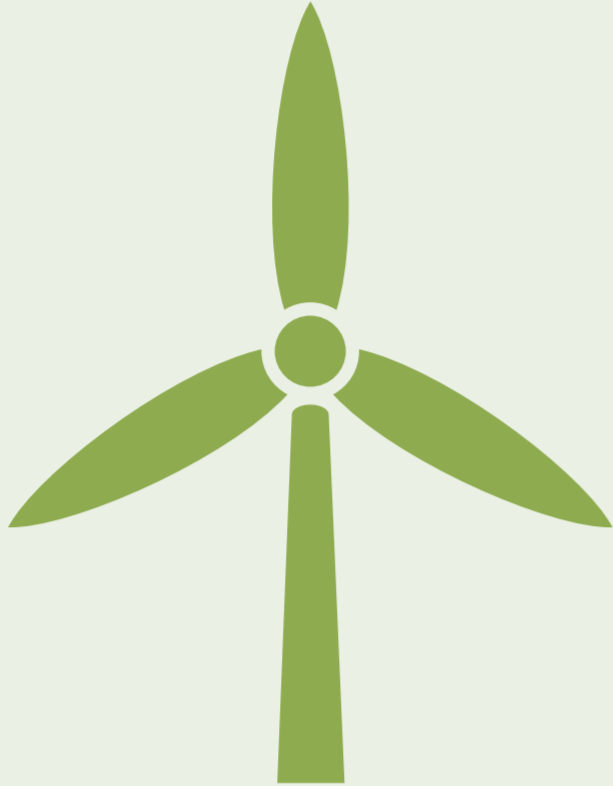
Na pytanie, czy uważają się za podmioty obecne na zielonym rynku pracy, znaczna część respondentów odpowiedziała: „Czasami”.

Sugeruje to, że wiele osób może okazjonalnie lub częściowo angażować się w zielone miejsca pracy lub nie jest pewnych, czy w pełni uczestniczy w tym sektorze ze względu na brak wystarczającej wiedzy na jego temat. Istnieje jednak rosnąca tendencja do odnajdywania się młodych ludzi na Zielonym Rynku Pracy.

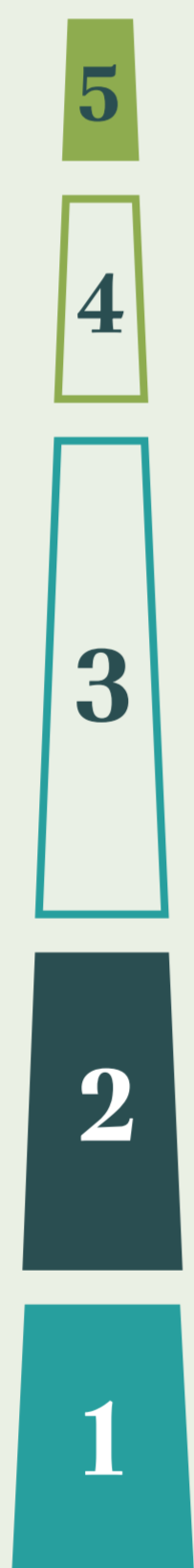
Czy uważasz, że jesteś uczestnikiem Zielonego rynku pracy?

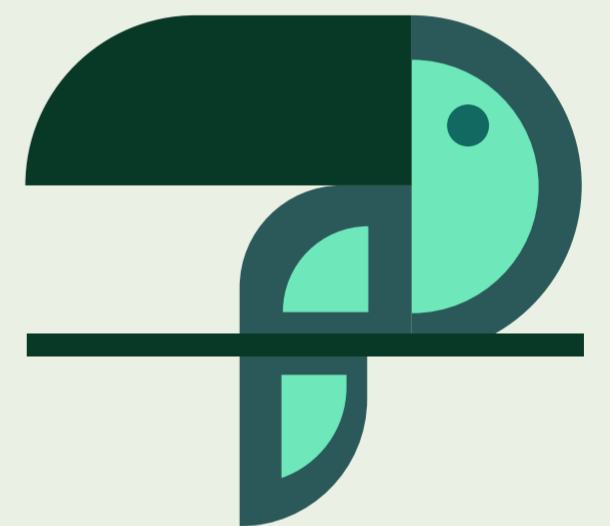
Czy wierzysz, że w tej chwili Twój region jest na dobrej drodze do osiągnięcia swoich celów klimatycznych do 2030 roku?

5 - Tak, idzie świetnie!

1 - Nie, nie da rady

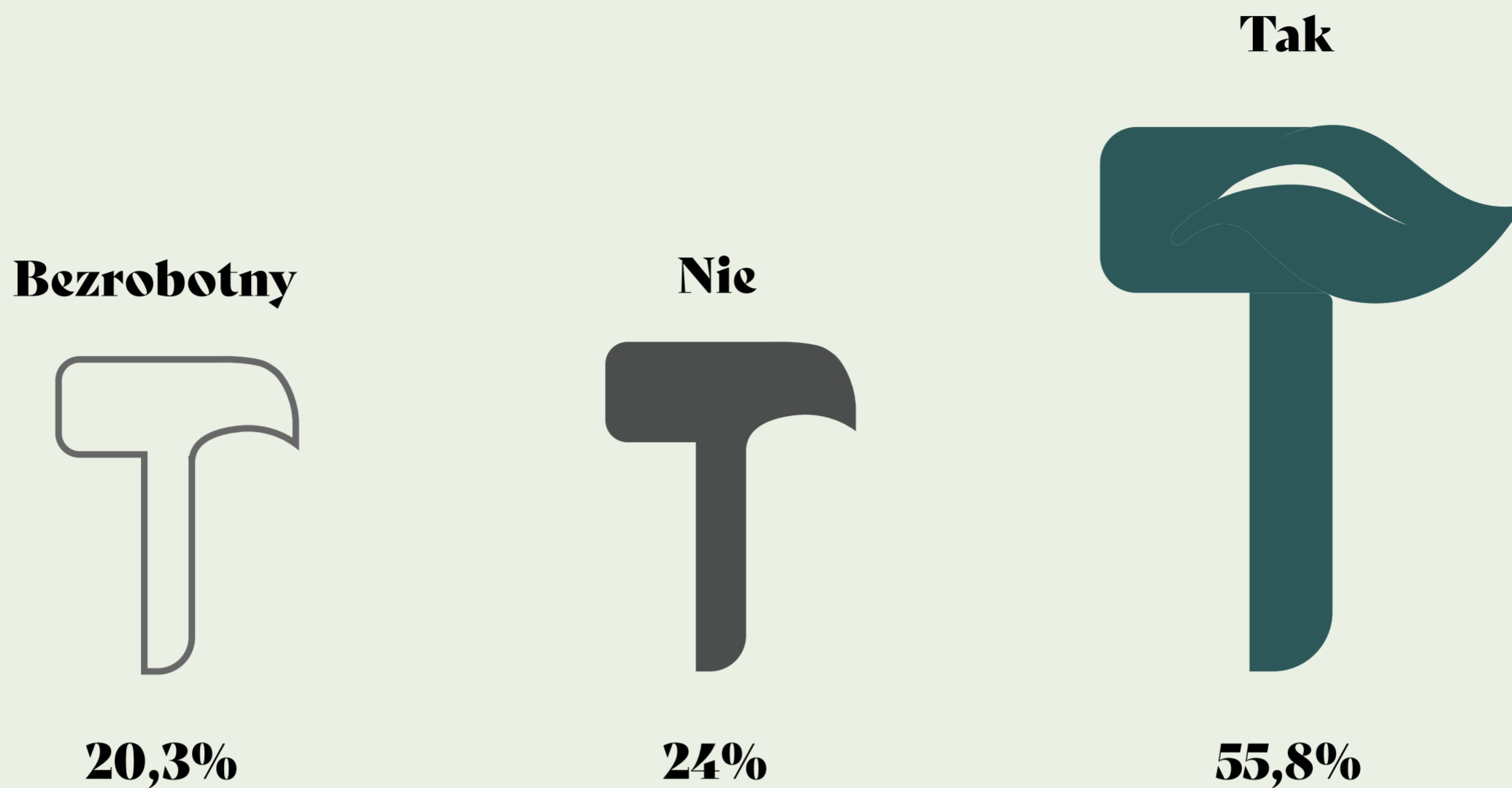

Większość respondentów, bo 29,7%, wybrała odpowiedź 3, co sugeruje, że wiele osób jest neutralnych lub niepewnych co do postępów swojego regionu w realizacji celów klimatycznych na rok 2030.

Respondenci uważają, że ich regiony są na dobrej drodze do osiągnięcia swoich celów klimatycznych do 2030 r., jednak zdaniem młodych ludzi wymaga to jeszcze dużo pracy i zaangażowania. Młodzi ludzie uważają za bardzo ważne wprowadzenie nowych, bardziej ekologicznych zasad postępowania.

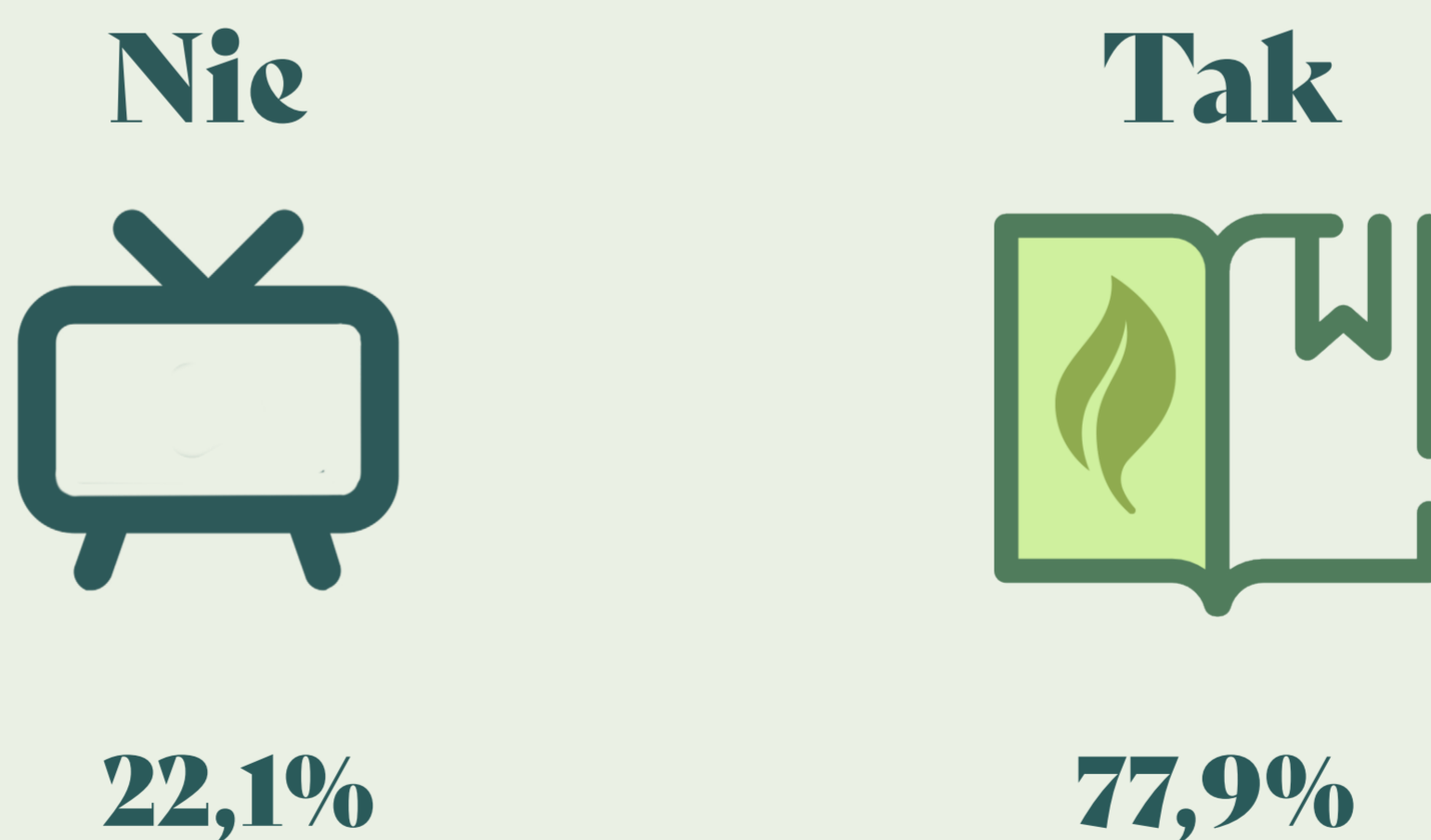

Myślisz, że w twojej pracy stosowane sprawiedliwe podejście transformacyjne?

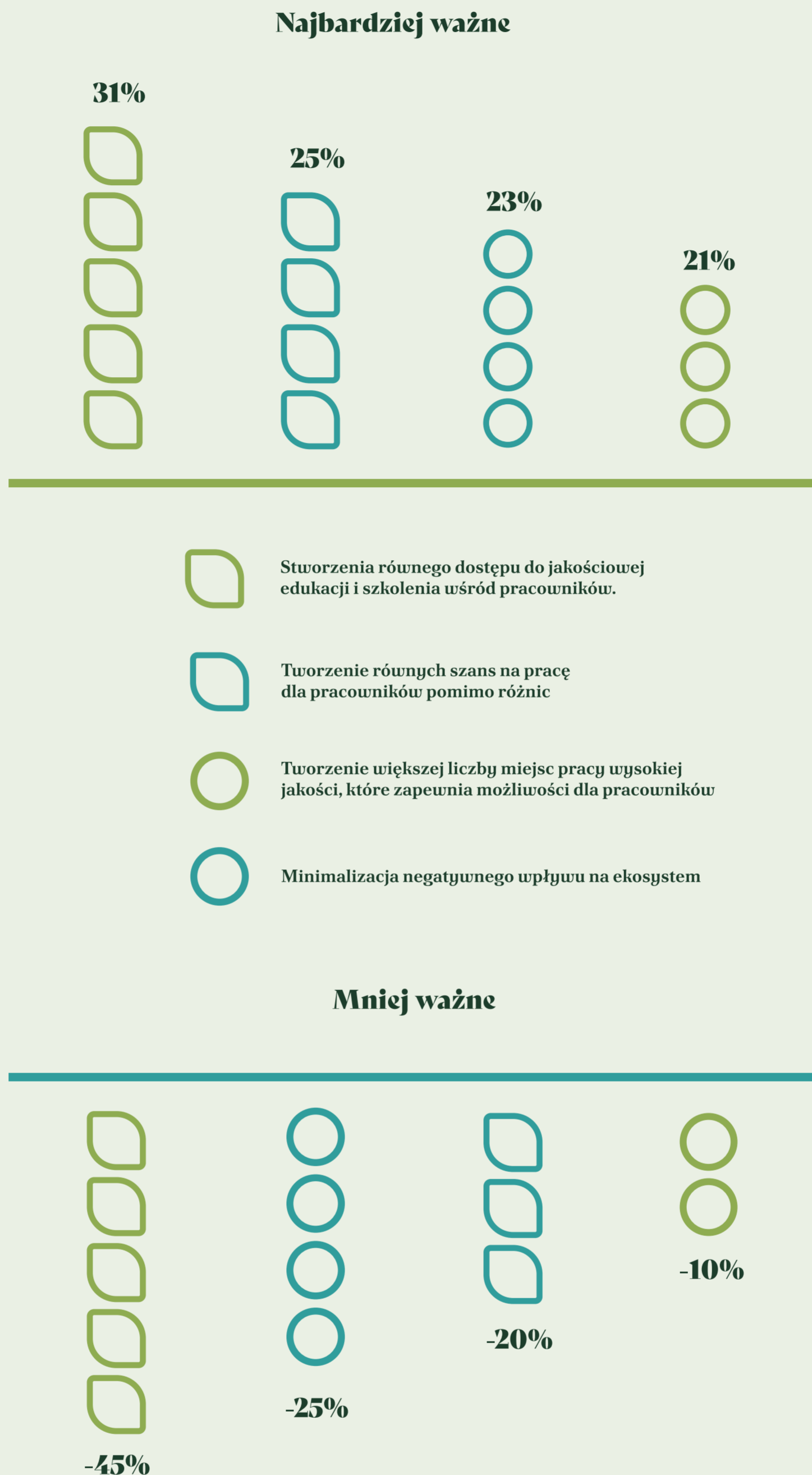
W ankiecie, w której zapytano uczestników, czy ich zdaniem w ich miejscach pracy stosowane jest podejście sprawiedliwej transformacji, większość odpowiedziała pozytywnie. W szczególności 55,8% stwierdziło, że ich zdaniem podejście do przejścia jest sprawiedliwe. Istnieje zatem tendencja do wprowadzania coraz większej liczby ekologicznych rozwiązań, także w miejscach pracy.

Are you interested in getting educated about green jobs aspects to implement it to your current job?

Pytanie o chęć kształcenia w zakresie rozwiązań ekologicznych do wprowadzenia w miejscu pracy spotkało się z pozytywnym odzewem. Większość młodych ludzi nie tylko chce poznawać ekologiczne rozwiązania, ale także chętnie podejmuje działania, aby wdrożyć je w swoim miejscu pracy.

Kiedy organizacja jest gotowa przyjąć sprawiedliwą transformację, na które z poniższych elementów powinno zwrócić największą uwagę?

W ankiecie dotyczącej znaczenia różnych elementów przyjęcia podejścia sprawiedliwej transformacji w organizacjach uczestnicy zostali poproszeni o ocenę znaczenia czterech aspektów, od 1 (najważniejszy) do 5 (najmniej ważny). Wyniki pokazały, że respondenci byli zgodni co do tego, że wszystkie cztery aspekty uznano za bardzo ważne.

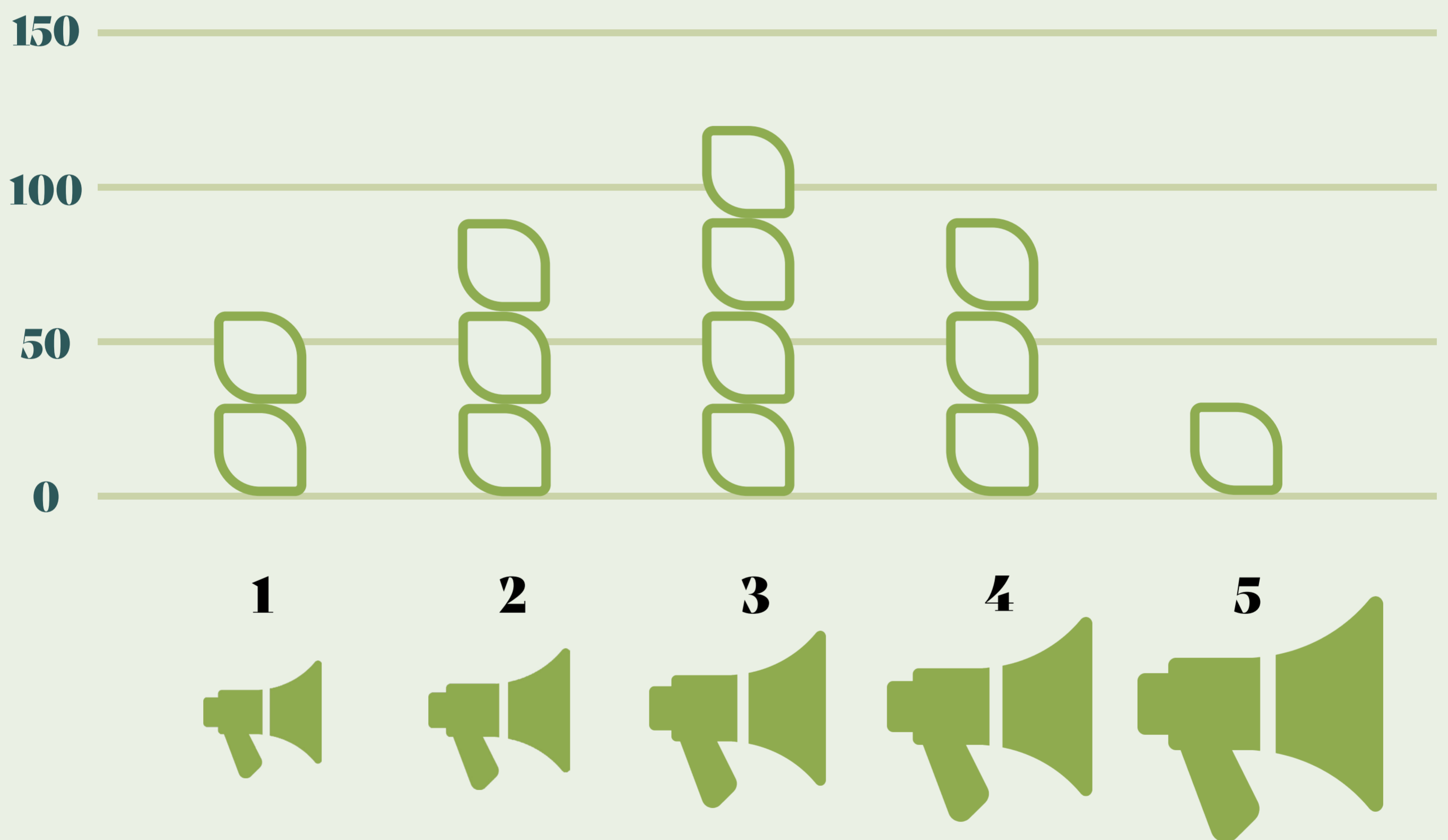
Jednak jeśli chodzi o identyfikację priorytetów, za najważniejsze uznano „zapewnienie pracownikom równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i szkoleń”, a za najmniej ważne „minimalizację negatywnego wpływu na ekosystem”.

Kiedy organizacja chce przyjąć podejście do sprawiedliwego przejścia, na które z poniższych elementów należy zwrócić największą uwagę?

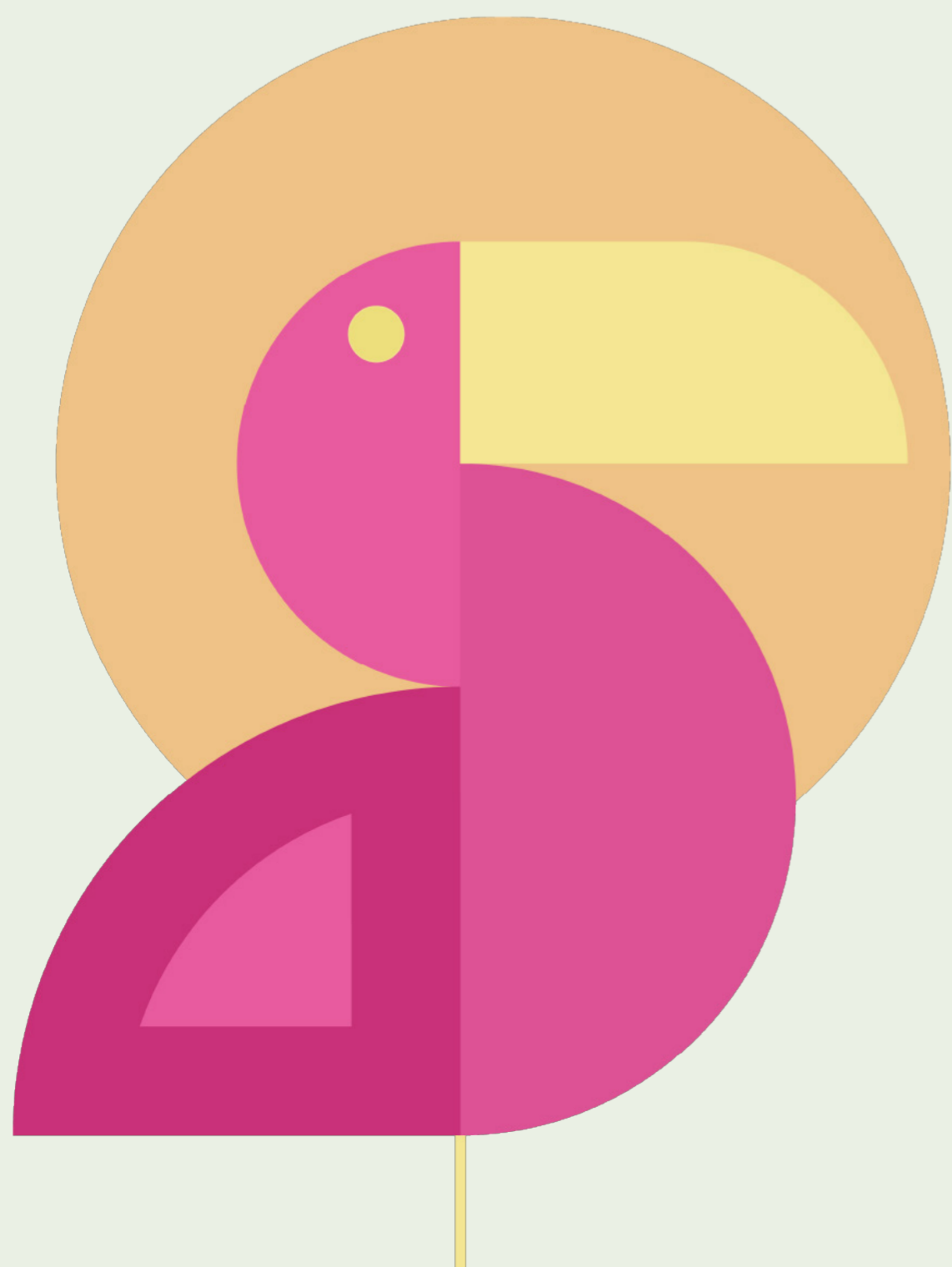
Jak myślisz, jak dobrze głos na temat zielonych pomysłów jest reprezentowany w Twoim regionie? Ocena od 5 (bardzo dobrze) do 1 (bardzo źle)

Uczestników zapytano o reprezentację głosu młodych ludzi w sprawie zielonych pomysłów w ich regionie, używając skali od 1 do 5. Większość uważała, że obawy młodych ludzi są brane pod uwagę coraz częściej, ale wciąż w niewystarczającym stopniu. Młodzi ludzie coraz częściej mówią o kwestiach ekologicznych i środowiskowych.

Jak można poprawić głos młodzieży na temat zielonych idei w Twoim kraju? Młodzi ludzie zapytani, w jaki sposób może wyróżnić się ich głos w kwestiach ekologicznych, wymieniali takie pomysły, jak:

- 🌀 Włączanie zielonych idei do programów szkolnych.
- 🌀 Szkolenie młodych ludzi w zakresie kwestii środowiskowych i wskazówek dotyczących zrównoważonego rozwoju.
- 🌀 Konsultacje z władzami lokalnymi, przedstawienie swoich pomysłów.
- 🌀 Ustanowić trwałe struktury w ramach istniejących systemów
- 🌀 Zachęcanie młodych ludzi do udziału w Erasmusie i innych projektach współpracy międzynarodowej.
- 🌀 Angażowanie młodych ludzi w programy wolontariatu promujące zielone idee.
- 🌀 Organizowanie wydarzeń, na których mogą spotykać się młodzi ludzie, politycy i prasa.
- 🌀 Organizowanie debat publicznych, targów związanych ze zrównoważonym rozwojem i dyskusji.

Podsumowując, większość respondentów uważa, że zaangażowanie młodzieży w zielone idee można znacznie zwiększyć poprzez inicjatywy edukacyjne, lepszą reprezentację w mediach, głębsze zaangażowanie społeczne oraz aktywne uczestnictwo w procesach politycznych i decyzyjnych. Przedstawione tutaj spostrzeżenia mogą odegrać kluczową rolę w opracowywaniu strategii i polityk zwiększających zaangażowanie młodzieży w inicjatywy środowiskowe.

Which of the following six sectors needs the most attention regarding applying a green attitude?

Rozkład analizowanych sektorów:

🌀 Turystyka: 32 wzmianki, kluczowe dla wielu gospodarek.

🌀 Produkcja i pakowanie: Lider z 309 wzmiankami, podkreślającymi znaczenie zrównoważonych praktyk.

🌀 Rolnictwo: 76 wzmianek, kluczowych dla zaopatrzenia w żywność i środowiska.

🌀 Energia odnawialna: 182 wzmianki, sygnalizujące rosnące potrzeby inwestycyjne.

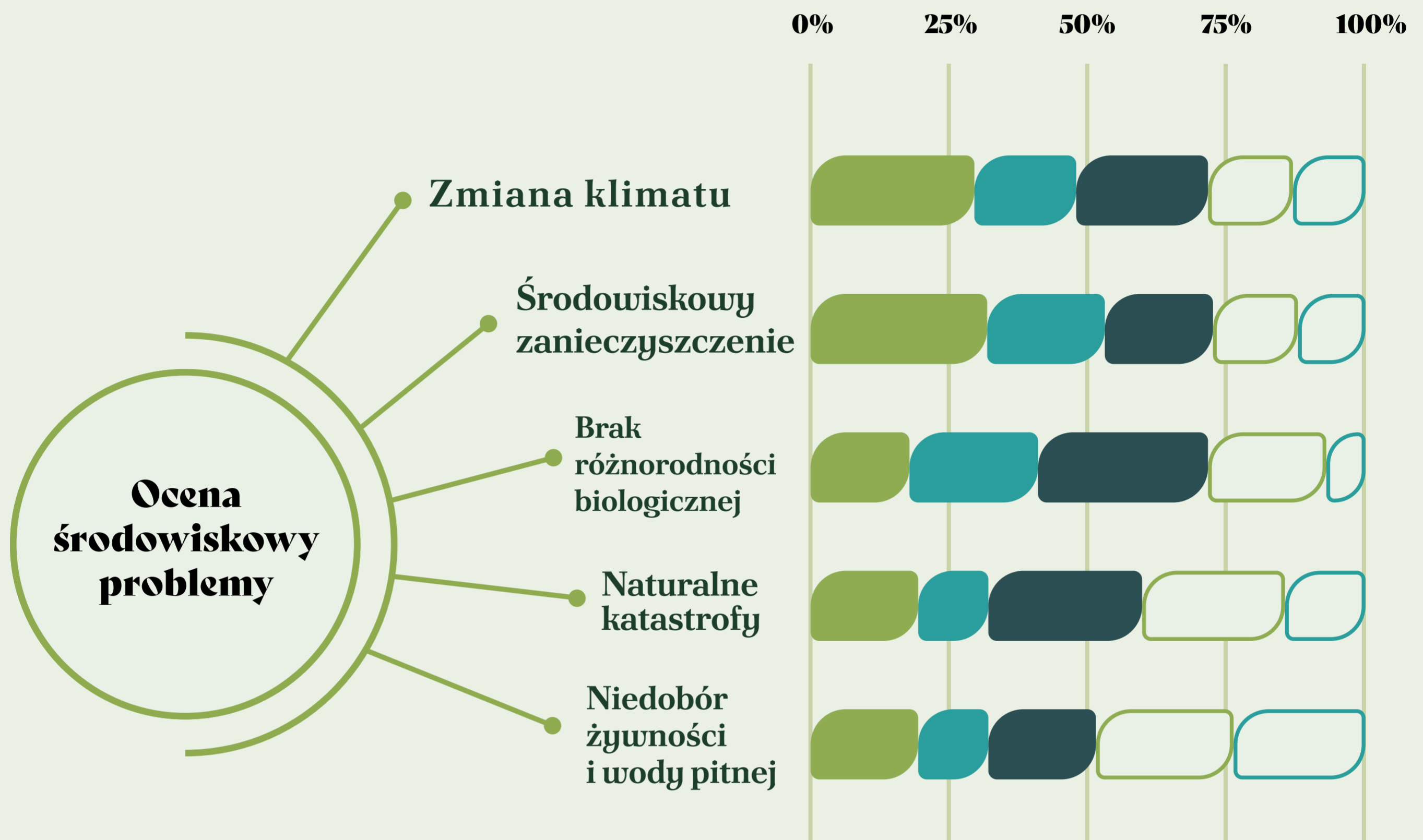
🌀 Leśnictwo: 67 wzmianek ważnych dla absorpcji węgla i siedlisk.

🌀 Rybołówstwo: 14 wzmianek kluczowych dla różnorodności biologicznej i bezpieczeństwa żywnościowego.

W ostatnich latach coraz większą uwagę zwraca się na kwestie ochrony środowiska w różnych sektorach gospodarki. Na podstawie zaprezentowanych danych przeprowadzono analizę, która miała na celu określenie, który z sektorów wymaga największej uwagi w zakresie wdrażania zielonych praktyk.

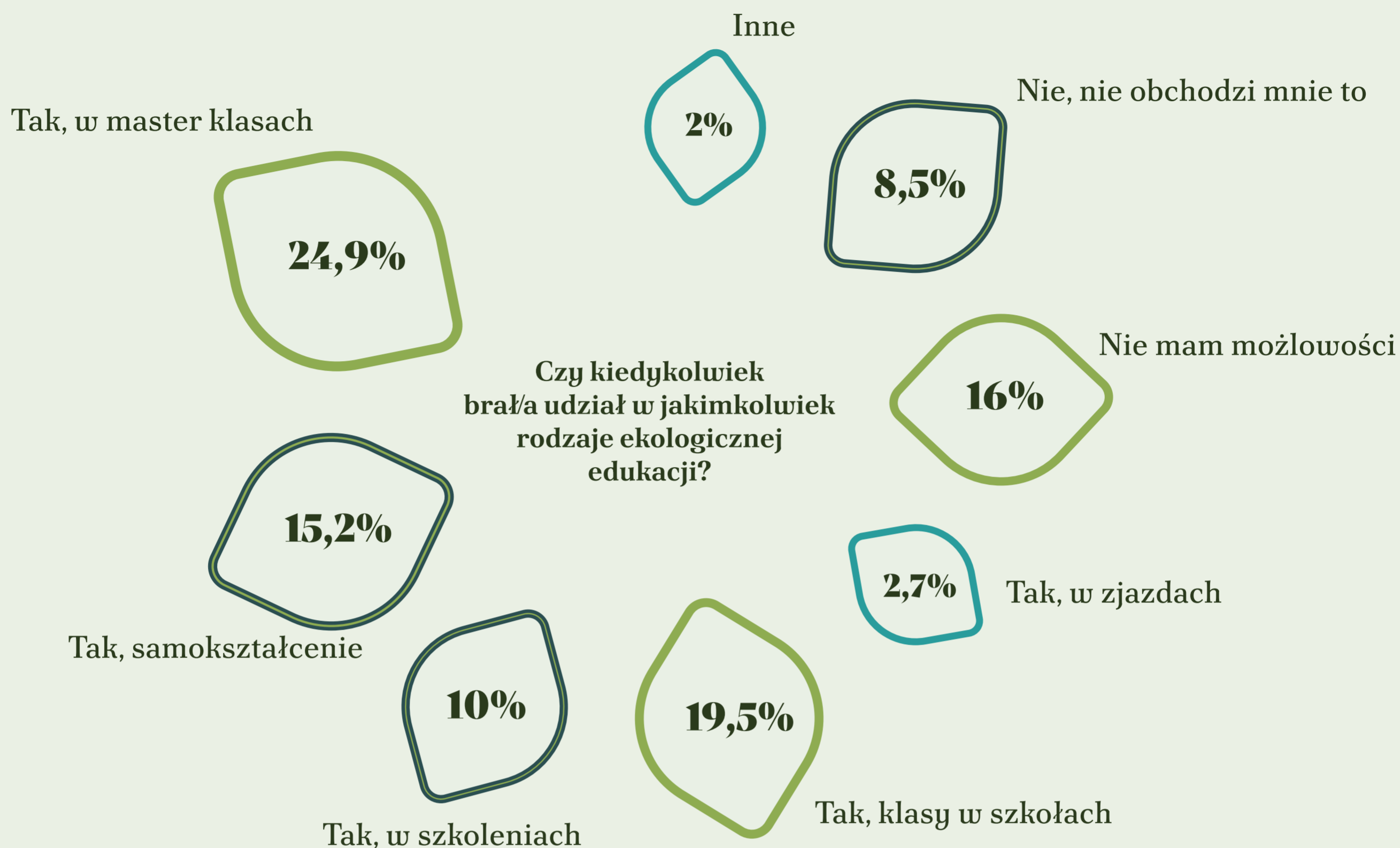
Z analizy jasno wynika, że najwięcej uwagi w zakresie wdrażania zielonych praktyk wymaga sektor produkcyjno-opakowaniowy. Każdy z wymienionych sektorów odgrywa jednak ważną rolę w gospodarce światowej i oddziałuje na środowisko. Dążąc do bardziej zrównoważonej przyszłości, kluczowe znaczenie będzie mieć zaspokojenie potrzeb każdego z tych sektorów.

W oparciu o swoją wiedzę oceń następujące problemy środowiskowe w swoim regionie od 1 (najważniejsze) do 5 (mniej ważne).

Na podstawie zebranych informacji zwrotnych „niedobór żywności i wody pitnej” uznano za najmniej ważny problem środowiskowy, natomiast „zanieczyszczenie środowiska” i „zmiana klimatu” uznano za najważniejsze wyzwania. Zdaniem Młodych Ludzi najbardziej warto skupić się na przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom środowiska, gdyż może to opóźnić i tak szybko postępujące zmiany klimatyczne.

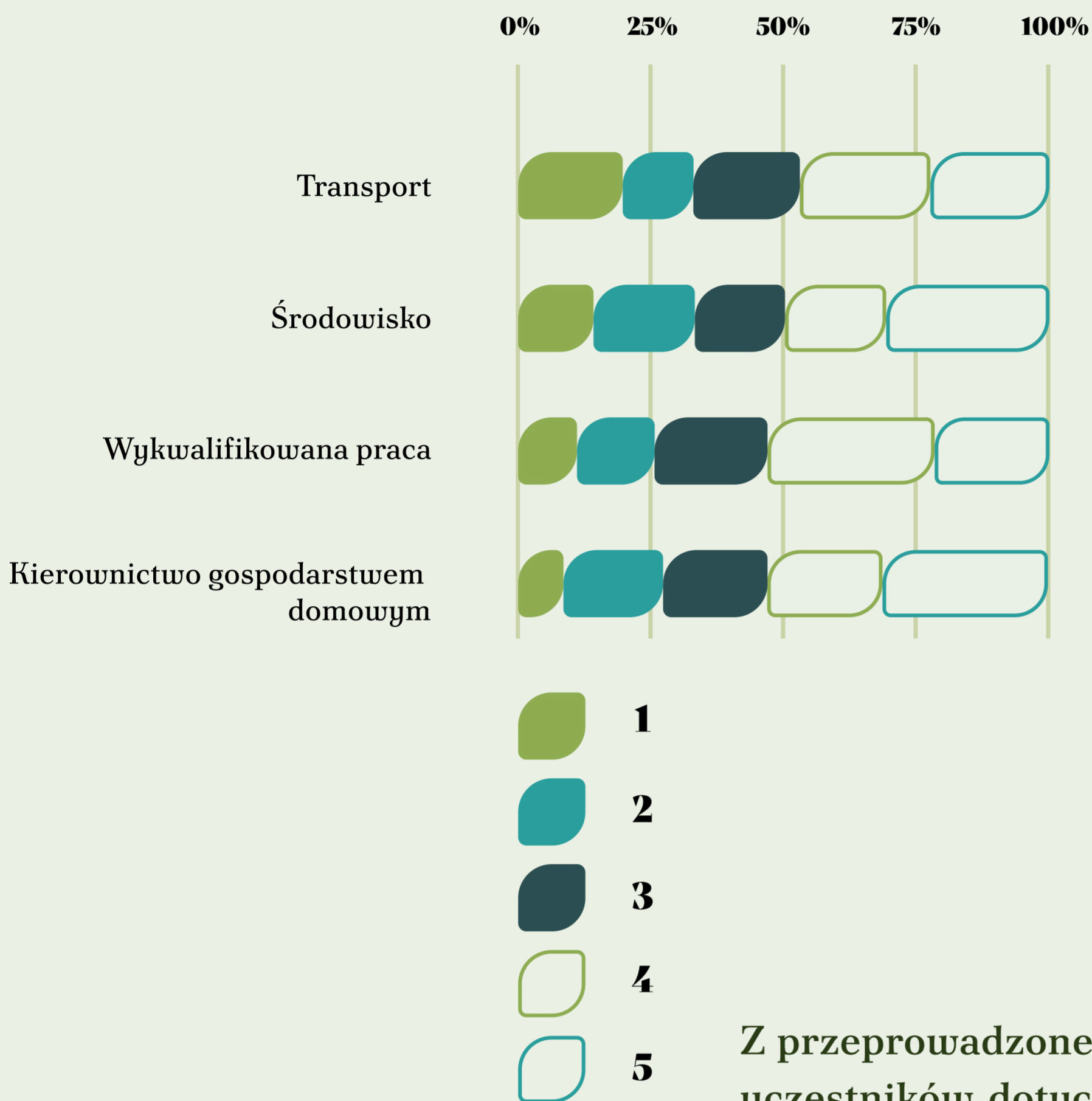

Uczestników badania zapytano, czy uczestniczą w jakiegokolwiek edukacji ekologicznej. Z danych wynika, że **24,9%** osób brało już udział w warsztatach, a **19,5%** miało okazję uczyć się zachowań ekologicznych na lekcjach w szkole.

Większość ankietowanych młodych ludzi ma możliwość poszerzania swojej wiedzy poprzez warsztaty, szkolenia, samokształcenie czy seminaria, co pokazuje, że coraz większy nacisk kładzie się na poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony środowiska i ekologii.

26,5% respondentów nigdy nie miało styczności z edukacją ekologiczną lub nie interesuje się tą tematyką.

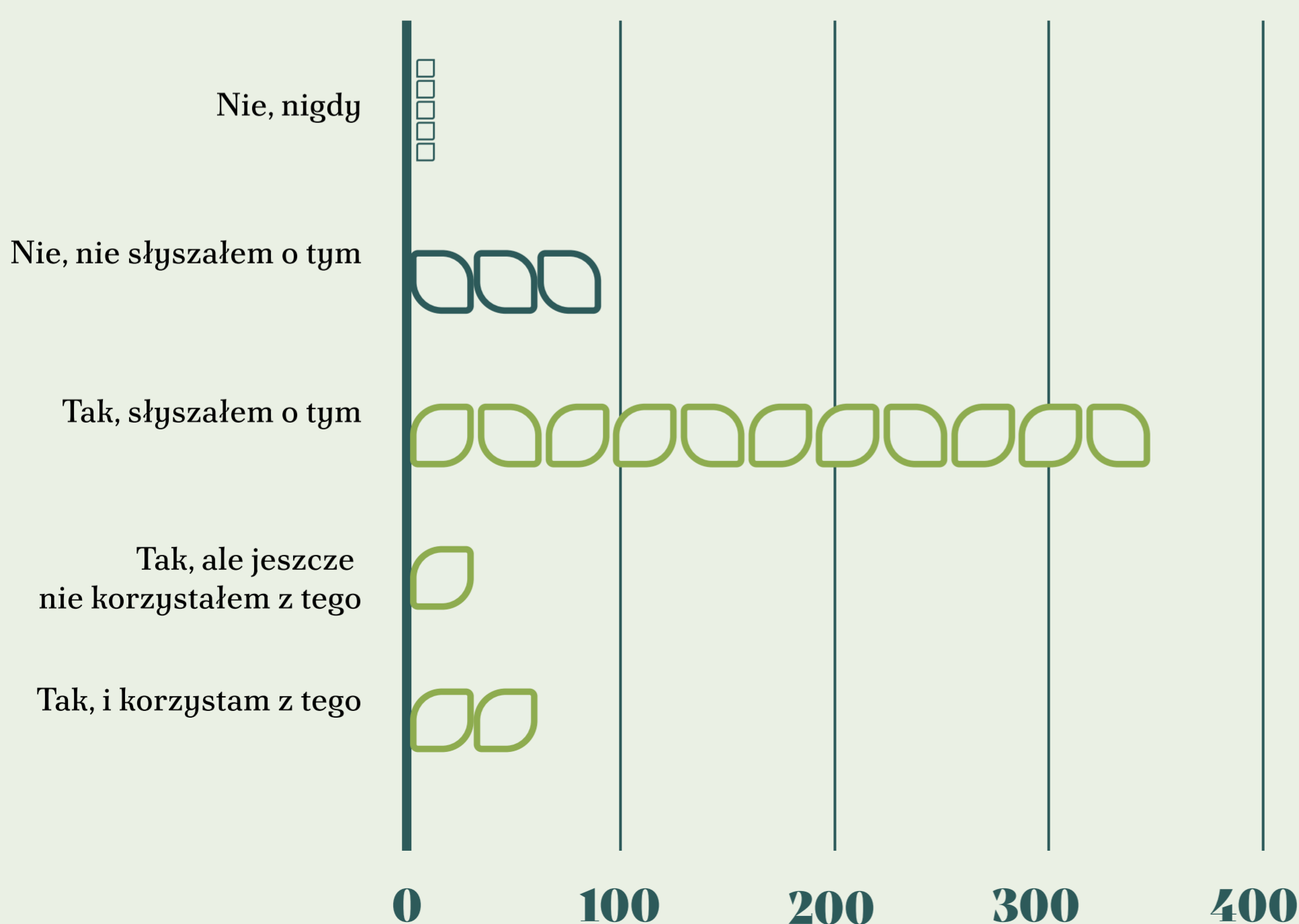
Jak bardzo chciałbyś wziąć udział w warsztatach na te tematy?

Uczestników ankietowano także pod kątem ich zainteresowania konkretnymi tematami z zakresu ekologii. Dane odzwierciedlają zainteresowanie uczestników udziałem w warsztatach na cztery różne tematy. Najczęściej wybieranym tematem było środowisko, na które wskazało 33% respondentów. Pozostałe tematy również zostały ocenione wysoko, jednak można stwierdzić, że ogólny wątek środowiskowy przekłada się także na transport, ekologiczne zarządzanie gospodarstwem domowym czy zielone zawody.

Z przeprowadzonego badania wynika, że świadomość uczestników dotycząca ekologicznego podróżowania, kładącego nacisk na niski ślad węglowy, jest dość zróżnicowana. Znaczna część respondentów nie była świadoma koncepcji zielonego podróżowania. Mniejsza grupa była

Czy kiedyś słyszałeś o zielonych podróżach? (z niską emisją CO2)

świadoma tej koncepcji, ale jej nie praktykowała, natomiast niewielki odsetek był nie tylko świadomy, ale także aktywnie praktykował ekologiczne podróżowanie. Z wyników tych jasno wynika, że pomimo pewnej świadomości na temat ekologicznych podróży większość ludzi pozostaje nieświadoma tej koncepcji. Dlatego istnieje pole do działań w zakresie zwiększania świadomości i promowania ekologicznych metod podróżowania.

PODSUMOWANIE BADANIA Z PODZIAŁEM NA KRAJE

Bułgaria:

Wyniki bułgarskiego badania pokazują, że udział płci wynosił 67,9% kobiet i 32,1% mężczyzn, a respondenci reprezentowali różne grupy wiekowe. Zdecydowane 72% respondentów stwierdziło, że jest świadome polityki ochrony środowiska i wierzy, że ich kraj jest na dobrej drodze do osiągnięcia stabilności.

Według Bułgarów ekologiczna produkcja i pakowanie to najważniejsze obszary, w których należy przyjąć ekologiczne podejście. Respondenci wykazali zainteresowanie ekopodróżami i chęć ich wprowadzenia. Przewaga kobiet w tym badaniu może wynikać z ich większej wrażliwości na kwestie środowiskowe i tradycyjnie większego zainteresowania społecznego tematyką środowiskową. Może to wynikać także z tendencji do bardziej aktywnego udziału w tego typu inicjatywach, co znajduje odzwierciedlenie w badaniach społecznych. Z badania wynika, że społeczność bułgarska interesuje się ekologią głównie ze względu na rosnącą edukację i świadomość.

Czechy:

Badanie przeprowadzone w Republice Czeskiej odzwierciedla zaangażowanie społeczeństwa w idee ekologiczne. Jednakże młodzieży w tym kraju brakuje wystarczających informacji i odpowiednich narzędzi, aby jej głos w kwestiach środowiskowych został usłyszany. W badaniu wzięła udział taka sama liczba kobiet i mężczyzn w wieku od 18 do 26 lat. Niewielka liczba osób miała okazję wcześniej poznać zachowania proekologiczne i ich wpływ na środowisko. Jednocześnie Czesi są bardzo otwarci na nowe programy i chętnie się w nie angażują.

Słowacja:

Młodzi ludzie na Słowacji angażują się w kwestie ochrony środowiska i żywią silne przekonanie o konieczności zwiększenia swojego udziału w polityce, edukacji i mediach w obszarze zielonych idei. Wnioski te opierają się na udziale 51 młodych ludzi, z których większość to kobiety w wieku 18–26 lat.

Obserwacja poparta wynikami badania wpisuje się w światowe trendy, zgodnie z którymi młodsze pokolenia aktywniej angażują się w kwestie środowiskowe i poszukują większego wpływu na kształtowanie decyzji związanych z ekologią. Zwiększona świadomość co najmniej jednej polityki ekologicznej w kraju może wynikać ze zwiększonego dostępu do informacji w dobie Internetu i zwiększonej świadomości społecznej w zakresie zagadnień środowiskowych. Słowacy widzą potencjał swojego kraju w dążeniu do zielonego ładu, jednak wspierają go wcześniejsze zmiany w obszarze transportu czy produkcji.

Węgry:

Analiza tekstu wskazuje, że młodzież na Węgrzech angażuje się w kwestie ochrony środowiska. W badaniu wzięło udział 54 młodych uczestników z różnych miast, którzy wyrazili zainteresowanie takimi tematami, jak warsztaty z transportu, umiejętności zawodowych i zarządzania domem. Szczególnie godne uwagi było zainteresowanie stanowiskami pracy opartymi na umiejętnościach i prowadzeniem gospodarstwa domowego, co umożliwiło konkretny wgląd w priorytety młodych Węgrów. Respondenci wykazali także zainteresowanie ekologicznym podróżowaniem i postępem regionu w kierunku osiągnięcia celów klimatycznych do 2030 r., co świadczy o ich wysokiej świadomości i świadczy o ich globalnych perspektywach.

Polska:

Z badania wynika, że młodzi Polacy są znacząco zaangażowani w kwestie środowiskowe, co objawia się chęcią udziału w kampaniach społecznych, wydarzeniach proekologicznych i dyskursie politycznym.

Wysoki udział w badaniu osób w wieku 18–26 lat podkreśla, że to młodsze pokolenia są szczególnie aktywne i zaangażowane w te kwestie. Wybór produkcji i opakowań jako priorytetowych obszarów modernizacji wskazuje na świadomość młodych ludzi w zakresie wpływu konsumpcji i produkcji na środowisko. Ogólnie rzecz biorąc, badanie pokazuje, że młodzi Polacy wykazują wysoki poziom zainteresowania i chęci do działania na rzecz ochrony środowiska.

Litwa:

Badanie przeprowadzone na Litwie, w którym wzięło udział 41 respondentów, pokazuje wyraźną skłonność litewskiej młodzieży do wzmacniania zielonych perspektyw.

Dane podkreślają zauważalną świadomość polityki ochrony środowiska, a priorytetowe traktowanie produkcji i pakowania podkreśla ich zapał do inicjatyw ekologicznych. Rozkład płci (22% mężczyzn, 78% kobiet) sugeruje różny poziom zaangażowania w zależności od płci. Zasadniczo badanie podkreśla duże zainteresowanie i świadomość litewskiej młodzieży w zakresie kwestii ekologicznych.

Łotwa:

W badaniach przeprowadzonych na Łotwie rozkład płci był stosunkowo zrównoważony – 44,2% mężczyzn i 55,8% kobiet. Uczestnicy wyrazili różne postrzeganie postępów regionu w realizacji celów klimatycznych na rok 2030 i jednomyślnie zdiagnozowali potrzebę lepszego podejścia do sprawiedliwej transformacji w miejscu pracy.

Większość uczestników zajmowała się wcześniej edukacją ekologiczną i ich zdaniem na szczególną uwagę zasługuje doskonalenie ekologii w sektorze produkcyjnym, w obszarze opakowań. Badanie pokazuje silne zaangażowanie w praktyki środowiskowe na Łotwie. Wyniki te mogą wynikać z rosnącej świadomości ekologicznej i potrzeby zrównoważonego podejścia do transformacji gospodarczej, na którą wpływa na postrzeganie postępu klimatycznego regionu i priorytetów ekologicznych.

Rumunia:

Rumuńskie badanie wykazało, że młodzi respondenci (w sumie 58), głównie w wieku od 18 do 26 lat, przy czym rozkład płci wynosi 41,4% mężczyzn i 58,6% kobiet, wyrazili zdecydowaną chęć wzmocnienia głosu młodzieży w kwestiach ekologicznych, ale wykazali znaczny lukę w świadomości na temat polityk ekologicznych.

Badanie wskazuje, że młodzież w Rumunii chętnie angażuje się w zielone idee, może jednak brakować im wiedzy lub potencjału. Może to wynikać z ograniczonego dostępu do informacji o środowisku i mniejszego nacisku na edukację ekologiczną w systemie edukacji, co wpływa na działania ludzi i ich brak zaangażowania.

Austria:

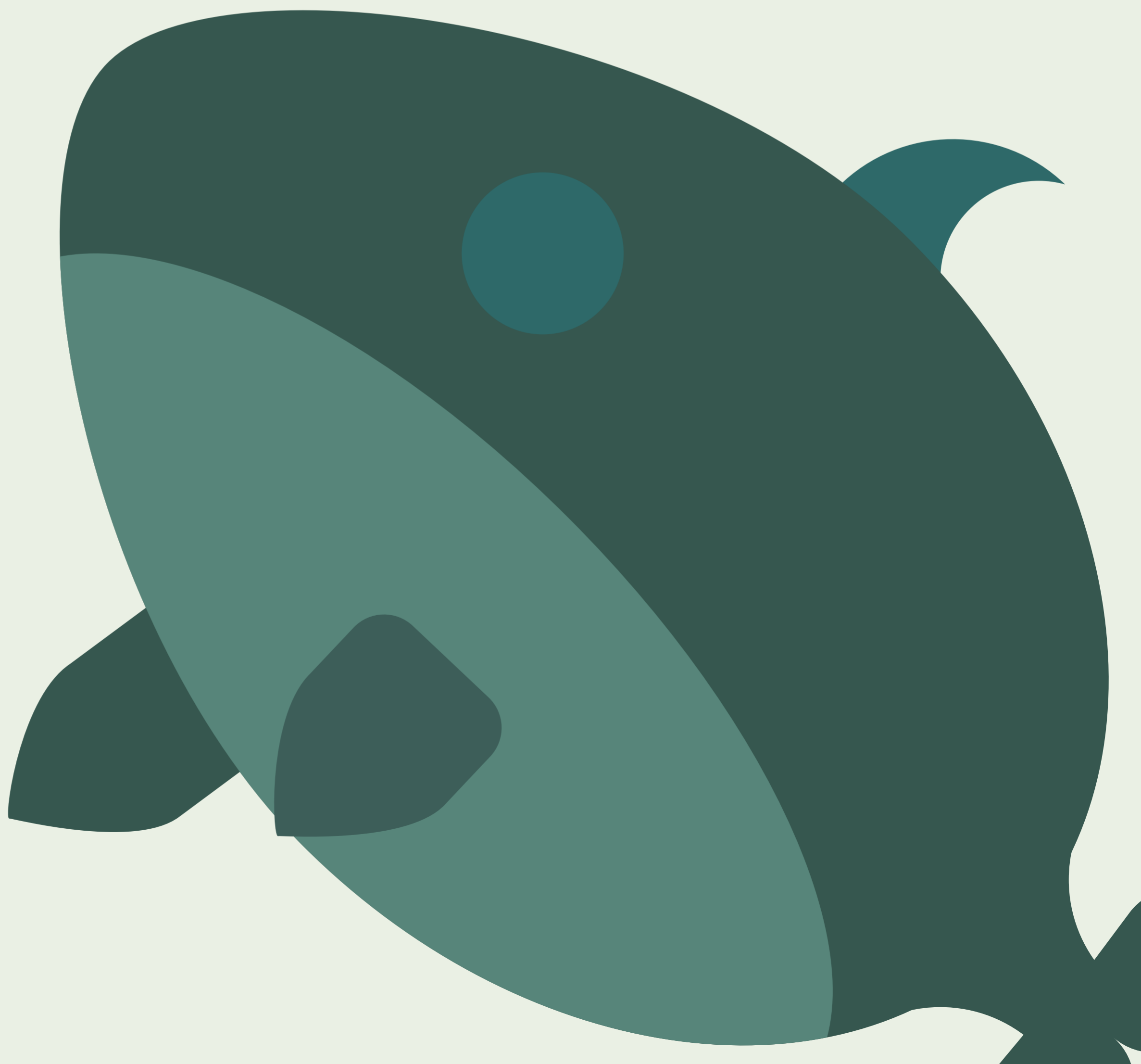
W badaniu przeprowadzonym w Austrii wzięło udział 56,6% kobiet i 43,4% mężczyzn, podzielonych na trzy grupy wiekowe, z czego większość pochodziła z Wiednia. Ponad 65% respondentów dostrzega codzienne skutki zmian klimatycznych i chce poszerzać wiedzę na ten temat. Około 47,4% respondentów nie wierzyło, że ich regiony są na dobrej drodze do osiągnięcia celów klimatycznych do 2030 r., co wskazuje na lukę w projektach klimatycznych.

Jako obszary wymagające poprawy uznali edukację, zarządzanie gospodarstwem domowym, świadomość ekologiczną, ekologiczny transport i wykwalifikowane zielone miejsca pracy. Młodzież w Austrii to ogromna grupa, która dba o środowisko i chce o nim edukować.

Słowenia:

Badanie przeprowadzone w Słowenii zawiera szczegółowy przegląd dominujących postaw i praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju środowiskowego wśród młodych ludzi. Większość respondentów nie jest na co dzień związana z działaniami ekologicznymi, zwłaszcza w miejscu pracy, jednak są otwarci na wiele działań edukacyjnych, które pozwoliłyby im zwiększyć świadomość ekologiczną.

Większość młodych ludzi uczyła się o tym dotychczas w szkole lub samodzielnie. Zdaniem Słoweńców ich kraj musi jeszcze długo pracować, aby osiągnąć założenia nowego Zielonego Ładu.

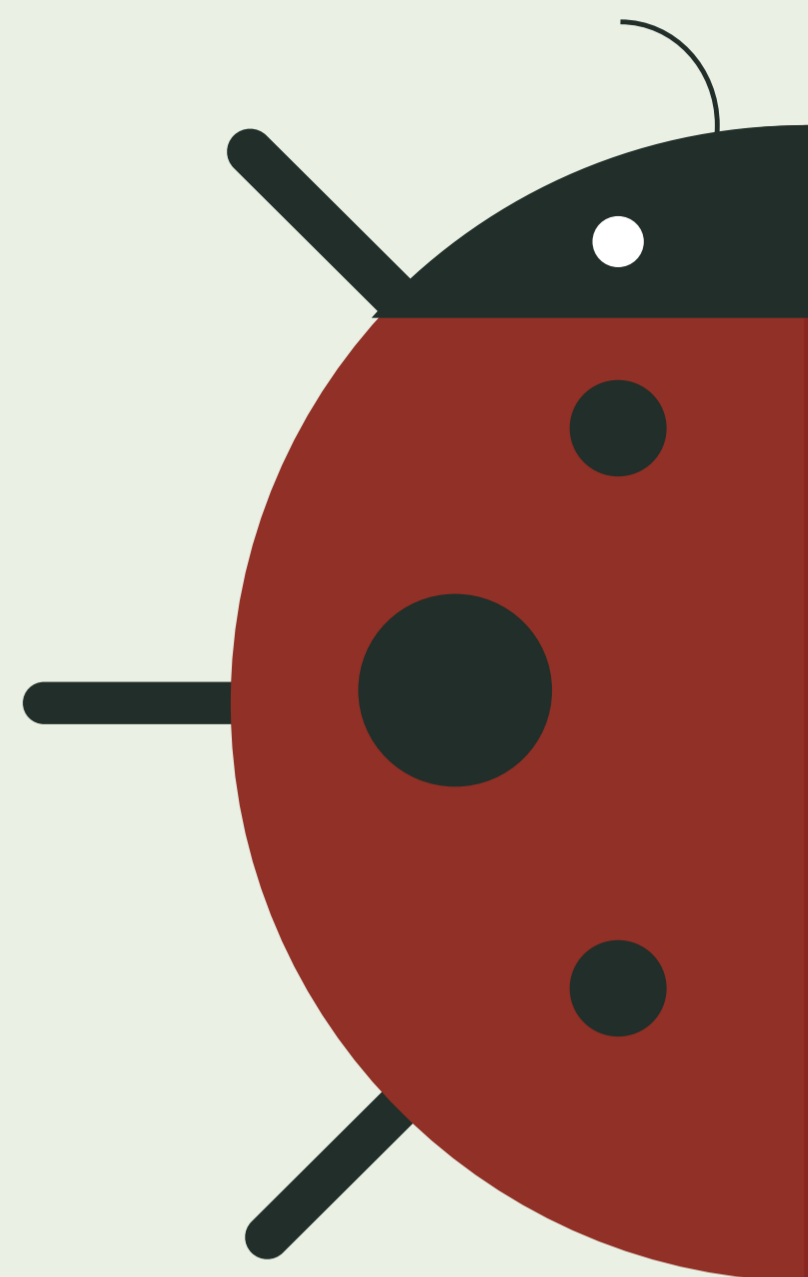
Podsumowanie strategii:

Strategia „Zielone Trójmorze dla Młodych” przedstawia kompleksową mapę działań, których celem jest umożliwienie młodym ludziom aktywnego przyczyniania się do zrównoważonej przyszłości naszej planety. Uznając pilną potrzebę zrównoważonego rozwoju w świecie naznaczonym szybkimi zmianami klimatycznymi i pojawiającymi się problemami środowiskowymi, strategia podkreśla konieczność zintegrowanego podejścia do zmian klimatu i edukacji ekologicznej. Zachęca ona do aktywnego uczestnictwa młodych ludzi w procesie podejmowania decyzji dotyczących środowiska, wspierając wiarę we wzmocnienie pozycji młodzieży jako liderów jutra.

Strategia koncentruje się na niezliczonych możliwościach dostępnych dla młodych ludzi w zielonych branżach, od energii odnawialnej po zrównoważone rolnictwo, oferując szeroki wachlarz ścieżek kariery. Odnosi się do sprawiedliwego przejścia w kierunku zrównoważonej gospodarki, która zapewnia dobrobyt wszystkim obywatelom, w szczególności młodzieży, podkreślając sprawiedliwość i ochronę praw. Strategia podkreśla również konieczność inkluzywnego i demokratycznego podejmowania decyzji w kształtowaniu polityki klimatycznej, uznając zróżnicowany wpływ zmian klimatu na różne społeczności i podkreślając znaczenie zapewnienia, że wszystkie głosy zostaną wysłuchane.

Podkreślając rolę wiedzy i świadomości, strategia opowiada się za kompleksową edukacją ekologiczną jako sposób na wyposażenie młodych ludzi w umiejętności potrzebne do stawienia czoła wyzwaniom środowiskowym XXI wieku. Obejmuje ona promowanie zielonych miejsc pracy za pośrednictwem platform mediów społecznościowych, aby rozszerzyć ich zasięg na młodych ludzi, a także zapewnia wsparcie i edukację w zakresie ekologicznych praktyk dla przedsiębiorstw. Strategia uznaje również potrzebę edukacji w zakresie zielonych umiejętności, zrównoważonego rozwoju i kwestii środowiskowych, podkreślając potrzebę nowych umiejętności w odpowiedzi na zmiany klimatu.

Podsumowując, „Zielone Trójmorze dla Młodych” jest zaproszeniem dla młodych ludzi na całym świecie do aktywnego zaangażowania się w tworzenie zrównoważonej przyszłości dla siebie i przyszłych pokoleń. Potwierdza integralną rolę młodzieży w osiągnięciu zrównoważonego i harmonijnego współistnienia z naturą, oferując jasną ścieżkę do wywarcia znaczącego wpływu. Jest to wizjonerski dokument, który łączy różne aspekty zarządzania środowiskiem, edukacji, rynku pracy i integracji, mając na celu stworzenie zrównoważonej, integracyjnej i odpornej przyszłości.

Žródla:

<https://slovakaid.sk/projekty-podnikatelskych-partnerstiev/>

<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/narodne-iniciativy/digitalne-zrucnosti/>

https://www.enviroportal.sk/uploads/files/zelene_hospodarstvo/pracovne_miesta/nsz11.pdf

<http://inbiznis.sk/skolska-farma-ako-podnikatelska-prilezitost/>

<https://sk.economy-pedia.com/11030068-blue-economy>

<https://growensemble.com/regenerative-business/>

http://www.ekozahrady.com/co_je_pk.htm

<https://www.incién.sk/>

<https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/sk/>

http://www.sbagency.sk/sites/default/files/011_definicia_msp.pdf

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

https://climate-pact.europa.eu/about/priority-topics/green-skills_en

Greenhouse gas emissions: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI\(2022\)733623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733623/EPRS_BRI(2022)733623_EN.pdf)

Circular economy - 6R: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2212827116000822?token=A81C9375031614B9F96D39A1834027D09EAE0311824A91A974EB623A7B98CB6938BACBDA46A5BCD3370705AC7EA4AF3&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221221134809>

<https://www.retrace-itn.eu/2019/07/15/the-6-res-of-the-circular-economy-reduce-reuse-repair-remanufacture-recycle-and-recover/>

Climate neutrality strategy: <https://www.consilium.europa.eu/en/5-facts-eu-climate-neutrality/>

Creation of quality jobs: https://www.iedconline.org/clientuploads/Downloads/edrp/IEDC_Quality_Jobs.pdf

Social and economic fairness and equality: <https://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/themes/equality/lang--en/index.htm>

<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118959>

Tax benefits for middle-income and SMEs: <https://www.ggb.gr/sites/default/files/basic-page-files/SME%20Annual%20Report%20-%202021.pdf>

<https://statrys.com/blog/a-guide-to-sme-their-importance-in-the-economy>

<https://d-nb.info/1193196582/34>

<https://www.oecd.org/tax/tax-systems-should-support-creation-and-success-of-small-and-medium-sized-enterprises.htm>

Awareness raising campaigns for stakeholders' behavioural change — English. (n.d.). Climate-ADAPT. Retrieved April 23, 2023, from <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/adaptation-options/awareness-campaigns-for-behavioural-change>

Clegg, R. (Ed.). (2019). The Lloyd's Register Foundation World Risk Poll. LLOYD'S REGISTER FOUNDATION.

Environmental education: difficulties and future steps | ETF. (2021, May 20). ETF. Retrieved April 24, 2023, from <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/environmental-education-difficulties-and-future-steps>

European Commission. (2014). EU Communication Campaign on Climate Action.

Lorenzoni, I., & Pidgeon, N. (2005). Public Views on Climate Change: European and USA Perspectives. *Climatic Change*, 77, 73-95.

Manuti, A. (2013). Climate Change Awareness: An Explorative Study on the Discursive Construction of Ethical Consumption in a Communication Campaign. *American Journal of Applied Psychology*, 1(3), 65-71. <https://ricerca.uniba.it/retrieve/handle/11586/30828/311585/ajap-1-3-6.pdf>

Poortinga, W. (2019). Climate change perceptions and their individual-level determinants:

A cross-European analysis. *Global Environmental Change*, 55, 25-35.

UNESCO. (2021). *Learn for our planet. A global review of how environmental issues are integrated in education.*

J. L. Fua, I. S. Wekke, Z. Sabara, R. U. Nurlila, Development of Environmental Care Attitude of Students through Religion Education Approach in Indonesia, *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 175, 1-7 (2018)

Denan, Z., Awang, A. H., Mazlan, M. A. H., Majid, N. H. A., Rahim, Z. A., & Sanusi, N. A. Z. (2017). The implementation of environmental education and green programs in schools to achieve sustainability. *Advanced Science Letters*, 23(7), 6261–6265. <https://doi.org/10.1166/asl.2017.9248>

Tien-Ming Cheng & Homer C. Wu (2015) How do environmental knowledge, environmental sensitivity, and place attachment affect environmentally responsible behaviour? An integrated approach for sustainable island tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 23:4, 557-576, DOI: 10.1080/09669582.2014.965177

Environmental Education - the path to Sustainable Development Contents. (n.d.). https://www.pro-e.org/files/environmental_education.pdf

Directorate-General for Education, Y., Tasiopoulou, E., Billon, N., Finlayson, A., Siarova, H., Pribušis, K., Gras-Velazquez, A., Mulvik, I., Bajorinaitė, M., Sabaliauskas, E., Fronza, V., Vežikauskaitė, J., & Disterheft, A. (2021). *Education for environmental sustainability: policies and approaches in European Union Member States: final report.* In Publications Office of the European Union. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a193e445-71c6-11ec-9136-01aa75ed71a1>

<https://www.un.org/en/observances/environment-day>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change/>

http://www.jgy.pk.hu/mentorhalo/tananyag/Tevekenyen_az_iskolaban/ix_1_definition_characteristics_and_goals_of_environmental_education.html

<https://www.ohiooceanfoundation.org/blog-ohiooceanfoundation/the-importance-of-environmental-education>

<https://www.ourendangeredworld.com/organisations/european/>

<https://yeenet.eu/>

<https://science.nd.edu/undergraduate/minors/sustainability/capstone-projects/2014/smith/>

Non-formal Environmental Education Centers of Environmental Education in Greece.
https://www.researchgate.net/profile/Constantina_Skanavis/publication/260421601_Non-formal_Environmental_Education_Centers_of_Environmental_Education_in_Greece/links/0f31753121dbcaf581000000/Non-formal-Environmental-Education-Centers-of-Environmental-Education-in-Greece.pdf

Wykresy:

<https://www.clientearth.org/latest/latest-updates/stories/what-is-environmental-justice/>

<https://www.oecd.org/environment/cc/policy-perspectives-climate-resilient-infrastructure.pdf>

<https://ruralization.eu/2021/08/eu-rural-review-32-a-green-deal-for-the-future-of-european-rural-areas/>

<https://www.unsdsn.org/sdsn-and-eesc-host-eu-policy-workshop-farm-to-fork-how-to-make-it-work>

<https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/>

<https://www.adelphi.de/en/in-focus/carbon-pricing-and-european-green-deal-what-deal>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0280_BG.html#_ftn22
Group of the Greens/ European free alliance (EFA) in the European parliament - www.greennewdeal.eu/greenjobs

https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/FACT_SHEET_ii_Green_Growth_Jobs_Social_Impacts.pdf

<https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/zeleni-vuzmojnosti/zeleni-rabotni-mesta/spisuk-s-ikonomiczeski-dejnosti/>

https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_220248/lang--en/index.htm